

C:\Users\Plazma\Desktop\Knhy.pdf\Lem_Stanislaw-Solaris.pdb

PDB Name: Lem_Stanislaw-Solaris

Creator ID: REAd

PDB Type: TEXT

Version: 0

Unique ID Seed: 0

Creation Date: 16.8.1973

Modification Date: 16.8.1973

Last Backup Date: 1.1.1970

Modification Number: 0

SOLARIS

Stanisław Lem

PŘISTÁNÍ

V devět hodin palubního času jsem prošel kolem lidí stojících u startovací šachty a sestoupil po kovových přičlech do nitra kontejneru. Místa tam bylo právě jen tolik, že jsem mohl zvednout lokty. Když jsem nastrčil konec hadice na vývod ve stěně, skafandr se nadmul a od toho okamžiku jsem nebyl schopen nejmenšího pohybu. Stál jsem - či spíše visel - ve vzduchovém lůžku, spojen v jediný celek s kovovou skořepinou.

Zvedl jsem zrak. Vypouklým průzorem jsem spatřil stěny šachty a vysoko nahoře Moddardův obličej, který se nakláněl dolů. Obličej však brzy zmizel a kolem zavládla tma, protože otvor startovací šachty se uzavřel těžkým bezpečnostním příklopem. Slyšel jsem osmeré zabzučení elektrických motorů, které dotahovaly šrouby. A potom syčení vzduchu vháněného do amortizátorů. Oči přivykaly tmě. Už jsem viděl zeleně světélkující obrysy jediného kontrolního přístroje.

"Připraven, Kelvine?" ozvalo se ve sluchátkách.

"Připraven, Moddarde," odpověděl jsem.

"Nemusíš se o nic starat. Stanice tě převezme sama," řekl. "Šťastnou cestu!"

Než jsem stačil odpovědět, nahoře něco zaskřípalo a kontejner se zachvěl. Instinktivně jsem napjal svalstvo, ale nic víc se nedělo.

"Kdy bude start?" zeptal jsem se a uslyšel jsem šelest, jako by se na membránu sypala zrníčka nejjemnějšího písku.

"Už letíš, Kelvine. Buď zdrav!" odpověděl zblízka Moddardův hlas.

Ještě než jsem tomu stačil uvěřit, otevřela se přímo proti mému obličejí široká štěrbina, kterou jsem spatřil hvězdy. Marně jsem se snažil najít alfu Vodnáře, k níž teď odlétal Prométheus. Obloha těchto končin galaxie mi nic neříkala, neznal jsem ani jedno souhvězdí, v úzkém průzoru tkvěl jen rozjiskřený prach. Čekal jsem, kdy pobledne první hvězda. Propásl jsem to však. Začaly najednou všechny slábnout, mizet a rozplývat se na rezavějícím pozadí. Pochopil jsem, že jsem už v horních vrstvách atmosféry. Nepohyblivý v sevření vzduchových polštářů, mohl jsem hledět jen přímo před sebe. Obzor jsem pořád ještě neviděl. Letěl jsem, letěl, aniž jsem to sebemeně pociťoval, jen mé tělo začal pomalu, záludně zalévat žár. Vně kontejneru se probudilo tiché, pronikavé švitoření, jako kdyby po mokrému skle klouzal kov. Nebýt číslic, jež vyskakovaly v okénku kontrolního přístroje, vůbec bych si byl neuvědomoval, jak prudce padám. Hvězdy už docela zmizely. Průzor se vyplňoval rudým jase. Slyšel jsem těžký zvuk vlastního tepu, obličej mě pálil, na krku jsem cítil chladný van klimatizátoru; litoval jsem, že se mi nepodařilo spatřit Prométhea - byl už asi mimo dosah viditelnosti, když automatické zařízení otevřelo průzor.

Kontejner se otrásl, jednou, podruhé, a nesnesitelně se rozvibroval. Toto chvění proniklo všemi izolačními vrstvami i vzduchovými polštáři a vtrhlo do hlubin mého těla - zelený obrys kontrolního přístroje se rozmazal. Hleděl jsem na to beze strachu. Nepřiletěl jsem přece z takové dálky proto, abych zahynul těsně před cílem.

"Stanice Solaris," řekl jsem. "Stanice Solaris, stanice Solaris! Udělejte něco. Zdá se, že ztrácím stabilizaci. Stanice Solaris, tady přistávající. Příjem."

A opět jsem propásl důležitý okamžik, okamžik, kdy se objevila planeta. Rozprostřela se přede mnou, obrovská, plochá; z rozměrů šmouh na jejím povrchu jsem mohl usuzovat, že jsem ještě daleko. Nebo vlastně - vysoko, protože jsem už překročil onu nepostižitelnou hranici, kde se vzdálenost od nebeského tělesa stává výškou nad ním. Padal jsem. Stále jsem padal. Teď jsem to cítil, dokonce i když jsem zavřel oči. Okamžitě jsem je však opět otevřel, protože jsem chtěl co nejvíce vidět.

Počkal jsem několik desítek vteřin a pak jsem opakoval výzvu. Ani tentokrát jsem však nedostal odpověď. Ve sluchátkách se rozléhaly jen neustávající salvy atmosférických výbojů. Pod nimi se ozývalo šumění, tak hluboké a nízké, jako by to byl hlas samé planety. Oranžová obloha v průzoru se zatáhla bělmem. Sklo okénka potemnělo; instinktivně jsem se skrčil, pokud mi to pneumatické bandáže dovolily, avšak hned v příští vteřině jsem pochopil, že to jsou mraky. Jejich vrstva uletěla nahoru, jako by ji někdo odfoukl. Padal jsem dále, jednou ve slunci, jednou ve stínu, kontejner se otáčel kolem svislé osy a obrovský, jakoby opuchlý sluneční kotouč, vycházející vlevo a zapadající vpravo, se rovnoměrně sunul před mým zrakem. Pojednou mi do šumění a praskotu začal mluvit přímo do ucha vzdálený hlas:

"Stanice Solaris volá přistávajícího, stanice Solaris volá přistávajícího. Vše v pořádku. Jste pod kontrolou stanice. Stanice Solaris volá přistávajícího, připravte se na přistání v čase nula, opakují, připravte se na přistání v čase nula, pozor začínám. Dvě stě padesát, dvě stě čtyřicet devět, dvě stě čtyřicet osm..."

Na předělech jednotlivých slov se vždycky ozvalo úlomkovité mňouknutí, které svědčilo o tom, že to nemluví člověk. Bylo to přinejmenším podivné. Normálně, přistává-li někdo nový, a k tomu ještě přímo ze Země, běží na letišti všechno, co má nohy. Neměl jsem však možnost děle o tom přemýšlet, protože obrovský kruh, který kolem mne opisovalo slunce spolu s rovinou, k níž jsem se blížil, se najednou překotil, vzepjal. Po tomto převratu následoval druhý, na opačnou stranu. Houpal jsem se jako závaží obrovského kyvadla a bojoval se závratí. Na ploše planety, vyvstávající teď přede mnou jako stěna pruhovaná špinavě fialovými a černavými šmouhami, jsem spatřil droboučkou šachovnici bílých a zelených teček - orientační znamení stanice. Zároveň se s třeskem oddělilo něco od špičky kontejneru; byl to dlouhý náhrdelník prstencového padáku, který se prudce zatřepetal; v tomto zvuku bylo něco nevyslovitelně pozemského - po tolika měsících první šumění opravdického větru.

Všechno teď začalo probíhat velmi rychle. Dosud jsem jen věděl, že padám. Teď jsem to uviděl. Zelenobílá šachovnice se rychle zvětšovala, viděl jsem už, že je namalována na podlouhlém, velrybu připomínajícím, stříbřitě se lesknoucím tělese s jehlami radarových antén po stranách a se špalíry tmavších okenních otvorů, a že ten kovový kolos nespočívá na povrchu planety, ale visí nad ní a vrhá na inkoustově černé pozadí svůj stín, eliptickou, ještě tmavší skvrnu. Zároveň jsem spatřil do fialová nabíhající vrásky oceánu, na nichž byl patrný slabý pohyb. Mraky orámované oslňujícím šarlatem se pojednou vznesly do výše, hnědě oranžová obloha mezi nimi se vzdálila a zploštěla, všechno se rozmazalo: dostal jsem se do vývrtky. Než jsem se stačil ozvat, krátký úder vrátil kontejner do svislé polohy a v průzoru se až k zamlženému obzoru rtuťově rozjiskřil vlnící se oceán; drnčící provazy a prstence padáku se pojednou odpojily a vítr je unášel nad vlnami. Kontejner se měkce rozhoupal oním zvláštním zpomaleným pohybem jako obvykle v umělém silovém poli a sklouzl dolů. Poslední, co jsem stačil postřehnout, byly mřížové letecké katapulty a dvě zrcadla síťových radioteleskopů zvedající se do výše snad několika pater. Něco kontejner zastavilo; ozval se přitom pronikavý zvuk oceli narážející pružně na ocel. Něco se pode mnou otevřelo a kovová skořepina, v níž jsem vzpřímeně trčel, skončila s protáhlým supivým vzdechem svou stoosmdesátikilometrovou pouť.

"Stanice Solaris. Nula, výška nula. Přistání skončeno. Konec," uslyšel jsem mrtvý hlas kontrolního zařízení. Oběma rukama (cítil jsem na hrudi nedefinovatelný tlak a vnitřnosti mi najednou připadaly jako nevíтанá přítěž) jsem uchopil rukojeti přímo proti ramenům a vypnul kontakty. Zazářil zelený nápis ZEMĚ a stěna kontejneru se otevřela; pneumatické lože mne lehce strčilo do zad, takže jsem musel udělat krok vpřed, abych neupadl na tvář.

S tichým zasyčením, které se podobalo rezignovanému povzdechu, unikl vzduch ze závitů skafandru. Byl jsem volný.

Stál jsem pod stříbřitým trychtýřem, vysokým jako chrámová loď. Po stěnách sbíhaly dolů svazky různobarevných trubek a mizely v kulatých kanálech. Otočil jsem se. Ventilační šachty hučely a vysávaly poslední zbytky jedovaté planetární atmosféry, která sem pronikla při přistávání. Doutník kontejneru, prázdný jako puklá motýlí kukla, stál na vrchlíku koule zapuštěné do vyvýšené kovové plošiny. Jeho vnější stěny byly opáleny do špinavé hnědi. Sestoupil jsem po malém svažujícím se můstku. O kus dál byla přivařena na kovové pláty vrstva drsné plastické hmoty. V místech, kudy jezdily samozdvížené podvozky s raketami, byla sedřena až na holý kov. Kompresory ventilátoru pojednou umlkly a zavládlo absolutní ticho. Rozhlédl jsem se poněkud bezradně, čekal jsem, že se objeví nějaký člověk, ale pořád nikdo nepřicházel. Jenom neónová šipka ukazovala směrem k nehlučně běžícímu pohyblivému chodníku. Vstoupil jsem na něj. Strop haly splýval krásnou parabolickou křivkou dolů a přecházel v rourovitou chodbu. Ve výklencích tu ležely hromady tlakových lahví, nádrží, prstencových padáků, beden, všechno naházeno jakoby v pospěchu, bez ladu a skladu. To mě také zarazelo. Pohyblivý chodník končil v místech, kde se chodba rozšiřovala v okrouhlou halu. Byl tam ještě větší nepořádek. Pod hromadou plechových konví se roztékala louže jakési olejové tekutiny. Vzduch byl prosycen silným nepříjemným pachem. Na různé strany se rozbíhaly stopy bot otisknuté zřetelně v onom lepkavém mazu. Mezi plechovými kanystry se povalovaly zmuchlané telegrafní pásky, roztrhané papíry a různé smetí, jako by ho sem někdo vymetl z kabin. A opět se rozsvítila zelená šipka; tentokrát ukazovala k zeleným dveřím. Za nimi byla chodba tak úzká, že by se v ní jen stěží vyhnuli dva lidé. Světlo sem vnikalo stropními okny s čočkovitými skly; okna směřovala přímo k obloze. Další dveře pomalované zelenobílou šachovnicí. Byly pootevřeny. Vstoupil jsem dovnitř. Polokulovitá kabina měla jediné panoramatické okno; hořela v něm obloha potažená mlhou. Dole se hluše převalovaly černavé hřebety vln. Ve stěnách bylo plno otevřených skříněk. Povalovaly se v nich přístroje, knihy, sklenice se zaslou sedlinou, zaprášené termosky. Na špinavé podlaze stálo pět nebo šest mechanických kráčejších stolků, mezi nimi několik křesel s čalouněním, které zplihle viselo, protože z něho vypustili vzduch. Jen jedno bylo nafouklé; opěradlo bylo sklopeno dozadu. Seděl v něm malý, hubený muž s obličejem spáleným od slunce. Kůže na nose a na lících kostech se mu loupala ve velkých cárech. Poznal jsem ho. Byl to Snaut, Gibarianův zástupce, kybernetik. Svěho času uveřejnil v solaristickém almanachu několik docela originálních článků. Osobně jsem se s ním ještě nikdy nesetkal. Měl na sobě síťovou košili, jejímiž očky se tu a tam prodíraly šedivé chlupy, pokrývající jeho plochou hrud', a kalhoty se spoustou kapes, jaké nosívají montéři, kdysi zřejmě

bílé, teď však na kolenou potřísněné a na mnoha místech propálené chemikáliemi. V ruce držel hrušku z plastické hmoty, z jakých se pije v kosmických lodích bez umělé gravitace. Hleděl na mne jakoby oslněn prudkým světlem. Hruška mu vypadla z prstů a několikrát poskočila po podlaze jako míček. Vytéklo z ní trochu průzračné tekutiny. Z obličeje se mu pomalu ztrácela všechna krev. Byl jsem příliš překvapen, než abych byl schopen ozvat se. Tato němá scéna se prodlužovala, až konečně nějakým nepochopitelným způsobem přešel jeho strach na mne. Udělal jsem krok k němu. Schoulil se do křesla.

"Snaute..." zašeptal jsem. Škubl sebou jako zasažený proudem. Hleděl na mne s nepopsatelným odporem. Zachroptěl:

"Neznám tě, neznám tě, co chceš?..."

Rozlitá tekutina se rychle vypařovala. Ucítíl jsem vůni alkoholu. Pije? Je opilý? Ale proč se tak bojí? Stál jsem dosud uprostřed kabiny. Kolena jsem měl ještě změkklá, v uších jakoby vatu. Tlak podlahy na chodidla jsem přijímal jako něco dosud ne zcela bezpečného. Za vypouklou okenní tabulí se jednotvárně pohyboval oceán. Snaut nespouštěl ze mne překrvené oči. Strach z jeho obličeje zmizel, ale nezmizel z něho nevýslovný odpor.

"Co je ti?" zeptal jsem se polohlasně. "Jsi nemocen?"

"Staráš se..." řekl dutě. "Aha. Budeš se starat, co? Ale proč o mne? Já tě neznám.."

"Kde je Gibarian?" zeptal jsem se. Vyzabilo mu to na okamžik dech, jeho oči zeskelnatěly, něco se v nich rozsvítilo a zhaslo.

"Gi.. Giba..." vykoktal, "ne! Ne!!!"

Roztřásl se bezhlasým, hloupým chrapotem, který však okamžitě ustal.

"Přišel jsi za Gibarianem?..." řekl téměř klidně. "Za Gibarianem? Co s ním chceš udělat?"

Díval se na mne, jako bych mu najednou přestal být nebezpečný; v jeho slovech, ale ještě více v jejich tónu bylo něco nenávislně urážlivého.

"Co to žvaníš..." zabručel jsem. "Kde je Gibarian?"

Strnul úžasem.

"Ty to nevíš?..."

Je opilý, pomyslíl jsem si. Namol opilý. Zmocňoval se mne čím dál větší vztek. Správně bych měl vlastně odejít, ale moje trpělivost přetekla.

"Vzpamatuj se!" houkl jsem. "Jak mohu vědět, kde je, když jsem teprv před chvílí přiletěl! Co se to s tebou děje, Snaute!!!"

Čelist mu poklesla. Znovu ztratil na chvíli dech, ale nějak jinak než předtím. V očích se mu objevil prudký záblesk. Třesoucíma se rukama se chytil opěradla a namáhavě, až mu zapraskalo v kloubech, vstal.

"Co?" řekl téměř střízlivě. "Přiletěls? Odkud jsi přiletěl?"

"Ze Země," odpověděl jsem navztekaně. "Snad jsi o ní už někdy slyšel? Ačkoli se spíš zdá, že ne!"

"Ze Ze... nebesa... Ty jsi tedy - Kelvin?!"

"Ovšem. Proč se tak díváš? Co je na tom divného?"

"Nic," řekl a jeho oči rychle zamrkaly. "Nic."

Přejel si dlaní čelo.

"Kelvine, odpusť, to nic není, víš, zkrátka překvapení. Nečekal jsem tě."

"Jak to, že mě nečekal? Dostali jste přece zprávu už před několika měsíci a Moddard telegrafoval ještě dnes z paluby Prométhea..."

"Ano. Ovšem... ano, jenže, však vidíš sám... je tady tak trochu... zmatek."

"To je," odpověděl jsem suše. "Těžko to nevidět."

Snaut mne obešel kolem dokola, jako kdyby si chtěl důkladně prohlédnout můj skafandr. Docela běžný skafandr s chomoutem hadic a kabelů na prsou. Několikrát zakašlal. Dotkl se prstem kostnatého nosu.

"Nechceš se vykoupat?... To tě osvěží - modré dveře naproti."

"Děkuju. Znáám zařízení stanice."

"A nemáš hlad?"

"Ne. Kde je Gibarian?"

Přistoupil k oknu a dělal, že neslyšel mou otázku. Zezadu vypadal mnohem starší. Nakrátko přistřižené vlasy byly šedivé, sluncem spálený krk měl rozbrázděn vráskami hlubokými jako sečné rány. Za oknem

se třpytily rozložené hřbety vln, zvedajících se a klesajících tak pomalu, jako by oceán tuhl. Když se na to člověk díval, měl pocit, že se stanice nepozorovaně sesouvá na stranu, jako by sklouzávala po neviditelné základně. Pak se vracela do rovnovážné polohy a stejně líným pohybem se šinula na druhou stranu. Ale byl to asi jen klamný dojem. V údolích mezi vlnami se shromažďovaly cáry hlenovité pěny, která měla barvu krve. Na okamžik jsem pocítil v okolí žaludku mdlobné sevření. Strohý řád na palubě Prométhea mi najednou připadal jako něco nesmírně drahého, co jsem nenávratně ztratil.

"Poslyš..." ozval se nenadále Snaut, "to já jen občas takhle..." Otočil se. Chvilí si nervózně mnul ruce.

"Budeš se muset spokojit s mou společností. Aspoň prozatím. Říkej mi Kryso. Znáš mě jenom z fotografie, ale to nevadí, všichni mi tak říkají. Obávám se, že proti tomu nic nezmůžu. Ostatně jestliže měl někdo rodiče s takovými kosmickými aspiracemi jako já, pak teprve zní přízvisko Krysa jakžtakž..."

"Kde je Gibarian?" zeptal jsem se tvrdohlavě ještě jednou. Zamrkal.

"Mrzí mě, že jsem tě přijal takhle. To... není ale jenom moje vina. Úplně jsem na tebe zapomněl, tady se toho hodně udalo, víš..."

"Ech, to nic," odpověděl jsem. "Nechme to být. Ale co je s Gibarianem? Není na stanici? Letěl někam?"

"Ne," řekl. Díval se přitom do kouta zaházeného cívkami s kabely. "Nikam neletěl. A nepoletí. Právě proto... mimo jiné..."

"Cože?" vyhrkl jsem. Ještě pořád mi zaléhalo v uších a zdálo se mi, že špatně slyším. "Co to má znamenat? Kde je?"

"Vždyť to už víš," řekl docela jiným tónem. Hleděl mi do očí tak chladně, že mě až zamrazilo v zádech. Možná že byl opilý, ale rozhodně věděl, co mluví.

"Nestalo se mu...?"

"Stalo."

"Nehoda?"

Přikývl. Tím kývnutím mi nejen přitakával, ale zároveň vyjadřoval souhlas s mou reakcí.

"Kdy?"

"Dneska za svítání."

Kupodivu, neotráslo to mnou. Celá ta krátká výměna jednoslabičných otázek a odpovědí mne svou věcností spíše uklidnila. Zdálo se mi, že už chápu Snautovo chování před chvílí ještě tak nepochopitelné.

"Jak se to stalo?"

"Převleč se, dej si do pořádku věci a vrať se sem... za... dejme tomu... za hodinu."

Zaváhal jsem na okamžik.

"Dobrá."

"Počkej," řekl, když jsem se otočil ke dveřím. Díval se na mne zvláštním pohledem. Viděl jsem, že to, co chce říci, mu nějak nejde ze rtů.

"Byli jsme tři a teď s tebou jsme zase tři. Znáš Sartoria?"

"Tak jako tebe, z fotografie."

"Je nahoře v laboratoři a nemyslím, že by z ní odešel dřív než v noci, ale... ať už je to jak chce, poznáš ho. Kdybys viděl někoho jiného, rozumíš, někoho jiného než mne a Sartoria, rozumíš, tak..."

"Tak co?"

Nevěděl jsem, sním-li nebo bdím. Usedl do křesla, za sebou černé vlny krvavě se třpytící v nízkém slunci, svěsil hlavu jako na počátku a uhnul pohledem někam k cívce se svinutým kabelem.

"Tak... nic nedělej."

"Koho tu můžu vidět? Ducha?!" vybuchl jsem.

"Chápu tě. Myslíš si, že jsem se pomátl. Ne. Nepomátl. Nedovedu ti to říct jinak... prozatím. Ostatně, třeba... třeba se nestane nic. Buď jak buď, nezapomeň, co jsem ti říkal. Varoval jsem tě."

"Před čím! O čem to mluvíš?"

"Ovládej se," vedl tvrdohlavě svou. "Chovej se, jako by... buď připraven na všechno. Je to nemožné, vím. Ale přesto to zkus. To je jediná rada, jakou ti mohu dát. Jinou neznám."

"Ale CO uvidím?!" téměř jsem vykřikl. Jen stěží jsem se udržel, abych ho nepopadl za ramena a pořádně jím nezatřásl, jak tady tak seděl, oči upřeny do kouta, obličej unavený, spálený sluncem, a namáhavě ze sebe mačkal slovo za slovem.

"Nevím. Do jisté míry to záleží i na tobě."

"Halucinace?"

"Ne. Je to - reálné. Ne... abys útočil. Pamatuj si to."

"Nepovídej?!" ozval jsem se hlasem, který zněl mně samému cize.

"Nejsme na Zemi."

"Polytheria? Ale ta přece nejsou vůbec podobná lidem!" zvolal jsem. Nevěděl jsem už, co dělat, abych ho vytrhl z toho jeho zahledění na jedno místo, kde jako by četl ten nesmysl, při němž tuhla v žilách krev.

"Právě proto je to tak strašné," řekl tiše. "Pamatuj: měj se na pozoru!"

"Co se stalo s Gibarianem?"

Neodpověděl.

"Co dělá Sartorius?"

"Přijď za hodinu."

Otočil jsem se a odešel. Když jsem otevíral dveře, ještě jednou jsem naň pohlédl. Seděl, tvář v dlaních, malý, schoulený, v potřísněných kalhotách. Teprve teď jsem si všiml, že má na kloubech obou rukou zaschlou krev.

SOLARISTÉ

Rourovitá chodba byla prázdná. Stál jsem chvíli před zavřenými dveřmi a naslouchal. Stěny byly tenké, zvenčí sem doléhalo kvílení větru. Na dveřní desce jsem si všiml nakřivo, nedbale přilepeného obdélníčku náplasti, na níž bylo tužkou napsáno: "Člověk." Hleděl jsem na to nezřetelně načmárané slovo. Na chvíli se mne zmocnila chuť vrátit se ke Snautovi, ale pochopil jsem, že to není možné.

Jeho šilenecké varování mi ještě znělo v uších. Pohnul jsem se a ramena mi poklesla pod nesnesitelnou tíhou skafandru. Tiše, jako kdybych se mimoděk skrýval před neviditelným pozorovatelem, vrátil jsem se do kulaté místnosti s paterými dveřmi. Byly na nich tabulky: Dr. Gibarian, Dr. Snaut, Dr. Sartorius. Na čtvrtých dveřích nebylo nic. Chvíli jsem váhal, ale pak jsem lehce zmáčkl kliku a pomalu je otevřel. Když se dveře otvíraly, měl jsem pocit hraničící s jistotou, že uvnitř někdo je. Vstoupil jsem.

Nebyl tam nikdo. Stejně, jen o něco menší vypouklé okno vedoucí na oceán, který se tady - proti slunci - leskl mastně, jako kdyby z vln stékal červeně zbarvený olej. Celý pokoj podobající se lodní kabině byl zalit jeho šarlatovým odleskem. Po jedné straně stály police s knihami a mezi nimi postel na kardanových závěsech, nyní sklopená do svislé polohy a upevněná ke stěně. Po druhé straně byla spousta skříněk. V mezerách mezi nimi visely v niklových rámech letecké snímky spleené lepicí páskou, v kovových držácích byly baňky a zkumavky, zazátkované vatou, a pod oknem stály bílé smaltované kovové schránky ve dvou řadách, takže se mezi nimi dalo sotva projít. Víka některých byla odklopena. Uvnitř bylo nejružnější nářadí a hadice z plastických hmot. V obou koutech místnosti byly instalovány kohoutky, ventilační zařízení a mrazicí skříně. Mikroskop stál na zemi, na velikém stole u okna nebylo pro něj už místo. Když jsem se otočil, spatřil jsem hned vedle dveří, jimiž jsem vstoupil, pootevřenou, až ke stropu sahající skříň plnou kombinéz, pracovních a ochranných plášťů, prádla uloženého v poličkách a protiradiačních holínek, mezi nimiž se leskly hliníkové láhve k přenosným kyslíkovým přístrojům. Dva tyto aparáty i s maskami visely přes pelest sklopené postele. Všude vládl stejný zmatek, zahlazený jen zhruba, ve spěchu, halabala. Zkoumavě jsem nasál nosem vzduch. Ucítil jsem slabou vůni chemikálií a stopy pronikavého pachu - že by to byl chlór? Instinktivně jsem očima vyhledal ventilační otvory v rozích pod stropem. Papírové proužky přilepené k jejich rámcům se klidně vlnily. Znamenalo to, že kompresory pracují a udržují normální cirkulaci vzduchu. Přenesl jsem knihy, přístroje a nástroje ze dvou židlí do kouta a napěchoval je tam, jak jen to šlo, takže kolem postele, mezi skříní a poličkami vznikl relativně volný prostor. Přitáhl jsem stojací věšák, že na něj pověším skafandr, a už jsem držel v rukou zámky zdrhovadel. Vzápětí jsem je však zase pustil. Nemohl jsem se nějak rozhodnout k tomu, abych skafandr odložil, měl jsem pocit, že se tím stanu bezbranným. Ještě jednou jsem pohledem přelétl celý pokoj,

přesvědčil se, zda jsem dobře přibouchl dveře, a protože neměly zámek, přistrčil jsem k nim po krátkém váhání dvě nejtěžší plechové schránky. Když jsem se takto provizorně zabarikádoval, vysvobodil jsem se trojím trhnutím ze své těžké, vrzající kukly. V úzkém zrcadle na vnitřní straně skříňových dveří bylo vidět část místnosti. Koutkem oka jsem tam zachytil nějaký pohyb, vyskočil jsem, ale byl to jen můj vlastní obraz. Trikot pod skafandrem byl propocený. Svlekl jsem jej. Pak jsem odstrčil skříň. Šlo to lehce. Ve výklenku za ní se zaleskly stěny miniaturní koupelny. Na podlaze pod sprchou ležela velká plochá kazeta. Vynesl jsem ji nikoli bez námahy do pokoje. Když jsem ji pokládal na podlahu, víko odskočilo, jako by bylo na péro. Uvnitř jsem spatřil řadu přihrádek zaplněných podivnými exponáty: spousta jakoby zkarikovaných anebo jen zhruba opracovaných napodobenin nástrojů, které se povalovaly ve skříňkách v pokoji; všechny tyto napodobeniny byly z podivného tmavého kovu a ani jedna z nich se nedala použít, byly nedotvarované, zaoblené, částečně roztavené, jako by je někdo vynesl z požáru. Nejpodivnější na tom bylo, že stejně znetvořeny byly i keramické, tedy prakticky netavitelné rukojeti. V žádné laboratorní peci nelze dosáhnout jejich teploty tání - snad jen v atomovém reaktoru. Sáhl jsem do kapsy svého pověšeného skafandru pro malý detektor záření, ale když jsem jej přiblížil k těm troskám nástrojů, černý jazýček se ani nepohnul.

Měl jsem na sobě jen plavky a síťované tričko. Odhodil jsem obojí jako hadry na podlahu a nahý jsem skočil pod sprchu. Pod proudem vody jsem pocítil úlevu. Kroutil jsem se pod přívalem horkých tvrdých vodních jehel, masíroval si tělo, prskal, všechno nějak přehnaně, jako bych ze sebe vytřásal, vyvrhoval všechnu tu kalnou, podezřeními infikující nejistotu, již byla celá stanice prosycena.

Našel jsem si ve skříni lehký tělocvičný úbor, který se dá nosit také pod skafandrem, a přendal jsem si do jeho kapes všechny svůj skromný majetek; mezi listy zápisníku jsem ucítil něco tvrdého; byl to klíč od mého pozemského bytu; bůhvíjak se mi sem připlétl. Chvilí jsem jej obracel v prstech, nevěda co s ním. Nakonec jsem ho položil na stůl. Napadlo mě, že snad budu potřebovat nějakou zbraň. Univerzální kapesní nůž určitě jako zbraň nemohl sloužit, ale neměl jsem nic jiného a taky jsem ještě nebyl v takovém duševním rozpoložení, abych se pustil do hledání nějakého vrahač paprsků nebo něčeho podobného. Sedl jsem si na kovovou židličku uprostřed velkého prostranství, co nejdál od všeho. Chtěl jsem být sám. Se zadostiučiněním jsem konstatoval, že mám ještě více než půl hodiny času. Marná sláva, mám už v povaze puntičkářské dodržování všech závazků a slibů, závažných i méně důležitých. Ručičky na čtyřladvacetihodinovém ciferníku ukazovaly sedm hodin. Slunce zapadalo. Sedm hodin zdejšího času, to znamená dvacet hodin palubního času na Prométheovi. Na Moddardových obrazkách se Solaris musela už zmenšit na velikost jiskřičky a neliší se teď v ničem od hvězd. Co je mně však do Prométhea? Zavřel jsem oči. Bylo úplné ticho, nebral-li jsem v úvahu pravidelně se ozývající zvuky v potrubí. Kapky vody v koupelně se tiše rozstříkávaly na porcelánu.

Gibarian tedy nežije. Jestliže jsem Snautovi dobře rozuměl, uplynulo od jeho smrti jen něco přes půl dne. Co udělali s tělem? Pohřbili je? Jenže na této planetě to není možné. Dost dlouho jsem o tom věčně uvažoval, jako kdyby nebožtíkův osud byl v tomto okamžiku tím nejdůležitějším. Teprve když jsem si uvědomil nesmyslnost takových úvah, vstal jsem a začal jsem se procházet napříč pokojem, bezmyšlenkovitě jsem odkopával rozházené knihy a také jakýsi malý prázdný polní chlebník; sehnul jsem se a zvedl jej. Nebyl prázdný. Byla v něm láhev z tmavého skla, tak lehounká, jako by byla vyfoukaná z papíru. Podíval jsem se skrz ni do okna, do ponuře rudnoucí, špinavou mlhou zacloněné poslední záře západu. Co se to se mnou děje? Proč se tak zajímám o každou pitomost, o každou maličkost, která mi přijde do rukou?

Trhl jsem sebou, protože se rozsvítilo světlo. Přirozeně, fotobuňka zareagovala na houstnoucí soumrak. Byl jsem pln jakéhosi očekávání. Napětí vzrůstalo tak, že jsem nakonec nesnesl za sebou prázdný prostor. Rozhodl jsem se, že s tímhle pocitem budu bojovat. Přistrčil jsem židli k poličkám. Vytáhl jsem si odtud druhý svazek Hughesovy a Eugelovy monografie "Dějiny Solaris", mně až příliš dobře známý, opřel jsem si tlustý, nepoddajný hřbet knížky o koleno a začal v ní listovat.

Solaris byla objevena téměř sto let před mým narozením. Tato planeta obíhá okolo dvou sluncí - červeného a modrého. Více než čtyřicet let se k ní nepřiblížil žádný kosmický koráb.

Gamovova-Shapleyova teorie o nemožnosti vzniku života na planetách dvojhvězd byla v oněch dobách považována za fakt. Vlivem změn gravitačních sil vyvolaných vzájemným oběhem dvojice sluncí se

oběžné dráhy takových planet neustále mění.

Gravitační poruchy střídavě prodlužují a zkracují oběžnou dráhu planety a zárodky života, pokud vzniknou, jsou zničeny buď zářením a vedrem, anebo ledovým chladem. K těmto změnám dochází v periodách, dlouhých miliony let, čili z astronomického nebo biologického hlediska v periodách velmi krátkých, vždyť vývoj života vyžaduje několika set milionů, ne-li celé miliardy let.

Solaris se měla podle původních propočtů v průběhu příštích pěti set tisíc let přiblížit na vzdálenost poloviny astronomické jednotky ke svému červenému slunci a za další milion let se zřítit do jeho žhavé výhně.

Ale už po deseti patnácti letech se vědci přesvědčili, že dráha planety nevykazuje ani v nejmenším očekávané změny, že se chová, jako by byla stálá, tak stálá jako oběžné dráhy planet naší sluneční soustavy.

Opakovali tedy, teď už s maximální přesností, pozorování a propočty, ale ty potvrdily pouze to, co bylo už známo: že Solaris má nestálou oběžnou dráhu.

Solaris, dosud jen jedna ze stovek planet, objevovaných rok co rok, o nichž jsou ve velikých statistikách sotva několikařádkové zmínky, týkající se jejich drah, postoupila rázem do kategorie těles, jež si zaslouží zvláštní pozornosti.

Asi čtyři roky po tomto objevu ji obletěla Ottenskjoldova výprava, která zkoumala planetu z Laokoonta a dvou doprovodných pomocných lodí. Tato výprava měla charakter provizorního, improvizovaného průzkumu tím spíše, že nebyla schopna na planetě přistát. Uvedla na rovníkové a poledníkové oběžné dráhy větší počet automatických pozorovacích satelitů, jejichž hlavním úkolem bylo měření gravitačních potenciálů. Kromě toho byl prozkoumán povrch planety; je téměř celá pokryta oceánem až na nečetné ploché vyvýšeniny, které se zvedají nad jeho hladinu. Celková plocha těchto souší nedosahuje ani rozlohy Evropy, ačkoliv průměr Solaris je o dvacet procent větší než průměr Země. Tyto kousky skalnaté a pusté souše jsou rozsety nepravidelně, ale nejvíce je jich na jižní polokouli. Výprava prozkoumala také atmosféru, která neobsahuje kyslík, a provedla velmi důkladná měření hustoty planetární hmoty, albeda a jiných astronomických veličin. Jak se očekávalo, nebyly nalezeny žádné známky života ani na souši, ani v oceánu.

V průběhu dalších deseti let jevila Solaris, teď už centrum pozornosti všech badatelů z této oblasti, překvapující tendenci zachovat si svou dosavadní - jinak přece prokázaně nestálou - oběžnou dráhu. Nějakou dobu to zavánělo dokonce skandálem, protože se objevily pokusy (ovšem v zájmu vědy) obvinít za tak podivné výsledky pozorování buďto určité lidi, nebo počítače, jichž používali.

Nedostatek finančních fondů způsobil, že druhá, teď už důkladně vybavená výprava na Solaris se opozdila o další tři roky, a to až do doby, kdy Shannahan shromáždil posádku a dostal od Institutu tři lodě mezihvězdné třídy o tonáži C. Půldruhého roku před návratem této expedice, která startovala z oblasti alfy Vodnáře, vypustila druhá explorační flotila na příkaz Institutu na oběžnou dráhu kolem Solaris automatický sateloid, Lunu 247. Tento sateloid, který byl, vždy po několika desetiletích, už třikrát rekonstruován, pracuje dodnes. Údaje, které nashromáždil, potvrdily definitivně domněnky Ottenskjoldovy expedice, že totiž pohyby oceánu na Solaris mají aktivní charakter.

Jedna Shannahanova loď zůstala na vysoké oběžné dráze, zbylé dvě pak přistály na skalnatém kousku souše rozkládající se na ploše asi šesti set čtverečních mil poblíž jižního pólu Solaris. Výprava skončila svou práci po osmnácti měsících; všechno proběhlo dobře, až na jedno neštěstí, zaviněné závadou na přístrojích. Ve vědeckém týmu došlo však k rozkolu; vytvořily se dva navzájem se potírající tábory. Předmětem jejich sporu se stal oceán. Na základě analýzy jej prohlásili za organický útvar (nazvat jej živým se tehdy ještě nikdo neodvážil). Avšak zatímco biologové v něm viděli útvar primitivní - něco na způsob gigantické konglobace, tedy jediné kapalinné buňky (ale přitom tomu říkali "prebiologická formace"), která dosáhla zrůdných rozměrů, takže obalila celý glóbus rosolovitým pláštěm tlustým místy až několik mil - tvrdili astronomové a fyzikové, že je to zřejmě struktura neobyčejně vysoce organizovaná, převyšující svou složitostí snad i zemské organismy, protože jak jinak by byla schopna aktivně ovlivňovat oběžnou dráhu planety. Žádnou jinou příčinu, která by vysvětlovala chování Solaris, totiž neobjevili; planetofyzikové navíc odhalili souvislost mezi jistými procesy probíhajícími v plazmatickém oceánu a mezi lokálně měřeným gravitačním potenciálem; ten se totiž měnil závisle na

oceánické "látkové výměně".

Tak tedy fyzikové, a ne biologové, přišli s onou paradoxní formulací "plazmatický mechanismus"; rozuměli tím útvar podle našich kritérií snad i neživý, ale schopný účelného jednání, a to hned v astronomických rozměrech.

Tento spor, který jako vír zatáhl do sebe v několika týdnech všechny největší autority, otrásl poprvé po osmdesáti letech Gamovovou-Shapleyovou doktrínou.

Nějakou dobu se ještě pokoušeli ji bránit tvrzením, že oceán na Solaris nemá nic společného s životem, že to není dokonce ani útvar "parabiologický" či "prebiologický", nýbrž geologická formace, jistě neobvyklá, avšak schopná udržovat oběžnou dráhu planety jen a jen změnou gravitační síly; odvolávali se přitom na Le Chatelierovo pravidlo.

Proti těmto konzervativním názorům se rodily hypotézy, hlásající - jako například jedna z nich, výborně propracovaná hypotéza Civitova-Vittova -, že oceán je plodem dialektického vývoje. Ze své prapůvodní podoby, z praoceánu, z roztoku líně reagujících chemických substancí byl pod tlakem podmínek (to znamená pod tlakem hrozby, že změna oběžné dráhy zničí jeho existenci) schopen přeskočit všechny pozemské vývojové stupně, vynechat tedy vznik jednobuněčných a pak mnohobuněčných organismů, vývoj rostlinstva i živočišstva, vznik nervového systému, ba dokonce i mozku a dostat se přímo do stadia "homeostatického oceánu". Jinak řečeno, nepřizpůsoboval se jako pozemské organismy stamiliony let svému okolí, aby teprve po tak dlouhé době mohl ze sebe vydat rozumnou bytost, nýbrž stal se pánem svého okolí ihned, bezprostředně.

Bylo to velmi originální, jenže to, jak může ten sirupovitý aspik stabilizovat oběžnou dráhu nebeského tělesa, nevěděl pořad nikdo. Už téměř sto let byla známa zařízení, která dovedla vytvářet umělá silová a gravitační pole - tzv. gravitory -, ale nikdo si nedovedl představit, jak může stejného výsledku, k němuž v gravitorech dochází složitými jadernými reakcemi a obrovskými teplotami, dosáhnout beztvářá brečka. V novinách, zalykajících se v tomto období k potěše senzacechtivých čtenářů a ke zděšení vědců nejnesmyslnějšími výmysly na téma "tajemství planety Solaris", nechyběla dokonce ani taková tvrzení, jako že planetární oceán je - vzdáleným příbuzným pozemských úhořů elektrických.

Když se konečně podařilo tento problém aspoň jakžtakž rozmotat, vyšlo najevo, že jeho vyřešením vystřídala - jak se to pak u Solaris stalo ještě nejednou - jednu záhadu záhada druhá, snad ještě překvapivější.

Výzkumy prokázaly, že oceán vůbec "nepracuje" podle principu našich gravitorů (bylo by to ostatně nemožné), ale že dovede bezprostředně modelovat metriku časoprostoru, což vede mimo jiné k časovým odchylkám na jednom a témž poledníku Solaris. Oceán tedy nejenže - dá-li se to tak říci - zná Einsteinovu-Boeviovu teorii, nýbrž dovede také využít jejích důsledků v praxi (což my o sobě stále ještě nemůžeme tvrdit).

Když byl vysloven tento poznatek, propukla ve vědeckém světě nejprudší bouře tohoto století.

Nejváženější, všeobecně uznávané teorie se hroutily, ve vědecké literatuře se začaly objevovat nanejvýš kacířské články a alternativa "geniální oceán" anebo "gravitační aspik" rozžhavila všechny mozky.

To vše se odehrávalo téměř dvacet let před mým narozením. Když jsem chodil do školy, byla Solaris na základě později poznanych faktů už všeobecně uznávaná za planetu obdařenou životem - ovšem s tím, že na ní žije jen jediný obyvatel...

Druhý svazek Hughese a Eugela, v němž jsem ještě stále téměř bezmyšlenkovitě listoval, začínal systematikou, sice originálně vymyšlenou, ale stejně nutící k úsměvu. V klasifikační tabulce bylo po pořádku uvedeno: Druh - Polytheria, Řád - Syncytialia, Třída - Metamorphia. Jako kdybychom znali bůhvíkolik exemplářů tohoto druhu. Ve skutečnosti je znám pořad jen jeden, i když - a to je co říci - o váze sedmnácti bilionů tun.

Pod prsty se mi mihaly různobarevné diagramy, pestré nákresy, analýzy a spektra, objasňující typ a tempo základního metabolismu a jeho chemických reakcí. Čím dál jsem listoval v tlustém svazku, tím více matematiky se objevovalo na jeho křídových stránkách. Člověk by si mohl myslet, že naše znalosti o tomto představiteli třídy Metamorphia, který se teď prostíral, zahalen tmou čtyřhodinové noci, několik set metrů pod ocelovým dnem stanice, jsou úplné.

Ve skutečnosti však se ještě zdaleka ne všichni shodovali v tom, zda je to "bytost", nemluvě už o tom,

zda lze oceán nazvat "rozumným". Postavil jsem veliký foliant do police, až to bouchlo, a vytáhl další. Byl rozdělen na dvě části. V první byly stručně shrnuty protokoly o všech těch nesčíslných experimentech, které usilovaly o navázání kontaktu s oceánem. Toto navazování kontaktu bylo v dobách, kdy jsem studoval - moc dobře se na to pamatuju - zdrojem stále nových a nových anekdot, vtipů a posměšků. Ve srovnání s názorovou džunglí, kterou vyvolal tento problém, zdála se středověká scholastika něčím naprosto jasným a samozřejmým.

Druhou část svazku - téměř třináct set stránek - zabírala jen a jen bibliografie předmětu. Originály literatury na téma Solaris by se byly určitě nevešly do místnosti, v níž jsem seděl.

K prvním pokusům o navázání kontaktu bylo použito speciálních elektronických přístrojů, které transformovaly impulsy vysílané oběma stranami. Oceán se přitom aktivně účastnil na vytváření těchto přístrojů. Jenže to všechno se odehrávalo jakoby v naprosté tmě. Co to znamená, že oceán "se účastnil"? Modifikoval jistě části zařízení, které do něho byly ponořeny. Zapisované rytmy výbojů se následkem toho měnily, registrační aparatury zachycovaly obrovské množství signálů, jež vypadaly jako útržky myšlenkových pochodů vysoké analýzy - jenže co to všechno znamenalo? Byly to údaje o okamžitém stavu reakce oceánu? Anebo snad impulsy, které vyvolávaly vznik jeho obřímých výtvarů někde tisíce mil od místa výzkumů? Či odraz věčných pravd oceánu, přeložených do nevyzpytatelných elektronických struktur? Nebo jeho umělecká díla? Kdo to může vědět, když se ani jednou nepodařilo získat na opakovaný stejný impuls stejnou reakci. Když jednou odpověděl oceán výbuchem impulsů, pod jejichž přívalem se přístroje div nerozskočily, a podruhé zas mrtvě mlčel? Když ani jeden pokus nebylo možno zopakovat? Pořád se zdálo, že nám chybí jen krůček k rozšifrování té neustále rostoucí záplavy záznamů; vždyť jen za tím účelem se stavěly elektronické mozky schopné zpracovat nevídané množství informací; takových mozků nebylo dosud použito při řešení žádného problému. A skutečně, k nějakým výsledkům se došlo. Oceán - zdroj elektrických, magnetických a gravitačních impulsů - hovořil jakoby matematickým jazykem. Některé sekvence jeho elektrických výbojů se daly klasifikovat pomocí nejabstraktnějších odvětví pozemské analýzy a teorie množin, vyskytovaly se tam homology struktur, známých z té oblasti fyziky, která se zabývá úvahami o vzájemném vztahu energie a hmoty, konečných a nekonečných veličin, částic a polí - a to všechno vedlo vědce k přesvědčení, že mají co dělat s myslící obludou, že je to jakýsi miliónkrát zvětšený, celou planetu obepínající protoplazmatický mozek-moře, který se zabývá teoretickými úvahami o podstatě všehomíra, úvahami svých rozsahem přímo děsivými, a všechno to, co zachytí naše přístroje, jsou jen droboulinké, náhodně odposlouchané útržky onoho gigantického monologu probíhajícího po věky v jeho hlubinách a vymykajícího se všem možnostem našeho chápání.

Tolik matematikové. Takovéto hypotézy označovali jedni za projev podceňování lidských schopností, za poklonkování před něčím, co dosud nechápeme, ale co se pochopit dá, za ožívování staré doktríny "ignoramus et ignorabimus" - nevíme a nedozvíme se; jiní byli zase toho názoru, že jsou to škodlivé a jalové povídky, že tyto hypotézy matematiků jsou jakousi mytologií naší doby, která vidí v obrovském mozku - ať už je elektronický nebo plazmatický - nejvyšší smysl existence, sumu všeho bytí.

A ještě jiní... Ale vědců a názorů byly pluky. Čím ostatně byla celá oblast pokusů "o navázání kontaktu" ve srovnání s ostatními disciplínami solaristiky, v nichž došla specializace, zvláště v posledních pětadvaceti letech, tak daleko, že solarista kybernetik nebyl takřka s to se dorozumět se solaristou symetriadologem. "Jak se chcete dohovoreti s oceánem, když už to nedovedete ani navzájem mezi sebou?" otázal se jednou žertem Veubeke, který byl tehdy, za dob mých studií, ředitelem Institutu; v tom žertu bylo však mnoho pravdy.

To, že byl oceán zařazen do třídy Metamorphia, nebylo vůbec náhodné. Jeho rozvlněná hladina byla schopna vytvořit ze sebe nejrůznější tvary a formy, které se nepodobaly ničemu zemskému. Přitom účel - ať už adaptační, poznávací nebo jakýkoliv jiný - těchto často prudkých erupcí plazmatické "tvořivosti" byl naprostou záhadou.

Když jsem stavěl do poličky svazek tak těžký, že jsem jej musel uchopit oběma rukama, napadlo mi, že naše vědomosti o Solaris, jichž jsou plné knihovny, jsou neužitečným balastem a bezedným močálem faktů a že jsme přesně tam, kde jsme byli, když jsme tyto poznatky začali před sedmdesáti osmi lety shromažďovat, ba že naše situace je dnes mnohem horší než tehdy, neboť vychází najevo, že všechna

práce a úsilí oněch let byly marné.

To, co jsme věděli přesně, byly všechno vědomosti negativní. Oceán nepoužívá strojů ani je nestaví, i když se zdá, že za určitých okolností by toho byl schopen; rozmnožoval totiž části některých přístrojů, které do něho byly ponořeny, ale dělal to jen v prvním a druhém roce výzkumných prací; později všechny takové pokusy, opakované se svatou trpělivostí, ignoroval, jako by o naše zařízení a výsledky (a z toho vyplývalo, že i o nás) ztratil veškerý zájem. Oceán nemá - pokračuji ve výčtu našich "negativních znalostí" - ani nervový, ani buněčný systém, ani žádnou strukturu, která by nějak připomínala bílkoviny; na dráždivé impulsy nereaguje vždycky, dokonce ani na ty nejsilnější. (Tak například úplně ignoroval katastrofu pomocného raketonosiče druhé Giesovy expedice, který se zřítil na povrch planety z výšky tří set kilometrů a jadernou explozí svých atomových reaktorů zničil plazmu v okruhu půldruhé míle.) Ve vědeckých kruzích začal pojem "případ Solaris" znít poznenáhlu jako "prohraný případ". Platilo to především v kruzích kolem vědeckého řízení Institutu, kde se v posledních letech začaly ozývat hlasy dožadující se, aby dotace na další výzkumy byly omezeny. O úplné likvidaci stanice se dosud nikdo neodvážil hovořit; bylo by to příliš zjevné přiznání porážky. Ostatně někteří vědci se v soukromých rozhovorech dávali slyšet, že jediné, co teď potřebujeme, je strategie pokud možno "čestného" ústupu od "aféry Solaris".

Pro mnohé však, a zvláště pro mladé, se tato "aféra" stávala pomalu jakýmsi prubířským kamenem naší vlastní hodnoty: "V podstatě je tady ve hře," tvrdili, "něco víc než jen proniknutí do solaristické civilizace. Jde totiž o nás samé, o hranice lidského poznání."

Nějakou dobu byl velmi populární názor (denní tisk jej velmi horlivě rozšiřoval), že myslící oceán, který oblévá celou Solaris, je gigantický mozek převyšující naši civilizaci o miliony vývojových let, že je to jakýsi "kosmický jogín", mudrlec, ztělesněné absolutní vědění, které už dávno pochopilo marnost veškeré aktivity, a zachovává proto vůči nám kategorické mlčení. To však byla docela obyčejná nepravda, neboť živý oceán je aktivní - a jak! - ovšem podle jiných představ, než jsou lidské. Nestaví tedy města ani mosty, ani létací stroje; nepokouší se ovládnout prostor ani jej překročit (v čemž by někteří obhájci lidské nadřazenosti chtěli vidět stůj co stůj náš veliký triumf), ale zabývá se zato tisícerými vlastními proměnami - "ontologickou autometamorfózou" (jak je vidět, učených termínů je na stránkách solaristické literatury dost a dost). Avšak člověka hloubajícího úporně ve všech dostupných pramenech se na druhé straně zmocňuje rovněž neodbytný dojem, že má před sebou sice útržky konstrukcí intelektuálních, snad i geniálních, že však víří bez ladu a skladu, propleteny výplody jakési absolutní, se šílenstvím hraničící hlouposti. A tak se jako protiklad koncepce o "oceánu-jogínovi" zrodila myšlenka o "oceánu-debilovi".

Tyto hypotézy vzkřísily a oživily jeden z nejstarších filozofických problémů - vztah mezi hmotou a duchem, vědomím. Bylo zapotřebí nemálo odvahy k tomu, aby byla poprvé vyslovena - jak to učinil du Haart - myšlenka, že oceán má vědomí. Tento problém, který metodologové klasifikovali překotně jako metafyzický, doutnal na dně téměř všech diskusí a sporů. Je možné myšlení bez vědomí? Ale je možno procesy odehrávající se v oceánu nazvat myšlením? Je hora nesmírně veliký kámen? Je planeta obrovská hora? Těchto termínů lze užít, ale nový stupeň velikosti uvádí na scénu nové zákonitosti a nové jevy.

Tento problém se stal kvadraturou kruhu našich dob. Každý samostatně myslící člověk se snažil obohatit pokladnici solaristiky svým přínosem: množily se teorie hlásající, že máme před sebou produkt degenerace, vývojového úpadku, který nastal po předcházející etapě "intelektuálního rozkvětu" oceánu, anebo že oceán je vlastně jakýsi nádor, sarkom, který vznikl v tělech někdejších obyvatel planety, všechna tato těla vstřebal, pohltit a proměnil v sobě jejich živou hmotu ve věčný, vlastními silami neustále se omlazující, nadbuněčný organismus - živel.

V bílém světle výbojek, tolik podobném dennímu světlu na Zemi, jsem ze stolu uklidil přístroje a knížky, které tam ležely, rozložil na jeho desku mapu Solaris, a opíraje se rukama o kovové lišty na okrajích stolu, začal jsem si ji prohlížet. Sivý oceán měl své mělčiny a hlubiny a jeho ostrovy pokryté vrstvou zvětralých minerálů svědčily o tom, že bývaly kdysi jeho dnem. Reguloval snad oceán také vynořování a propadání skalistých útvarů ve svém lůně? Odpověď na tuto otázku zahalovala naprostá tma. Díval jsem se na obrovské polokoule pomalované různými odstíny fialové barvy a modři a pocítil jsem - nevím pokolikáté už ve svém životě - úžas stejně otřesný, jako byl ten první, kdy jsem se jako chlapec

dozvěděl ve škole o existenci Solaris.

Nevím, jak se stalo, že všechno kolem mne i s číhajícím tajemstvím Gibarianovy smrti, že dokonce i má neznámá budoucnost přestala být pro mne najednou důležitá a já jsem nemyslel na nic, pohroužen zcela do mapy, která musela působit úděsně na každého člověka.

Jednotlivé oblasti živé tekutiny nesly jména badatelů, kteří se věnovali jejich průzkumu. Mou pozornost upoutával právě Thexallův Sideromasiv, který omývá rovníková souostroví, když jsem na sobě ucítil něčí pohled.

Stále ještě jsem stál nad mapou, ale už jsem ji nevnímal, byl jsem jako ochrnutý. Dveře byly přímo proti mně; byly zataraseny bednami a skříňkou. Asi nějaký robot, pomyslel jsem si, ačkoliv v pokoji předtím nikdo nebyl a nemohl tam vstoupit, toho bych si musel všimnout. Kůže na krku a na zádech mě začínala pálit, pocit těžkého, nehybného pohledu se stával nesnesitelný. Aniž jsem si to uvědomoval, vtažoval jsem hlavu mezi ramena a opíral se stále víc o stůl, až jsem jej o kousek popostrčil; ten pohyb jako by mne vysvobodil. Prudce jsem se otočil.

Pokoj byl prázdný. Jen veliké polokruhové okno zelo přede mnou černí. Dojem nezmizel. Civěla na mne tma, beztvářá, obrovitá, bezoká, bezmezná. Temno za oknem neprosvětlouvala ani jediná hvězda. Stáhl jsem světlotěsné rolety. Nebyl jsem na stanici ještě ani hodinu, a už jsem začínal chápat, proč se zde objevují případy stihomamu. Spojil jsem si to v duchu s Gibarianovou smrtí. Protože jsem ho znal, myslil jsem si až dosud, že jeho rovnováhu by nemohlo nic narušit. Teď jsem si tím nebyl už tak jist.

Stál jsem uprostřed pokoje u stolu. Dech se mi uklidnil, cítil jsem, jak pot, který mi vystoupil na čele, stydne. Nač jsem si to před chvílí vzpomněl? Ach ano - na roboty! To, že jsem na chodbách ani v pokoji žádného nepotkal, bylo velmi podivné. Kam se všichni poděli? Jediný, s kterým jsem se - na dálku - setkal, patřil k automatické obsluze letiště. Ale co ostatní?

Pohlédl jsem na hodiny. Byl čas jít ke Snautovi.

Vyšel jsem z pokoje. Chodbu dost spoře osvětlovala řada zářivek pod stropem. Prošel jsem kolem dvojích dveří, až jsem došel k těm, které byly označeny Gibarianovým jménem. Stál jsem před nimi dlouho. Stanici naplňovalo ticho. Chytil jsem za kliku. Neměl jsem vlastně vůbec v úmyslu vstoupit. Klika povolila, dveře se pootevřely škvírou, v prvním okamžiku černou, ale pak se uvnitř rozsvítilo světlo. Teď mě tady mohl vidět kdokoli, kdo půjde chodbou. Překročil jsem spěšně práh a zavřel za sebou tiše, ale pevně. Pak jsem se otočil.

Stál jsem a zády se téměř dotýkal dveří. Byl to větší pokoj než můj, měl také panoramatické okno, které bylo ze tří čtvrtin zataženo modře a růžově květovanou záclonou; Gibarian si ji zřejmě přivezl ze Země, takové záclony nepatřily k vybavení stanice. Podél stěn se táhly police knihoven a skřínky; obojí bylo natřeno velmi světlým zeleným, stříbřitě se třpytícím lakem. Obsah knihoven i skříněk byl vyházen na podlahu a vršil se mezi stolky a křesly. Další cestu mi zahrazovaly dva kráčející stolečky, převržené a zapadlé částečně do hromad časopisů vypadlých z protržených složek. Rozevřené knihy s třepotajícími se listy byly polity tekutinami z roztržených baněk a lahví se zabroušenými zátkami, většinou tak tlustostěnných, že obyčejným pádem na podlahu, třeba i ze značné výšky, se nemohly rozbít. Pod oknem ležel převržený psací stůl se zdemolovanou pracovní lampou na pohyblivém rameni; kulatá otáčecí židlička ležela před ním a dvě její nohy uvízly v polovytažených zásuvkách. Celá podlaha byla zavalena úplnou záplavou lístků, rukou popsaných archů a různých papírů. Poznal jsem Gibarianovo písmo: sklonil jsem se, a když jsem zvedal volné listy, všiml jsem si, že moje ruka vrhá dvojí stín, ne pouze jeden jako doposud.

Otočil jsem se. Růžová záclona hořela, jako by ji někdo odshora zapálil; plála ostrým pruhem jasně modrého ohně, který se každým okamžikem rozšiřoval. Trhl jsem tkaninou na stranu - oči mi oslnil pronikavý jas požáru. Zachvátil třetinu obzoru. Údolími vln se táhla ke stanici změt' dlouhých strašidelně protáhlých stínů. To byl východ. V oblasti, kde se nacházela stanice, vycházelo na oblohu po jednohodinové noci druhé, modré slunce planety. Když jsem se vrátil k rozházeným papírům, zhasil samočinný vypínač stropní světla. V poznámkách jsem našel stručný popis pokusu, připravovaného před třemi týdny: Gibarian chtěl plazmu podrobit účinkům velmi tvrdých rentgenových paprsků.

Z textu jsem pochopil, že byl určen Sartoriovi, který měl tento pokus provést. Měl jsem v ruce kopii. Bílé archy papíru mě začaly oslňovat. Den, který nastal, byl jiný než ten předtím. Pod oranžovým nebem

vychládajícího slunce halila inkoustový oceán s krvavými zářpyty téměř neustále špinavě růžová mlha, v níž mraky a vlny splývaly v jedno. To vše teď zmizelo. Světlo, třebaže bylo filtrováno růžovou tkaninou záclony, žhnulo jako hořák mohutné křemíkové lampy. Mé opálené ruce v něm téměř zešedly. Celý pokoj se změnil, všechno, co bylo červené, zhnědlo a vyrudlo do jaterního odstínu, zato však barvy předmětů bílých, zelených a žlutých se změnilly v pronikavější, takže vznikl dojem, že září vlastním světlem. Přimhouřil jsem oči a vyhlédl mezerou mezi záclonami. Obloha byla jediné moře bílého ohně, pod nímž se chvěl a vřel jakoby tekutý kov. Před očima se mi začaly dělat červené kruhy. Pevně jsem sevřel víčka. Na polici nad umyvadlem (jehož okraj byl otlučený) jsem objevil tmavé brýle zakrývající téměř půlku obličeje. Nasadil jsem si je. Záclona na okně teď hořela jako sodíkový plamen. Pokračoval jsem ve čtení; zvedal jsem ze země jeden arch po druhém a přečtené jsem kladl na jediný nepřevržený stolek. Část textu chyběla.

Teď jsem měl v ruce zápisy o pokusech již provedených. Dozvěděl jsem se z nich, že oceán byl vystaven čtyřdennímu záření, a to v bodě, který leží tisíc čtyři sta mil na severovýchod od nynější polohy stanice. To vše mne zaráželo, protože aplikace rentgenového záření byla pro smrtelné účinky zakázána konvencí OSN. Přitom jsem si byl naprosto jist, že nikdo ze stanice nežádal Zemi o povolení k těmto experimentům.

Když jsem v jistém okamžiku zvedl hlavu, spatřil jsem v zrcadle na pootevřených dveřích skříně svůj vlastní obraz: smrtelně bledý obličej s černými skly. Pokoj planoucí modře a bíle vypadal přízračně. Ale po několika minutách se ozvalo táhlé skřípání a okna se zvenčí zakryla hermetickými příklopy; pokoj potměl a vzápětí se rozsvítilo elektrické osvětlení, které se nyní zdálo podivně slabé. V místnosti bylo však čím dál tepleji. Dosud jednotvárný, pravidelný tón, ozývající se z vedení klimatizačního zařízení, se změnil v křečovitě skučení. Chladicí aparatury stanice pracovaly na plné obrátky. Dusné vedro se však dále stupňovalo.

Uslyšel jsem kroky. Někdo šel po chodbě. Dvěma tichými skoky jsem se ocitl u dveří. Kroky se zpomalily a ustaly. Ten, kdo šel, stál za dveřmi. Klika se pomalu pohnula; bezděčně, instinktivně jsem ji uchopil a přidržel. Tlak nesílil, ale ani neslábl. Neznámý za dveřmi se choval stejně tiše jako já, jako by byl rovněž překvapen. Drželi jsme tak kliku hezkou chvíli. Pak mi najednou v dlani povolila - neznámý za dveřmi ji zřejmě pustil. Slabý šramot prozrazoval, že odchází. Chvíli jsem ještě stál a naslouchal, ale bylo тихо.

HOSTÉ

Spěšně jsem složil Gibarianovy poznámky a strčil si je do kapsy. Přistoupil jsem pomalu ke skříně a nahlédl dovnitř - kombinézy a šatstvo byly namačkány do jednoho kouta, jako kdyby byl ve skříně někdo stál. Zpod hromady papíru na dně čouhal růžek obálky. Zvedl jsem ji. Byla adresována mně. Se sevřeným hrdlem jsem obálku roztrhl a musel jsem se přemoci, abych rozložil malý lístek, který byl uvnitř. Gibarian na něj napsal svým pravidelným, neobyčejně drobným, ale čitelným písmem:

Ann. Solar. Vol. I. dodatek, rovněž: Votum separatum J. Messengera ve věci F. Ravintzerův "Malý apokryf".

To bylo vše, ani slůvko víc. Rukopis jevil známky spěchu. Byla to nějaká důležitá zpráva? Kdy to psal? Rozhodl jsem se, že zajdu co nejdříve do knihovny. Onen dodatek k prvnímu ročníku Solaristické ročenky jsem znal, či spíše věděl jsem o jeho existenci, ale neměl jsem jej nikdy v rukou, měl totiž už jen historickou cenu. Zato však o žádném Ravintzerovi ani o jeho "Malém apokryfu" jsem v životě neslyšel. Co mám dělat?

Už jsem se o čtvrt hodiny opozdil. Ode dveří jsem očima ještě jednou přelétl celý pokoj. Teprve teď jsem si všiml postele přiklopené svisle ke stěně; zacláněla mi ji rozprostřená mapa Solaris. Za mapou

něco viselo. Byl to kapesní magnetofon v pouzdře. Vyňal jsem přístroj a pouzdro jsem pověsil na původní místo. Podíval jsem se na počítač. Téměř celá cívka byla nahraná. Strčil jsem magnetofon do kapsy.

Opět jsem se na okamžik se zavřenýma očima zastavil u dveří a usilovně se vposlouchával do ticha, které vládlo za nimi. Nic. Otevřel jsem, chodba mi připadala jako černá jeskyně; teprve teď jsem sňal tmavé brýle a spatřil slabá stropní světla. Zavřel jsem za sebou dveře a dal jsem se vlevo, k radiokabině.

Blížil jsem se k okrouhlé hale, z níž se paprskovitě rozbíhaly chodby na všechny strany; procházel jsem právě kolem ústí úzké postranní chodbičky vedoucí, myslím, ke koupelnám, když jsem najednou uviděl velikou, nezřetelnou postavu splývající téměř s pološerem.

Zastavil jsem se jako bleskem zasažený. Z druhé strany této chodbičky se blížila pomalým, kachním krokem obrovská černoška. Viděl jsem, jak se jí zaleskla bělma očí, a zaslechl jsem měkké ťapání jejích bosých chodidel. Neměla na sobě nic než žlutavě lesklou, jakoby ze slámy upletenou sukni; měla obrovské svislé prsy a její černé paže by mohly svým objemem závodit se stehny normálního člověka.

Prošla kolem mne ve vzdálenosti sotva jednoho metru, aniž se na mne podívala, a opět se vzdalovala, kolébajíc se ve sloních kyčlích, podobná oněm steatopygickým soškám ze starší doby kamenné, s nimiž se setkáváme v archeologických muzeích. V místech, kde se chodba zatáčela, odbočila, a zmizela ve dveřích Gibarianovy kabiny. Když otvírala dveře, ocitla se na okamžik v záři jasnějšího světla z pokoje.

Dveře se tiše zavřely a já jsem zůstal sám. Pravou rukou jsem uchopil levou dlaň a vši silou ji sevřel, až to zapraskalo v kostech. Omámeně jsem se rozhlédl kolem sebe. Co se stalo? Co to bylo? Najednou, jako by mi někdo dal facku, jsem si vzpomněl na Snautovo varování. Co to mělo znamenat? Co tady dělala ta obludná Venuše? Kde se tu vzala? Udělal jsem jeden jediný krok směrem ke Gibarianově kabině, ale vzápětí jsem opět znehybněl. Věděl jsem až příliš dobře, že tam nevstoupím. Rozšířeným chrípím jsem zkoumal vzduch. Něco tady nesouhlasilo, něco bylo jinak, než mělo být - no ovšem! Instinktivně jsem čekal nepříjemný, pronikavý pach černoščina potu, ale ani když procházela kolem mne, neucítil jsem nic. Nevím, jak dlouho jsem tu stál, opřen o chladný kov stěny. Stanice byla ponořena do ticha a jediným slyšitelným zvukem byl vzdálený, monotónní bzukot klimatizačních kompresorů.

Plácl jsem se zlehka přes tvář a vykročil zvolna k rádiové stanici. Když jsem stiskl kliku, uslyšel jsem ostře znějící hlas:

"Kdo je?"

"Já, Kelvin."

Seděl u stolku mezi hromadou hliníkových krabic a vysílacím pultem a jedl přímo z konzervy mastný koncentrát. Bylo mi záhadou, proč se rozhodl bydlet právě v radiokabině. Stál jsem, ještě celý zpitomělý, u dveří, pozoroval jeho pravidelně žvýkající čelisti a pojednou jsem si uvědomil, že mám vlastně hlad. Přistoupil jsem k policím, vybral jsem si z haldy talířů ten nejméně zaprášený a sedl si proti Snautovi. Chvilí jsme jedli mlčky, pak Snaut vstal, vzal z nástěnné skříňky termosku a nalil oběma po sklenici horkého bujónu. Když stavěl termosku na podlahu - na stolku totiž už nebylo místo -, zeptal se:

"Mluvil jsi se Sartoriem?"

"Ne. Kde je?"

"Nahore."

Nahore byla laboratoř. Jedli jsme mlčky dále, dokud přístroj nezaskřípal o dno prázdné plechovky. V radiokabině byla noc. Okno bylo zvenčí světlotěsně zavřeno, pod stropem hořely čtyři kulaté výbojky. Jejich odraz se chvěl na plastickém povrchu vysílací aparatury.

Napjatá kůže na Snautových lícních kostech byla protkána červenými žilkami.

"Je ti něco?" zeptal se.

"Ne, Proč?"

"Jsi zpocený."

Otřel jsem si dlaní čelo. Skutečně, pot se z něho jen řinul; byla to asi reakce na nedávný otřes.

Zkoumavě si mě prohlížel. Mám mu to říci? Rozhodl jsem se však, že mu umožním, aby napřed on projevil více důvěry ke mně. Kdo tady proti komu hraje? A jakým nepochopitelným způsobem?

"Je horko," řekl jsem. "Myslel jsem, že klimatizace funguje líp."

"Za hodinku se to vyrovná. Jsi si tím jist, že to je jenom horkem?" zvedl ke mně oči. Soustředěně jsem

žvýkal, jako bych si této poznámky nevšiml.

"Co hodláš dělat?" zeptal se konečně, když jsme dojedli. Hodil příbory i prázdné plechovky do umyvadla na stěně a vrátil se do svého křesla.

"Přizpůsobím se vám," odpověděl jsem flegmaticky. "Máte přece nějaký výzkumný plán? Prý s nějakými novými impulsy, rentgen nebo něco takového, ne?"

"Rentgen?" zvedl obočí. "Kdes to slyšel?"

"Už ani nevím. Někdo mi to říkal. Asi na Prométheovi. No a co? Už jste s tím začali?"

"Neznám podrobnosti. Byl to Gibarianův nápad. Začal to dělat se Sartoriem. Ale jak ty o tom můžeš vědět?"

Pokrčil jsem rameny.

"Neznáš podobnosti? Ty bys přece u toho měl být, patří to do tvé pracovní..." nedokončil jsem. Snaut mlčel.

Pískání ozývající se z klimatizátorů utichlo a také teplota se ustálila na snesitelné výši. Ve vzduchu visel jen neustávající vysoký tón jako bzučení dodělávající mouchy. Snaut vstal, přistoupil k řídicímu pultu a začal cvakat tlačítka; nemělo to vůbec žádný smysl, hlavní vypínač byl v nulové poloze. Chvilí si tak hrál, až konečně poznamenal, aniž ke mně otočil hlavu:

"Budeme musit vyřídit formality kolem té... však víš."

"Myslíš?"

Otočil se a pohlédl na mne se stěží zadržovaným vztekem. Nemohu říci, že bych se byl úmyslně snažil vyvést ho z rovnováhy, ale protože jsem vůbec nechápal hru, která se tady hrála, chtěl jsem být raději zdrženlivý. Špičatý ohryzek mu skákal nad černým límcem svetru.

"Byl jsi u Gibariana," řekl znenadání. To nebyla otázka. Zvedl jsem obočí a hleděl mu klidně do tváře.

"Byl jsi v jeho pokoji," opakoval.

Pohnul jsem nepatrně hlavou, jako kdybych říkal "dejme tomu", "možná".

Chtěl jsem, aby pokračoval.

"Kdo tam byl?" zeptal se. Věděl o ní!!!

"Nikdo. A kdo by tam mohl být?" zeptal jsem se.

"Tak proč jsi mě nepustil dovnitř?"

Usmál jsem se.

"Protože jsem se vyděsil. Když se klika pohnula, přidržel jsem ji instinktivně. To způsobilo tvoje varování. Proč jsi neřekl, že jsi to ty? Byl bych tě vpustil."

"Myslíš jsem, že je tam Sartorius," vysvětloval nejistě.

"No a?"

"Co myslíš... že se tam stalo?" odrazil otázku otázkou.

Zaváhal jsem.

"To musíš líp vědět ty než já. Kde leží?"

"V chladírně," odpověděl okamžitě. "Přenesli jsme ho tam hned ráno... tady je příliš teplo."

"Kdes ho našel?"

"Ve skříni."

"Ve skříni? Byl už mrtev?"

"Srdce ještě bilo, ale nedýchal už. Byl v agónii."

"Pokoušel ses ho zachránit?"

"Ne."

"Proč?"

Na okamžik se zarazil.

"Nestačil jsem už. Zemřel, ještě než jsem ho položil."

"To stál ve skříni? Mezi těmi kombinézami?"

"Ano."

Přistoupil k malému psacímu stolu v rohu a vzal arch papíru, který na něm ležel. Položil jej přede mne.

"Tady jsem sepsal takový provizorní protokol," řekl. "Je nakonec dobře, že sis jeho pokoj prohlédl.

Příčina smrti... vstříknutí smrtelné dávky pernostalu. Tady to máš černé na bílém..."

Prolétl jsem očima krátký text.

"Sebevražda..." opakoval jsem potichu. "A důvod?..."

"Ztráta duševní rovnováhy... deprese... nebo jak se tomu říká. Vyznáš se v tom líp než já."

"Vyznám se jen v tom, co sám vidím," odpověděl jsem a pohlédl mu zdola do očí; stál totiž nade mnou.

"Co tím chceš říct?" zeptal se klidně.

"Vstříkl si pernostal a schoval se do skříně, ano? Jestliže to bylo skutečně tak, pak to nebyla žádná deprese, žádná ztráta duševní rovnováhy, ale prudká psychóza. Paranoia... asi se mu zdálo, že něco vidí..." pokračoval jsem čím dál pomaleji a hleděl mu přitom do očí.

Přistoupil k rádiovému pultu a začal znovu brnkat na tlačítka.

"Tady je tvůj podpis," ozval jsem se po chvíli ticha. "A Sartorius?"

"Už jsem ti říkal, že je v laboratoři. Nevychází odtamtud. Myslím, že..."

"Že co?"

"Že se tam zamkl."

"Zamkl se? Nepovídej! Zamkl! No tohle! A nezabarikádoval se dokonce?"

"I to je možné."

"Snaute..." řekl jsem, "na stanici někdo je."

"Viděls?!"

Sklonil se ke mně níž.

"Sám jsi mě přece varoval. Jenže před kým? Je to halucinace?"

"Co jsi viděl?"

"To je člověk, že?"

Mlčel. Otočil se ke stěně, jako by nechtěl, abych pozoroval jeho tvář. Bubnoval prsty po kovové přepážce. Podíval jsem se mu na ruce. Krvavé stopy na kloubech zmizely. V hlavě mi svítila krátká, bleskurychlá myšlenka.

"Ta... osoba je reálná," řekl jsem potichu, téměř šeptem, jako bych mu svěřoval tajemství, které by mohl slyšet někdo jiný. "Je to tak? Člověk se jí může... dotknout. Může ji... zranit... A tys ji viděl naposledy dneska."

"Jak to víš?!"

Neotočil se. Stál těsně u stěny, opřen o ni hrudí; tak na něho zapůsobila má slova.

"Bezprostředně před mým přistáním... chvíli předtím?..."

Schoulil se jako pod úderem. Spatřil jsem jeho šílené oči.

"Poslyš?!!!" zasípal těžce. "Kdo TY vlastně jsi?!"

Vypadal, jako by se chtěl na mne vrhnout. To jsem neočekával. Situace se najednou obrátila vzhůru nohama. Nevěřil, že jsem ten, za koho se vydávám? Co to má znamenat?! Hleděl na mne s nesmírným úděsem. Je to snad také duševní porucha? Otrava? Možné bylo všechno. Jenže já jsem ji viděl - tu stvůru, to tedy znamená, že i já... že já taky?...

"Kdo to byl?" zeptal jsem se. Ta otázka ho uklidnila. Chvíli na mne zkoumavě hleděl, jako by mi ještě docela nedůvěřoval. Ještě než otevřel ústa, věděl jsem, že to byl ode mne nesprávný tah a že mi neodpoví.

Sedl si pomalu do křesla a sevřel hlavu do dlaní.

"Co se to tady jen děje..." řekl potichu. "Tanec svatého Víta..."

"Kdo to byl?" zeptal jsem se ještě jednou.

"Jestli to nevíš..." zabručel.

"Tak co?"

"Tak nic."

"Snaute," řekl jsem, "jsme dostatečně daleko od domova. Vyložme si karty na stůl. Stejně je to všechno zamotané až dost."

"Oč ti jde?"

"Abys mi řekl, koho jsi viděl."

"A ty?..." dodal podezíravě.

"Nekličkuj. Já ti to řeknu a ty mi to řekneš taky. Buď klidný, nebudu tě považovat za blázna, protože

vím..."

"Za blázna! Panebože!" pokoušel se o smích. "Člověče, vždyť ty nic... ale vůbec nic... Vždyť to právě by bylo vysvobození! Kdyby byl on aspoň na chvíli uvěřil, že je to šílenství, nikdy by to nebyl udělal, žil by..."

"To, cos napsal do protokolu o depresi, je tedy lež?"

"Ovšemže!"

"A proč nenapíšeš pravdu?"

"Proč?..." opakoval.

Nastalo ticho. Opět jsem tápal v úplné tmě, nechápal jsem z toho všeho vůbec nic, ač jednu chvíli už se mi zdálo, že se mi podaří přesvědčit ho a že na tu záhadu zaútočíme společnými silami. Proč, proč jen nechce mluvit?!

"Kde jsou roboti?" ozval jsem se.

"Ve skladištích. Zavřeli jsme je tam všechny kromě letištní služby."

"Proč?"

Opět neodpověděl.

"Neřekneš?"

"Nemohu."

V jeho tónu bylo něco, čemu jsem nebyl s to porozumět. Neměl bych jít nahoru za Sartoriem? Vzpomněl jsem si pojednou na lístek, a to mi připadalo v tomto okamžiku nejdůležitější.

"Dovedeš si představit, jak bude za takových podmínek vypadat naše další společná práce?" zeptal jsem se.

Pokrčil pohrdavě rameny.

"Cožpak to má ještě nějaký smysl?"

"Ach tak?! Co tedy hodláš dělat?"

mlčel. V tichu bylo slyšet vzdálené kroky bosých nohou. Mezi niklovými a polymerovými přístroji, vysokými skříněmi s elektronickou aparaturou, skleněnými baňkami a precizními aparáty zněly ty rozplízlé kroky jako bláznivý trik nějakého pomatence. Zvuky se blížily. Vstal jsem a pozoroval napjatě Snauta. Naslouchal, oči přimhouřeny do úzkých škvírek, ale vůbec se nezdálo, že by ho to vyděsilo. Jí se tedy nebojí??

"Kde se tu vzala?" zeptal jsem se. A když s odpovědí otálel, dodal jsem: "Nechceš mi to říct?"

"Nevím."

"Dobrá."

Kroky se vzdálily a umlkly.

"Nevěříš mi?" řekl. "Čestné slovo, že nevím."

Beze slova jsem otevřel skříň se skafandry a začal se prohrabovat v těch těžkých, prázdných kokonech. Jak jsem očekával, visely vzadu na hácích plynové pistole používané k pohybu v beztlákovém prostoru. Za mnoho nestály, ale nějaká zbraň to přece jen byla. Raději takovou než žádnou. Zkontroloval jsem zásobník a přehodil si řemínek pouzdra přes rameno. Snaut mě bedlivě pozoroval. Když jsem si upravoval délku řemínku, ukázal žluté zuby v uštěpačném úsměšku.

"Šťastný lov!" řekl.

"Děkuji za všechno," odpověděl jsem cestou ke dveřím.

Vyskočil z křesla.

"Kelvine!"

Pohlédl jsem na něho. Už se neusmíval. Nevím, zda jsem kdy předtím viděl tak ztrápený obličej.

"Kelvine, to není... já... opravdu nemohu," zablekotal. Čekal jsem, zda ještě něco neřekne, ale už jenom němě pohyboval ústy, jako by z nich chtěl něco vyplivnout.

Otočil jsem se a beze slova odešel.

SARTORIUS

Chodba byla prázdná. Vedla napřed rovně, pak se stáčela doleva. Nebyl jsem nikdy na stanici, ale při výcviku jsem bydlil šest týdnů v její přesné kopii, kterou mají v Institutu na Zemi. Věděl jsem, kam vedou hliníkové schody. Knihovna nebyla osvětlena. Popaměti jsem nahmatal vypínač. Když jsem si v kartotéce vyhledal první svazek Solaristické ročenky i s dodatkem a stiskl knoflík, rozsvítilo se červené světlo. Podíval jsem se do registrátoru - knihu měl vypůjčenou Gibarian. Stejně tak druhou, onen "Malý apokryf". Zhasl jsem světlo a vrátil se dolů. Báł jsem se vstoupit do jeho kajuty, přestože jsem předtím uslyšel vzdalující se kroky. Mohla se tam vrátit. Hezkou chvíli jsem stál přede dveřmi, až jsem se konečně přemohl, zaťal zuby a vstoupil.

Osvětlený pokoj byl prázdný. Začal jsem se prohrabovat v knihách na podlaze pod oknem; po chvíli jsem však přistoupil ke skřini a zavřel ji. Nesnesl jsem pohled na to prázdné místo mezi kombinézami. Pod oknem dodatek nebyl. Bral jsem do ruky systematicky svazek za svazkem, až jsem konečně dospěl k poslední hromadě knih mezi postelí a skříní; tam jsem hledanou knihu našel.

Doufal jsem, že v ní objevím nějaké další vodítko - a skutečně, ve jmenném indexu byla záložka a červenou tužkou zatrženo jméno, které mi nic neříkalo: André Berton. Vyskytovalo se na dvou různých stránkách. Nalistoval jsem si napřed tu, která byla blíže začátku, a dozvěděl jsem se, že Berton byl náhradním pilotem na Shannahanově lodi. Další zmínka o něm byla o více než sto stran dál.

Bezprostředně po přistání zachovávala expedice maximální opatrnost, ale když bylo po šestnácti dnech zřejmé, že plazmatický oceán nejen neprojevuje žádné známky agresivity, ale dokonce před každým předmětem, který se přiblíží k jeho hladině, ustupuje a všemožně se vyhýbá přímému kontaktu s přístroji nebo lidmi, zmínili Shannahan a jeho zástupce Timolis přísná bezpečnostní opatření, neboť velmi znesnadňovala a zdržovala výzkumné práce.

Expedice se pak rozdělila na malé dvou a tříčlenné skupinky, které podnikaly lety nad oceánem, někdy až do vzdálenosti několika set mil. Vrháče, kterých používali předtím jako ochranné clony kolem místa, kde právě pracovali, umístili kolem základny. První čtyři dny po této změně metodiky uběhly bez sebemenší nehody, nepočítáme-li občasné závady na kyslíkových aparátech u skafandrů; ukázalo se totiž, že výpustné ventily jsou příliš citlivé na korozivní působení jedovaté atmosféry. Museli je proto téměř denně vyměňovat.

Pátý den, tedy jedenadvacátý den od přistání, podnikli dva vědci, Carrucci a Fechner (první byl radiobiolog, druhý fyzik), průzkumný let nad oceánem v malém dvoumístném aeromobilu. Nebyl to létající stroj, ale vznášedlo pohybující se na vzduchovém polštáři.

Když se po šesti hodinách nevrátili, vyhlásil Timolis, který za Shannahanovy nepřítomnosti vedl základnu, poplach a poslal všechny lidi, jež měl k dispozici, aby pátrali po zmizelých.

Nešťastnou shodou okolností bylo toho dne, asi hodinu poté, co vyrazily průzkumné skupiny, přerušeno rádiové spojení. Příčinou byla velká skvrna na červeném slunci, která vysílala do horních vrstev atmosféry silné korpuskulární záření. Pracovaly jen přístroje na ultrakrátkých vlnách, jež umožňovaly spojení maximálně do vzdálenosti pětadvaceti mil. K dovršení všeho zlého zhoustla před západem slunce mlha a pátrání muselo být přerušeno.

Teprve při návratu na základnu objevila jedna ze záchranných skupin aeromobil ve vzdálenosti sotva 80 mil od břehu. Motor pracoval a stroj se nepoškozen vznášel nad vlnami. V průhledné kabině seděl naplň v bezvědomí pouze jeden člověk - Carrucci.

Dopravili aeromobil na základnu a Carrucciho se ujal lékař; ještě téhož večera přišel k sobě. O Fechnerově osudu nedovedl nic říci. Pamatoval se jen, že když se už hodlali vydat na zpáteční cestu, začalo se mu špatně dýchat. Výdechový ventil jeho dýchacího přístroje se zasekával a do skafandru pronikalo při každém nadechnutí nepatrné množství jedovatých plynů.

Fechner, který se pokoušel Carrucciho přístroj opravit, se musel odpoutat a vstát ze svého místa. To byla poslední věc, na niž se Carrucci pamatoval. Podle dobrozdání odborníků se pak události vyvíjely asi takto: při opravě Carrucciho přístroje otevřel Fechner střechu kabiny pravděpodobně proto, že mu nízká kopulka bránila v pohybu. Bylo to dovoleno, protože kabina těchto dopravních prostředků není hermetická a chrání jen před atmosférickými vlivy a před větrem. Při těchto manipulacích se

pravděpodobně porouchal i Fechnerův kyslíkový přístroj, Fechner se v omámení vytáhl nahoru, dostal se otvorem kopule na trup stroje a spadl do oceánu.

Do soumraku - navazují opět na události, které tomu předcházely - se vrátily všechny stroje, nasazené do záchranné akce, až na velkou nákladní helikoptéru, kterou pilotoval Berton.

Objevil se nad základnou téměř hodinu poté, co nastala tma, když o něho měli už všichni vážné obavy. Byl ve stavu nervového šoku. Vystoupil sice ze stroje sám, bez pomoci, ale zřejmě jen proto, aby se mohl okamžitě dát na útěk. Když ho zadrželi, křičel a plakal. U muže, který měl za sebou sedmnáct let kosmických cest, a to často za velmi těžkých podmínek, to bylo udivující.

Lékaři usuzovali, že i Berton se nadýchal jedovaté atmosféry. I když se mu pak napohled vrátila duševní rovnováha, nechťel ani na chvíli opustit hlavní raketu expedice, ba ani přistoupit k oknu, odkud bylo vidět oceán. Po dvou dnech prohlásil, že by chtěl podat zprávu o svém letu. Velmi na to naléhal, neboť jak tvrdil, jeho hlášení bude mít neobyčejný význam. Když jeho zprávu prozkoumala expediční vědecká rada, prohlásila ji za chorobný výplod mozku otráveného atmosférickými plyny a jako takový ji nepřiložila ke kronice expedice, ale k Bertonovu chorobopisu. Tím byla celá záležitost uzavřena.

Tolik jsem se dozvěděl v dodatku. Bylo mi jasné, že podstata věci bude zřejmě v samé Bertonově zprávě, v tom, co vyvolalo u onoho pilota dálkových kosmických tras nervový šok. Pustil jsem se podruhé do přehazování knih, ale "Malý apokryf" se mi nepodařilo najít. Byl jsem už hodně unaven, a tak jsem další hledání odložil na zítřek a opustil Gibarianův pokoj. Když jsem stoupal po hliníkovém schodišti, všiml jsem si, že na jeho stupních leží čtverce světla padajícího shora. Sartorius stále ještě pracuje, i v tuto dobu! Rozhodně ho musím vidět, řekl jsem si.

Nahoře bylo poněkud tepleji. Širokou, nízkou chodbou províval slabý vánek. Proužky papíru u ventilačních výduchů se zuřivě třepotaly. Dveře hlavní laboratoře byly z tlusté tabule drsného skla v kovovém rámu. Sklo bylo zevnitř zastřeno něčím tmavým; světlo pronikalo jen úzkými okénky u stropu. Zatlačil jsem do dveří. Jak jsem předpokládal, nepovolily. Uvnitř bylo ticho, jen tu a tam se ozvalo slabé zasyčení jakoby plynového plamene. Zaklepal jsem - žádná odpověď.

"Sartorie!" zavolal jsem. "Doktore Sartorie! To jsem já, ten nový, Kelvin! Musím s vámi mluvit, otevřte, prosím vás!"

Slabé harašení, jako by někdo šlapal po zmuchlaném papíru, a opět ticho.

"To jsem já, Kelvin! Přece jste o mně slyšel! Přiletěl jsem před několika hodinami Prométheem!" Volal jsem, ústa u štěrbin mezi dveřmi a kovovým rámem. "Doktore Sartorie! Nikdo tady není, jenom já! Otevřte!"

Mlčení. Pak slabý šramot. Několikrát velmi výrazné cvaknutí, jako by někdo kladl kovové nástroje na kovový podnos. A najednou jsem strnul úžasem. Ozvala se série drobných krůčků, jakoby dětské cupitání: rychlé, spěšné ťapkání malých nožek. Asi... asi je někdo velmi obratně napodoboval na nějaké prázdné, dobře rezonující krabici.

"Doktore Sartorie!!!" zařval jsem. "Tak otevřete nebo ne?!"

Žádná odpověď, jen znovu to dětské cupitání a zároveň několik rychlých, rázných, ale slabě slyšitelných kroků. Jako kdyby někdo šel po špičkách. Ale jde-li, nemůže přece současně napodobovat dětské kroky? Ostatně, co je mi do toho! Pomyslel jsem si. Už jsem se dál ani nepokoušel potlačovat vztek, který se mne začínal zmocňovat, a zaburácel jsem:

"Doktore Sartorie!!! Neletěl jsem šestnáct měsíců proto, abych se teď zalekl vaší komedie!!! Počítám do desíti. Potom vyrazím dveře!!!"

Pochyboval jsem, zda se mi to podaří.

Tlak plynové pistole není příliš silný, ale byl jsem rozhodnut splnit hrozbu za každou cenu, i kdybych měl jít hledat výbušné nálože, kterých bylo ve skladu jistě dost. Řekl jsem si, že se nesmím poddat, to znamená, že si nemohu dovolit hrát s kartami poznamenanými třetěním, které mi situace neustále nabízí. Ozval se zvuk, jako by někdo s někým zápasil anebo někoho někam strkal, závěs uvnitř se odhrnul asi o půl metru, na tabuli matných, jakoby jinovatku pokrytých dveří padl stín a lehce chraptivý vysoký hlas promluvil:

"Otevřu, ale musíte mi slíbit, že nevstoupíte dovnitř."

"Tak proč potom chcete otvírat?!" houkl jsem.

"Vyjdu k vám ven."

"Dobrá. Slibuju."

Ozvalo se slabé zaharašení klíče v zámku, tmavá silueta, zaclánějící půlku dveří, opět pečlivě zatáhla závěs, pak se tam chvíli odehrávaly nějaké složité manipulace, slyšel jsem praskot popostrkovaného dřevěného stolku - a konečně se tabule dveří pootevřela natolik, že Sartorius mohl proklouznout na chodbu. Stál přede mnou a svým tělem chránil dveře. Byl neobyčejně vysoký, hubený, zdálo se, že se jeho tělo pod bezovým trikotem skládá jen ze samých kostí. Kolem krku měl černý šátek; přes rameno mu visel složený pracovní plášť, popálený chemikáliemi. Podivuhodně úzkou hlavu nakláněl na stranu. Téměř půlku obličeje mu zakrývaly tmavé brýle, takže jsem neviděl jeho oči. Měl dlouhou dolní čelist, silné rty a obrovské, jakoby omrzlé, zsinalé uši. Byl neoholen. Od zápěstí mu na tkaničkách visely ochranné rukavice z červené gumy proti záření. Stáli jsme tak chvíli proti sobě a dívali se jeden na druhého s neskrývaným nepřátelstvím. Zbytky jeho vlasů (vypadalo to, že se strojkem sám stříhá na ježka) měly olověný odstín, vousy byly úplně šedivé. Čelo měl opálené jako Snaut, ale asi jen do poloviny. Na slunci nosil zřejmě nějakou čepičku.

"Poslouchám," řekl konečně. Měl jsem dojem, že nečeká ani tak na to, co mu řeknu já, jako že spíše - zádá stále opřena o skleněnou tabuli - napjatě naslouchá, co se děje v prostoru za ním. Pěknou chvíli jsem nevěděl, jak začít, abych neřekl nějakou hloupost.

"Jmenuju se Kelvin... musel jste o mně už slyšet," začal jsem. "Jsem totiž... byl jsem Gibarianův spolupracovník..."

Jeho hubený obličej jakoby složený ze samých svislých čar - tak nějak vypadal asi Don Quijote - zůstal bez jakékoliv výrazu. Černá vypouklá destička brýlí namířených na mne mi nesmírně ztěžovala mluvení.

"Dozvěděl jsem se, že Gibarian je - mrtev," řekl jsem s pomlkou před posledním slovem.

"Ano. A dál?"

Zaznělo to netrpělivě.

"Spáchal sebevraždu?... Kdo našel jeho tělo, vy nebo Snaut?"

"Proč s tím jdete na mne? Doktor Snaut vám to neřekl?..."

"Rád bych slyšel, co o tom víte vy..."

"Vy jste psycholog, doktore Kelvine?"

"Ano. Proč?"

"Vědec?"

"Ano. Jenže co to má s tím..."

"Už jsem si totiž myslel, že jste kriminální úředník nebo policista. Teď jsou dvě hodiny čtyřicet a vy, místo abyste se snažil zapojit do výzkumů probíhajících na stanici, což by se snad dalo ještě pochopit, se napřed pokoušíte neurvale vniknout do laboratoře a teď mě tady vyslýcháte, jako kdybych byl z něčeho podezřelý."

S námahou, od níž mi na čele vystoupil pot, jsem se ovládl.

"Vy jste podezřelý, Sartorie!" řekl jsem tlumeným hlasem.

Chtěl jsem se ho stůj co stůj dotknout, proto jsem zarputile dodal:

"A vy to moc dobře víte!"

"Jestliže to neodvoláte a neomluvíte se mi, budu si na vás stěžovat v rádiovém hlášení, Kelvine!"

"Zač se vám mám omlouvat? Za to, že místo abyste mě přijal, místo abyste mě slušně zasvětil do toho, co se tady děje, zamknete se a zabarikádujete v laboratoři? Copak jste už úplně přišel o rozum? Co jste vlastně zač - vědec anebo ubohý zbabělec? Co? Nechtěl byste mi odpovědět?"

Sám už nevím, co všechno jsem na něho ještě řval. V jeho obličeji se však nepohnul ani sval. Jenom veliké kapky potu mu stékaly po bledé pórovité pleti. Pojednou jsem pochopil: vůbec mě neposlouchá! Obě ruce měl za zády a držel jimi vši silou dveře, které se lehce pohnuly, jako by do nich někdo tlačil z druhé strany.

"Prosím... jděte... pryč," zasténal znenadání podivným pisklavým hlasem. "Jděte... proboha, jděte už! Jděte dolů, já tam přijdu, přijdu, udělám všechno, co budete chtít, ale prosím vás, jděte!!!"

Jeho hlas vyjadřoval takové utrpení, že jsem úplně zpitomělý natáhl instinktivně ruce a chtěl mu pomoci

držet dveře, s nimiž zřejmě nejvíce zápasil; ale on najednou ze sebe vyrazil tak strašný výkřik, jako bych se na něho rozmáchl nožem. Dal jsem se tedy pozpátku na ústup. A Sartorius křičel neustále svým falzetem:

"Jdi! Jdi už!" a hned zase: "Už jdu! Hned se vrátím! Už jdu! Ne! Ne!!!"

Pootevřel dveře a doslova se vrhl dovnitř. Zdálo se mi, že ve výši jeho prsou se mihlo něco zlatavého, něco jako nějaký lesklý kotouč, z laboratoře se ozvaly jakési tlumené, zmatené zvuky, závěs odlétl stranou, na skleněné obrazovce se mihl dlouhý, vysoký stín, závěs se opět vrátil na své místo a pak už nebylo vidět nic. Co se tam jen děje? Zadupaly kroky, bláznivá honička ustala v pronikavém skleněném randálu a pak jsem uslyšel nevázaný dětský smích...

Nohy se pode mnou třáslly; rozhlédl jsem se na všechny strany. Nastalo ticho. Posadil jsem se na nízkou okenní předprseň z plastické hmoty. Seděl jsem tam snad čtvrt hodiny - nedovedu to odhadnout - jako bych na něco čekal anebo spíš s nervy tak přetaženými, že se mi nechtělo ani vstát. Hlava jako by se mi chtěla rozskočit. Kdesi ve výšce jsem uslyšel táhlý skřípot a zároveň se kolem mne rozjasnilo.

Ze svého místa jsem viděl pouze část kruhové chodby, která vedla kolem laboratoře. Ta byla v nejvyšším místě stanice, těsně pod horním ochranným pancířem, proto zde byly vnitřní stěny vyduuté a šikmé. Vždycky po několika metrech v nich byla okna, která připomínala střílny. Vnější příklopy na těchto oknech se právě zvedaly, modrý den končil. Tlustými tabulemi tryskl dovnitř oslňující jas. Každá niklová lišta, každá klika se rozhořela jako malé slunce. Dveře od laboratoře - ona veliká tabule drsného skla - se rozzhavyly jako otvor u pece. Hleděl jsem na své ruce sepjaté na kolenou; v tom příšerném světle úplně zšedly. V pravici jsem svíral plynovou pistoli. Neměl jsem ani potuchy, kdy a jak jsem ji vytrhl z pouzdra. Zasunul jsem ji tam zpátky. Bylo mi už jasné, že mi nepomůže ani atomový vrhač. Čeho bych jím dosáhl? Měl jsem jím snad rozbít dveře? Vniknout do laboratoře?

Vstal jsem. Sluneční kotouč zapadající do oceánu, podobný atomovému výbuchu, vyslal za mnou svazek vodorovných, téměř hmotných paprsků. Když zasáhly mou tvář (to už jsem sestupoval po schodech), měl jsem pocit, jako by mi na ni někdo přiložil rozehřáté pečetičko.

V polovině schodů jsem si to rozmyslil a vrátil jsem se nahoru. Obešel jsem laboratoř. Jak jsem už řekl, chodba vedla kolem ní. Asi po sto krocích jsem se ocitl na jejím opačném konci, před zcela stejnými skleněnými dveřmi. Nepokoušel jsem se otevřít je, věděl jsem, že jsou zamčeny.

Hledal jsem nějaké okénko ve stěně z plastické hmoty nebo aspoň škvíru. V pomyšlení na to, že bych mohl Sartoria špehovat, jsem neviděl vůbec nic ničemného. Chtěl jsem prostě učinit konec domněnkám a poznat pravdu, třebaže jsem si nedovedl představit, jak ji budu moci pochopit.

Napadlo mi, že do laboratorních sálů padá světlo stropními okny ve vrchním plášti, a že kdybych se dostal ven, mohl bych jimi snad nahlédnout dovnitř. Musel jsem však napřed dolů pro skafandr a kyslíkový přístroj. Stál jsem u schodů a uvažoval, zda to vůbec stojí za tu námahu. Bylo dost pravděpodobné, že sklo stropních oken je matné, ale co jiného mi zbývalo? Sestoupil jsem do prostředního podlaží. Musel jsem projít kolem radiokabiny. Dveře byly dokořán. Snaut seděl v křesle tak, jak jsem ho opustil. Spal. Když se ozvaly mé kroky, trhl sebou a otevřel oči.

"Ahoj, Kelvine!" ozval se ochraptěle.

Mlčel jsem.

"Tak co, dozvěděl ses něco?" zeptal se.

"Ovšem," odpověděl jsem pomalu. "Sartorius není sám."

Ušklíbl se.

"No prosím! Tak aspoň něco. Říkáš, že má hosty?"

"Nechápu, proč nechcete říct, co to je," prohodil jsem jakoby mimochodem. "Přece když tady zůstanu, stejně se to dříve nebo později dozvím. Tak k čemupak to tajnůstkání?"

"Pochopíš to, až budeš mít sám hosty," řekl. Připadal mi, jako by na někoho čekal a neměl příliš mnoho chuti bavit se.

"Kam jdeš?" prohodil, když jsem se otočil k odchodu. Neodpověděl jsem.

Letištní halu jsem našel tak, jak jsem ji opustil. Na vyvýšené plošině stál můj ožehlý kontejner otevřený dokořán. Přistoupil jsem k věšáku se skafandry, ale v tu chvíli mě přešla chuť ke ztřeštěnému výstupu na svrchní pancéř. Otočil jsem se na patě a sestoupil po točitých schůdkách dolů, ke skladištím. Úzká

chodba byla plná ocelových lahví a beden uložených jedna na druhé. Stěny zde byly z holého kovu, a ten se ve světle leskl sinavým svitem. Ještě několik desítek kroků a pod stropem se objevilo ojiněné potrubí chladicí aparatury. Dal jsem se jím vést. Vedlo silnou zděří z umělé hmoty do neprodyšně uzavřené místnosti. Když jsem otevřel těžké, na dvě dlaně tlusté dveře s gumovým těsněním kolem dokola, ovanul mě chlad pronikající až do kostí. Zachvěl jsem se. Ze spleti trubek a spirál, potažených tlustou vrstvou jíní, visely ledové krápníky. Také zde stály bedny a kontejnery pokryté vrstvičkou sněhu; police na stěnách byly plné konzerv a žlutavých hrd nějakého tuku v průhledných polyetylenových obalech. Zakulacený strop se vzadu snižoval. Visel tam tlustý závěs jiskřící ledovými jehličkami. Poodhrnul jsem je. Na lehátku z hliníkových mřížek leželo pod šedou tkaninou něco velkého, podlouhlého. Nadzvedl jsem cíp plachty a spatřil jsem na kost zmrzlý Gibarianův obličej. Černé vlasy s šedivým pramínkem nad čelem přiléhaly hladce k lebce. Ohryzek trčel do výše a krk vypadal jako zlomený. Vyschlé oči zíraly kolmo vzhůru, v koutku víček se vytvořila kalná kapka ledu. Chlad mnou pronikal tak, že jsem se jen s námahou bránil drkotání zubů. Druhou rukou jsem se dotkl jeho tváře. Jako by to byl promrzlý kus dřeva. Kůže zdrsňela vousy, které z ní vyrážely černými puntíky. Na rtech se mu usadil výraz nesmírné, opovržlivé trpělivosti. Když jsem pouštěl cíp plachty, všiml jsem si, že na druhé straně vyčuhuje zpod záhybů rubáše několik černých podlouhlých korálů nebo snad fazolových zrn seřazených podle velikosti. Strnul jsem.

Byly to prsty holých chodidel z pohledu zespoda. Jejich vejčitá bříška od sebe mírně odstávala. Pod zmačkaným okrajem plachty ležela černoška.

Ležela na obličejí jakoby pohroužena do hlubokého spánku. Centimetr po centimetru jsem stahoval hrubé plátno. Hlava pokrytá vlasy zkroucenými do malých, modře se lesknoucích kudrlinek spočívala v ohybu stejně černé, masivní paže. Lesklou kůži na zádech napínaly hrbolky na páteři. Obrovské tělo neožívoval žádný pohyb. Ještě jednou jsem pohlédl na její bosá chodidla, a tu mne zarazilo podivné zjištění: nebyla vůbec zploštělá ani otláčená tou tíhou, kterou musela nosit, nebyla dokonce ani zrohovatělá jako u lidí, kteří chodí bosí; pokrývala je kůže stejně tenká jako na zádech nebo na rukou. Přesvědčil jsem se o tom dotekem, který mi byl mnohem méně příjemný, než když jsem se dotkl mrtvého těla. A v tom okamžiku se stalo něco neuvěřitelného: to tělo vystavené dvacetistupňovému mrazu žilo a pohnulo se. Ucuklo nohou jako spící pes, když ho uchopíme za tlapu.

Zmrzne tady, pomyslel jsem si, ale její tělo bylo klidné a ne příliš chladné. Cítil jsem ještě na bříškách svých prstů jeho měkký dotek. Ustoupil jsem pozpátku za závěs, spustil jej opět dolů a vrátil se na chodbu. Zdálo se mi, že je v ní strašné vedro. Schody mne vyvedly nahoru kousek od letištní haly. Posadil jsem se na svinutý prstencový padák a opřel si hlavu do dlaní. Bylo mi jako po výprasku. Nevěděl jsem, co se to se mnou děje. Byl jsem zdrcen, mé myšlenky jako by běžely po okraji jakési propasti, do níž se mohou každým okamžikem zřítit. Zdálo se mi, že ztráta vědomí, můj vlastní zánik by pro mne byl nevýslovnou, nedosažitelnou milostí.

Neměl jsem důvod jít za Snautem nebo za Sartoriem, nedovedl jsem si představit, že by kdokoli byl schopen uspořádat v logický celek to, co jsem dosud prožil, co jsem viděl, čeho jsem se dotýkal vlastníma rukama. Jedinou záchranou, útekem, vysvětlením byla - diagnóza šílenství. Ano: zřejmě jsem zešílel, a to ihned po přistání. To oceán tak působí na můj mozek - prožívám jednu halucinaci za druhou, a je-li tomu tak, pak nesmím zbytečně plýtvat silami na rozplétání záhad, které ve skutečnosti neexistují, nýbrž musím vyhledat lékařskou pomoc, zavolat z radiokabiny Prométhea nebo nějakou jinou loď, vyslat signály SOS.

A tu se stalo něco, co bych byl spíš neočekával: pomyšlení na to, že jsem zešílel, mne uklidnilo.

Až příliš dobře jsem chápal Snautova slova - předpokládám-li ovšem, že nějaký Snaut vůbec existuje a že jsem s ním vůbec někdy hovořil. Halucinace mohly přece začít mnohem dřív; kdož ví, zda nejsem ještě stále na palubě Prométhea, stížen náhlým záchvatem duševní choroby, a zda všechno to, co jsem prožil, nebylo produktem mého podrážděného mozku? Jsem-li však nemocen, mohu se uzdravit - a to mi dávalo aspoň naději na vysvobození, naději, kterou jsem za nic na světě nebyl s to najít v zamotaných hrizách těch sotva několikahodinových zážitků na Solaris.

Bylo tedy především nutno provést nějaký logicky promyšlený experiment sám se sebou - experimentuc crucis - který by mi ukázal, zda jsem skutečně zešílel a zda jsem obětí preludů vznikajících v mé vlastní

fantazii, anebo zda jsou mé zážitky - přes všechnu svou absurditu a nepravděpodobnost - reálné. Zatímco jsem takto uvažoval, upoutala mou pozornost kovová vzpěra, která podpírala nosnou konstrukci letiště. Byl to ocelový, zeleně natřený stožár vybíhající ze stěny a dole chráněný vypouklými plechovými pláty. Na několika místech, asi ve výšce jednoho metru, lak oprýskal, zřejmě jej odřely raketové podvozky, které tady jezdily. Dotkl jsem se oceli, chvíli jsem ji zahříval dlaní, ťukl jsem do zaobleného kraje ochranného plechu; mohou halucinace dosáhnout takového stupně reálnosti? Snad - odpověděl jsem si; koneckonců je to můj obor, měl bych se v tom vyznat.

A je vůbec možné, abych si vymyslel takový klíčový experiment? Zpočátku se mi zdálo, že ne, neboť můj chorý mozek (jeli skutečně chorý) bude produkovat všechny možné iluze, které od něho budu chtít. Vždyť přece nejen v nemoci, ale i v naprosto normálním spánku se stává, že hovoříme s lidmi, které v životě neznáme, že těm snovým osobám klademe otázky a slyšíme jejich odpovědi; přitom - ačkoliv tyto lidé jsou v podstatě jen plody naší vlastní psychy, jakými si jevími pseudosamostatnými částicemi přechodně se od ní oddělivšími - nevíme, jakými slovy odpovědí, dokud (ve snu) sami nepromluví. A jsou to přece ve skutečnosti slova vytvořená onou oddělivší se částí našeho vlastního myšlení, takže bychom je měli znát už v okamžiku, kdy jsme je - my sami - vymysleli, abychom je mohli vložit do úst fiktivním postavám. Ať si tedy nyní vymyslím a skutečným cokoliv, vždycky si budu muset říci, že jednám stejně jako v takovém snu. Ani Snaut, ani Sartorius nemusí přece ve skutečnosti existovat, bylo by tedy naprosto zbytečné klást jim nějaké otázky.

Napadlo mě, že bych mohl užít nějaký lék, nějaký radikálně účinkující prostředek, například peyotl nebo jiný preparát, který vyvolává omámení a bohaté vidiny. Kdyby se tyto projevy dostavily, byly by důkazem, že preparát, který jsem spolkl, skutečně existuje, že je součástí materiální skutečnosti kolem mne. Ale ani to - pokračoval jsem ve svých úvahách - by nebylo oním požadovaným klíčovým experimentem, protože já vím, jak onen preparát (který si přece sám musím zvolit), má účinkovat. Mohlo by se tedy stát, že i požití léku a efekty, které by vyvolal, by byly stejným výplodem mé fantazie. Už se mi zdálo, že se mi nepodaří dostat se ven z toho bludného kruhu vlastního šílenství. Vždyť přece člověk nemůže myslit jinak než svým mozkem, nemůže se ocitnout vně sebe samého, aby mohl kontrolovat, zda procesy v jeho těle mají normální průběh. V tom mi však bleskl hlavou nápad stejně prostý jako výtečný.

Vyskočil jsem z hromady svinutých padáků a běžel do radiokabiny. Nebyl v ní nikdo. Mimoděk jsem pohlédl na nástěnné elektrické hodiny. Byly téměř čtyři hodiny v noci, ve fiktivní noci staničního času, venku totiž bylo právě červené svítání. Rychle jsem uvedl do provozu vysílací stanici pro dálkové spojení, a zatímco jsem čekal, až se rozežhřejí lampy, rovnal jsem si v hlavě ještě jednou jednotlivé fáze pokusu. Neznal jsem nazpaměť volací signál automatické stanice na sateloidu kroužícího kolem Solaris, ale našel jsem jej v tabulce, která visela pod hlavním pultem. Vyslal jsem morseovkou výzvu a za osm vteřin přišla odpověď. Sateloid, či spíše jeho elektronický mozek se ohlásil signálem opakovaným v pravidelných intervalech.

Požádal jsem ho, aby mi podal s přesností na pět desetinných míst informaci, které poledníky na myšlené galaktické polokouli protíná na své dráze kolem Solaris ve dvaadvacetivteřinových intervalech. Pak jsem si sedl a čekal na odpověď. Přišla za deset minut. Utrhl jsem pruh papíru s vytištěným výsledkem, schoval jej do zásuvky (hlídaje sám sebe, abych se na něj ani koutkem oka nepodíval), přinesl si z knihovny veliké mapy oblohy, logaritmické tabulky, tabulky o pohybu sateloidu a několik pomocných příruček a pustil se do hledání odpovědi na tutéž otázku. Téměř hodinu jsem strávil jen sestavováním rovnic; ani nepamatuju, kdy jsem se naposled tolik napočítal, snad ještě ve škole, u zkoušky z praktické astronomie.

Výpočet jsem provedl na velikém počítači stanice. Uvažoval jsem takto: z map oblohy bych měl dostat cifry, které se nebudou úplně přesně krýt s údaji ze sateloidu. Sateloid prodělává totiž velmi komplikované odchylky, které vyvolávají gravitační síly Solaris, obě dvě okolo sebe obíhající slunce a také místní gravitační změny způsobované oceánem. Jakmile budu mít dvě řady čísel, jednu od sateloidu a druhou z teoretických výpočtů podle map oblohy, zavedu do svých výpočtů, opravy; pak by se obě skupiny výsledků měly shodovat až do čtvrtého desetinného místa; odchylky zůstanou jen na pátých místech a budou vyjádřením nevypočitatelné aktivity oceánu.

Nejsou-li cifry, které mi udal sateloid, skutečností, nýbrž plodem mého šíleného mozku, nebudou se moci shodovat s druhou řadou číselných údajů. Mozek může být sice chorý, ale nemůže - za žádných okolností - uskutečnit výpočet provedený velikým počítačem stanice. Potřeboval by k tomu totiž několika měsíců. Tedy - budou-li čísla souhlasit, veliký počítač stanice opravdu existuje a já jsem ho použil ve skutečnosti, a ne v halucinacích.

Ruce se mi třáslly, když jsem ze zásuvky vytahoval papírovou telegrafní pásku a rozvíjel ji vedle druhého, širšího pásu z počítače. Obě řady výsledků se shodovaly, jak jsem předpokládal, až do čtvrtého desetinného místa. Odchyšky se objevily teprve na pátém.

Schoval jsem všechny papíry do zásuvky. Počítač tedy existuje nezávisle na mně; to znamená, že reálně existuje i stanice a vše, co je na ní.

Už jsem chtěl zásuvku zavřít, když tu jsem si všiml, že v ní leží celý svazek listů s netrpělivě črtanými propočty. Vytáhl jsem ty papíry. Na první pohled jsem poznal, že pokus podobný mému už někdo prováděl, pouze s tím rozdílem, že místo údajů o galaktických délkách požádal sateloid o měření albeda Solaris ve čtyřicetivteřinových intervalech.

Nebyl jsem tedy šílený. Poslední paprsek naděje zhasl. Vypnul jsem vysílačku, vypil zbytek bujónu z termosky a šel spát.

HAREY

Výpočty jsem prováděl s jakousi mlčenlivou tvrdošíjností, která mě jediné držela na nohou. Byl jsem únavou tak otupělý, že jsem v kabině ani nedovedl rozložit postel; místo abych povolil horní držáky, táhl jsem za pelest, takže se na mne sesypaly všechny polštáře a přikrývky. Když se mi konečně podařilo lůžko sklopit, hodil jsem šaty i prádlo na podlahu a napůl bez sebe jsem se svalil na matraci; ani jsem ji pořádně nenafoukl. Usnul jsem při rozsvíceném světle, nevím ani kdy. Když jsem otevřel oči, měl jsem dojem, že jsem spal sotva několik minut. Pokoj byl zalit ponurým jasnem. Bylo mi chladno a dobře. Ležel jsem nahý, nepříkrytý. Na židli naproti posteli, pod oknem zpoloviny zastřeným, v záři červeného světla - někdo seděl. Byla to Harey, v bílých plážových šatech, nohu přes nohu, bosá, tmavé vlasy sčesaný dozadu; tenká látka se jí na prsou napínala; ruce až po lokty opálené spočívaly v klíně; hleděla na mne nehnutě zpod svých černých řas. Pozoroval jsem ji dlouho, naprosto klidně. Moje první myšlenka byla: "Jak je dobře, že je to takový sen, o němž člověk ví, že je to sen." Přesto bych však byl raději, kdyby zmizela. Zavřel jsem oči a začal jsem si to přát velmi intenzivně; když jsem je však opět otevřel, seděla tam stejně jako předtím. Rty měla sešpuleny tím svým zvláštním způsobem, jako by se chystala hvízdát, ale v očích nebylo ani stopy po úsměvu. Vzpomněl jsem si na všechny své úvahy o snech večer před usnutím. Vypadala přesně tak jako tehdy, když jsem ji naposled viděl živou; tehdy jí bylo devatenáct; teď by jí muselo být devětadvacet; ale samozřejmě - vůbec se nezměnila; mrtví zůstávají mladí. Měla tytéž všim udivené oči, a ty na mne hleděly. Hodím po ní něčím, pomyslíl jsem si, ale přesto, že to byl jenom sen, nemohl jsem se nějak vzmoci na to, abych - byť jen ve snu - házel něčím po mrtvé.

"Chudinko malá," řekl jsem, "přišla jsi mě navštívit, vid'?" Trochu jsem se polekal, protože můj hlas zněl tak skutečně a celý pokoj i Harey, prostě všechno se mi jevilo tak reálné, jak jen si to lze představit. Podivný, nejen barevný, ale dokonce plastický sen! Na podlaze vidím spoustu věcí, kterých jsem si včera před spaním ani nevšiml. Až se probudím - řekl jsem si - budu se muset podívat, zda tady leží skutečně, anebo jsou jen produktem snu podobně jako Harey...

"Budeš tady ještě dlouho takhle sedět?..." zeptal jsem se; všiml jsem si, že mluvím potichu, jako kdybych se bál, že mě někdo uslyší. Ale cožpak může někdo slyšet to, co se děje ve snu?!

Slunce zatím vystoupilo o kousek výš. No, pomyslíl jsem si, i to je k něčemu dobré. Šel jsem spát za červeného dne, pak byl modrý den a teprve potom další červený. Protože jsem nemohl spát nepřetržitě celých patnáct hodin, je to určitě sen!

Uklidněn, začal jsem si Harey prohlížet důkladněji. Světlo na ni padalo zezadu. Paprsek pronikající

škvírou mezi záclonami jí pozlatil aksamitové chmýříčko na levé tváři a řasy vrhaly na lícni kosti dlouhý stín. Byla krásná. No prosím, napadlo mě, jaký jsem dokonce i ve snu puntičkář: všimnu si pohybu slunce i toho, že Harey má půvabný dolíček tam, kde ho nemůže mít nikdo jiný - pod koutkem udivených rtů; ale byl bych raději, kdyby to už skončilo. Musím se přece pustit do nějaké práce. A pevně jsem sevřel víčka ve snaze probudit se. Vtom jsem uslyšel vrznutí. Okamžitě jsem otevřel oči. Seděla na posteli vedle mne a vážně na mne hleděla. Usmál jsem se na ni, ona se usmála také a sklonila se ke mně. První polibek byl lehký, jako bychom byli oba děti. Líbal jsem ji dlouho. Je vůbec možno takhle zneužívat sen? - uvažoval jsem. Ale vždyť to není ani nevěra její památce, protože se mi zdá ona, ona sama. Něco takového se mi dosud nikdy nepříhodovalo... Ještě pořád jsme oba mlčeli. Ležel jsem na zádech. Když zvedla hlavu, viděl jsem její drobné chřípí prosvětlené sluncem směrem od okna; to chřípí bývalo vždycky barometrem jejích citů. Konečky prstů jsem jí přejel po ušních boltcích zružovělých pod polibky. Nevím, zda mne tak znepokojilo právě to; neustále jsem si říkal, že je to sen, ale srdce se mi svíralo.

Sbíral jsem v sobě všechny síly, abych vyskočil z postele. Byl jsem připraven na to, že se mi to nepovede, ve snu člověk často nebývá pánem svého těla, které je jakoby ochrnuté anebo nepřítomné; spíše jsem počítal s tím, že mě snaha o uskutečnění mého úmyslu probudí. Neprobudil jsem se však, jen jsem se posadil a spustil nohy na podlahu. Nedá se nic dělat, musím to dosnit až do konce, řekl jsem si, ale má dobrá nálada byla tatam. Báł jsem se.

"Co chceš?" zeptal jsem se. Měl jsem chraptivý hlas a musel jsem si odkašlat.

Automaticky jsem bosýma nohama zašátral po trepkách, a než jsem si uvědomil, že tady žádné nemám, narazil jsem si palec tak, že jsem sykl bolestí. No, a teď to skončí! - pomyslíl jsem si spokojeně.

Ale zase se nic nestalo. Když jsem se posadil, Harey si odsedla. Opřela se zády o pelest postele. Šatičky se jí těsně pod špičkou levého prsu jemně zachvívaly v rytmu tlukoucího srdce. Prohlížela si mne s klidným zájmem. Napadlo mě, že bude nejlíp osprchovat se, ihned se však dostavila myšlenka, že sprcha, která se člověku zdá, ho přece nemůže probudit.

"Kde ses tady vzala?" zeptal jsem se.

Zvedla mou ruku a začala si s ní pohazovat starým způsobem: odrážela bříška mých prstů a opět je chytala.

"Nevím," řekla, "je to něco špatného?"

I hlas byl týž, hluboký, i roztržitý tón řeči. Vždycky mluvila, jako by jí příliš nezáleželo na vyslovených slovech, jako by byla zaujata něčím jiným; působila proto někdy dojmem bezmyšlenkovitého nebo drzého stvoření, protože si všechno prohlížela s jakýmsi tlumeným údivem, který jí bylo vidět jen v očích.

"A... a neviděl tě nikdo?"

"Nevím. Přišla jsem docela normálně. Záleží tak na tom, Krisi?"

Ještě pořád si pohrávala s mou rukou, ale její obličej se toho už neúčastnil.

Zachmuřila se.

"Harey?..."

"Co je, miláčku?"

"Jak jsi věděla, kde jsem?"

To ji zarazilo. V úsměvu - měla tak tmavé rty, že když jedla višně, nebylo to na nich znát - ukázala konečky zubů.

"Nemám potuchy. To je legrační, že? Když jsem přišla, spal jsi, ale nevzbudila jsem tě. Nechtěla jsem tě vzbudit, protože jsi vztekloun. Vztekloun a protivna," pohodila energicky mou rukou v rytmu posledních slov.

"Byla jsi dole?"

"Byla. Ale utekla jsem odtamtud; je tam zima."

Pustila mou ruku. Lehla si na bok, pohodila hlavou dozadu tak, aby se jí všechny vlasy sesunuly na jednu stranu, a pohlédla na mne s oním poloúsměvem, který mě vždycky přestával dráždit, až když jsem ji pomiloval.

"Ale přece... Harey... vždyť přece..." blábolil jsem.

Sklonil jsem se nad ni a poodhrnul jsem krátký rukáv šatů. Kousek na jizvou po očkování proti

neštovicím, která byla podobna kvítečku, jsem objevil malou červenou stopu píchnutí. Ačkoliv jsem to očekával (protože jsem mimoděk neustále hledal v té nemožnosti kousek logiky), udělalo se mi nevolno. Dotkl jsem se prstem té ranky po injekci, o níž se mi pak dlouhá léta zdávalo. Probouzel jsem se z takových snů sténaje, v rozházených poduškách, vždycky ve stejné poloze, skrčen, s hlavou takřka u nohou, přesně tak, jak ležela ona, když jsem ji našel téměř už studenou; touto pozicí jsem se totiž ve snu pokoušel naznačit, že prosím její památku o odpuštění, anebo projevit, že jsem s ní v jejích posledních okamžicích, kdy už cítila působení injekce a musela se bát. Bála se přece i obyčejného poranění, nesnášela nikdy bolest ani pohled na krev - a najednou udělala tu strašnou věc a zanechala pouze pět slov na lístku, adresovaném mně. Měl jsem ten lístek ve svých papírech, nosil jsem jej stále u sebe, ohmataný, rozpadající se v místech, kde byl přeložen, a nenašel jsem odvahu odloučit se od něho. Tisíckrát jsem se v duchu vracel ke chvíli, kdy jej psala, a k tomu, co tehdy asi cítila. Namlouval jsem si, že to chtěla udělat jen tak, jen aby mi nahnala strach, jenže dávka byla - aniž to chtěla - příliš silná. Všichni mě ujišťovali, že to bylo opravdu tak anebo že podlehla okamžitému rozhodnutí v depresi, v náhlé depresi. Nevěděli však, co jsem jí řekl pět dnů předtím takovým způsobem, abych se jí co nejbolestivěji dotkl. Přípravoval jsem si tehdy své věci a ona, zatímco jsem si je balil, řekla neobyčejně klidně: "Víš, co to znamená?..." Já jsem dělal, že nerozumím, ačkoliv jsem rozuměl velmi dobře, ale považoval jsem ji za zbabělce a taky jsem jí to řekl... A teď tady leží napříč postele a hledí na mne tak soustředěně, jako by nevěděla, že jsem ji zabil.

"Na nic víc se nevzmůžeš?" zeptala se. Pokoj byl celý rudý od slunce, v jejích vlasech doutnal červený třpyt. Podívala se na svou paži, stala se pro ni náhle důležitou proto, že jsem si ji tak dlouho prohlížel, a když mi ruka klesla, položila na ni svou chladnou, hladkou tvář.

"Harey," zachroptěl jsem "to se nesmí stát..."

"Přestaň!"

Měla zavřené oči, pod napjatými víčky jsem viděl jejich záchvěvy, černé řasy se dotýkaly tváří.

"Kde jsme, Harey?"

"U nás."

"Kde to je?"

Její oko se na zlomek vteřiny otevřelo a hned se zase zavřelo. Pošimrala mě řasami na ruce.

"Krisi!"

"Copak?"

"Je mi dobře."

Seděl jsem nad ní bez hnutí. Zvedl jsem hlavu a v zrcadle nad umyvadlem jsem spatřil část postele, její rozčuchané vlasy a svá nahá kolena. Přitáhl jsem si chodidlem jeden z těch napůl roztavených nástrojů, které se válely na podlaze, a volnou rukou jsem jej zvedl. Špička byla ostrá. Přiložil jsem ji na kůži těsně nad růžovou, půlkruhovou, symetrickou jizvu - a vrazil do těla. Bolelo to citelně. Hleděl jsem na řinoucí se krev, jak ve velikých kapkách stéká po vnitřní straně stehna a tiše kape na podlahu.

Bylo to zbytečné. Příšerné myšlenky, které se mi honily hlavou, byly čím dál výraznější. Už jsem si neříkal "je to sen", dávno jsem tomu přestal věřit; místo toho jsem si teď opakoval: "Musím se bránit." Pohlédl jsem na její záda přecházející pod bílou tkaninou v křivku boku; bosá chodidla jí visela nad podlahou. Natáhl jsem k nim ruku, zlehka jsem uchopil růžovou patu a přejel prstem po chodidle.

Bylo jemné jako u novorozeněte.

Věděl jsem už vlastně naprosto jistě, že to není Harey - a téměř jistě, že ona sama to neví.

Bosé chodidlo se mi pohnulo v dlani, tmavé Hareyiny rty naběhly bezhlasým smíchem.

"Přestaň..." šeptla.

Jemně jsem vysvobodil svou ruku a vstal jsem. Byl jsem pořád ještě nahý. Zatímco jsem se rychle oblékal, Harey se na posteli posadila. Dívala se na mne.

"Kde máš své věci?" zeptal jsem se a hned jsem toho litoval.

"Věci?"

"Co? To máš jenom tyhle jedny šaty?"

Teď už to byla hra. Úmyslně jsem se snažil chovat se nenuceně, prostě, jako kdybychom se byli rozešli včera, nebo lépe řečeno, jako kdybychom se nebyli rozešli nikdy. Vstala a lehkým, mně tak známým

pohybem si plácla do sukně, aby se jí uhladily záhyby. Má slova ji přivedla do rozpaků, i když na ně neodpověděla. Přelétla pokoj pohledem, poprvé za celou tu dobu věčným, zkoumavým, a se zřejmým údivem se vrátila očima ke mně.

"Nevím..." řekla bezradně. "Snad ve skříni?..." dodala a otevřela dveře.

"Ne, tam jsou jenom kombinézy," odpověděl jsem. U umyvadla jsem našel holicí strojek a začal jsem se holit. Snažil jsem se neotáčet se přitom k děvčeti - ať už to byl kdokoli - zády.

Chodila po kajutě, nakukovala do všech koutů, podívala se z okna, až nakonec přišla ke mně a řekla:

"Krisi, mám takový dojem, jako by se bylo něco stalo."

Odmlčela se. Čekal jsem, vypnutý strojek v ruce.

"Jako kdybych něco zapomněla... jako kdybych toho zapomněla strašně moc. Víím... pamatuju se... jenom na tebe... a... a už na nic víc."

Poslouchal jsem ji a snažil jsem se ovládnout svaly v obličeji.

"Byla jsem... nemocná?"

"No... i tak by se to dalo říct. Ano, byla jsi nějakou dobu trochu nemocná."

"Aha. Tak to bude asi tím."

Tvář se jí už zase vyjasnila. Nedovedu vypovědět, co jsem prožíval. Když mlčela, chodila, sedala si, usmívala se, bylo mé přesvědčení o tom, že mám před sebou Harey, silnější než má mdlobná hrůza. Jindy zase, jako například v této chvíli, se mi zdálo, že je to Harey zjednodušená, uzavřená do několika charakteristických vět, gest, pohybů. Přistoupila těsně ke mně, opřela se mi sevřenými pěstmi o hrud' a zeptala se:

"Tak jak to s námi vypadá? Dobře nebo špatně?"

"Výborně," odpověděl jsem

Lehounce se usmála.

"Když to říkáš takhle, bude to spíš špatné."

"Ale kdepak, Harey, miláčku; ale teď musím odejít," řekl jsem překotně. "Počkáš tady na mne, ano? A vlastně... nemáš hlad?" dodal jsem, protože jsem sám najednou pocítil vzrůstající chuť k jídlu.

"Hlad? Ne."

Potřásla hlavou, až se jí rozvlnily vlasy.

"Mám tady na tebe čekat? Dlouho?"

"Tak asi hodinku," začal jsem, ale skočila mi do řeči.

"Půjdu s tebou."

"Nemůžeš jít se mnou, protože já musím pracovat."

Tohle byla úplně jiná Harey. Tamta se nevnucovala. Nikdy.

"Drahoušku, to nejde..."

Hleděla na mne zdola. Pojednou mě uchopila za ruku. Přejel jsem dlaní po jejím předloktí výš, paže byla plná a teplá; vůbec jsem to neměl v úmyslu, ale bylo to ode mne téměř pohlazení. Mé tělo se k ní přiznávalo, chtělo ji, táhlo mě k ní navzdory rozumu, všem argumentům a strachu.

Snažil jsem se stůj co stůj zachovat klid a opakoval jsem:

"Harey, to nejde. Musíš tady zůstat."

"Ne."

Jaký to byl tón!

"Proč?"

"N... nevím."

Rozhlédla se a opět ke mně zvedla oči.

"Nemůžu..." řekla docela tiše.

"Ale proč?!"

"Nevím. Nemůžu. Mám pocit... mám pocit..."

Bylo zřejmé, že hledá v sobě odpověď, a když ji našla, bylo to pro ni překvapení.

"Mám pocit, že tě musím pořád... vidět."

Věčná intonace vzala jejím slovům charakter citového projevu; tohle bylo něco docela jiného. Tento dojem způsobil, že sevření, jímž jsem ji objímal kolem pasu, se náhle změnilo, ačkoliv navenek vypadalo

stejně: dívaje se jí do očí, začal jsem jí kroutit ruce dozadu. Tento pohyb, zpočátku ještě nerozhodný, našel nakonec svůj účel: hledal jsem pohledem něco, čím bych ji mohl svázat.

Její lokty, zkroucené dozadu, lehce o sebe narazily, a zároveň se napjaly takovou silou, že můj chvat byl zbytečný. Bojoval jsem snad jenom vteřinu. Žádný atlet, zakloněný tak jako teď Harey a dotýkající se podlahy sotva špičkami nohou, by nebyl s to osvobodit se z mého sevření, ale ona - se zcela nezúčastněnou tváří, s lehkým nejistým úsměvem - mně ruce rozevřela, napřímila se a spustila paže podél těla.

Její oči si mne prohlížely s tímž klidným zájmem jako na samém začátku, hned po mém probuzení, jako by si vůbec neuvědomovala mé zoufalé úsilí před chvílí, úsilí diktované přívalem strachu. Stála tu, už zase zcela pasivní, jako by na něco čekala, lhostejná a zároveň soustředěná i poněkud tím vším udivená.

Ruce mi klesly samy. Nechal jsem ji stát uprostřed pokoje a přistoupil k policice nad umyvadlem. Cítil jsem, že jsem chycen do nepředstavitelné pasti, a hledal jsem východisko. V hlavě se mi přitom rojily způsoby čím dál bezohlednější. Kdyby se mne byl někdo zeptal, co se to se mnou děje a co to všechno znamená, nedovedl bych vykoktat ani slovo; zato však mi už začínalo svítat, že to, co se děje na stanici s námi všemi, tvoří nedílný celek, stejně hrůzný jako nepochopitelný. Ale na to jsem teď nemyslel. Snažil jsem se totiž vymyslet nějaký trik, nějaký tah, který by mi umožnil útěk. Nedíval jsem se na Harey, ale cítil jsem na sobě její pohled. Nad policičkou byla ve stěně malá příruční lékárníčka. Zběžně jsem si prohlédl, co obsahuje. Našel jsem tam lahvičku s prášky na spaní a hodil jsem do sklenice čtyři tabletky - maximální dávku. Před Harey jsem své manipulování s pilulkami ani příliš neskrýval. Těžko říci proč. Neuvažoval jsem o tom. Nalil jsem do sklenice horkou vodu, počkal jsem, až se v ní prášky rozpustí, a přistoupil jsem k Harey, která stále ještě stála uprostřed pokoje.

"Hněváš se?" zeptala se tiše.

"Ne. Vypij to."

Nevím, proč jsem předpokládal, že mne poslechne. A skutečně, vzala beze slova sklenici z mých rukou a vypila celý obsah jedním hltem. Postavil jsem prázdnou sklenici na stolek a sedl si do kouta mezi skříní a knihovnu. Harey přišla pomalu za mnou a sedla si na podlahu vedle křesla - tak jak to často dělávala - nohy skrčeny pod sebe, a stejně známým pohybem si odhodila vlasy dozadu. Ačkoliv jsem teď už vůbec nevěřil, že je to ona, něco mi sevřelo hrdlo pokaždé, když jsem ji poznával v těch malých známých gestech. Vymykalo se to rozumu a bylo to strašné, ale nejstrašnější bylo to, že já jsem se musel chovat pokrytecky a předstírat, že ji pokládám za Harey, ačkoliv ona sama se přece za Harey pokládala a subjektivně nejednala licoměrně. Nevím, jak jsem dospěl k tomu, že je to tak, ale pro mne to bylo jisté, pokud vůbec ještě mohla existovat nějaká jistota.

Seděl jsem a děvče se opřelo zády o má kolena. Její vlasy mě šimraly na nehybné ruce; setrvali jsme tak téměř bez pohybu. Několikrát jsem se nepozorovaně podíval na hodinky. Uběhlo půl hodiny; a uspávací prostředek by už měl působit. Harey něco potichu zabroukala.

"Co říkáš?" zeptal jsem se, ale neodpověděla. Pokládal jsem to za příznak rostoucí ospalosti, ačkoliv po pravdě jsem v skrytu duše pochyboval, že lék zabere. Proč? Ani na tuto otázku nenacházím odpověď; snad proto, že má lest byla až příliš průhledná.

Hlava jí pomalu klesla na má kolena, tmavé vlasy jí zakryly celý obličej, dýchala pravidelně jako spící člověk. Sklonil jsem se, že ji přenesu na postel, ale ona mne znenadání, aniž otevřela oči, zatahala lehce za vlasy a propukla v pronikavý smích.

Byl jsem už celý zdřevěnělý, ale ona hýřila veselím. Prohlížela si mne, oči přimhouřené do úzkých štěrbin a ve tváři výraz naivní a zároveň lišácký.

"Proč se směješ?" zeptal jsem se bezbarvým hlasem. V obličejí se jí objevilo znovu ono zneklidněné zamyšlení. Viděl jsem, že chce být upřímná. Ťukla se prstem do malého nosíku a nakonec řekla s povzdechem:

"Ani ti nevím."

Zněl v tom neskrývaný údiv.

"Chováš se jako blázen, vid'?" pokračovala. "Ale tak mi to najednou přišlo... Zato na tebe je pohled! Sedíš taky nafoukaně jako... jako Pelvis..."

"Jako kdo?" zeptal jsem se, protože jsem si myslel, že jsem špatně slyšel.

"Jako Pelvis, víš přece, ten tlust'och..."

Ano! Harey - a to bylo mimo jakoukoliv pochybnost - nemohla znát Pelvise ani slyšet o něm ode mne. Z toho prostého důvodu, že Pelvis se vrátil ze své expedice více než tři roky po její smrti. Ani já jsem ho do té doby neznal a nevěděl jsem, že vždycky když předsedá na schůzích Institutu, má nesnesitelný zvyk protahovat zasedání donekonečna. Jmenoval se ostatně Pelle Villis, z čehož vzniklo zkratkové přízvisko, před jeho návratem neznámé.

Harey se opřela lokty o má kolena a hleděla mi do obličeje. Položil jsem ruce na její paže a zvolna jsem jimi přejížděl k ramenům, až se mé dlaně téměř spojily na jejím pulsujícím, nahém krku. Mohl to být koneckonců projev něžnosti, a soudě podle jejího pohledu, ani to jinak nechápala. Ve skutečnosti jsem se však přesvědčoval o tom, že její tělo je na dotek normálním, teplým lidským tělem a že pod svaly jsou v něm kosti a klouby. Jak jsem se jí tak díval do očí, pocítil jsem strašnou chuť vši silou sevřít prsty.

Už se mi téměř svíraly, když tu jsem si najednou vzpomněl na zkrvavené Snautovy ruce. Pustil jsem ji.

"Tak divně se na mne díváš..." řekla klidně.

Srdce mi bušilo tak silně, že jsem ze sebe nevypravil ani slovo. Zavřel jsem na chvíli oči.

Pojednou jsem před sebou uviděl celý plán toho, co udělám, od počátku až do konce, se všemi podrobnostmi. Nechtěl jsem ztratit ani chvilíčku; vstal jsem z křesla.

"Musím už jít, Harey," řekl jsem, "a jestli mermomocí chceš, tak pojď se mnou."

"Dobře."

Vyskočila rovnýma nohama.

"Proč jsi bosa?" zeptal jsem se cestou ke skříni, kde jsem z různobarevných kombinéz vybral dvě, pro sebe a pro ni.

"Nevím... asi jsem střevíce někam odhodila..." řekla nejistě. Nereagoval jsem na to.

"Přes šaty si tohle neoblečeš, budeš je muset shodit."

"Kombinézu?... A k čemu to?... " zeptala se a začala si okamžitě stahovat šaty. Jenže vzápětí vyšlo najevo něco podivného: šaty nešly svléknout, protože neměly žádné zapínání. Červené knoflíčky uprostřed byly pouze ozdobou. Na šatech nebylo ani zdrhovadlo ani nic podobného. Harey se rozpačitě usmála. Dělal jsem, jako by to byla ta nejobvyklejší věc na světě, zvedl jsem z podlahy skalpel a šaty jsem vzadu nařízl. Teď si je mohla stáhnout přes hlavu. Kombinéza jí byla trochu velká.

"Poletíme?... Ale ty taky?" vyptávala se, když jsme oba, už oblečení, vycházeli z pokoje.

Přikývl jsem jen. Strašně jsem se bál, že cestou k letišti potkáme Snauta, ale chodba k letišti byla prázdná a dveře do radiokabiny, kolem níž jsme museli projít, zavřeny.

Ve stanici vládlo stále mrtvé ticho. Harey mě pozorovala, jak na malém elektrickém vozíku vyvážím raketu z prostředního boxu na volnou dráhu. Zkontroloval jsem po pořádku stav mikroreaktoru, dálkově ovládaných kormidel a trysek a pak jsem raketu i se startovacím vozíkem převezl na kruhovou válečkovou plochu startovací plošiny pod ústředním trychtýřem kopule, odkud jsem předtím odstranil svůj prázdný kontejner.

Tato raketa sloužila ke spojení stanice se sateloidem. Používalo se jí k přepravě nákladů, nikoli lidí - až snad na výjimečné případy - protože ji nebylo možno otevřít zevnitř. A právě to se mi hodilo, byla to součást mého plánu. Neměl jsem samozřejmě v úmyslu raketku vystřelit, ale dělal jsem všechno tak, jako bych ji připravoval ke skutečnému startu: Harey, která mě tolikrát doprovázela na mých cestách, se v tom trochu vyznala. Uvnitř jsem ještě zkontroloval klimatizační a kyslíkovou aparaturu, uvedl jsem je obě do chodu, a když jsem zapjal hlavní obvod a kontrolní světla se rozsvítily, vylezl jsem z těsného prostoru a pokynul jsem Harey, která stála u žebříčku.

"Vlez dovnitř."

"A ty?"

"Půjdu až po tobě. Musím za námi zavřít příklop."

Nezdálo se mi, že by byla předčasně prohlédla mou lest. Když vstoupila po žebříku dovnitř, strčil jsem do otvoru hlavu a zeptal jsem se jí, zda se tam může pohodlně usadit. Jakmile jsem uslyšel temné, těsným prostorem zdušené "ano", ustoupil jsem a vši silou jsem přibouchl poklop. Dvěma pohyby jsem zastrčil obě zástrčky a připraveným klíčem jsem začal utahovat pět upevňovacích šroubů v prohlubeninách na pancíři.

Zašpičatělý doutník mířil vzhůru, jako by měl skutečně za chvíli vzlétnout do prostoru. Věděl jsem, že děvčeti uvnitř se nic zlého nestane - v raketě bylo dost kyslíku, a dokonce i trochu jídla, a já jsem ostatně neměl v úmyslu držet ji tam kdovíjak dlouho.

Chtěl jsem jen stůj co stůj získat aspoň pár hodin pro sebe, abych si mohl udělat plány do budoucna a promluvit si se Snautem, teď už jako rovný s rovným.

Když jsem dotahoval předposlední šroub, ucítil jsem, že kovové vzpěry podírající raketu ze tří stran se lehounce chvějí, ale pomyslí jsem si, že jsem zřejmě nechtě sám rozhoupal ocelové těleso, jak jsem vší silou pracoval s velkým klíčem.

Když jsem však o pár kroků poodstoupil, spatřil jsem něco, co bych nerad viděl ještě jednou.

Celá raketa se otřásala pod sériemi ran - a jakých ran! - dopadajících zevnitř. Kdyby uvnitř byl místo černovlasého štíhlého děvčete ocelový robot, určitě by nedokázal rozechvět osmitunovou hmotu do tak prudkých, křečovitých otřesů!

Letištní světla zrcadlící se ve vyleštěném povrchu rakety se rozmazávala a mihotala. Žádné údery jsem však neslyšel, v raketě bylo absolutní ticho, jen kontury široce rozkročených vzpěr lešení, v němž raketa visela, ztratily svou ostrost, rozkmitány jako struny. Kmitočet těchto záchvěvů byl tak vysoký že jsem se začal strachovat o plášť rakety. Třesoucíma se rukama jsem dotáhl poslední šroub, odhodil klíč a seskočil z žebříčku. Když jsem pozpátku zvolna ustupoval, viděl jsem, jak kónusy amortizátorů, propočtených jen na stálý tlak, tančí v ložiscích. Měl jsem dojem, že pancéřový obal ztrácí svůj jednolitý lesk. Jako šílený jsem přiskočil k pultu dálkového ovládání, oběma rukama jsem zvedl spouštěcí páku reaktoru a zapjal rádiové spojení. Z reproduktoru spojeného teď s kabinou rakety vytrysklo náhle něco jako vytí nebo hvízdání, které pronikalo celým tělem a vůbec nebylo podobné lidskému hlasu; přesto však jsem v něm rozeznal opakující se skučivé: "Krisi! Krisi! Krisi!!!"

Neslyšel jsem to ostatně příliš zřetelně. Z rozbitých kloubů na prstech mi tryskala krev, jak jsem se chaoticky a překotně snažil uvést raketu do pohybu. Na stěnách haly se objevil odlesk namodralé záře, ze startovací plošiny se zpod trysek vyvalily chuchvalce kouře, který se změnil ve snop zlostných jisker, a všechny zvuky překryl vysoký, táhlý hukot. Raketa se zvedla na třech jazycích plamene, které se vzápětí slily v jediný sloup ohně, a zanechávajíc za sebou rozechvělé cáry horka, vyletěla otevřeným startovacím otvorem. Poklop se okamžitě znovu zavřel a kompresory začaly automaticky proplachovat čerstvým vzduchem halu, v níž se válel štiplavý dým. Nic z toho jsem si neuvědomoval. Opřen rukama o pult, s obličejem pálícím jako oheň, s vlasy zkroucenými a sežehlými tepelnou vlnou, lapal jsem křečovitě po vzduchu, prosyceném zápachem spáleniny a charakteristickou ozónovou vůní ionizace. Ačkoliv jsem při startu zavřel instinktivně oči, přece jen mne šlehající plamen oslnil. Hezkou chvíli jsem viděl jen černá, rudá a zlatá kola. Poznenáhlu se rozplynula. Dým, prach a mlha se ztrácely, vsávány do táhle sténajících ventilačních otvorů. První věc, kterou se mi podařilo spatřit, byla zelenavě svítící obrazovka radaru. Začal jsem otáčet směrovou anténou a hledat raketu. Když jsem ji konečně našel, byla už nad atmosférou. V životě jsem ještě neodpálil raketu tak ztřeštěně a tak naslepo, nemaje ani ponětí o tom, jaké jí mám dát zrychlení a kam vůbec ji mám vyslat. Napadlo mi, že nejjednodušší bude, jestliže ji navedu na kruhovou oběžnou dráhu kolem Solaris ve výši přibližně tisíc kilometrů; pak budu moci vypnout motory. Nebyl jsem si totiž jist, zda by nedošlo k nějaké nepředvídané katastrofě, kdyby pracovaly příliš dlouho.

Oběžná dráha ve výši tisíc kilometrů byla - jak jsem zjistil z tabulek - stacionární. Po pravdě řečeno, ani ona nic nezaručovala, bylo to však prostě jediné východisko, které jsem v tomto okamžiku viděl.

Neměl jsem odvahu zapojit znovu reproduktor, který jsem vypnul okamžitě po startu. Udělal bych nevím co, jen abych nemusel znovu slyšet ten strašný hlas, v němž nebylo už vůbec nic lidského. Všechny iluze - tolik jsem si mohl říci - byly zprůtrhány a skrz zdánlivou Hareyinu tvář začala prosvítat jiná, skutečná, vůči níž byla alternativa šílenství skutečně vysvobozením.

Když jsem odešel z letiště, byla jedna hodina.

"MALÝ APOKRYF"

Kůži v obličeji a na rukou jsem měl popálenou. Vzpomněl jsem si, že když jsem hledal uspávací prostředek pro Harey (kdybych mohl, musel bych se teď smát, jak jsem byl naivní), viděl jsem v lékárnice kelímek s masťou na spáleniny; šel jsem tedy do svého pokoje. Otevřel jsem dveře a v rudé záři západu jsem spatřil, že v křesle, u kterého klečela předtím Harey, někdo sedí. Ochromil mě strach, panicky jsem ucukl zpět a chtěl se dát na útěk; trvalo to jen zlomek vteřiny. Sedící člověk zvedl hlavu. Byl to Snaut. Otočen ke mně zády, nohu přes nohu (stále měl na sobě tytéž plátěné kalhoty popálené chemikáliemi), prohlížel si nějaké papíry. Na stolku jich ležela celá hromádka. Když mě uviděl, odložil je a chvíli na mne zachmuřeně hleděl přes okraje brýlí, které mu seděly na konci nosu.

Beze slova jsem šel k umyvadlu, vzal jsem si z lékárníčky polotekutou masť a začal jsem si natírat nejvíce popálená místa na čele a na tváři. Naštěstí jsem příliš neotekl, a protože jsem pevně sevřel víčka, očím se nestalo nic. Několik větších puchýřů na spánku a na tváři jsem propíchl sterilní injekční jehlou a vytlačil z nich tekutinu. Pak jsem si na obličej přilepil dva kusy navlhčené gázy. Celou tu dobu mě Snaut pozorně sledoval. Nevšímal jsem si toho. Když jsem byl konečně s ošetřením hotov (obličej mě pálil čím dál víc), sedl jsem si do druhého křesla. Napřed jsem však z něho musel odstranit Hareyiny šaty. Byly to úplně normální šaty, až na to, že neměly žádné zapínání.

Snaut měl ruce sepjaty na špičatém koleně a kritickým pohledem sledoval mé pohyby.

"Tak co, popovídáme si?" ozval se, když jsem si sedl.

Neodpověděl jsem, jen jsem si popopravil gázu, která se mi svezla s obličeje.

"Měli jsme hosty, že?"

"Ano," odpověděl jsem suše. Neměl jsem nejmenší chuť přizpůsobovat se jeho tónu.

"A zbavili jsme se jich? Podívejme, s jakou vervou ses do toho pustil!"

Ukázal si na čelo, které se mu ještě stále loupalo. Bylo však už vidět růžové skvrny nové kůže. Zíral jsem na to jako omámený. Jak to, že mě to Snautovo a Sartoriovo opálení ještě netrklo? Celou tu dobu jsem si myslel, že je to od slunce - ale na Solaris se přece nikdo neopaluje...

"Ale začal jsi zřejmě dost skromně, že?" pokračoval Snaut, nevšímaje si záblesku náhlého pochopení, které mě osvítilo. "Narkotika, radikálně působící léky, zápas ve volném stylu - ano?"

"Oč ti jde? Chceš-li, můžeme si promluvit jako rovný s rovným. Ale jestliže chceš vtipkovat, tak raději jdi."

"Někdy vtipkuje člověk mimoděk," řekl. Zvedl ke mně přimhouřené oči.

"Chceš mi snad namluvit, žeš nevzal ani provaz, ani kladivo? A kalamářem jsi náhodou neházel?"

Podobně jako Luther? Ne? No," ušklíbl se, "to jsi teda chlapík! Dokonce i umyvadlo je celé, ani hlavu ses tomu nepokoušel rozbít, ani pokoj jsi nezdemoloval, jenom jsi to hned, bez dlouhých cirátů sbalil, vystřelil a basta?!"

Podíval se na hodinky.

"Měli bychom teď mít pro sebe dvě, možná i tři hodiny," uzavřel. Díval se na mne chvíli s nepříjemným úsměvem, než znovu začal:

"Tak ty říkáš, že jsem sketa?"

"Taky že jsi," potvrdil jsem důrazně.

"Opravdu? A kdybych ti to byl řekl, uvěřil bys? Uvěřil bys třeba jen jedinému slovu?"

Mlčel jsem.

"Gibariana to postihlo prvního," pokračoval, stále s oním falešným úsměškem. "Zamkl se ve své kabině a mluvil s námi jenom skrz dveře. A my - snad ti došlo, co my na to?"

Věděl jsem to, ale raději jsem mlčel.

"No samozřejmě. Usoudili jsme, že zešilel. Skrz ty dveře nám něco řekl, ale ne všechno. Snad ti došlo dokonce i to, proč se tajil s tím, koho u sebe má? Vždyť to přece víš už sám: suum cuique - každému, co jeho jest. Jenže Gibarian byl skutečný vědec. Požádal, abychom mu dali šanci."

"Jakou šanci?"

"No, pokoušel se, jak se domnívám, nějak to určit, vypořádat se s tím, rozřešit to: pracoval v noci. Víš, co dělal? Jistě to víš!"

"Ty výpočty," řekl jsem. "V zásuvce. V radiokabině. To dělal on?"

"On. Jenže tehdy jsem o tom ještě nevěděl."

"Jak dlouho to trvalo?"

"Návštěva? Asi týden. Rozhovory skrz dveře. Co tam se dělo! Mysleli jsme si, že má halucinace a reaguje motoricky. Dával jsem mu skopolamin."

"Jak to... jemu?!"

"Ovšem. Bral si jej, ale ne pro sebe. Experimentoval. A tak to šlo pořád dokolečka."

"A vy?..."

"My? Třetí den jsme se rozhodli, že k němu vnikneme, a třeba rozbijeme dveře, když to nepůjde jinak, chtěli jsme ho stůj co stůj léčit."

"A... proto tedy?" vyklouzlo mi.

"Ano."

"A tam... v té skříni..."

"Ano, chlapče. Ano. Nevěděl, že mezitím navštívili hosté i nás a že na něho už nemáme čas. To všechno on nevěděl. Ted'... ted' je v tom už jakási... rutina."

Řekl to tak potichu, že poslední slovo jsem si spíš domyslel než uslyšel.

"Počkej, tady něčemu nerozumím," řekl jsem. "Jak je to možné, museli jste to přece slyšet. Sám jsi přece říkal, že jste naslouchali u dveří. Museli jste slyšet dva hlasy, a tedy..."

"Ne. Jenom jeho hlas, a když se tam přece jen ozývaly nějaké nesrozumitelné zvuky, připisovali jsme je všechny jemu, to snad pochopíš..."

"Jenom jeho hlas?... Ale... jak to?"

"Nevím. Pravda, mám na to nějakou teorii, ale myslím si, že není radno pospíchat s ní, tím spíš, že i když tu a tam něco vysvětluje, stejně nepomáhá. Ano, ale tys musel něco vidět už včera, jinak bys nás přece považoval oba za blázný?"

"Myslel jsem si, že jsem se zbláznil."

"Ach tak? A nikoho jsi neviděl?"

"Viděl."

"Koho?!"

Jeho grimasa už přestala být úšklebkem. Dlouze jsem se na něho zadíval, než jsem odpověděl:

"Tu... černou..."

Neřekl nic, ale celé jeho skrčené a předkloněné tělo se sotva znatelně uvolnilo.

"Taky jsi mě mohl varovat," začal jsem, ale už ne tak přesvědčeně.

"Přece jsem tě varoval."

"Jenže jak!"

"Jediným možným způsobem. Pochop, nevěděl jsem, kdo to bude! To nevěděl nikdo, to nelze vědět..."

"Poslyš, Snaute, ted' pár otázek. Ty to... už nějakou dobu... znáš. Jestlipak se ta... to... co se s ní stane?"

"Chceš vědět, zda se vrátí?"

"Ano."

"Vrátí i nevrátí."

"Jak tomu mám rozumět?"

"Vrátí se taková, jaká byla na začátku... při první návštěvě. Zkrátka... nebude nic vědět anebo, abych byl přesný, bude se chovat tak, jako by se nic z toho, cos jí vyváděl, aby ses jí zbavil, nebylo nikdy stalo. Jestliže ji k tomu nedonutíš situací, nebude agresivní."

"Jakou situací?"

"To záleží na okolnostech."

"Snaute!"

"Co zas chceš?"

"Nemůžeme si dovolit ten luxus, abychom jeden před druhým něco zatajovali!"

"To není luxus," přerušil mě suše. "Kelvine, tak se mi zdá, že pořád ještě nechápeš... anebo počkej!"

Oči mu zablýskly.

"Můžeš říci, kdo byl u tebe?!"

Polkl jsem naprázdno. Sklonil jsem hlavu. Nechtěl jsem se na něho dívat. Byl bych raději, kdyby to byl

někdo jiný, ne on. Ale neměl jsem na vybranou. Gáza se mi odlepila a spadla mi na ruku. Štítlivě jsem sebou škubl pod tím slizkým dotekem.

"Děvče, které..."

Nedokončil jsem.

"Zabila se. Spáchala... vstříkla si..."

Čekal.

"Vzala si život?" zeptal se, když viděl, že mlčím.

"Ano."

"To je všechno?"

Mlčel jsem.

"To nemůže být všechno..."

Zvedl jsem prudce hlavu. Nedíval se na mne.

"Jak to víš?"

Neodpověděl.

"Dobrá," řekl jsem. Olízl jsem si rty. "Pohádali jsme se. Ačkoliv vlastně ne. To jen já jsem jí řekl, však víš, co toho člověk napovídá v hněvu. Sebral jsem si svých pět švestek a odstěhoval jsem se. Ona mi naznačila... neřekla to přímo, ale když s někým žiješ celá léta, tak to není zapotřebí... Byl jsem přesvědčen, že to jenom tak říká - že by se bála udělat to... a taky jsem jí to řekl. Příští den jsem si vzpomněl, že jsem nechal v zásuvce ty... injekce. Věděla o nich - přinesl jsem si je z laboratoře, potřeboval jsem je. Řekl jsem jí tehdy, jak působí. Dostal jsem strach a chtěl jsem pro ně jít, ale potom mě napadlo, že by to vypadalo, jako že jsem bral její slova vážně, a... nechal jsem to tak; ale na třetí den jsem tam přece jenom šel, nedalo mi to. Už... když jsem přišel, už nedýchala."

"Ach, ty nevinátko..."

Chtěl jsem vyskočit. Ale když jsem na něho pohlédl, pochopil jsem, že se neposmívá. Připadalo mi, že ho vidím poprvé. Obličej měl popelavý, v hlubokých vráskách kolem úst byla nesmírná únava, vypadal jako těžce nemocný člověk.

"Proč to říkáš?" zeptal jsem se podivně nesměle.

"Proto, že celý ten případ je tragický. Ne, ne," dodal rychle, když viděl, že jsem se pohnul, "ty pořád ještě nechápeš. Ovšem, můžeš to prožívat velmi těžce, můžeš se dokonce pokládat za vraha, ale... to vůbec není to nejhorší."

"Nepovídej!" řekl jsem uštěpačně.

"Mám radost, že mi nevěříš, opravdu. To, co se stalo, může být strašné, ale nejstrašnější je to, co se... nestalo. Nikdy."

"Nerozumím..." řekl jsem slabým hlasem. Opravdu jsem ani trochu nerozuměl.

Pokýval hlavou.

"Normální člověk," řekl. "Co je to normální člověk? Takový, který nikdy nespáchal nic zvráceného? Ano, ale nikdy v životě na to ani nepomyslel? On třeba ani nepomyslel, jenom něco v něm pomyslelo, vysnilo, třeba - před desíti nebo třiceti léty; třeba se před takovou představou ubránil, zapomněl na ni - a nebál se jí, protože věděl, že ono tajemné něco se nikdy nepromění ve skutek. Tak, a teď si představ, že najednou za bílého dne, mezi jinými lidmi TO potká, ztělesněné, připoutané k němu, nezničitelné. Co potom? Co se pak z toho stane?"

Mlčel jsem.

"Stanice," řekl potichu. "Pak z toho vznikne stanice Solaris."

"Ale... co to koneckonců může být?" řekl jsem váhavě. "Nejsi přece zločinec, Sartorius taky ne..."

"Ale vždyť ty jsi psycholog, Kelvine!" skočil mi netrpělivě do řeči. "Kdo z nás neměl někdy takový nějaký sen? Vidinu? Vezmi si třeba takového... takového fetišistu, který se zamiluje - cožpak já vím? - do kousku špinavého prádla a který riskuje hlavu, jen aby získal ten svůj ,nejmilejší' odporný kus hadru - to přece musí být zábavné, ne? Člověk, který se předmětu své touhy štítí a zároveň po něm šílí, schopen obětovat pro něj třeba i život, člověk, jehož city lze snad porovnat s city Romea a Julie... Takové věci se přece stávají. Ano, ale snad pochopíš, musí existovat i takové věci... situace... které se nikdo neodváží uskutečnit, které člověku jen napadly, přepadly v nějakém okamžiku omámení, deprese, šílenství - ať už

tomu říkáš jakkoli. A najednou se ono slovo stane tělem. To je všechno."

"To je... všechno," opakoval jsem nesmyslně, bezvýrazným hlasem. V hlavě mi hučelo. "Ale... ale co ta stanice? Co s tím má společného stanice?"

"Ty to snad jen tak hraješ," zamumlal a zkoumavě se na mne podíval, "já přece mluvím pořád o Solaris, jenom o Solaris, o ničem jiném. Není to moje vina, jestliže se to tak drasticky liší od toho, cos očekával. Ostatně, prožil jsi toho už dost, tak mě aspoň vyslechni až do konce."

Vzlétáme do kosmu, připraveni na všechno, to znamená na samotu, na boj, na utrpení i na smrt. Ze skromnosti to neříkáme nahlas, ale občas nás napadne, že jsme prostě skvělí. Jenže to není všechno; naše připravenost se mění v prachobyčejnou pózu. My totiž vůbec nechceme dobývat vesmír, chceme jen do jeho prostoru rozšířit Zemi. Jedny planety mají být pouště jako Sahara, jiné ledové jako pól anebo tropické jako brazilská džungle. Jsme humánní a ušlechtilí, nechceme si jiné rasy podrobovat, chceme jim jen předat naše hodnoty a převzít zase to jejich dědictví. Pokládáme se za rytíře svatého Kontaktu. To je další lež. Nehledáme nikoho - než zase lidi. Nepotřebujeme jiné světy. Potřebujeme zrcadla. Nevíme si s jinými světy rady. I ten jeden je pro nás příliš velikým soustem. Chceme najít svůj vlastní, idealizovaný obraz; ten nám mají poskytnout glóby, civilizace dokonalejší, než je naše; u jiných zase očekáváme, že spatříme obraz své primitivní minulosti. A tu najednou najdeme u druhé strany něco, co odmítáme, čemu se bráníme. Jenže my jsme přece nepřivezli ze Země pouhý destilát lidských ctností, nějaký idealizovaný pomník Člověka! Přiletěli jsme sem takoví, jací skutečně jsme, ale když nám druhá strana tu pravdu ukazuje - tu část pravdy, kterou zamlčujeme - nechceme se s tím smířit!"

"Co to tedy je?" zeptal jsem se, když jsem ho trpělivě vyslechl.

"To, co jsme chtěli: kontakt s jinou civilizací. Tady ho máme, ten kontakt. Naše vlastní monstrózní zrůdnost, naše tajtrlictví, naše nemravnost, to všechno zvětšeno do obrovských rozměrů jako pod mikroskopem!!!"

Jeho hlas se třásl vztekem.

"Ty tedy myslíš, že to... oceán? Že to dělá on? Ale proč? K čemu? Nejde mi teď tak o to, jak, ale pro smilování boží - proč?! Ty si vážně myslíš, že si s námi chce hrát? Anebo nás trestat? Tohle by přece byla teprve primitivní démonologie! Planeta ovládnutá nesmírně velikým ďáblem, který ukájí svůj satanský smysl pro humor tím, že členům vědecké expedice podstrkuje konkubíny! Snad bys nevěřil v takovou do nebe volající pitomost!"

"Ten ďábel není vůbec tak hloupý, jak by sis myslel," zamumlal skrz zuby. Pohlédl jsem na něho užasle. Napadlo mi, že se koneckonců mohl nervově zhroutit bez ohledu na to, že vše, co se děje na stanici, se nedá vysvětlit šílenstvím. Psychóza z reakce?... mihlo se mi ještě hlavou, když se začal téměř bez hlesu smát.

"Snažíš se stanovit diagnózu? Počkej s tím ještě. Když se to tak vezme, zakusil jsi to v tak mírné podobě, že pořád ještě nic nevíš!"

"Aha! Ďábel se nade mnou slitoval," prohodil jsem. Ten rozhovor mi už začínal lézt krkem.

"Co vlastně chceš? Abych ti řekl, jaké plány proti nám osnuje x bilionů tun metamorfnní plazmy? Je možné, že žádné."

"Jak to žádné?" zeptal jsem se ohromeně. Snaut se stále ještě usmíval.

"Měl bys vědět, že věda se zabývá jenom tím, jak se co děje, a ne tím, proč se tak děje. Jak? Začalo to osm nebo devět dnů po tom experimentu s rentgenem. Je možné, že oceán odpověděl na to záření nějakým jiným zářením, třeba jím prosondoval naše mozky a odhalil v nich některé psychické kaverny." "Kaverny?"

Tohle mě začínalo zajímat.

"No ano. Procesy izolované od ostatních, uzavřené v sobě, utlumené, zazděné, jakási zápalná ohniska paměti. Pochopil je jako recept, jako konstrukční plán... Víš přece, jak velice jsou si podobny asymetrické krystalky chromozómů a oněch nukleinových řetězců cerebrosidů, které jsou substrátem paměťových procesů... Dědičná plazma je přece plazma ,paměťová'. A tak si to z nás vytáhl, zapsal a potom - však víš, co bylo potom. Ale proč to udělal? Hm. Rozhodně ne proto, aby nás zničil. To mohl udělat mnohem jednodušeji. A vůbec - při svých technologických možnostech - mohl vlastně všechno, například obdařit nás dvojníky."

"Á!" zvolal jsem. "Proto ses tak vyděsil ten první večer, když jsem přišel."

"Proto. Ostatně," dodal, "třeba to i udělal. Jak můžeš vědět, že jsem opravdu ta dobrá stará Krysa, která sem přiletěla před dvěma lety?"

Začal se potichu smát, jako by mu můj úžas působil kdovíjaké potěšení, ale hned zase přestal.

"Ne, ne," zabručel. "I tak je toho už až moc... Je možné, že rozdílů je víc, ale znám jenom jeden: mne a tebe je možno zabít."

"A je ne?"

"Neradím ti, aby ses o to pokoušel. Strašný pohled!"

"Ničím?"

"Nevím. Rozhodně ne jedem, nožem, oprátkou..."

"A atomovým vrhačem?"

"Chtěl bys to zkusit?"

"Nevím. Když člověk ví, že to nejsou lidé..."

"Jenže oni to do jisté míry lidé jsou. Subjektivně se lidmi cítí. Vůbec si neuvědomují svůj... původ. Jistě sis toho všiml."

"Všiml. No a... jak to vypadá?"

"Reagují nevidaným tempem. Fantastickou rychlostí, doslova před očima, povídám ti, a znovu se začínají chovat jako... jako..."

"Jako co?"

"Jako naše představy o nich, ty paměťové zápisy, podle kterých..."

"Ano. Máš pravdu," přisvědčil jsem. Nedbal jsem toho, že mi mast stéká z popálených tváří a kape na ruce.

"A Gibarian věděl?..." zeptal jsem se náhle.

Pohlédl na mne pozorně.

"Jestli věděl to co my?"

"Ano."

"Skoro určitě."

"Jak to víš, říkal ti to?"

"Ne. Ale našel jsem u něho jednu knihu..."

"Malý apokryf?!" zvolal jsem a vyskočil z křesla.

"Ano. A jak ty o něm můžeš vědět?" zeptal se náhle zneklidněně a vpil se očima do mého obličeje.

"Jen klid," řekl jsem. "Vidíš přece, že jsem popálený a vůbec neregeneruju. V jeho kabině jsem našel dopis určený mně..."

"Nepovídej?! Dopis? Co v něm bylo?"

"Ne mnoho. Byla to spíše jen poznámka než dopis. Bibliografický odkaz na dodatek Solaristické ročenky a na ten Apokryf. Co je to vlastně?"

"Stará věc. Je docela možné, že to má s tím vším něco společného. Tu máš."

Vytáhl z kapsy tenký svazek, jehož kožená vazba byla na rozích odřená, a podal mi ho.

"A Sartorius?" prohodil jsem, schovávaje knížku.

"Co Sartorius? Každý se v takové situaci chová tak, jak... umí. On se snaží být normální - což u něho znamená oficiální."

"Tohle?!"

"Vážně. Ocitl jsem se s ním jednou v situaci - na podrobnostech nezáleží -, kdy nám na osm lidí zůstalo všeho všudy pět set kil kyslíku. Jeden po druhém jsme přestávali vykonávat každodenní drobné práce, nakonec jsme všichni chodili vousatí. On jediný se holil, čistil si boty... Je zkrátka už takový! Samozřejmě, všechno, co udělá teď, bude buď přetvářka, komedie nebo zločin."

"Zločin?"

"Tak tedy ne zločin. Musíme pro to vymyslet nějaké jiné slovo. Třeba ,reaktivní rozvod'. Zní to líp?"

"Jsi neobyčejně vtipný," řekl jsem.

"Viděl bys mě raději plakat? Tak něco navrhní."

"Ech, dej mi pokoj!"

"Ne, mluvím vážně: víš toho teď přibližně tolik jako já. Máš nějaký plán?"

"Ty jsi dobrý! Vždyť já vůbec nevím, co si počnu, až... se znovu objeví... A musí se objevit?"

"Řekl bych, že ano."

"Kudy se vlastně dostávají dovnitř, stanice je přece hermetická. Není snad pancéřový plášť..."

Zavrtěl hlavou.

"Plášť je v pořádku. Nemám ponětí jak. Hosté se obvykle objeví po probuzení. A člověk se tu a tam přece musí vyspat, ne?"

"A zamknout se?"

"To pomůže jen na chvíli. Mají prostředky... však je znáš."

Vstal. Já také.

"Poslyš, Snaute... Ty bys rád dosáhl likvidace stanice, ale chtěl bys, aby to vyšlo ode mne?"

Zavrtěl hlavou.

"To není tak jednoduché. Samozřejmě, utéci odtud můžeme vždycky, třeba na sateloid, a odtamtud vyslat SOS! To se ví, že nás budou považovat za šílence... Na Zemi nás pak bude čekat nějaké sanatorium až do chvíle, kdy to všechno pěkně odvoláme... Jsou přece známé případy hromadného pomatení smyslů na takových odloučených pracovištích... Ostatně, nebylo by to zrovna nejhorší: zahrada, bílé pokojíky, procházky s ošetřovatelkami..."

Mluvil naprosto vážně, s rukama v kapsách, zahleděn nepřítomným pohledem do kouta pokoje. Červené slunce už zmizelo za obzorem a vlny s pěnovými hřívami se slily v inkoustovou pouštinu. Obloha hořela. A tou dvoubarevnou krajinou, nevýslovně ponurou, pluly mraky s nafialovělými konturami.

"Tak co? Chceš odtud? Nebo nechceš? Anebo ještě nechceš?"

Usmál se.

"Ty neochvějný dobyvateli!... Ještě jsi toho příliš nezakusil, jinak bys tak nenaléhal. Nejde ani tak o to, co chceš, ale o to, co je možné."

"A co je možné?"

"To právě nevím."

"Zůstaneme tedy? Myslíš, že se najde nějaký prostředek..."

Pohlédl na mne, pohublý, s vráscitým, loupajícím se obličejem.

"Kdoví. Třeba se to vyplatí," řekl konečně. "O něm se nedovíme pravděpodobně nic, ale snad o sobě..."

Otočil se, sebral svá lejštra a odešel. Chtěl jsem zavolat, aby zůstal, ale z otevřených úst nevyšel ani hlásek.

Neměl jsem nic na práci; mohl jsem jen čekat. Přistoupil jsem k oknu a pozoroval krvavě temný oceán, který jsem téměř neviděl. Napadlo mě, že bych se mohl zamknout v některé raketě na letišti, ale vážně jsem o tom neuvažoval, bylo by to příliš hloupé; dříve nebo později bych přece musel vylézt. Sedl jsem si k oknu a vytáhl knížku, kterou mi dal Snaut. Světla bylo ještě dost, stránky v něm zružověly a celý pokoj plál červení. Byly to články a práce vesměs podezřelé hodnoty, které sebral jistý Otton Ravintzer, kandidát filozofie. Každou vědu provází vždycky nějaká pseudověda, prapodivná pokřivenina, znetvořenina původní vědy vznikající v mozcích určitého typu; astronomie našla svou karikaturu v astrologii, chemie ji měla kdysi v alchymii, je tedy pochopitelné, že zrození solaristiky doprovázela úplná exploze myšlenkových zpotvoření. A právě duševní potrava tohoto druhu byla náplní Ravintzerovy knihy, která ostatně měla - to je nutno spravedlivě dodat - jeho vlastní úvod, v němž se od onoho panoptika distancoval. Domníval se jen, a jistě ne bezdůvodně, že taková sbírka může jednou být cenným dobovým dokumentem jak pro historika, tak pro psychologa vědy.

Bertonova zpráva zaujímala v knize čestné místo. Měla několik částí. V první části byl přetištěn jeho palubní deník, ostatně velmi lakonický.

Od čtrnácti do šestnácti hodin čtyřiceti minut fiktivního času expedice byly zápisky stručné a negativní. Výška 1000 - nebo 1200 - nebo 800 metrů - nic nového - oceán prázdný. To se opakovalo několikrát. Pak v 16.40: Zvedá se červená mlha. Viditelnost 700 metrů. Oceán prázdný.

17.00: Mlha houstne, klid, viditelnost 400 metrů, občas jasnější místa. Sestupuji na 200.

17.20: Jsem v mlze. Výška 200. Viditelnost 20-40 metrů. Klid. Stoupám na 400.

17.45: Výška 500. Vrstva mlhy až k obzoru. V mlze - trychtýřovité otvory, jimiž prosvítá hladina oceánu. Něco se v nich děje. Pokouším se sestoupit do jednoho z těch trychtýřů.
17.52: Vidím něco jako vír - vyvrhuje žlutou pěnu. Jsem obklopen stěnou mlhy. Výška 100, sestupuji na 20.

Zde končily zápisy v Bertonově palubním deníku. Pokračováním takzvaného raportu byl výňatek z jeho chorobopisu, anebo přesněji, text výpovědi, diktované Bertonem a přerušované otázkami členů komise. "Berton: Když jsem sestoupil na třicet metrů, dala se výška udržovat jen stěží, protože v onom kruhovitém prostoru bez mlhy vanul nárazový vítr. Musel jsem všechnu svou pozornost věnovat řízení a proto jsem nějakou dobu - snad 10 nebo 15 minut - nevyhlížel z kabiny. To způsobilo, že jsem proti své vůli vletěl do mlhy, zanesl mne do ní silný závan. Nebyla to obyčejná mlha, ale spíše jakási emulze, zřejmě koloidní, protože mi povlekla všechny okenní tabulky. Stálo mě mnoho námahy, než jsem je opět očistil. Byla nesmírně přilnavá. Odporem, který kladla mlha vrtuli, klesly mi mezitím obrátky o více než třicet procent, takže jsem začal ztrácet výšku. Protože jsem byl už i tak velmi nízko a bál jsem se, že se převrátím na vlnách, dal jsem plný plyn. Stroj sice výšku držel, ale nahoru nestoupal. Měl jsem ještě čtyři nálože raketových urychlovačů. Nepoužil jsem jich, neboť jsem se obával, že se situace může zhoršit ještě víc a že je pak budu potřebovat nutněji. Při plných obrátkách vznikala velmi silná vibrace; domyslel jsem si, že na vrtuli je povlak oné podivné emulze; na ukazovateli nosnosti jsem však měl pořád nulu, nemohl jsem s tím tedy nic dělat. Od okamžiku, kdy jsem se dostal do mlhy, jsem slunce neviděl, ale tím směrem, kde bylo, mlha červeně fosforeskovala. Kroužil jsem tedy neustále v naději, že se mi přece jen podaří najít některé z těch míst bez mlhy; a skutečně, narazil jsem na ně asi po půlhodině. Vletěl jsem do volného, téměř pravidelně kruhového prostoru o průměru několika set metrů. Kolem dokola jej uzavírala mlha bouřlivě se vařící, jako by ji zvedaly silné tepelné proudy. Proto jsem se snažil udržet se pokud možno ve středu "díry" - tam byla atmosféra nejkldnější. Tu jsem si všiml, že hladina oceánu se změnila. Vlny téměř docela zmizely a horní vrstva té tekutiny - toho, z čeho je oceán - se stala napolo průhlednou, jen s malými zakaleninami, které se ztrácely; zakrátko se hladina vyčistila úplně a já jsem viděl do hloubky snad několika metrů. Hromadil se tam jakýsi žlutý sliz, který stoupal v tenkých kolmých stružkách vzhůru, a když se vynořil nad hladinu, měnil se ve sklovitě lesklou hmotu, začal kypět a pění, až nakonec tuhl; v tom okamžiku se podobal velmi hustému, připálenému cukrovému sirupu. Tento hlen či sliz se koncentroval do hrubých zauzlenin, vytvářel vyvrheliny v podobě kvěťáku a pomalu se formoval do nejrůznějších tvarů. Pak mě to začínalo táhnout k mlžné stěně; musel jsem po několik minut vzdorovat té síle obraty stroje a věnovat se řízení. Když jsem mohl znovu pohlédnout dolů, uviděl jsem pod sebou něco, co připomínalo zahradu. Ano, zahradu. Viděl jsem stromy, zákrsky, živé ploty a pěšiny - ne skutečné, protože všechno to bylo z téže hmoty, která mezitím ztuhla už úplně a vypadala jako nažloutlá sádra. Tak nějak to vypadalo; hladina se silně leskla; spustil jsem se tak nízko, jak jen to šlo, abych si vše důkladně prohlédl.

Otázka: Měly ty stromy a ostatní rostliny listí?

Bertonova odpověď: Ne, byly to jen takové jakoby obecné tvary - něco jako model nebo schéma zahrady. Ano, to je ono! Schéma. Tak nějak to vypadalo. Model zahrady, ale v přirozené velikosti. Po chvíli začalo všechno praskat, rozpukávat se, puklinami, které byly úplně černé, se pozvolna prodíraly proudy hustého slizu; část ho tuhla, část stékala, a všechno se čím dál rychleji bortilo, nakonec všechno pokryla pěna a kromě ní jsem pak už neviděl nic. Současně se mlha začala svírat ze všech stran, takže jsem zvýšil obrátky a vystoupil na 300 metrů.

Otázka: Jsi si tím naprosto jist, že to, cos viděl, připomínalo zahradu - a nic jiného?

Bertonova odpověď: Naprosto. Už také proto, že jsem tam viděl různé podrobnosti; vzpomínám si například, že na jednom místě stály v řadě jakési krychličky. Později mě napadlo, že by to mohly být úly.

Otázka: To tě napadlo až později. Ne tedy v okamžiku, kdys to viděl?

Bertonova odpověď: Ne, protože všechno to bylo jako ze sádry. A viděl jsem ještě jiné věci.

Otázka: Jaké?

Bertonova odpověď: Nedovedu říci jaké, protože jsem si je nestačil důkladně prohlédnout. Měl jsem však dojem, že pod některými keři leželo nějaké nářadí, věci podlouhlých tvarů s čnějícími zuby, jakoby

sádrové odlitky malých zahradnických strojů. Ale tím si nejsem stoprocentně jist. Zato vším ostatním - ano.

Otázka: Nenapadlo tě, že je to halucinace?

Bertonova odpověď: Ne. Myslel jsem, že je to fata morgána. Halucinace to nebyly, protože jsem se cítil úplně dobře, a také proto, že jsem nikdy v životě nic takového neviděl. Když jsem vystoupil, mlha pod mnou byla těmi trychtýři úplně proděravělá, vypadala jako ementál. Některé díry byly prázdné a viděl jsem v nich rozvlněný oceán, v jiných se něco jakoby vařilo. Sestoupil jsem nad jedním takovým místem a ze čtyřiceti metrů jsem uviděl, že pod hladinou oceánu - ale docela mělko - leží zeď, která vypadala jako zeď velkého domu; prosvítala zřetelně vlnami a měla v sobě řady pravidelných pravoúhlých otvorů připomínajících okna; dokonce se mi zdálo, že se v některých těch oknech něco pohybuje. Ale to nemohu tvrdit už tak jistě. Ta zeď se začala pomalu zvedat a vynořovat se z oceánu. V celých vodopádech z ní stékal sliz a jakési rosolovité útvary, takové žilkované sraženiny. Pojednou se zeď rozlomila vedví a klesla do hlubiny tak rychle, že okamžitě zmizela. Zvedl jsem stroj ještě jednou a letěl těsně nad mlhou, takže jsem se jí téměř dotýkal podvozkem. Uviděl jsem další prázdné trychtýřovité místo; bylo snad několikrát větší než to předchozí.

Už zdaleka jsem viděl, že na hladině něco plave. Protože to bylo světlé, téměř bílé, myslel jsem, že je to Fechnerův skafandr. Utvrzoval jsem se ve své domněnce tím spíše, že tvarem se to podobalo člověku. Udělal jsem se strojem prudký obrat. Báł jsem se, že bych to místo mohl přeletět a už ho nenajít; ta postava se pak trochu nadzvedla, takže to vypadalo, jako by šlapala vodu nebo stála po pás ve vodě. Spěchal jsem a sestoupil tak nízko, že jsem ucítil, jak podvozek zavadil o něco měkkého, snad o hřbet vlny, protože vlny byly v těch místech vysoké. Ten člověk, ano, byl to člověk, neměl na sobě skafandr. Přesto se však hýbal.

Otázka: Viděl jsi jeho obličej?

Bertonova odpověď: Viděl.

Otázka: Kdo to byl?

Bertonova odpověď: Bylo to dítě.

Otázka: Jaké dítě? Viděls je už někdy někde?

Bertonova odpověď: Ne. Nikdy. Aspoň si nevzpomínám. Ostatně, sotva jsem se k němu přiblížil - byl jsem od něho takových čtyřicet metrů nebo ještě o něco dál - uvědomil jsem si, že s ním není něco v pořádku.

Otázka: Co tím myslíš?

Bertonova odpověď: Hned to vysvětlím. Napřed jsem nevěděl, v čem to je. Teprve po chvíli mi to došlo: bylo neobyčejně veliké. Když řeknu obrovské, je to málo. Měřilo snad čtyři metry. Vzpomínám si přesně, že když jsem zavadil podvozkem o hladinu, jeho obličej byl o něco výše než můj, a i když jsem v kabině seděl, musel jsem v tom okamžiku být aspoň tři metry nad hladinou oceánu.

Otázka: Jestliže postava byla tak velká, jak jsi mohl vědět, že je to dítě?

Bertonova odpověď: Protože to bylo velmi malé dítě.

Otázka: Nemyslíš, Bertone, že tvoje odpověď je nelogická?

Bertonova odpověď: Ne. Vůbec ne. Viděl jsem totiž jeho obličej. A také tělesné proporce byly dětské. Řekl bych, že to bylo... skoro nemluvně. Ačkoliv ne, to bych přeháněl - byly mu tak dva nebo tři roky. Mělo černé vlasy a modré oči, obrovské! A bylo nahé. Úplně nahé; jako novorozeně. Bylo mokré, nebo spíš slizké, kůže se mu leskla.

Ten pohled na mne zapůsobil přímo otřesně. Už jsem nevěřil na žádnou morgánu. Viděl jsem to dítě příliš jasně. Zvedalo se a klesalo s pohybem vln, ale nezávisle na tom se ještě pohybovalo; a to bylo odporné!

Otázka: Proč? Co vlastně dělalo?

Bertonova odpověď: Vypadalo - no, jako v nějakém panoptiku, jako panna, ale živá panna. Otvíralo a zavíralo ústa a vykonávalo nejrůznější pohyby - zkrátka odporné. Ano, protože to nebyly jeho pohyby.

Otázka: Jak to myslíš?

Bertonova odpověď: Nepřiblížil jsem se k němu víc než asi na osmnáct až dvacet metrů. Ale už jsem řekl, jak obrovské bylo, a proto jsem je viděl neobyčejně přesně. Oči se mu blýskaly a vůbec působilo dojmem živého dítěte. Jenom ty pohyby - jako by je někdo zkoušel... jako by si je někdo ověřoval...

Otázka: Snaž se vysvětlit blíže, co tím myslíš.

Bertonova odpověď: Nevím, jestli se mi to podaří. Měl jsem takový dojem. Bylo to spíš intuitivní. Nepřemýšlel jsem o tom. Ty pohyby byly nepřírozené.

Otázka: Chceš tím říci, že dejme tomu ruce se pohybovaly tak, jak se lidské ruce pohybovat nemohou, protože jim v tom brání omezená pohyblivost kloubů?

Bertonova odpověď: Ne, vůbec ne. Ale... ty pohyby neměly vůbec žádný smysl. Každý pohyb obyčejně někam směřuje, k něčemu slouží...

Otázka: Myslíš? Pohyby nemluvněte nemusí nikam směřovat.

Bertonova odpověď: To vím. Ale pohyby nemluvněte jsou chaotické, nekoordinované. Generalizované. Kdežto tyhle byly... už to mám! Byly metodické. Dítě je provádělo po pořádku, v celých skupinových sériích. Jako by někdo chtěl zjistit, co je to dítě schopno udělat s rukama, s tělem a s ústy; nejhorší to bylo s obličejem, snad proto, že obličej toho nejvíce vyjadřuje, a tenhle obličej vypadal jako obličej... ne, nenacházím pro něj jméno. Byl živý, ano, ale přesto nebyl lidský. Abyste mi rozuměli, podoba ano, naprosto, i oči, pleť a všechno ostatní, ale výraz, mimika - ne.

Otázka: Jaké to byly grimasy? Víš, jak vypadá tvář člověka v epileptickém záchvatu?

Bertonova odpověď: Ano. Viděl jsem takový záchvat. Rozumím, co myslíte. Ne, to bylo něco jiného. Při padoucnicích dochází ke křečovitým stahům a záškubům, ale tohle byly pohyby naprosto plynulé a souvislé, ne neohrabané, nýbrž - abych tak řekl - harmonické. Nenalézám jiného označení. A stejně tak mimika obličejů. Jenže obličej nemůže vypadat tak, aby jedna polovina byla veselá, a druhá smutná, aby jedna jeho část vyhrožovala anebo vyjadřovala strach, a druhá triumfovala nebo něco takového; ale u toho dítěte se objevovalo právě toto. A kromě toho probíhaly všechny ty pohyby i mimická hra neobyčejně rychle. Byl jsem tam jen velmi krátkou dobu, snad deset vteřin. Nevím, možná že ani ne.

Otázka: A to chceš tvrdit, že to všechno jsi stačil postřehnout za tak krátkou dobu? Ostatně, jak víš, jak dlouho to trvalo? Díval ses na hodinky?

Bertonova odpověď: Ne. Nedíval jsem se na hodinky, ale létám už šestnáct let. Při mém povolání musí člověk umět odhadnout čas s přesností na vteřinu, myslím tím délku chvíle, je to už takový reflex. Je to nutné při přistávání. Pilot, který nedovede - a to bez ohledu na okolnosti - určit, zda nějaký jev trvá pět nebo deset vteřin, nebude nikdy stát za mnoho. A stejně je to se schopností pozorovat. Člověk se učí celá léta postřehnout všechno v době co nejkratší.

Otázka: To je všechno, cos viděl?

Bertonova odpověď: Ne. Ale na to ostatní se už tak přesně nepamatuju. Je možné, že toho bylo na mne přespříliš. Měl jsem dojem, že mám mozek jakoby ucpaný. Mlha se opět začala kolem mne svírat a musel jsem vystoupit nahoru. Zřejmě jsem vystoupil, ale nevzpomínám si, jak a kdy jsem to udělal. Poprvé v životě jen taktak že jsem nepřevrhl stroj. Ruce se mi třáslly, že jsem nebyl schopen pořádně v nich udržet řízení. Myslím, že jsem něco křičel a volal základnu, ačkoliv jsem věděl, že spojení nefunguje.

Otázka: Pomýšlel jsi tehdy na návrat?

Bertonova odpověď: Ne. Protože nakonec, když jsem už vystoupil nad mlhu, řekl jsem si, že v některé z těch děr snad bude Fechner. Víím, zní to nesmyslně, ale myslel jsem si to. Jestliže se dějí takové věci, pak se mi možná podaří najít Fechnera. Proto jsem se rozhodl, že sestoupím pokud možno do nejvíce trychtýřů v mlze. Ale po třetím sestupu, po tom, co jsem tam uviděl, jsem pochopil, že by to bylo nad mé síly. Zkrátka už jsem nemohl. To musím přiznat, ostatně už to víte. Přišly na mne mdloby a zvracel jsem v kabině. Nevěděl jsem, co to je. Dosud nikdy mě nepřepadla slabost.

Otázka: Byly to příznaky otravy, Bertone?

Bertonova odpověď: Je to možné. Nevím. Ale to, co jsem při třetím sestupu uviděl, jsem si nevymyslel, nebylo to způsobeno otravou.

Otázka: Jak to můžeš vědět?

Bertonova odpověď: Nebyly to halucinace. Halucinace jsou přece výtvorem mého vlastního mozku, ne?

Otázka: Ano.

Bertonova odpověď: No právě! A tohle můj mozek vytvořit nemohl. Tomu nikdy neuvěřím. Nebyl by schopen vyprodukovat něco takového.

Otázka: Řekni nám raději, co to bylo, ano?

Bertonova odpověď: Napřed musím vědět, jak budete posuzovat to, co jsem řekl dosud.

Otázka: Jaký to má význam?

Bertonova odpověď: Pro mne - zásadní. Řekl jsem vám, že jsem viděl něco, na co nikdy nezapomenu. Jestliže komise uzná, že v tom, co jsem řekl dosud, je aspoň jedno procento pravděpodobnosti, a že je tedy nutno zahájit výzkum oceánu tímto směrem, pak řeknu všechno. Ale jestliže to bude komise považovat za nějaké moje přeludy, neřeknu nic.

Otázka: Proč?

Bertonova odpověď: Protože obsah mých halucinací, i kdyby volaly k nebi o pomstu, je mou soukromou věcí. Kdežto obsah mých pozorování na Solaris nikoli.

Otázka: To tedy znamená, že odmítáš všechny další výpovědi až do chvíle, kdy kompetentní orgány expedice o tom rozhodnou? Protože je ti snad jasné, že komise sama není oprávněna rozhodnout okamžitě.

Bertonova odpověď: Přesně tak."

Tím končil první protokol. Byl tam ještě úryvek druhého, který byl sepsán jedenáct dní poté:

"Předseda: ... komise, složená ze tří lékařů, tří biologů, jednoho fyzika, jednoho strojního inženýra a zástupce vedoucího expedice, to vše uvážila a došla k přesvědčení, že události vyličené Bertonem jsou projevem halucinatorního syndromu, k němuž došlo následkem otravy atmosférou planety, jež vyvolala stavy zatemnění myslí doprovázené podrážděním asociačních center mozkové kůry, a že těmto událostem neodpovídá ve skutečnosti nic, anebo téměř nic.

Berton: Co znamená to ,nic, anebo téměř nic'? Co je to -,téměř nic'? Jak je to velké?

Předseda: Ještě jsem neskončil. Zvlášť bylo zaprotokolováno votum separatum doktora fyzikálních věd Archibalda Messengera, který prohlásil, že to, co vypověděl Berton, mohlo se podle jeho mínění stát ve skutečnosti a že by bylo záhodno důkladně to prozkoumat. To je všechno.

Berton: Opakuji svou otázku, kterou jsem vyslovil před chvílí.

Předseda: Odpověď je jednoduchá. ,Téměř nic' znamená, Bertone, že popud k tvým halucinacím mohly skutečně dát určité reálné jevy. I naprosto normální člověk může za větrné noci považovat pohyblivé se keř za nějakou postavu. A což teprve na cizí planetě, a je-li ke všemu rozum pozorovatele ovlivněn působením jedu. Pro tebe, Bertone, v tom není nic ponižujícího. Jak ses tedy rozhodl teď, když znáš náš názor?

Berton: Rád bych napřed věděl, jaké následky bude mít ono votum separatum doktora Messengera.

Předseda: Praktický žádný. To znamená, že výzkum v tomto směru zahájen nebude.

Berton: Je to, co tady říkáme, protokolováno?

Předseda: Je.

Berton: Pak bych tedy chtěl prohlásit, že podle mého přesvědčení komise neublížila mně - já jsem tady vedlejší - ale duchu celé expedice. A jak jsem už řekl při své první výpovědi, na další otázky nebudu odpovídat.

Předseda: To je vše?

Berton: Ano. Ale rád bych se setkal s doktorem Messengerem. Je to možné?

Předseda: Přirozeně."

Tím končil druhý protokol. Na dolním okraji stránky byla ještě drobným písmem přičiněna poznámka, v níž se říkalo, že příští den se uskutečnil mezi dr. Messengerem a Bertonem téměř tříhodinový důvěrný rozhovor, po němž se dr. Messenger obrátil na radu expedice a požadoval, aby pilotovy výpovědi byly znovu prozkoumány. Tvrdil, že pro to mluví nová, dodatečná fakta, která mu sdělil Berton, ale která bude moci uvést ve známost teprve tehdy, přijme-li rada kladné rozhodnutí. Rada expedice ve složení Shannahan, Timolis a Trahier se k tomuto návrhu vyslovila záporně a tím byla celá záležitost uzavřena. V knize byla dále ještě fotokopie jedné stránky dopisu, který se našel v Messengerově pozůstalosti. Byl to pravděpodobně koncept dopisu; Ravintzerovi se nepodařilo zjistit, zda byl tento dopis odeslán, ani jaké byly jeho důsledky.

"... její pyramidální tupost," začínal reprodukováný text. "Ve strachu o svou autoritu odmítla rada, to jest

Shannahan a Timolis - abych byl konkrétní - (protože Trahierův hlas je bezvýznamný) můj požadavek. Obracím se nyní přímo na Institut, ale jistě chápeš, že je to jen bezmocný protest. Zavázán čestným slovem, nemohu Ti bohužel sdělit, co mi řekl Berton. Rozhodnutí rady ovlivnila zřejmě skutečnost, že s tak významným objevem přišel člověk bez jakékoli vědecké aprobace, ačkoliv nejeden vědec by tomu pilotovi mohl závidět duchapřítomnost a pozorovací talent. Pošli mi, prosím Tě obratem:

1. Fechnerův životopis s přihlédnutím k jeho dětství,
2. všechno, co víš o jeho rodině a rodinných poměrech; prý zanechal po sobě malé dítě,
3. topografii obce, v níž vyrůstal.

Chtěl bych Ti ještě říci, co já si o tom všem myslím. Jak víš, nějaký čas po Fechnerově a Carrucciho odletu ze základny vznikla v centru červeného slunce skvrna, která svým korpuskulárním zářením znemožnila rádiové spojení, a to - jak vyplývá z měření sateloidu - především na jižní polokouli, tedy tam, kde byla naše základna. Fechner a Carrucci se od základny vzdálili ze všech průzkumných skupin nejdále.

Tak hustou a při absolutním bezvětrí vytrvale ležící mlhu jako v den katastrofy jsme nezaznamenali za celou dobu našeho pobytu na planetě.

Domnívám se, že to, co Berton viděl, byla část ,operace člověk', kterou ta slizká nestvůra podnikala. Původním zdrojem všech útvarů, které Berton viděl, byl Fechner - jeho mozek, podrobený jakési pro nás nepochopitelné ,psychické pitvě'; bylo to experimentální znovuvytvoření, jakási rekonstrukce některých (zřejmě nejsilnějších) stop z jeho paměti.

Vím, že to zní fantasticky, vím, že se mohu mýlit. Prosím Tě tedy o pomoc; teď právě jsem na Alariku a budu tady očekávat Tvou odpověď.

Tvůj A."

Už jsem téměř na čtení neviděl, tak se setmělo; kniha v mých rukou zšedla, tisk se mi začal před očima rozmazávat, ale prázdný konec stránky naznačoval, že jsem dospěl ke konci příběhu, který jsem ve světle svých vlastních zážitků považoval za velmi pravděpodobný. Otočil jsem se k oknu. Hledělo na mne temně fialovým čtvercem. Nad obzorem doutnalo ještě několik oblaků jako dohořívající uhlí. Oceán jsem neviděl, byl zahalen tmou. Slyšel jsem slabé třepotání papírových proužků nad ventilátory. Prohřátý vzduch se slabou příchutí ozónu se ani nepohnul. Celá stanice byla pohroužena do absolutního ticha. Napadlo mě, že na našem rozhodnutí zůstat není nic hrdinského. Období heroických zápasů s planetou, odvážných výprav, otřesných smrtí, jako například první oběti oceánu, Fechnera, už dávno skončilo. Už mě téměř nezajímalo, kdo jsou Snautovi a Sartoriovi "hosté". Za nějakou dobu, pomyslel jsem si, se přestaneme před sebou stydět a jeden druhého se stranit. Jestliže nebudeme moci zbavit se "hostů", tak si na ně zvykne a budeme s nimi žít. A jestliže jejich Stvořitel změní pravidla hry, přizpůsobíme se i těm novým, i když snad nějakou dobu budeme váhat a stavět se na zadní, i když si třeba někdo z nás vezme život; nakonec však i onen budoucí stav najde svou rovnováhu.

Pokoj začala naplňovat tma, která se čím dál víc podobala tmě na Zemi. Svítily v ní už jen bílé tvary umyvadla a zrcadla. Vstal jsem, popaměti jsem na polici našel kus vaty, oťel jsem si navlhčeným tampónem obličej a lehl si naznak do postele. Kdesi nade mnou hned sílilo a hned zase sláblo třepotání u ventilátorů, připomínající šelest mřížích křídel. Neviděl jsem už ani okno, všechno pohltila čern. Jen proužek nějakého odlesku přicházející kdovíodkud visel v té tmě přede mnou, nevím, zda na stěně, nebo někde v hlubinách prázdnoty za oknem. Vzpomněl jsem si, jak mě včera navečer vyděsila prázdnota zdejšího prostoru, a téměř jsem se tomu usmál. Nebál jsem se ho. Ničeho jsem se nebál. Zvedl jsem k očím zápěstí. Ciferník svítil fosforeskujícím věnečkem čísel. Za hodinu vyjde modré slunce. S rozkoší jsem se poddával vládnoucí tmě, dýchal jsem zhluboka, prázdný, zbaven všech myšlenek.

Jednu chvíli, když jsem se pohnul, ucítil jsem plochý tvar magnetofonu, jak mě tlačí do boku. Pravda! Gibarian. Jeho hlas zvěčněný na pásku. Vůbec mě nenapadlo vzkřísit ho, poslechnout si ho. To bylo vše, co jsem pro něho mohl ještě učinit. Vytáhl jsem magnetofon z kapsy, že jej schovám pod postel. Vtom jsem uslyšel šramot a slabé vrznutí otvíraných dveří.

"Krisi?..." ozval se tichý, šepotu se blížící hlas. "Jsi tady, Krisi? Je tu taková tma,"

"To nic," řekl jsem. "Neboj se. Pojď ke mně."

PORADA

Ležel jsem na zádech, její hlavu na svém rameni, bez jediné myšlenky. Tma, jíž byl pokoj naplněn, se zalidňovala. Slyšel jsem kroky. Stěny mizely. Nade mnou se něco vršilo, stále výš, donekonečna. Pronikán tmou skrz naskrz, objímán jí bez jediné doteku, strnul jsem v ní, cítil jsem její ostrou průhlednost, která brala dech. Někde daleko, daleko jsem slyšel srdce. Soustředil jsem všechnu pozornost, veškeré zbytky svých sil na očekávání agónie. Nepřicházela. Neustále jsem se jen zmenšoval a stával se středem neviditelné oblohy, neviditelných obzorů a prostoru, v němž nebyly tvary, mraky ani hvězdy a který se rozestupoval a rozrůstal do obrovitých rozměrů. Snažil jsem se vplazit se do toho, na čem jsem ležel, ale pode mnou nebylo vůbec nic a tma už nic nezahalovala. Zat'ál jsem pěsti a zakryl si jimi obličej. Neměl jsem ho už. Prsty jím prošly skrz naskrz. Chtěl jsem křičet, výt...

Pokoj tonul v modrošeru. Nábytek, poličky, rozhraní stěn byly jakoby načrtnuty širokými matnými tahy, jen v obrysech, bez vlastních barev. Nejsvětlejší byla perleťová běl v tichu za oknem. Byl jsem celý mokrý, jak jsem se zpotil. Podíval jsem se vedle sebe. Hleděla na mne.

"Brní tě ruka?"

"Co?"

Zvedla hlavu. Její oči měly stejnou barvu jako pokoj, šedě se leskly mezi černými řasami. Dřív, než jsem porozuměl slovům, ucítil jsem teplo jejího šepotu.

"Ne. Ačkoliv - ano, brní."

Položil jsem jí ruku na rameno. Ten dotek vyvolal mravenčení. Zvolna jsem ji objal i druhou paži.

"Měl jsi nějaký zlý sen."

"Sen? Ano, sen. A ty jsi nespala?"

"Nevím. Asi ne. Nejsem ospalá. Ale ty spi. Proč se na mne tak díváš?"

Přivřel jsem oči. Cítil jsem drobný, pravidelný tlukot jejího srdce v místech, kde o něco pomaleji bušilo moje. Rekvizita - napadlo mě. Ale neudivovalo mě nic, dokonce ani má vlastní lhostejnost. Strach a zoufalství jsem už měl za sebou. Byl jsem teď dál, ano, tak daleko nebyl ještě nikdo. Dotkl jsem se rty jejího krku a pak jsem sjel níž, do malého dolíčku mezi šlachami, hladkého jako vnitřek mušličky. I tam bylo slyšet puls.

Nadzvedl jsem se na lokti. Žádné červánky, žádná měkkost svítání. Obzor zalévala elektricky modrá záře. První paprsek prolétl pokojem jako šíp, všechno se rozehrálo reflexy; na zrcadle, na klikách, na niklových armaturách se zapestřila duhová spektra, zdálo se, že světlo napadá každou plochu, která mu stojí v cestě, jako by se chtělo osvobodit, jako by chtělo roztrhnout těsnou místnost. Nebylo už možné déle se dívat. Otočil jsem se. Hareyiny zřítelnice se zmenšily. Šedé duhovky se ke mně zvedly.

"To už bude den?" zeptala se matným hlasem. Jako v polospánku.

"Tady je to vždycky tak, miláčku."

"A my?"

"Co my?"

"Jak dlouho tady budeme?"

Chtělo se mi smát. Ale když se mi z hrudi vydral jakýsi nezřetelný zvuk, nepodobal se smíchu.

"Myslím, že dost dlouho. Nechceš?"

Její víčka se nepohnula. Hleděla na mne pozorně. Mrká vůbec? Nebyl jsem si tím jist. Přitáhla si přikrývku a na její paži se zarůžovělo malé trojúhelníkovité znamínko.

"Proč se tak díváš?"

"Protože jsi krásná."

Usmála se. Ale byl to jen úsměv ze zdvořilosti, poděkování za poklonu.

"Opravdu? Díváš se na mne totiž, jako bys... jako bych..."

"Co?"

"Jako bys něco hledal."

"Nepovídej!"

"Ne, jako by sis myslel, že mi něco je anebo že jsem ti něco neřekla."

"Ale kdepak!"

"Když to tak zapíráš, tak to bude určitě pravda. Ale jak chceš."

Za okenními tabulemi, které se změnily v plameny, se rodilo mrtvé, modré vedro. Zaclonil jsem si oči rukou a hledal brýle. Ležely na stole. Poklekl jsem na lůžku, nasadil si je a tu jsem spatřil její obraz v zrcadle. Na něco čekala. Když jsem si opět lehl vedle ní, usmála se.

"A pro mne?"

Pochopil jsem.

"Brýle?"

Vstal jsem a začal se prohrabovat v zásuvkách stolku pod oknem. Našel jsem dvojce, oboje příliš veliké. Podal jsem jí je. Zkusila si jedny a pak druhé. Padaly jí do polovičky nosu.

S táhlým skřípotelem se začaly zavírat okenice. Několik okamžiků - a ve stanici, která se jako želva stáhla do svého krunýře, zavládla noc. Popaměti jsem jí brýle zase sundal a spolu se svými je položil pod postel.

"Co budeme dělat?" zeptala se.

"To, co se dělá v noci: spát."

"Krisi."

"Co je?"

"Neměla bych ti udělat nový obklad?"

"Ne, není třeba. Není třeba... miláčku."

Sotva jsem to vyslovil, sám nevěda, zda to předstírám nebo ne, znenadání jsem ve tmě objal popaměti její štíhlá záda, a když jsem ucítil jejich chvění, uvěřil jsem v ni. Ostatně nevím. Zdálo se mi najednou, že to já klamu ji, a ne ona mne, protože ona je jen sama sebou.

Usnul jsem pak ještě několikrát a z dřímoty mě neustále budila křeč, bušící srdce se uklidňovalo jen zvolna. Unaven k smrti, vinul jsem ji k sobě, ona se starostlivě a velmi jemně dotýkala mého obličeje a čela a zkoumala, zda nemám horečku. Byla to Harey. Jiná, skutečnější nemohla existovat.

Po těchto úvahách se ve mně něco změnilo. Přestal jsem bojovat. Téměř okamžitě jsem usnul.

Probudil mě jemný dotek. Na čele jsem ucítil příjemný chlad. Ležel jsem, obličej přikrytý něčím vlhkým a měkkým, co se pomalu zvedalo, a já jsem spatřil Hareyinu tvář, jak se nade mnou sklání. Oběma rukama ždímal do porcelánové misky přebytečnou tekutinu z gázy. Vedle stále láhev s roztokem na popáleniny. Harey se na mne usmála.

"Ty máš ale spánek," řekla a znovu mi přiložila na obličej gázu. "Bolí to?"

"Ne."

Pohnul jsem kůží na čele. Skutečně, už jsem spáleniny tolik necítil. Harey seděla na okraji postele, zahalena do mužského bílé a oranžově pruhovaného koupacího pláště; černé vlasy jí splyývaly přes límec. Rukávy si vyhrnula až vysoko k loktům, aby jí nepřekážely. Měl jsem strašný hlad, snad už dvacet hodin jsem neměl nic ústeh. Když byla Harey hotova s ošetřováním mého obličeje, vstal jsem. Můj pohled padl na dvojce úplně stejné bílé šatičky s červenými knoflíky; ležely vedle sebe; ty první jsem jí pomohl svléci tím, že jsem je nařízl, v druhých přišla včera. Tentokrát si šev rozpárala nůžkami sama. Tvrdila, že se asi zaseklo zdrhovadlo.

Ty dvojce stejné šaty byly tím nejstrašnějším ze všeho, co jsem dosud prožil. Harey se točila kolem skříňky s léky a dělala v ní pořádek. Pokradmu jsem se od ní odvrátil a kousl se do pěsti, až vytryskla krev. Oči upřeny na ty dvojce šaty - nebo spíš na jedny a tytéž ve dvojím vydání - začal jsem ustupovat ke dveřím. Z kohoutku tekla voda a dělala hluk. Otevřel jsem dveře, vyklouzl potichu na chodbu a opatrně jsem za sebou zavřel. Slyšel jsem slabé šumění tekoucí vody a cinkání lahvíček. Toto cinkání najednou ustalo. Na chodbě svítily podlouhlé stropní lampy, nejasná skvrna odraženého světla ležela na ploše dveří, u nichž jsem čekal se zaťatými zuby. Držel jsem kliku, ačkoliv jsem nepředpokládal, že se mi ji podaří udržet. Prudké trhnutí mi ji téměř vytrhlo z rukou, ale dveře se neotevřely, jen se začaly otřásat a pronikavě praskat. Pustil jsem užasle kliku a ustoupil jsem. S dveřmi se dělo něco nepochopitelného;

jejich hladká deska z umělé hmoty se prohýbala směrem do pokoje, jako by do ní někdo tlačil z mé strany. V drobných šupinkách začal oprýskávat lak a obnažoval ocel dveřního rámu, který se prohýbal víc a víc. Pojednou jsem pochopil: místo aby do dveří otevírajících se do chodby strčila, snažila se otevřít je směrem k sobě. Světelný odraz na bílé desce se zakřivil jako v dutém zrcadle, rozlehlo se silné chrupnutí a celistvá, až do nejzazší míry prohnutá deska praskla. Současně vlétla do pokoje klika vytržená ze svého obložení. V otvoru se okamžitě objevily zkrvavené ruce, které zanechávaly na laku červené stopy, a potom táhly dál. Dveřní deska se rozlomila vedví, zůstala viset našikmo v závěsech a oranžově bílé stvoření se zsinalým obličejem se mi s usedavým vzlykotem vrhlo kolem krku.

Nebýt toho, že mne ta podívaná úplně ochromila, byl bych se asi pokoušel uprchnout. Harey lapala křečovitě po vzduchu a tloukla hlavou o mé rameno tak, že jí rozevláté vlasy poletovaly kolem mého obličeje. Když jsem ji objal, cítil jsem, že mi klesá do náručí. Protlačil jsem se rozbitými dveřmi, odnesl ji do pokoje a uložil do postele. Nehty měla zakrvácené a polámané. Když rozevřela pěsti, uviděl jsem dlaně s kůží strženou až na živé maso. Pohlédl jsem jí do tváře; široce otevřené oči hleděly bez jakéhokoliv výrazu skrze mne. "Harey!"

Odpověděla neartikulovaným zakňouráním. Přiblížil jsem prst k jejímu oku. Víčko se zavřelo. Šel jsem ke skřínce s léky. Postel zavržala. Ohlédl jsem se. Seděla na posteli a hleděla ustrašeně na své zkrvavené ruce.

"Krisi," zasténala, "já... já... co se mi stalo?"

"Poranila ses, když jsi vyrážela dveře," řekl jsem suše. Měl jsem něco na rtech, zvláště na spodním; jako by mi po něm lezli mravenci. Sevřel jsem je zuby.

Harey se chvíli dívala na zubaté kusy umělé hmoty visící volně z dveřního rámu a vrátila se pohledem ke mně. Pod bradou jí to zacukalo, viděl jsem, že se vši silou snaží ovládnout strach.

Nastříhal jsem kusy gázy, vzal jsem ze skříňky zásyp na rány a vrátil jsem se k posteli. Ale vše, co jsem nesl, vypadlo mi najednou překvapením z rukou; skleněný kelímek s želatinovým obvazem se dokonce rozbil, ale já jsem se pro něj ani neshýbl. Už jsem ho nepotřeboval.

Zvedl jsem jí ruce. Nehty ještě tenkými křivkami rámovala zaschlá krev, ale pohmožděniny zmizely a dlaně pokrývala mladá, růžová kůže, světlejší než její okolí. I tato jizva však bledla takřka před očima.

Sedl jsem si k ní, pohladil ji po tváři a pokusil jsem se o úsměv; nemohu říci, že by se mi byl podařil.

"Proč jsi to udělala, Harey?"

"Ne. To... já?"

Ukázala očima na dveře.

"Ty. Nevzpomínáš si?"

"Ne. Ačkoliv, počkej... viděla jsem, že tu nejsi, strašně jsem se vylekala a..."

"A co?"

"Začala jsem tě hledat, napadlo mě, že budeš asi v koupelně..."

Ted' teprve jsem si všiml, že skříň je odstrčena stranou a vchod do koupelny otevřen.

"A potom?"

"Potom jsem běžela ke dveřím."

"A?"

"Nepamatuju se. Něco se asi muselo stát."

"Co?"

"Nevím."

"A co si pamatuješ? Co bylo pak?"

"Seděla jsem tady, na posteli."

"A na to, že jsem tě sem přinesl, se nepamatuješ?"

Zaváhala na chvíli. Koutky úst jí směřovaly dolů, tvář vyjadřovala napětí.

"Zdá se. Možná. Ani ti nevím."

Spustila nohy na podlahu a vstala. Přistoupila k rozbitým dveřím.

"Krisi!"

Uchopil jsem ji ze zadu za ramena. Chvěla se. Najednou se otočila a hledala mé oči.

"Krisi," šeptala, "Krisi."

"Uklidni se."

"Krisi, jestli... Krisi, mám padoucnici?"

Padoucnici, dobrý bože! Chtělo se mi smát.

"Kdepak, miláčku. Prostě ty dveře, víš, jsou tady takové... no, takové dveře..."

Opustili jsme pokoj ve chvíli, kdy vnější pancéře odkryly s táhlým zaskřípáním okna, v nichž se objevil sluneční kotouč zapadající do oceánu.

Zamířil jsem do malé kuchyňky na druhém konci chodby. Hospodařili jsme společně s Harey a prohledávali skříňky a chladničky. Brzy jsem si všiml, že je s vařením dost na štíru a že dovede jediné otevřít konzervu, tedy o nic víc než já. Zhltl jsem obsah dvou těch konzerv a vypil nesmírné množství šálků kávy. Harey jedla také, ale asi tak, jak někdy jedí děti, aby nerozzlobily dospělé; ne snad, že by se do jídla nějak nutila, ale jedla automaticky a lhostejně.

Pak jsme zašli do malého operačního šálku vedle radiové kabiny; měl jsem totiž plán. Řekl jsem, že ji chci pro všechny případy přece jen vyšetřit. Posadil jsem ji do rozkládacího křesla a vyňal ze sterilizátoru stříkačku a jehly. Věděl jsem téměř z paměti, kde co je, tak dobře nás vycvičili ve cvičné kopii stanice na Zemi. Odebral jsem jí z prstu kapku krve, rozetřel na sklíčku, vysušil v exhaustoru a ve vysokém vakuu pokryl atomární vrstvičkou stříbra.

Věcnost této práce mé uklidňovala, Harey ležela v polštářích rozloženého křesla a rozhlížela se po operační místnosti přeplněné přístroji.

Ticho přerušil bzučák domácího telefonu. Zvedl jsem sluchátko.

"Kelvin," ohlásil jsem se. Nespouštěl jsem oči z Harey, která byla od jisté doby apatická, jako by ji zážitky posledních hodin vyčerpaly.

"Jsi v operačním? No konečně!" Uslyšel jsem, jak si mluvčí ulehčeně oddechl.

Byl to Snaut. Čekal jsem, sluchátko přitisknuté k uchu.

"Máš ‚hosta‘, ano?"

"Mám."

"A jsi v pilné práci?"

"Jsem."

"Taková menší vyšetření, hm?"

"Proč? Chceš si snad dát partii šachu?"

"Neblázni, Kelvine. Chce se s tebou setkat Sartorius. Či lépe s námi oběma."

"To je mi novinka," odpověděl jsem překvapeně. "Ale co s..." odmlčel jsem se a teprve pak jsem dokončil:

"Je sám?"

"Ne. Špatně jsem se vyjádřil. Chce si s námi promluvit. Propojíme se všichni tři videofonem, ale obrazovky zastřeme."

"Ach tak! A proč mě tedy nezavolal přímo? Stydí se?"

"Tak nějak," zabručel nezřetelně Snaut. "Tak co ty na to?"

"Jde ti o to, abychom se dohodli na nějaké době? Tak třeba za hodinu. Ano?"

"Dobrá."

Viděl jsem ho na obrazovce, jen obličej, ne větší než dlaň. Chvilí se mi díval zkoumavě do očí.

Nakonec se zeptal poněkud váhavě:

"Jak si žijete?"

"Ujde to. A ty?"

"Myslím, že kapku hůř než ty. Mohl bych..."

"Chceš přijít ke mně?" pochopil jsem. Ohlédl jsem se přes rameno na Harey. Zaklonila hlavu přes okraj polštáře, ležela tak, nohu přes nohu, a pohybem vyjadřujícím bezděčnou nudu si pohrávala se stříbřitě se lesknoucí kuličkou, již byl zakončen řetízek u bočního opěradla.

"Nech to být, slyšíš! Nech to být!" dolehl ke mně podrážděný Snautův hlas. Na obrazovce jsem ho teď viděl z profilu. Dál jsem neslyšel, zakryl dlaní mluvítko, ale viděl jsem jeho pohybující se rty.

"Ne, nemůžu přijít. Snad později. Tak tedy za hodinu," řekl rychle a obrazovka zhasla. Zavěsil jsem.

"Kdo to byl?" zeptala se lhostejně Harey.

"Ale jeden ze stanice. Snaut. Kybernetik. Neznáš ho."

"Bude to trvat ještě dlouho?"

"Proč? Nudíš se?" zeptal jsem se. Zasunul jsem první z preparátů do kazety neutronového mikroskopu a začal jsem po pořádku mačkat tlačítka kontaktů. Silová pole se tiše rozhučela.

"Příležitosti k povyražení tady moc není, a jestli ti nebude stačit společnost mé maličkosti, bude to špatné," říkal jsem, a protahoval roztržitě přestávky mezi jednotlivými slovy; zároveň jsem oběma rukama sklápěl velikou černou hlavici, v níž svítil okulár mikroskopu. Pak jsem vtlačil oči do jeho měkké gumové mušle. Harey něco řekla, ale nevnímal jsem to. Viděl jsem shora, ve strmé zkratce, obrovskou poušť zalitou stříbrným světlem. Ležely na ní ploché kulaté balvany, jakoby rozbité a zvětřelé, obklopeny nejasným oparem. To byly červené krvinky. Zaostřil jsem obraz. Oči stále na okuláru, vplouval jsem, vnikal stále hlouběji do stříbrné žhnoucího zorného pole. Zároveň jsem levou rukou mačkal páku pro posuv stolku, a když se v průsečíku dvou černých nitek octla osamocená krvinka vypadající jako bludný balvan, zesílil jsem zvětšení. Objektiv jako by najížděl na znetvořený, uprostřed vpadlý erytrocyt, který už vypadal jako skalnatý kráter s černými ostrými stíny v prohlubních prstencovitého valu. Val, naježený zkrystalizovaným náletem atomů stříbra, se rozestoupil mimo zorné pole. Objevily se kalné, jako skrz opalizující tekutinu viděné obrysy napůl stmelených, pokřivených řetězců bílkoviny. Když jsem dostal do průsečíku kříže jednu ze zauzlenin bílkovinných struktur, začal jsem zvolna dále zesilovat zvětšení. Zvedal jsem preparát výš a výš; každou chvíli jsem měl ukončit tuto pouť do hlubin živé hmoty; rozplácly stín jediné molekuly vyplňoval už celé zorné pole - a teď se zamlžilo.

Nic se však nestalo. Měl bych spatřit rozkmitané obláčky atomů, onu rosolovitou řezanku - ale kde nic tu nic. Obrazovka hořela neposkvrněným stříbrem. Stlačil jsem páku do nejzazší polohy. Hučení hněvivě zesílilo, ale neviděl jsem pořádku. Opakující se bzučivý signál mě upozorňoval, že přístroj je přetížen. Ještě jednou jsem pohlédl do stříbrné prázdnoty a pak jsem vypnul proud.

Podíval jsem se na Harey. Otvírala právě ústa k zívnutí, které však obratně změnila v úsměv.

"Skvělé," řekl jsem. "Řekl bych... že lepší to ani nemůže být."

Stále jsem na ni hleděl a ve spodním rtu jsem opět ucítil ono mravenčení. Co se vlastně stalo? Co to všechno znamená? Ukázal snad mikroskop, že to tělo, zdánlivě tak útlé a křehké - ve skutečnosti však nezničitelné - je ve své prapodstatě vytvořeno - z ničeho? Udeřil jsem pěstí do válcovitého tělesa mikroskopu. Že by nějaká porucha? Že by pole dost nezaostřovala?... Ne, věděl jsem, že přístroj je v pořádku. Sestupoval jsem postupně z jednoho přičle na druhý; buňka, bílkovinný konglomerát, molekula, to vše vypadalo přesně jako na tisíci jiných preparátech, které jsem viděl. Ale poslední krok dolů vedl do prázdna.

Odebral jsem jí krev z žíly a přelil do měrného válce. Rozdělil jsem ji na porce a pustil jsem se do rozboru. Zabral mi více času, než jsem předpokládal, ztratil jsem už trochu zběhllost. Reakce byly normální. Všechny. Ledaže by...

Ukápł jsem na červený korálek krve trochu koncentrované kyseliny. Zakouřilo se z toho, kapka vybledla, pokryla se vrstvou špinavé pěny. Rozklad. Denaturace. A teď dál, dál! Sáhl jsem pro další zkumavku. Když jsem se opět otočil k té první, tenké sklo mi div nevypadlo z prstů.

Pod vrstvičkou špinavé pěny narůstala na samém dně zkumavky znovu vrstvička tmavé červeně. Krev spálená kyselinou se regenerovala! To je přece nesmysl! To není možné!

"Krisi!" uslyšel jsem jakoby z velké dálky. "Telefon, Krisi!"

"Cože? Ach ano, děkuji."

Telefon zvonil už dlouho, ale uslyšel jsem ho až teď.

"Kelvin," zvedl jsem sluchátko.

"Snaut. Propojil jsem linky, takže se teď slyšíme všichni tři."

"Má poklona, doktore Kelvine," ozval se vysoký, nosový Sartoriův hlas. Zněl tak, jako by jeho majitel právě vstupoval na nebezpečně se prohýbající pódium - podezíravě, ostražitě a navenek ovládnutě.

"Moje účta, pane doktore," odpověděl jsem. Chtělo se mi smát, ale nebyl jsem si jist, zda jsou mi příčiny toho veselí natolik jasné, abych tomuto nutkání mohl podlehnout. Koneckonců komu jsem se tady měl smát? V ruce jsem něco držel: zkumavku s krví. Zatřásl jsem s ní. Byla už sražená. Že by se mi to jen zdálo?

"Rád bych vás, kolegové, seznámil s některými otázkami týkajícími se... é... fantomů," slyšel jsem a zároveň neslyšel Sartoria. Jako by se dobýval do mého vědomí. Bránil jsem se tomu hlasu, zahleděn stále ještě na zkumavku se sedlou krví.

"Nazvěme je útvary F," navrhl rychle Snaut.

"Výborně."

Obrazovka byla uprostřed rozdělena tmavou svislou čarou; znamenalo to, že poslouchám současně na dvou kanálech; po obou stranách oné čáry bych měl vidět obličej své spolubesedníku. Sklo bylo však tmavé a jen užoučká světlá obruba podél rámečku svědčila o tom, že aparát je v provozu, ale že objektiv kamery je něčím zastřen.

"Každý z nás prováděl různé výzkumy..." opět táž ostražitost v nosovém hlase mluvícího. Chvilé ticha.

"Snad abychom tedy napřed spojili naše znalosti, a pak bych mohl říci, k čemu jsem dospěl já osobně... Snad byste mohl začít vy, doktore Kelvine..."

"Já?" řekl jsem. Pojednou jsem na sobě ucítil Hareyin pohled. Položil jsem zkumavku na stůl tak, že se odkutálela pod stojánek na sklo, a posadil jsem se na vysokou trojnožku, kterou jsem si přitáhl nohou. V prvním okamžiku jsem se z toho chtěl vykroutit, ale neočekávaně pro sebe samého jsem nakonec řekl: "Dobrá. Malé sympozium? Prosím! Moc jsem toho neudělal, téměř nic, ale mluvit mohu, chcete-li. Jeden histologický preparát a pár reagentů. Mikroreagentů. Mám dojem, že..."

Do tohoto okamžiku jsem neměl ani ponětí, co řeknu. Ale najednou jako by se ve mně něco otevřelo.

"Všechno je normální, jenže je to kamufláž. Masky. Je to - abych tak řekl - superkopie: napodobenina dokonalejší než originál. To znamená, že tam, kde u člověka narážíme na hranici zrnitosti, na hranici dělitelnosti struktury, zde nacházíme další cestu, protože je použito subatomového stavebního materiálu!"

"Počkat, jak to myslíte?" vpadl mi zvědavě do řeči Sartorius. Snaut mlčel. Byl to snad jeho zrychlený dech, který se ozýval ve sluchátku? Harey na mne pohlédla. Pochopil jsem, že jsem se dal příliš unést, poslední slovo jsem téměř vykřikl. Když jsem ochladl, shrbil jsem se na své nepohodlné židličky a zavřel oči. Jak to definovat?

"Konečným konstrukčním prvkem našich těl jsou atomy. Domnívám se, že útvary F jsou zbudovány z menších jednotek, než jsou obyčejné atomy. Z mnohem menších."

"Z mezonů?..." napověděl Sartorius. Nebyl tím zřejmě vůbec překvapen.

"Ne, z mezonů ne... Mezony bychom viděli. Rozlišovací schopnost toho přístroje tady u mne dole dosahuje přece deset na minus dvanáctou angströmů. Je to tak? Ale vidět není nic, ani při maximálním zvětšení. Nejsou to mezony. Řekl bych, že spíš neutrino."

"Jak si to představujete? Neutrinové konglomeráty nejsou přece stálé..."

"Nevím. Nejsem fyzik. Je možné, že je stabilizuje nějaké silové pole. Nevyznám se v tom. Buď jak buď, je-li tomu tak, jak říkám, jsou stavebním materiálem částice asi desettisíckrát menší než atomy. Ale to ještě není všechno! Kdyby molekuly bílkovin a buněk byly vystavěny přímo z těchto 'mikroatomů', musely by být přiměřeně menší. A krvinky také, stejně jako barviva a všechno, ale skutečnost je jiná. Z toho vyplývá, že všechny bílkoviny, buňky, buněčná jádra jsou jen jakousi maskou! Skutečná struktura ručící za to, že 'host' funguje, je ukryta hlouběji."

"Ale Kelvine!" téměř vykřikl Snaut. Poděšeně jsem se odmlčel. Řekl jsem "host"?! Ano, ale Harey to neslyšela. Ostatně stejně by nepochopila, o čem jde. Dívala se do okna, hlavu položenou na rukou, a její drobný čistý profil se ostře rýsoval proti purpurové obloze. Sluchátko mlčelo. Slyšel jsem jenom vzdálený dech.

"Něco na tom bude," zabručel Snaut.

"Ano, je to možné," dodal Sartorius, "jenže je tady ta potíž, že oceán není složen z oněch hypotetických Kelvinových částic, ale z normálních."

"Třeba dovede syntetizovat i ty druhé," poznamenal jsem. Pocítil jsem náhlý příval apatie. Ten rozhovor byl nejen směšný. Byl zbytečný.

"Ale vysvětlovalo by to onu neobyčejnou odolnost," broukl Snaut. "I rychlost regenerace. A snad také zdroj energie je někde tam, hlouběji, nemusí přece jít..."

"Prosím o slovo," ozval se Sartorius. Byl mi protivný. Kdyby aspoň nevypadal z role, do níž se nutil!

"Chtěl bych se dotknout otázky motivace. Motivace toho, že se objevily útvary F. Rozdělil bych ji takto:

Co jsou útvary F? Nejsou to osoby ani kopie určitých osob, ale zhmotněné projekce toho, co o dané osobě obsahuje náš mozek."

Výstižnost této definice mě ohromila. Ten Sartorius, ať si je třeba nesympatický, ale není hloupý.

"To jste řekl dobře," poznamenal jsem. "To dokonce vysvětluje, proč se objevily oso... útvary právě takové, a ne jiné. Byly vybrány nejtrvalejší paměťové stopy, izolované od všech ostatních, ačkoliv žádná taková stopa přirozeně nemůže být izolována absolutně. A tak se při jejím ,kopírování' mohlo stát, že do ní byly pojaty i útržky jiných stop nacházejících se náhodou poblíž, takže návštěvník projevuje někdy větší vědomosti, než jaké mohla mít autentická osoba, jejíž má být rekonstrukcí..."

"Kelvine!" ozval se znovu Snaut. Zarazilo mě, že vždycky jen on se pohoršuje nad mými neopatrně vyslovenými formulacemi. Zdálo se, že Sartorius se jich nebojí. Znamená to snad, že jeho "host" je méně bystrý než "host" Snautův? Na vteřinku se mi v mysli vybavil obraz jakéhosi zakrslého kreténa, kterého má po svém boku učený doktor Sartorius.

"Ano, všimli jsme si toho," odpověděl právě on. "A teď k motivaci toho, že se útvary F objevily... První, řekl bych nejpřirozenější, je myšlenka, že je s námi prováděn experiment. Jenže je-li to experiment, pak je to experiment... pro kočku. Jestliže děláme pokus, tak se z výsledků, a zvláště z chyb učíme a při opakování pokusu chybu napravujeme... Ale tady o tom nemůže být řeči. Tytéž útvary F se objevují vždy znovu a znovu... nekorigované... nevyzbrojené dodatečně proti našim... pokusům zbavit se jich..."

"Zkrátka, chybí zde korekce činnosti zpětnou vazbou, jak by to definoval doktor Snaut," poznamenal jsem. "A z toho vyplývá?"

"Jen to, že kdyby to měl být experiment, bylo by to... břídilství, které je však zase z jiných důvodů nepravděpodobné. Oceán je totiž... precizní. Projevuje se to třeba v dvouvrstvové konstrukci útvarů F. Až po určitou mez se chovají tak, jak by se chovaly... skutečné... skutečné..."

Nemohl se z toho vymotat.

"Originály," napověděl mu rychle Snaut.

"Ano, originály. Ale jakmile situace převýší normální možnosti průměrného... hm... originálu, dojde u útvaru F k jakémusi ,vypnutí' vědomí a navenek se projeví jiné, ne lidské jednání..."

"To je pravda," řekl jsem, "jenže takhle tady sestavujeme pouze katalog chování těch... těch útvarů, nic víc. To přece k ničemu nevede."

"Netvrdil bych to s takovou určitostí," protestoval Sartorius. Pojednou jsem pochopil, čím mě tak dráždil: nemluvil, ale řečnil, úplně jako by byl na zasedání Institutu. Jinak to zřejmě neuměl.

"Tady se totiž dostáváme k otázce individuality. Oceánu je tento pojem naprosto cizí. Jinak to není ani možné. Mně se zdá, vážení kolegové, že pro nás... hm... nejbolestnější, nejvíc nás šokující stránka experimentu mu zcela uniká, že leží mimo hranice jeho chápání."

"Vy tedy myslíte, že to není úmyslné?..." zeptal jsem se. Toto tvrzení mě trochu ohromilo, ale když jsem je uvážil, uznal jsem, že vyloučit je nelze.

"Ano. Nevěřím v žádnou záludnost, zlomyslnost, snahu co nejbolestivěji udeřit... jak v to věří kolega Snaut."

"Já mu vůbec nepřisuzuji lidské city," vzal si poprvé slovo Snaut, "ale řekni nám, jak se pokoušíš vysvětlit ty neustálé návraty?"

"Třeba spustili nějaké zařízení, které dělá pořád dokolečka jedno a totéž jako gramofonová deska," řekl jsem nikoli bez skrytého úmyslu pozlobit Sartoria.

"Kolegové, nerozptylujme se, prosím," zařečnil doktor nosovým hlasem. "To není ještě vše, co jsem chtěl říci. Za normálních podmínek bych považoval za předčasné referovat, byť jen informativně, o stavu svých výzkumů, avšak vzhledem ke specifické situaci činím výjimku. Mám dojem, opakuji, mám dojem, prozatím ne víc než dojem, že v názoru kolegy Kelvina je kus pravdy. Mám na mysli jeho hypotézu o neutrinové stavbě... Takové systémy známe jen teoreticky, nevěděli jsme, že je lze stabilizovat. Tady se před námi otevírá jakási šance, protože anulování silového pole, které systém stabilizuje..."

Už chvíli jsem pozoroval, že tmavá věc, která zastírala Sartoriovu část obrazovky, se posouvá: docela nahoře se rozsvítila štěrbina, jíž bylo vidět něco růžového, co se tam pomalu pohybovalo. Teď se tmavá plocha sesunula najednou celá.

"Pryč! Jdeš pryč!!!" ozval se ve sluchátku Sartoriův výkřik drásající uši. Mezi doktorovými pažemi, s

něčím zápasícími a vězícími v nabíraných náloketnících, jakých se používá v laboratořích, zaleskl se na rozjasněné obrazovce nějaký velký, zlatistý kotoučovitý předmět - a všechno zhaslo dříve, než jsem stačil pochopit, že ono zlaté kolo je slaměný klobouk...

"Snaute?" řekl jsem a zhluboka jsem si oddechl.

"Ano, Kelvine," odpověděl mi unavený kybernetikův hlas. Uvědomil jsem si v tom okamžiku, že ho mám rád. Opravdu bych dal přednost tomu, nevědět, kdo je jeho "hostem".

"Prozatím by to stačilo, ne?"

"Taky si myslím" odpověděl jsem. "Poslyš, jestli budeš mít možnost, zaskoč ke mně dolů nebo do mého pokoje, ano?" dodal jsem rychle, aby to uslyšel, než zavěsí.

"Dobrá," řekl. "Ale nevím, kdy to bude."

A tím skončila problémová diskuse.

MONSTRA

Uprostřed noci mne probudilo světlo. Nadzvedl jsem se na lokti a druhou rukou jsem si zaclonil oči. Harey, zahalená do prostěradla, seděla v nohách postele, schoulená, obličej zasypán vlasy. Ramena se jí otřásala. Bezhlese plakala.

"Harey!"

Schoulila se ještě víc.

"Co je ti?... Harey..."

Posadil jsem se na lůžku, ještě ne zcela probuzený, setřásaje ze sebe pozvolna zlý sen, který mě před chvílí tlačil. Děvče se chvělo. Objal jsem ji. Odstrčila mě loktem. Schovávala přede mnou obličej.

"Milá moje."

"Neříkej mi tak."

"Ale, Harey, co se stalo?"

Uviděl jsem její mokrou, uplakanou tvář. Veliké, dětské slzy se jí kutálely po lících, třpytily se v dolíčku na bradě, kapaly na prostěradlo.

"Ty mě nechceš."

"Co tě to napadlo!"

"Slyšela jsem to."

Ucítil jsem, jak mi celý obličej trne.

"Co jsi slyšela? To jsi špatně rozuměla, to byla jenom..."

"Ne. Ne. Říkal jsi, že to nejsem já. Abych šla pryč. Šla bych. Bože! Šla bych, jenže nemůžu. Nevím, čím to je. Chtěla jsem, ale nemůžu. Jsem tolik, tolik ničemná!"

"Blázínku!!!"

Sevřel jsem ji, přitiskl ze všech sil k sobě, všechno co bylo předtím, se rozplývalo, líbal jsem její ruce, mokré, slané prsty, znovu a znovu jsem mumlal jakési sliby, přísahy, prosil za odpuštění, říkal jsem, že to byl pitomý, odporný sen. Pomalu se uklidnila. Přestala plakat. Oči měla velikánské, náměsíčné. Byly už suché. Odvrátila se ode mne.

"Ne," řekla, "mlč, je to zbytečné. Nejsi ten, cos býval..."

"Já že nejsem!..."

Vydralo se mi to z hrdla jako zasténání.

"Nejsi. Nechceš mě. Cítím to už dlouho. Děkala jsem, že to nevidím. Myslíla jsem si, že se mi to zdá nebo co. Ale ne. Chováš se... jinak. Nebereš mě vážně. Byl to sen, ano, ale zdálo se ti o mně. Volal jsi mě jménem. Štítíš ses mne. Proč! Proč?!"

Klekl jsem si před ni, objal jsem jí kolena.

"Malička..."

"Nechci, abys mi tak říkal. Nechci, rozumíš?! Nejsem žádná malička. Jsem..."

Propukla ve vzlykot a padla tváří na postel. Vstal jsem. Od ventilačních otvorů s tichým šelestem vál chladný vzduch. Bylo mi zima. Přehodil jsem si koupací plášť, posadil se na lůžko a dotkl se jejího ramene.

"Harey, poslyš. Něco ti řeknu. Povím ti pravdu..."

Pomalů si sedla, opírajíc se o ruce. Viděl jsem, jak jí pod tenkou kůží pulsují tepny. Obličej mi začal znovu trnout a byla mi taková zima, jako bych stál na mrazu. V hlavě jsem měl jako vymeteno.

"Pravdu?" řekla. "Svaté slovo?"

Neodpověděl jsem hned, musel jsem přemoci křečovitě sevření hrdla. Bývalo to takové naše zaklínadlo. Jakmile padlo, nikdo z nás se už nedovážil nejen lhát, ale dokonce ani něco zamlčet. Bývaly doby, kdy jsme se navzájem až do úmoru mučili nadměrnou upřímností v naivním přesvědčení, že nás to zachrání.

"Svaté slovo," odpověděl jsem vážně. "Harey..."

Čekala.

"Ty ses taky změnila. Všichni se měníme. Ale to jsem nechtěl říct. Opravdu to vypadá tak... že z nějakého důvodu, který neznáme dobře ani já, ani ty... mě nemůžeš opustit. Ale to je koneckonců dobře, protože já tě taky nemůžu..."

"Krisi!"

Zvedl jsem ji i s prostěradlem, do něhož byla zabalena. Jeho cíp, vlhký od slz, mi ležel na rameni. Nosil jsem ji po pokoji. Pohládila mě po tváři.

"Ne. Ty ses nezměnil. To já jsem se změnila," šeptla mi do ucha. "Něco se se mnou děje. Je to snad tohle?"

Zadívala se na prázdný obdélník po rozbitých dveřích, jejichž zbytky jsem večer odnesl do skladiště. Budu muset zavěsit nové, pomyslel jsem si. Posadil jsem ji na postel.

"Spíš ty vůbec?" zeptal jsem se, stoje nad ní se svěšenými rukama.

"Nevím."

"Jak to, že nevíš. Tak si přece vzpomeň, drahoušku."

"Nebude to asi pravý spánek. Možná že jsem nemocná. Jenom tak ležím a přemýšlím, víc..."

Zachvěla se.

"O čem?" zeptal jsem se šeptem, protože bych se asi nevzmohl na hlasité slovo.

"Jsou to strašně divné myšlenky. Nevím, kde se ve mně berou."

"Například?"

Musím zůstat klidný bez ohledu na to, co uslyším, pomyslel jsem si a připravil se na její slova jako na silnou ránu.

Zavrtěla bezradně hlavou.

"Je to takové nějaké... pořád dokolečka..."

"Nerozumím..."

"Jako by to bylo nejen ve mně, ale dál... tak nějak... nedovedu to vyjádřit. Nemám pro to slova..."

"To budou jistě sny," prohodil jsem jakoby mimochodem. "A teď zhasneme a až do rána se nebudeme ničím trápit. A ráno, jestli se nám bude chtít, můžeme si najít nějaké jiné trápení. Ano?"

Natáhla ruku k vypínači. Nastala tma. Lehl jsem si na vystydlé prostěradlo a ucítil jsem teplo jejího blížícího se dechu.

Objal jsem ji.

"Víc," zašeptala. A po dlouhé chvíli: "Krisi!"

"Copak?"

"Mám tě ráda."

Chtělo se mi křičet.

Ráno bylo červené. Zduřelý sluneční kotouč visel nízko nad obzorem. Na prahu dveří ležel dopis. Roztrhl jsem obálku. Harey byla v koupelně, slyšel jsem, jak si prozpěvuje. Co chvíli odtamtud vykoukla, oblepena mokřými vlasy. Přistoupil jsem k oknu a četl:

"Kelvine, jsme v tom až po uši. Sartorius je pro energický postup. Věří, že se mu podaří destabilizovat

neutrinové systémy. Potřebuje ke svým pokusům určité množství plazmy jako výchozího stavebního materiálu útvaru F. Navrhuje, aby ses vydal na průzkumnou cestu a nabral nějaké kvantum plazmy do kontejneru. Dělej, jak sám uznáš za vhodné, ale dej mi o svém rozhodnutí vědět. Já na to nemám vyhraněný názor. Zdá se, že nemám už vůbec nic. Rád bych, kdybys to udělal už jen proto, že pokročíme o nějaký ten krok vpřed, i když pouze zdánlivě. Jinak nezbývá než jenom závidět G. Krysa

P. S. Nechod' do radiokabiny. To snad můžeš pro mne ještě udělat. Nejlepší bude, když zatelefonuješ."

Srdce se mi svíralo, když jsem četl tento dopis. Přečetl jsem si jej pozorně ještě jednou, pak jsem jej roztrhal a drobné kousky hodil do výlevky. Potom jsem začal hledat kombinézu pro Harey. Už to bylo otřesné. Docela jako tehdy předtím. Ale ona nic nevěděla, jinak by se nebyla mohla tak radovat, když jsem jí řekl, že se musím vydat na menší průzkumnou cestu mimo stanici a že ji zvu, aby mne doprovázela. V malé kuchyňce jsme se nasnídali (Harey polkla zase jen sotva pár soust) a šli jsme do knihovny.

Ještě dříve, než splním to, co si přeje Sartorius, chtěl jsem nahlédnout do literatury týkající se problémů pole a neutrinových systémů. Nevěděl jsem zatím, jak to udělám, ale rozhodl jsem se, že budu jeho práci kontrolovat. Napadlo mi, že nějaký ten dosud neexistující neutrinový anihilátor by mohl osvobodit Snauta a Sartoria, a já s Harey bychom "operaci" přečkali někde mimo stanici - třeba v letadle. Dřepěl jsem hezkou chvíli u velikého elektronického katalogu a kladl mu otázky, na které buď odpovídal vyhozením lístku s lakonickým nápisem "V bibliografii není", anebo mi navrhoval ponořit se do takové džungle speciálních fyzikálních studií, že jsem si nedovedl vůbec představit, jak bych to zvládl. Nějak se mi nechtělo odejít z toho velikého kulatého sálu, jehož hladké stěny byly rozčtverečkovány šuplíky s nepředstavitelnou spoustou mikrofilmů a elektronických záznamů. Knihovna ležící v samém středu stanice neměla okna a byla nejlip izolovaným místem uvnitř ocelové skořápky. Kdož ví, zda mi tady nebylo tak dobře právě proto, přes zřejmé fiasko, jež jsem utrpěl při svém hledání. Bloudil jsem po velké místnosti, až jsem se zastavil před obrovským, až ke stropu sahajícím regálem plným knih. Nebyl to ani tak přepych, ostatně dost problematický, jako spíše projev úcty k památce pionýrů solaristických výzkumů: police, v nichž bylo kolem šesti set svazků, obsahovaly veškerou klasickou literaturu na toto téma, počínaje monumentální, i když dnes značně zastaralou devítisvazkovou Gieseovou monografií. Sahal jsem pro jednotlivé svazky, pod jejichž tíhou klesala ruka, a bezmyšlenkovitě jsem v nich listoval, opíraje se o opěradlo křesla. Harey si taky našla nějakou knížku - přes rameno jsem jí přečetl několik řádků. Byla to jedna z nemnoha knih, které si vezla s sebou první expedice; snad byl tehdy jejím majitelem sám Giese; jmenovala se "Meziplanetární kuchař"... Neřekl jsem nic, když jsem viděl, jak soustředěně studuje kulinářské předpisy přizpůsobené drsným kosmonautickým podmínkám, a vrátil jsem se k úctyhodnému svazku, který mi ležel na kolenou. "Deset let průzkumu Solaris" vyšlo v řadě "Solariana" jako čtvrtý až třináctý svazek, zatímco dnes vycházejí v této edici svazky už se čtyřciferným pořadovým číslem. Giese neměl příliš mnoho fantazie, ale tato vlastnost může solaristikovi spíše jen uškodit. Nikde totiž není představivost a schopnost vytvářet překotné hypotézy tak zhoubná jako právě zde. Koneckonců na této planetě je možné všechno. Nevěrohodně znějící popisy konstelací, které vytváří plazma, jsou pravděpodobně autentické, i když nepotvrditelné, protože oceán jen zřídka opakuje své exhibice. Toho, kdo je vidí poprvé, uvádějí v úžas především svou neobvyklostí a obrovskými rozměry; kdyby se totéž dělo v malém měřítku, třeba v nějaké loužičce, byly by považovány za "další hříčku přírody", za projev náhodnosti a slepé hry sil. Ani to, že prostřednost a genialita stojí bezradně před nepřebornou rozmanitostí solaristických forem, neusnadňuje styk s fenomény živého oceánu. Giese nepatřil k jedním ani k druhým. Byl to prostě pedantický klasifikátor, jeden z těch lidí, kteří si svůj vnější klid chrání neúnavnou, tvrdošíjnou prací, jež vyplňuje celý jejich život. Jak jen dlouho mohl, používal prostě popisného stylu, a když se mu nedostávalo slov, pomáhal si tím, že si vytvářel nová slova, často nevhodná, která nevystihovala popisované jevy. Ale koneckonců žádný termín nevystihuje to, co se odehrává na Solaris. Jeho "horostromy", "dlouže", "hřibiska", "mimiody", "symetriády", "korálovce" a "hbitky" znějí sice velmi nepřirozeně, ale podávají alespoň nějaký obraz o Solaris, a to i těm, kteří kromě nezřetelných fotografií a velmi nedokonalých filmů neviděli nic. Ovšem i ten svědomitý klasifikátor zhřešil

nejednou neopatrností. Člověk dělá hypotézy vždycky, dokonce i tehdy, když se má na pozoru, když o tom neví. Giese soudil, že "dlouže" jsou základní formou, a srovnával je s přílivovými vlnami pozemských moří. Ostatně kdo se prohřabával prvním vydáním jeho díla, ví, že původně jim říkal "přilivy", inspirovan geocentrismem, který by byl směšný, nebyť jeho bezradností. Jsou to přece - jestliže už chceme hledat analogie na Zemi - formace, které svými rozměry převyšují rozměry velkého Coloradského kaňonu. Jsou přitom vymodelovány z materiálu, který má na povrchu konzistenci jakéhosi zpěněného aspidu (přičemž tato pěna tuhne v obrovské, křehké girlandy, krajky s nevidaně velikými očky, ba některým vědcům se jevila dokonce jako "kostrovitý nádor"), zatímco v hloubce se mění v substanci stále jadernější, připomínající napjatý sval, ale takový, který rychle, už v hloubce necelých dvaceti metrů, dosahuje tvrdosti kamene, i když si nadále zachovává svou pružnost. Mezi stěnami napjatými jako blána na hřbetě obludy, na nichž jsou uchycena "skeletiště", táhne se do délky celých kilometrů vlastní "dlouž", útvar zdánlivě autonomní, připomínající jakéhosi kolosálního draka, který se přežral celými horami, teď je v klidu tráví a při tom jen tu a tam proběhne jeho rybovitě zploštělým tělem líný záchvěv. Ale tak vypadá "dlouž" pouze shora, z paluby letadla, jestliže se k ní přiblížíme natolik, že obě "stěny úvozu" čnejí stovky metrů nad letadlo, zjistíme, že "drakův trup" je až k obzoru oblastí pohybu tak závažného, že připomíná nedostatečně nafouklý válec. První dojem je, že to víří slizká, šedě zelená mazlavá hmota, která svými vrstvami odráží silné záblesky slunce; ale když se stroj zastaví těsně nad povrchem (a okraje "úvozu" se pak stanou jakoby hřbety táhnoucími se po obou stranách geologické propadliny), je vidět, že je to pohyb mnohem komplikovanější. Najdeme v něm soustředné kruhové pohyby, křížují se v něm tmavší stružky, vrchní "plášť" se chvílemi mění v zrcadlovou plochu odrážející oblohu a mraky a proráženou za zvuků, podobných výstřelům, erupcemi polotekutého vnitřku smíchaného s plyny. Pomalu chápeme, že těsně pod sebou máme centrum aktivity sil, které udržují na obě strany rozevřené, až k nebi se tyčící srázy líně krystalizujícího rosolu; jenže to, co je tak samozřejmé napohled, nebere jen tak snadno na vědomí věda. Kolik let probíhaly vášnivé diskuse o tom, co se vlastně děje v "dloužích", které rozrývají nesmírné prostory živého oceánu v celých milionech. Soudilo se, že jsou to jakési orgány té nestvůry, že v nich dochází k látkovému metabolismu, že je to proces podobný dýchání, že to souvisí s transportem živých látek, a jen zaprášené regály knihoven vědí, co všechno ještě. Každou z těchto domněnek se vždycky nakonec podařilo vyvrátit tisíci obtížnými a nejednou i nebezpečnými pokusy. To všechno se týká jen a jen "dlouží", útvaru v podstatě nejjednoduššího, nejtrvalejšího, protože délka jejich existence se počítá na týdny - což je zde zcela výjimečným zjevem.

Mnohem komplikovanější, vrtkavější formou, která vzbuzuje u pozorovatele snad nejprudší odpor - odpor samozřejmě instinktivní - jsou "mimoidy". Můžeme bez nadsázky říci, že Giese si je zamiloval a věnoval se jejich výzkumu, popisování a odhalování jejich podstaty až do samého konce. Pojmenováním se snažil vyjádřit to, co je na nich pro člověka nejpozoruhodnější: jistou tendencí napodobovat okolní tvary, ať už blízké, nebo vzdálené.

Jednoho krásného dne začne hluboko pod hladinou oceánu tmavnout plochý, široký kotouč s cárovitými okraji a s povrchem jakoby politým smolou. Po několika hodinách se začne čím dál zřetelněji rozčleňovat a zároveň stoupá nahoru, k hladině. Pozorovatel by byl ochoten přísahat, že pod tím kotoučem zuří prudký boj, protože se k němu z celého okolí jako vrašticí se rty, jako živé, svalovité, svírající se krátery sbíhají nekonečné sledy soustředných kruhových vln, vrší se nad černavým kolísavým přízrakem rozlitém v hlubině, vzpínají se vzhůru a vzápětí se řítí dolů. Každé takové zřícení tisíců tun hmoty je provázeno na celé vteřiny rozloženým - dalo by se říci - lepkavým, mlaskavým zahřměním, protože tady se všechno odehrává v nestvůrných rozměrech. Tmavý útvar je sražen níž a zdá se, že každý další úder jej roztahuje a rozštěpuje; od jednotlivých plátů, které visí jako zmoklá křídla, se oddělují podlouhlé hroznovitě útvary, zužují se v dlouhé náhrdelníky, splývají spolu navzájem a vyplouvají nahoru, zvedajíce rozčleněný mateřský kotouč, který je k nim jakoby přirostlý. A zatím se shora řítí na stále vydutější kotouč další a další prstence vln. Taková hra probíhá jednou den, jindy měsíc. Někdy tím všechno končí. Svědomitý Giese pojmenoval tuto variantu "nedonošeným mimoidem", jako by nevěděl odkud věděl, že konečným účelem každého takového kataklyzmatu je "mimoid zralý", to znamená ona kolonie polypovitých, světlých nádorů (obvykle větší než pozemské město), jejímž posláním je napodobovat tvary ležící mimo oceán...

To se rozumí, že ihned přispěchal jiný solarista, jmenoval se Uyvens, který právě tuto poslední fázi považoval za zrudnou, za degenerační, za příznak odumírání, a v lese vznikajících tvarů viděl zřejmý projev snahy oddělivších se útvarů vymknout se z mateřské nadvlády.

Avšak Giese, který se při všech popisech ostatních solaristických útvarů chová jako mravenec chodící po zmrzlém vodopádu a nedává se ničím odvést od pravidelného kroku svého suchého stylu, byl si zde tak jist svou věcí, že uspořádal jednotlivé fáze vynořujícího se mimoidu podle stupně dokonalosti. Z výšky se mimoid podobá městu, je to však klam způsobený snahou hledat ve všem analogii s tím, co známe. Je-li obloha čistá, všechny mnohaposchod'ové vyvřeliny i palisády na jejich vrcholcích obklopuje vrstva prohrátého vzduchu, v níž se útvary, už i beztoho nesnadno definovatelné, houpají a prohýbají. První oblak plující blankytem (říkám to ze zvyku, protože "blankyt" je tady za červeného dne rezavý a za modrého oslnivě bílý) vyvolává okamžitě odezvu. Mimoid začíná překotně "pučet", vyvrhuje vzhůru elastickou, květákovitě se vzdouvající blánu, která se téměř zcela oddělí od svého mateřského útvaru, rychle bledne a po několika minutách k nerozeznání napodobí onen kupovitý mrak. Tento obrovský útvar, který vrhá načervenalý stín, si vrcholky mimoidu podávají jakoby jeden druhému; takový pohyb probíhá vždy opačným směrem než u skutečného oblaku. Myslím, že Giese by si byl určitě dal třeba useknout ruku, jen kdyby se dozvěděl, proč je tomu právě tak. Ale takové "osamocené" výtvořiny mimoidu nejsou ničím ve srovnání s živelnou aktivitou, kterou vyvíjí mimoid "podrážděný" přítomností předmětů a tvarů objevivších se nad ním v souvislosti s návštěvníky ze Země.

Napodobování tvarů se týká skutečně všeho, co se nachází ve vzdálenosti ne větší než osm až deset mil. Nejčastěji vytváří mimoid napodobeniny zvětšené, někdy je znetvořuje a buďto originály karikuje, nebo je groteskně zjednodušuje, zvláště u napodobenin strojů. Materiálem je přirozeně stále táž rychle blednoucí hmota, která vyvržena do vzduchu, zůstává tam viset, místo aby spadla zpět; je spojena snadno se trhající "pupeční šňůrou" se základním útvarem, po němž se plazivě posunuje a zároveň se stahuje a uzlovatí, anebo zase nadýmá a plynule přechází v nekomplikovanější tvary. Letadlo, příhradový nosník nebo stožár reprodukuje se stejnou lehkostí a hbitostí; mimoid nereaguje jedině na lidi, anebo přesněji řečeno, na žádné živé tvory ani na rostliny - neboť i ty přivezli na Solaris neúnavní výzkumníci k pokusným účelům. Zato manekýna, lidskou figurínu, sošku psa nebo stromu z libovolného materiálu kopíruje okamžitě.

A tady je bohužel nutno na okraj poznamenat, že tato "poslušnost" mimoidu vůči experimentátorům, na Solaris tak výjimečná, občas selhává. Nejzralejší mimoidy mívají někdy své "líné dny", kdy pulsují jen velmi zvolna. Tuto pulsaci nelze ostatně postřehnout pouhým okem, její rytmus, jednotlivé fáze "kmitu" trvají déle než dvě hodiny a odhalily je teprve speciální filmové záběry.

Za takových okolností lze mimoid, zvláště starý, velmi dobře navštívit, neboť jak nosný kotouč, ponořený do oceánu, tak i útvary, které z něho vystupují, jsou pro lidskou nohu více než dostatečně pevnou oporou.

Je ovšem možné zdržovat se na mimoidu i v jeho "pracovních" dnech, jenže viditelnost pak bývá téměř nulová; zavinuje to neustálý dešť hebké koloidní suspenze, bělavé jako rozdrčený led, která se stále sype z naběhlých výběžků oblaku napodobujícího tvary. Tyto tvary nelze ostatně obhlédnout zblízka, protože bývají obrovité jako velehory. Navíc je povrch "pracujícího" mimoidu bahnitý a kluzký, což je způsobeno mazlavým deštěm, který tuhne v tvrdý škraloup lehčí než pěnový polystyrén až asi po patnácti hodinách. A konečně lze v tom labyrintu bobtnavých výrůstků, připomínajících hned bortící se sloupy, hned zase polotekuté gejzíry, bez patřičného vybavení i snadno zabloudit, a to dokonce i za slunečního světla, protože slunce není s to proniknout příkrovem "imitujících explozí", vyvrhovaných bez ustání do atmosféry.

Pozorování mimoidu v jeho šťastných dnech (přesněji řečeno ve šťastných dnech vědce, který se nad takovým mimoidem ocitne) může přinést nezapomenutelné dojmy. Takový mimoid mívá své "tvůrčí vrcholy", kdy vyvíjí nepředstavitelnou hyperprodukcii. Vytváří buď vlastní varianty vnějších tvarů, nebo jejich komplikace, anebo dokonce "tvarové kontinua"; a tak si dovede hrát celé hodiny k potěše abstraktního malíře a k uzoufání vědce, který se marně snaží pochopit aspoň něco z těch probíhajících procesů. Někdy se v činnosti mimoidu projevují příznaky přímo dětinského zjednodušování, jindy zase upadá do "barokní úchylky", kde má vše, co vytváří, charakter baculatě zaoblené slonoviny. Zejména

staré mimoidy vytvářejí formy, které nutí k upřímnému smíchu. Já jsem se jim však smát nikdy nedovedl, byl jsem vždycky příliš šokován tajemností podívané.

To se rozumí, že v prvních letech výzkumů se vědci vrhali na mimoidy jako na vysněná centra solaristického oceánu, jako na místa, kde dojde k vytouženému kontaktu dvou civilizací. Jenže velmi brzy se ukázalo, že o nějakém kontaktu nemůže být ani řeči. Všechno totiž začíná i končí imitováním tvarů, a to nevede nikam.

Antropomorfismus nebo zoomorfismus, vracející se neustále v zoufalém hledání vědců, viděl hned v těch, hned zas v jiných fabrikátech živého oceánu jeho "smyslové orgány" nebo dokonce "končetiny"; někteří vědci (jako např. Maartens a Ekkonai) považovali za ně nějaký čas Giesovy "koráلكovce" a "hbitky". Jenže tyto protuberance živého oceánu, vystřelované do atmosféry někdy až dvě míle vysoko, lze nazvat "končetinami" asi stejně oprávněně jako zeměřesení "ranní rozcvičkou" zemské kůry.

Katalog útvarů, které se opakují relativně stále, které živý oceán rodí tak často, že jich lze na jeho hladině najít denně několik desítek nebo i několik set, obsahuje kolem tří set položek. Nejnelidštější - myšleno v tom smyslu, že se absolutně v ničem nepodobají něčemu, co zná člověk ze své pozemské zkušenosti - jsou podle Giesovy školy symetriády. Byly prozkoumány, když už bylo dostatečně známo, že oceán se nechová agresivně a že zahynout v jeho plazmatickém slizu může snad jen ten, kdo se o to zvláště snaží, ať už svou vlastní neopatrností, nebo nerozumností (nemluvě přirozeně o nehodách způsobených např. poruchou kyslíkového přístroje nebo klimatizátoru), a že válcovité hřbety dlouží a nestvůrné sloupy koráلكovců kymácející se bludně v mracích lze dokonce bez jakéhokoliv nebezpečí skrz naskrz prorazit letadlem nebo jiným létajícím strojem. Plazma totiž uvolňuje cestu, rozestupuje se před cizím tělesem rychlostí rovnající se rychlosti zvuku v solaristické atmosféře, a je-li k tomu donucena, otvírá hluboké tunely dokonce i pod hladinou oceánu (přičemž energie, kterou k tomu účelu v krátkém okamžiku mobilizuje, je obrovská - Skrjabin vypočetl, že v krajních případech až 1019 ergů!!!). K výzkumu symetriád přistupovali vědci s mimořádnou opatrností, za neustálých ústupů, s mnohokrát znásobenými bezpečnostními opatřeními - i když často fiktivními - a jména těch, kteří poprvé sestoupili do jeskyní symetriád, zná na Zemi každé malé dítě.

Nebezpečnost těchto obrů netkví v jejich podobě, ačkoliv právě ta může u člověka vyvolat ty nejpršíšernější představy; pramení spíše z toho, že na nich není nic stálého ani jistého, ba neplatí zde ani fyzikální zákony. Proto tezi, že živý oceán je rozumný, opakovali neustále a nejhlasitěji především výzkumníci symetriád.

Symetriády vznikají náhle. Jejich zrození je svého druhu erupcí. Asi hodinu předtím se oceán začne intenzivně lesknout, jako by na ploše několika desítek čtverečních kilometrů zesklavatěl. Přesto se však stupeň jeho tekutosti ani vlnění nezmění. Někdy vybuchne symetriáda tam, kde byl trychtýř po vsátém hbitku, ale to není pravidlem. Asi za hodinu vyletí skelnatá blána do výše, tvoříc nestvůrný puchýř, v němž se zrcadlí celá nebeská pláň, slunce, oblaka, všechny horizonty a neustále se mění a lámou.

Bleskurychlou hru barev způsobenou jednak ohybem, jednak lomem světla nelze srovnat s ničím jiným. Zvláště silné světelné efekty vyvolávají symetriády vznikající za modrého dne anebo těsně před západem slunce. Člověk má pak dojem, že planeta rodí druhou planetu, která každou vteřinu zdvojnásobuje svůj objem. Koule hořící záblesky se vzápětí po svém vystřelení z hlubin na horní straně rozpukává na svislé části; není to však rozpad. Toto stadium, pojmenované nepřiliš šťastně jako "fáze květního kalichu", trvá jen vteřiny. Oblouky blanitého přeslenu mířící k obloze se pak otáčejí dolů, v neviditelném středu se navzájem pospojují a začínají bleskurychle vytvářet něco na způsob zavalitého trupu, v němž dochází ke stovkám jevů současně. V samém centru, které prozkoumala poprvé sedmdesátiletá skupina Hamaleova, vzniká gigantokrystalizací a polykrystalizací středový podpěrný trn, jemuž se někdy říkáva "páteř"; nepatřím však k přívržencům tohoto termínu. Krkolomnou architektóniku této centrální vzpěry podpírají in statu nascendi svislé sloupy velmi řídkého, téměř vodnatého rosolu, který neustále tryská z kilometrových prohlubní. Během tohoto procesu vydává kolos dutý, táhlý řev a je obklopen valem prudce se zmítající, sněhobílé, hrubozrnné pěny. Pak následují - směrem od středu k obvodu - nesmírně komplikované proměny zesílivších ploch, na nichž se usazují vrstvy elastické hmoty tryskající z hlubin, hlubinné gejzíry, o nichž byla řeč před chvílí, tuhnou a současně se mění v pohyblivé tykadlovité sloupy, jejichž konce směřují k jistým místům konstrukce, přesně určeným dynamikou celku; připomínají v tom

okamžiku jakési nebetyčné žábry embrya rostoucího s tisícínásobným zrychlením, žábry zaplavované potoky růžové krve a tak temně zelené vody, že se zdá téměř černá. Od tohoto okamžiku začíná symetriáda projevovat svou nejzvláštnější vlastnost - schopnost přizpůsobovat anebo docela rušit některé fyzikální zákony. Napřed je nutno říci, že neexistují dvě stejné symetriády a že geometrie každého tohoto útvaru je jakoby novým "vynálezem" živého oceánu. Dále - symetriáda produkuje ve svém nitru něco, co bývá často nazýváno "momentálními stroji", i když tyto formy v ničem nepřipomínají stroje konstruované lidmi; společná je tu jen poměrně úzká a tedy zdánlivě "strojová" účelovost funkce.

Když gejzíry tryskající z propasti ztuhnou, rozedmou se v tlustostěnné galerie a chodby směřující na všechny strany, zatímco "blány" vytvoří systém protínajících se ploch, převisů a stropů. Symetriáda dostala své jméno podle toho, že každému uspořádání klikatých průchodů, cest a nakloněných rovin na jedné polokouli odpovídá v podrobnostech zcela věrné uspořádání na polokouli druhé.

Asi za dvacet až třicet minut se gigant začne zvolna ponořovat; předtím se někdy nakloní podél svislé osy o osm až dvanáct stupňů. Symetriády bývají větší i menší, ale dokonce i trpaslíci mezi nimi vyčnívají dobrých osm set metrů nad obzor a jsou viditelní ze vzdálenosti kolem patnácti mil. Dovnitř je možno nejbezpečněji proniknout bezprostředně po dosažení rovnováhy, jakmile se útvar přestane nořit do živého oceánu a vrátí se přesně do svislé polohy; nejvhodnějším místem pro proniknutí dovnitř je oblast těsně pod vrcholem. Poměrně hladkou polární "čepičku" tam obklopuje pás, který je jako řešeto proděravěn trubkovitými ústími vnitřních komor a chodeb. Tento útvar - jako celek - je trojrozměrným rozvedením nějaké rovnice vyššího řádu.

Jak víme, každou rovnici lze vyjádřit figurálním jazykem vyšší geometrie a lze sestavit těleso, které je jejím ekvivalentem. V tomto smyslu je symetriáda jakousi příbuznou kuželů Lobačevského a Riemannových ploch se zápornou křivostí, ale pro svou nepředstavitelnou komplikovanost příbuznou velmi vzdálenou. Je vyjádřením celého matematického systému v prostoru několika krychlových mil, přičemž toto vyjádření je čtyřrozměrné, neboť podstatné koeficienty rovnic jsou vyjádřeny také v čase - časovým průběhem proměn.

Nejpřirozenější byla ovšem myšlenka, že máme před sebou ne méně a ne více než "matematický stroj" živého oceánu, model výpočtů, které oceán potřebuje k účelům nám neznámým, model, který odpovídá jeho rozměrům, avšak tuto Fermontovu hypotézu dnes už nikdo nesdílí. Byla nesporně lákavá - ale představa, že živý oceán řeší problémy hmoty, kosmu, existence takovými titánskými erupcemi, jejichž každá částice je podřízena čím dál komplikovanějším vzorcům vyšší analýzy, tato představa byla neudržitelná.

V nitru kolosu je možno setkat se s příliš mnoha jevy, které jsou v rozporu s tím v podstatě prostým (nebo dětsky naivním, jak to někteří tvrdí) obrazem.

Nechyběly ani pokusy vymyslet nějaký přístupný model symetriády, její názorné schéma. Dost veliké popularity dosáhl Awerianův příklad, který celou věc vysvětloval takto: Představme si pradávnu pozemskou stavbu z dob rozkvětu Babylonu, která je vytvořena z živé, reagující a vyvíjející se substance; architektura této stavby prochází plynule řadou přechodných fází, přijímá před našima očima formy řeckého a románského stavitelství, pak se sloupy začnou ztenčovat a prodlužovat jako lodyhy, klenba ztrácí těžkopádnost, vylehčuje se, zaostřuje, oblouky se mění ve strmou parabolu, až se nakonec šípovitě zlomí. Takto vzniklá gotika začne zrát a stárnout, přetváří se v pozdní formy, dosavadní strohost strmého vzepětí, vzletu nahrazují erupce orgiastické bujnosti a před našimi zraky se rozrůstá baroko, vyznačující se přemírou plnosti; budeme-li v této řadě pokračovat a považovat náš měnící se útvar za jednotlivé etapy živé existence, dojdeme nakonec až k architektuře kosmické éry a je možné, že se tím zároveň přiblížíme k pochopení, co je symetriáda.

Ale tato analogie, jakkoli rozvíjená a obohacovaná (proběhly např. pokusy o její vizualizaci pomocí speciálních modelů a filmu), zůstane v nejlepší případě bezmocnou hříčkou, a v nejhorším únikem, ne-li prostě lží, neboť symetriáda se nepodobá ničemu zemskému.

Člověk je schopen obsáhnout tak málo věcí najednou. Vidíme jen to, co se děje před námi, zde a teď. Názorně si představit současnou mnohost procesů, byť i spolu souvisejících, nebo dokonce navzájem se doplňujících - je nad jeho možnosti. Přesvědčujeme se o tom přece i u jevů poměrně jednoduchých. Osud jednoho člověka může znamenat mnoho, osud několika set lidí lze jen těžko postihnout, ale osudy

tisíců, milionů lidí - neznamenají v podstatě nic. A symetriáda je milion, ne, miliarda umocněná na sebe samu, nepředstavitelnost sama. Co z toho, že v některé její lodi, která je zesateronásobeným Kroneckerovým prostorem, stojíme jako mravenci držící se záhybu dýchající klenby, že vidíme vzlet gigantických ploch šedě opalizujících v záři našich světlíc, jejich vzájemné pronikání, měkkost a neomylnou dokonalost řešení, které je přece jen okamžikem - neboť tady všechno plyne, protože obsahem této architektury je soustředěný a účelný pohyb. Vidíme jen zlomek procesu, chvění jediné struny v symfonickém orchestru superobrů, a přitom víme - ale jen víme, nechápeme - že současně nad námi i pod námi, v úzkých propastech, mimo dohled našeho zraku, za hranicemi naší představivosti dochází ke statisícům a milionům jiných přeměn, spjatých navzájem jako noty matematickým kontrapunktem. Někdo nazval symetriádu geometrickou symfonií; je-li tomu tak, pak jsme my jejími hluchými posluchači.

Kdyby tu chtěl člověk cokoli doopravdy vidět, musel by odstoupit někam strašně daleko; jenže všechno v symetriádě je interiér, množení tryskající lavinou zrodů, neustálé vnikání, přičemž vytvářené je zároveň vytvářejícím, a žádná mimóza není tak citlivá na dotek, jako je citlivá protilehlá část symetriády - vzdálená celé míle, oddělená od nás stovkami pater a chodeb - na změny, jež se odehrávají na místě, kde stojíme my. Každá dočasná konstrukce, s krásou, která nalézá své naplnění mimo hranice našeho zraku, je tady spolutvůrkyní a dirigentkou všech ostatních "současně probíhajících" konstrukcí, a ty zase zpětně ovlivňují její formování. Symfonie - budiž, ale taková, která tvoří sama sebe a sama sebe také ničí.

Otresný pohled skýtá konec symetriády. Nikdo, kdo ho viděl, se neubráníl dojmu, že je svědkem tragédie, ne-li vraždy. Za nějaké dvě, nejvýše tři hodiny - ono explozivní bujení, množení a samoplození netrvá nikdy déle - zahájí živý oceán útok. Vypadá to tak: Hladká hladina se svrstí, příboj, už zklidněný a pokrytý zaslou pěnou, začíná znovu vřít, od obzorů se ženou soustředné sledy vln, stejných svalovitých kráterů, jako jsou ty, které doprovázejí zrod mimoidu, jenže tentokrát dosahují mnohem větších rozměrů. Podmořská část symetriády je jimi stlačena, a kolos se zvolna zvedá, jako by měl být vyvržen mimo planetu; svrchní vrstvy plazmy oceánu se začínají aktivizovat, šplhají výš a výš na boční stěny, povlékají je a tuhnou, zaplňují otvory, ale to všechno nic není proti tomu, co se zároveň odehrává uvnitř. Formotvorné procesy - neustálý zrod nových a nových architektur - nejdříve na krátkou chvíli ustanou, ale vzápětí se prudce zrychlí; pohyby dosud plynulé, prolínání ploch, vrásnění, rozpínání žebroví a kleneb, dosud rovnoměrné a působící tak solidním dojmem, jako by mělo trvat celé věky, začíná se pojednou zrychlovat. Pocit, že se kolos, tváří v tvář hrozícímu nebezpečí, usilovně snaží dospět k nějakému naplnění, je přímo zdrcující. Čím více však roste rychlost změn, tím zřejmější je strašná, odporná proměna samého stavebního materiálu a jeho dynamiky. Všechny průsečíky zázračně pružných ploch měknou, rozplizávají se, schlíívávají, začínají se objevovat omyly, nedokončené, degenerované, zrudné tvary, z neviditelných hlubin se ozývá sílicí šumění a řev, vzduch, vypuzovaný zevnitř jako v nějakém agonálním vzdechu, se tře o zužující se průchody, chrčí, hromově hučí v chodbách a rozkmitává propadající se stropy do chrapotu, který jako by vycházel z jakýchsi obrovitých hrdel s mrtvými hlasivkami, porostlými celými stalaktity hlenů. Přesto, že všude kolem šílí nepřekotnější pohyb - je to přece smrtelný pohyb - zmocňuje se svědka této podívané absolutní strnulost. Orkán, vyjící z hlubin a ženoucí se tisíci chodbami, podpírá v nich svou rozpínavou silou celou nebetyčnou stavbu, která se začíná řídit dolů, propadat se do sebe jako plástve, zachvácené plameny; ale ještě tu a tam je vidět poslední záškuby, bezmocné, ojedinelé, slepé, stále slábnoucí pohyby, až se nakonec celý kolos, napadán neustále zvenčí a podemlán zevnitř, kácí pomalu jako horstvo a mizí ve rmutu pěn stejných jako ty, které provázely jeho titánský zrod.

A jaký to má všechno smysl? Ano, jaký to má smysl...

Vzpomínám si, jak v době, kdy jsem byl Gibarianovým asistentem, přišla do Solaristického ústavu v Adenu nějaká školní exkurze; po prohlídce knihovny zavedli studenty do hlavního sálu, jehož největší část zabírají kazety s mikrofilmy. Jsou na nich zachyceny drobné fragmenty z nitra symetriád, samozřejmě už dávno neexistujících, je jich tam - ne snímků, ale celých cívek - více než devadesát tisíc. A tu se znenadání zeptala baculatá, snad patnáctiletá obrýlená dívka s energickým a rozumným očima: "K čemu to všechno vlastně je?..."

A v rozpačitém mlčení, které tehdy nastalo, si učitelka změřila přísným, zděšeným pohledem svou

neukázněnou žákyni. Ze solaristů, kteří výpravu provázeli (byl jsem mezi nimi), se na odpověď nevzmohl nikdo. Protože symetriády jsou neopakovatelné a neopakovatelné jsou i jevy, ke kterým v nich dochází. Někdy v nich vzduch přestává vodit zvuk. Někdy se zvětšuje nebo zmenšuje refrakční konstanta. Objevují se místní pulsující rytmické změny tíže, jako by symetriáda měla tlukoucí, gravitační srdce. Někdy se gyrokompasu vědců začnou chovat jako nepřítel, vznikají a opět mizí vrstvy zesílené ionizace a v tomto výčtu bychom mohli pokračovat donekonečna. Ostatně bude-li vůbec někdy odhaleno tajemství symetriád, zůstanou ještě asymetriády...

Vznikají podobně, jenomže mají jiný konec a nelze na nich pozorovat nic kromě záchvěvů, záření a mihotání; víme pouze tolik, že jsou sídlem závrtných procesů probíhajících na hranici fyzikálně možných rychlostí; říká se jim také "zveličované kvantové jevy". Jejich matematická podobnost s některými modely atomů je však tak nestálá a prchavá, že ji někteří badatelé považují za vedlejší nebo docela náhodný znak. Žijí nesrovnatelně kratší dobu než symetriády, sotva čtvrt hodiny, a jejich konec je snad ještě otřesnější, protože vzápětí za uragánem, který je vyplní a roztrhne tvrdým, hučícím přívalem, začne v nich ďábelskou rychlostí stoupat bublající a odporná tekutina, vařící se pod povlakem špinavé pěny, a zatopí nakonec všechno; potom přijde exploze jako výbuch bahenního vulkánu; ta vyvrhne sloup změtených zbytků, jejichž kvasivý déšť padá pak ještě dlouho na neklidnou hladinu oceánu. Některé kusy, odnesené větrem, vyschlé jako troud, žlutavé, ploché a podobné proto nějakým blanitým kostem nebo chrupavkám, lze pak najít i mnoho desítek kilometrů od centra exploze, jak volně plavou na vlnách. Zvláštní skupinu tvoří útvary, které se na kratší nebo na delší dobu úplně oddělí od živého oceánu a s nimiž se lze setkat méně často a obtížněji. Když badatelé našli poprvé jejich zbytky, pokládali je zcela mylně - jak se ukázalo až mnohem později - za mršiny tvorů žijících v hlubinách oceánu. Někdy vypadají jako prapodivní, mnohokřídli ptáci, prchající před trychtýři hbitků, které je pronásledují. Tato představa vzatá ze Země je tady podobná zdi, již nelze prorazit. Někdy, ale jen velmi zřídka, lze na skalnatých březích ostrovů spatřit prazvláštní jakoby tučňáky, jak tam leží na slunci, podobní stádům tuleňů, anebo líně slézají do moře, s nímž pak úplně splývají.

A tak se badatelé neustále motali v kruhu zemských, lidských představ, a první kontakt...

Expedice prošly stovky kilometrů, prolezly jeskyněmi symetriád, rozestavovaly registrační přístroje, automatické filmovací kamery; televizní oči umělých družic zaznamenávaly pučení mimoidů a dlouhí, jejich zrání i skon. Knihovny se plnily, rostly archivy, cena, již bylo nutno za vše platit, byla někdy až příliš vysoká. Sedm set osmnáct lidí zahynulo při kataklyzmatech, protože včas neopustili kolosy odsouzené k záhubě, z toho sto šest lidí přišlo o život v jedné jediné katastrofě, jež vešla do dějin, protože při ní zahynul i sám Giese, tehdy již sedmdesátiletý stařec. Konec, který je normálně typický pro asymetriády, stihl tehdy naprosto neočekávaně útvary, jenž měl zcela jasně podobu symetriády. Sedmdesát devět lidí v pancéřových skafandrech pohltil se všemi stroji a přístroji v několika vteřinách výbuch bahnitěho slizu a svými rozptýlenými chapadly strhl dvacet sedm dalších, kteří pilotovali letadla a helikoptéry kroužící nad zkoumaným útvarem. Toto místo na průsečíku čtyřicáté druhé rovnoběžky a osmdesátého devátého poledníku je na mapách označeno jako Erupce sta šesti. Ale tento bod existuje pouze na mapách, hladina oceánu se tu totiž v ničem neliší od hladiny v kterékoli jiné oblasti.

Tehdy se poprvé v historii solaristických výzkumů ozvaly hlasy, které volaly po použití termonukleárních výbuchů. Mělo to být vlastně něco ještě krutějšího než pomsta: zničení něčeho jen proto, že to nedovedeme pochopit. Tsanken, zástupce velitele záložní skupiny Giesovy expedice, který se zachránil jen díky omylu - sdělovací automat označil nesprávně místo, kde ona skupina zkoumala symetriádu, takže Tsanken bloudil ve svém stroji nad oceánem a dorazil k místu katastrofy doslova několik minut po explozi, jejíž černý hřib stačil ještě za letu spatřit - pohrozil, když se váhalo s rozhodnutím, že vyhodí stanici i se sebou a s osmnácti zbylými členy expedice do povětří, bude-li schváleno. Ačkoliv oficiálně nikdy nikdo nepřiznal, že toto sebevražedné ultimátum ovlivnilo hlasování, lze se domnívat, že tomu tak skutečně bylo.

Ale doby, kdy planetu navštěvovaly tak početné expedice, patří už minulosti. Sama stanice - její stavba byla řízena z družic a byl to konstrukční čin takového významu, že by na něj Země mohla být hrda, nebýt toho, že oceán je schopen vydat ze sebe v několika vteřinách konstrukce milionkrát větší - měla podobu kotouče o průměru dvou set metrů se čtyřmi podlažími uprostřed a dvěma na obvodu. Gravitory

poháněné anihilační energií ji udržovaly ve výši pěti set až patnácti set metrů nad oceánem a kromě zařízení, která jsou běžná na všech ostatních stanicích a sateloidech na jiných planetách, byla vybavena speciálními radarovými tykadly připravenými při sebemenší změně hladiny oceánu zapojit přídatné energetické zdroje, které v okamžiku, kdy se objeví první příznaky zrodu nového živého útvaru, zvednou disk do stratosféry.

Ted' byla stanice vlastně liduprázdná. Od chvíle, kdy byli roboti zamčeni ve skladištích na jejím dně - příčinu jsem stále ještě neznal - mohl člověk bloudit chodbami, aniž někoho potkal; úplně jako na lodním vraku, jehož stroje přečkaly záhubu posádky.

Když jsem stavěl devátý svazek Giesovy monografie do police, zdálo se mi, že ocel pokrytá vrstvou měkké pěnové hmoty se mi pod nohama zachvěla. Znehybněl jsem, ale záchvěv se už neopakoval. Knihovna byla výborně izolována od ostatních částí tělesa a záchvěvy mohly znamenat jen jedno: Ze stanice odstartovala nějaká raketa. Tato myšlenka mě vrátila do současné skutečnosti. Nebyl jsem ještě zcela rozhodnut, zda poletím, jak si to přeje Sartorius. Kdybych se choval tak, jako bych byl plně srozuměn s jeho plány, mohl jsem krizi nanejvýš oddálit; byl jsem si téměř jist, že dojde ke konfliktu, poněvadž jsem byl rozhodnut, že udělám vše, co bude v mých silách, jen abych zachránil Harey. Ted' šlo pouze o to, zda má Sartorius nějakou naději na úspěch. Měl nade mnou obrovskou převahu: jako fyzik znal problém desetkrát lépe než já, zatímco já jsem mohl - jak je to paradoxní! - spoléhat jen na dokonalost řešení, jež nám nabízel oceán. Celou další hodinu jsem strávil nad mikrofilmy a snažil se z moře d'ábelské matematiky, jejímž jazykem hovoří fyzika neutrinových procesů, vylovit aspoň něco mně pochopitelného. Zpočátku se mi to zdálo beznadějně, tím spíše, že šíleně zamotaných teorií neutrinového pole je celkem pět, což jasně svědčí o tom, že ani jedna z nich není dokonalá. Ale přesto jsem nakonec našel něco, co dávalo naději. Opisoval jsem si právě vzorce, když se ozvalo zaklepání.

Šel jsem rychle ke dveřím, pootevřel je a zatarasil otvor vlastním tělem. Objevil se v nich Snautův obličej lesknoucí se potem. Chodba za ním byla prázdná.

"Á, to jsi ty," řekl jsem a otevřel dveře dokořán. "Pojď dál."

"Ano, to jsem já," odpověděl. Hlas měl ochraptělý, pod zarudlýma očima váčky, na sobě lesklou gumovou protiradiační zástěru s elastickými šlemi, zpod zástěry mu čouhaly ušpiněné nohavice kalhot, v kterých tady chodil pořád. Pohledem přelétl kruhovitý, rovnoměrně osvětlený sál; jeho oči znehybněly, když uviděly vzadu Harey stojící vedle křesla. Bleskurychle jsme se na sebe podívali, já jsem přivřel víčka, on zlehounka přikývl, pak jsem nasadil společenský tón a řekl:

"Tohle je doktor Snaut, Harey, - Snaute, to je... má žena."

"Jsem... velmi zřídka vídaným členem osádky, a proto..." odmlka se nebezpečně prodlužovala, "...jsem dosud neměl příležitost seznámit se s vámi."

Harey se usmála a podala mu ruku. Stiskl ji, jak se mi zdálo, poněkud vyděšeně, několikrát zamrkal a stál, zíraje na ni, dokud jsem ho neuchopil za paži.

"Prominete," řekl jí, "ale chtěl bych si promluvit tady s Kelvinem."

"Beze všeho, rád," odpověděl jsem se světáckou nenuceností; všechno mi připadalo jako bulvární opereta, ale nic jiného se nedalo dělat. "Harey, drahoušku, nenech se rušit. Musíme si s doktorem popovídat o našich nudných záležitostech..."

A už jsem ho vedl za loket k malým křeslům na druhém konci sálu. Harey si sedla do křesla, v němž jsem předtím seděl já, ale napřed je pootočila tak, aby na nás viděla, kdykoli zvedne zrak od knihy.

"Co je?" zeptal jsem se tiše.

"Rozvedl jsem se," odpověděl stejným, jenže syčavějším šepotem.

Kdybych o tom všem a o takovém začátku rozhovoru slyšel někdy někde vyprávět, je možné, že bych se zasmál, ale tady na stanici můj smysl pro humor jako by úplně odumřel.

"Od včerejška jsem prožil pár let, Kelvine. - Pár perných let. A ty?"

"Nic..." odpověděl jsem po chvíli, protože jsem nevěděl, co mám říci. Měl jsem ho rád, ale cítil jsem, že se ted' musím před ním mít na pozoru, anebo spíše před tím, s čím ke mně přišel.

"Nic?" opakoval tímž tónem jako já. "No ne? To jsi už tak daleko?..."

"Oč ti jde?" dělal jsem, že nerozumím. Přimhouřil překrvené oči, naklonil se ke mně, až jsem na tváři ucítil teplo jeho dechu, a začal šeptat:

"Jsme v tom až po uši, Kelvine. Sartoria se už nemůžu dovolat, vím jenom to, co jsem ti napsal, co mi řekl po té naší rozkošné konferenci..."

"Vypojil videofon?" zeptal jsem se.

"Ne. Je tam u něho zkrat. Zdá se, že ho udělal úmyslně. Anebo..." a naznačil pěstí, jako že něco rozbíjí. Hleděl jsem na něho mlčky. Levý koutek úst se mu zvedl v nepříjemném úsměvu.

"Kelvine, přišel jsem za tebou, protože..."

Nedokončil.

"Co hodláš dělat?"

"Myslíš ten dopis?..." odpověděl jsem pomalu. "Proč ne? Nevidím důvod, proč bych měl odmítnout. Však právě proto sedím tady, chtěl bych se na to trochu podívat..."

"Ne," skočil mi do řeči, "tohle ne..."

"Ne?" předstíral jsem překvapení. "Tak co tedy?"

"Sartorius..." zamumlal po chvíli, "...zkrátka myslí si, že našel cestu... rozumíš?"

Nespouštěl ze mne oči. Seděl jsem klidně a snažil jsem se tvářit lhostejně.

"Na začátku je ta věc s tím rentgenem. Však si pamatuješ, co s tím Gibarian dělal. Je tady možnost jisté modifikace..."

"Jaké?"

"Tehdy prostě bombardovali oceán svazkem paprsků a jenom modulovali jeho intenzitu podle nejrozličnějších vzorců."

"Ano, znám to, to už dělal Nilin. A po něm spousta dalších."

"Ano, ale ti používali měkkého záření. Tohleto bylo tvrdé. Ládovali do oceánu všechno, co měli, všechnu energii."

"To může mít nepříjemné následky," poznamenal jsem. "To je porušení konvence čtyř a OSN."

"Kelvine... nepředstírej. Na tom přece teď vůbec nezáleží. Gibarian je mrtev."

"Aha, Sartorius chce všechno svalit na něho?"

"Nevím. Nemluvil jsem s ním o tom. To je teď vedlejší. Sartorius uvažuje takhle: protože se ,host' objeví vždycky jen tehdy, když se probouzíš, je zřejmé, že oceán si z nás vytahuje výrobní předpis během spánku. Myslí si asi, že náš nejdůležitější stav je právě spánek. Proto to dělá. A tak mu Sartorius chce poslat naši skutečnost - myšlenky z bdělého stavu, rozumíš?"

"A jak? Poštou?"

"Vtipy si nech na jindy. Chce ten svazek paprsků modulovat mozkovými proudy někoho z nás."

Pojednou se mi rozsvítilo.

"Aha," řekl jsem, "a ten někdo mám být já. Ano?"

"Ano. Myslel na tebe."

"Pěkně děkuju."

"Co ty na to?"

mlčel jsem. Snaut beze slova pohlédl pomalu na Harey pohrouženou do četby a vrátil se očima k mému obličejí. Cítil jsem, jak blednu. Nedalo se to ovládnout.

"Tak co?..." zeptal se.

Pokrčil jsem rameny.

"Považuji to rentgenové kázání o velkoleposti člověka za šaškárnu. A ty taky. Anebo snad ne?"

"Opravdu?"

"Opravdu!"

"To je dobře," řekl a usmál se, jako kdybych splnil, co si přál. "Jsi tedy proti tomu Sartoriovu podniku?"
Nechápal jsem ještě, jak se to mohlo stát, ale z jeho pohledu jsem vyčetl, že mě dostal tam, kam chtěl. mlčel jsem, co jsem teď také mohl říci?

"Výborně," odpověděl. "Protože je tady ještě druhý projekt. Přestavět Rocheovu aparaturu."

"Anihilátor?..."

"Ano. Sartorius provedl už úvodní propočty. Dá se to udělat. A nebude to vyžadovat ani moc energie. Přístroj poběží celý den nebo i neomezenou dobu a bude vytvářet antipole."

"Po... počkej! Jak si to představuješ?!"

"Velmi jednoduše. Bude to antipole neutrinové. Normální hmota se nezmění. Zničí to jenom... neutrinové systémy. Rozumíš?"

Usmíval se spokojeně. Seděl jsem s ústy napůl otevřenými. Pomalu se přestal usmívat. Hleděl na mne zkoumavě, čelo nakrabatěné, a čekal.

"První projekt 'Myšlenky' tedy zamítáme. Ano? A druhý? Sartorius už nad tím sedí. Nazvěme ten projekt třeba 'Svoboda'."

Zavřel jsem na okamžik oči. Najednou jsem se rozhodl. Snaut nebyl fyzik. Sartorius vypožil nebo zničil videofon. To se mi hodilo.

"Já bych ho nazval spíše 'Jatky'," řekl jsem pomalu.

"Sám jsi přece dělal řezničinu. Nebo snad ne? Jenže tentokrát to bude něco úplně jiného. Žádní 'hosté', žádné útvary F - nic. Už v okamžiku, kdy začne docházet k materializaci - dojde k rozpadu."

"Špatně jsi mi rozuměl," odporoval jsem a vrtěl hlavou s úsměvem, o němž jsem doufal, že je sdostatek přirozený. "To nejsou morální skrupule, ale pud sebezáchovy. Mně se nechce zemřít, Snaute!"

"Co?..."

Byl překvapen. Hleděl na mne podezíravě. Vytáhl jsem z kapsy pomačkaný lístek se vzorci.

"Taky jsem o tom uvažoval. Udivuje tě to? Vždyť já první přišel s neutrinovou hypotézou, nebo ne?"

Podívej. Antipole je možno vzbudit. Pro obyčejnou hmotu je neškodné. To je pravda. Ale v okamžiku destabilizace, v okamžiku, kdy se neutrinový systém rozpadá, uvolňuje se přebytečná vazebná energie.

Jestliže uvažujeme na jeden kilogram klidové hmoty deset na osmou ergů, pak dostaneme z jednoho útvaru F pět až sedmkrát deset na devátou. Víš, co to znamená? Malá uranová bomba, která ti najednou vybuchne uvnitř stanice."

"Opravdu?! Ale... ale přece Sartorius s tím musel počítat.."

"Tak docela nemusel," odporoval jsem mu se zlomyslným úsměvem. "Víš, vtip je v tom, že Sartorius je z Frazerovy a Cajolovy školy. Podle nich se v okamžiku rozpadu veškerá vazebná energie uvolňuje ve formě světelného záření. Byl by to prostě silný záblesk, ne snad zcela neškodný, ale taky ne ničivý.

Existují však jiné hypotézy, jiné teorie neutrinového pole. Podle Cayatta, podle Avalova, podle Sióny je spektrum emise značně širší a maximum připadá na gama-záření. Je to sice hezké, že Sartorius věří svým učitelům a jejich teorii, ale jsou tu také jiné teorie, Snaute. A víš, co ti řeknu?" pokračoval jsem, protože jsem viděl, že na něho má slova zapůsobila. "Musíme také počítat s oceánem. Jestliže udělal to, co udělal, pak určitě použil optimální metody. Jinými slovy: jeho akce se mi zdály být argumentem ve prospěch té druhé školy - proti Sartoriově."

"Dej mi ten lístek, Kelvine.."

Podal jsem mu jej. Naklonil hlavu na stranu a snažil se přečíst mou škrábanici.

"Co je tohle?" ukázal prstem.

Vzal jsem od něho lístek.

"Tohle? Tenzor transmutace pole."

"Dej mi to..."

"K čemu ti to bude?" zeptal jsem se. Věděl jsem, co odpoví.

"Musím to ukázat Sartoriově..."

"Jak chceš," odpověděl jsem lhostejně. "Můžu ti to dát. Ale podívej se, tohle ještě nikdo nevyzkoušel experimentálně, neznali jsme takové systémy. On věří ve Frazera, a já to počítám podle Sióny. Řekne ti, že já nejsem žádný fyzik a Sióna taky ne. Aspoň podle něho. Jenže to je věc diskuse. A já bych nechtěl diskusi, jejímž výsledkem by bylo, že bych se k větší Sartoriově cti a slávě vypařil. Tebe můžu přesvědčit, jeho ne. A nebudu to ani zkoušet."

"Co tedy chceš dělat?... On už na tom pracuje," řekl Snaut bezbarvým hlasem. Přihrbil se, všechna jeho živost zmizela. Nevěděl jsem, zda mi důvěřuje, ale bylo mi už všechno jedno.

"To, co dělá člověk, kterého chtějí zabít," odpověděl jsem tiše.

"Zkusím se s ním spojit. Třeba uvažuje o nějakých bezpečnostních opatřeních," zabručel Snaut. Zvedl ke mně oči: "Poslyš, co kdyby přece jen?... Víš, ten první projekt... Co myslíš? Sartorius bude souhlasit.

Určitě. Je to... buď jak buď... jakási šance..."

"Ty v to věříš?"

"Ne," odpověděl okamžitě. "Ale... co nám to udělá?"

Nechtěl jsem souhlasit příliš brzy, právě na tom mi záleželo. Stával se v tom oddalovacím manévru mým spojencem.

"Uvážím to," řekl jsem.

"No, tak já tedy půjdu," zabručel a vstal. Když se zvedal z křesla, zapraskalo mu v kostech. "Tak co, dáš si udělat encefalogram?" zeptal se a třel si prsty povrch zástěry, jako by z ní chtěl setřít neviditelnou skvrnu.

"Dobrá," řekl jsem.

Nevšímaje si Harey (pozorovala tu scénu mlčky, knihu na kolenou), vykročil ke dveřím. Když se za ním zavřely, vstal jsem. Rozložil jsem lístek, který jsem držel v ruce. Vzorce byly poctivé. Nefalšované.

Jenom nevím, zda by se Sióna znal k mému rozvinutí těch formulek. Spíš asi ne. Trhl jsem sebou. Harey ke mně přistoupila zezadu a dotkla se mé paže.

"Krisi!"

"Copak maličká?"

"Kdo to byl?"

"Říkal jsem ti přece - doktor Snaut."

"Co je to zač?"

"Znám ho málo. Proč se ptáš?"

"Tak se na mne díval..."

"Zřejmě ses mu líbila."

"Ne," zavrtěla hlavou. "To nebyl takový pohled. Hleděl na mne jako... jako by."

Trhla sebou, zvedla ke mně oči a hned je zase sklopila.

"Pojďme odtud někam pryč..."

TEKUTÝ KYSLÍK

Ležel jsem v temném pokoji, otupělý, zahleděný na svítící ciferník hodinek na zápěstí; nevím, jak dlouho. Poslouchal jsem svůj vlastní dech a něčemu jsem se divil, ale to všechno, ono zahledění na zelený věneček číslic i ten údiv, bylo kdesi hluboko na dně lhostejnosti, kterou jsem připisoval únavě. Otočil jsem se na bok, postel byla nezvykle široká, něco mi chybělo. Zadržel jsem dech. Nastalo úplné ticho. Strnul jsem. Mé ucho nezachytilo sebemenší šelest. Harey? Proč jsem neslyšel její oddechování? Začal jsem rukama tápat po posteli: byl jsem sám.

"Harey!" chtěl jsem zavolat, ale uslyšel jsem kroky. Šel někdo veliký a těžký... "Gibarian?" řekl jsem klidně.

"Ano, já. Nerozsvěcuj."

"Ne?"

"Raději ne. Bude to tak lepší pro nás oba."

"Ale ty přece nežiješ?"

"To nic. Poznáváš, doufám, můj hlas?"

"Poznávám. Proč jsi to udělal?"

"Musel jsem. Opozdil ses o čtyři dny. Kdybys byl přiletěl dřív, snad by se to nemuselo stát, ale nic si nevyčítej. Není mi špatně."

"Opravdu jsi tady?"

"Ach, ty si myslíš, že se ti zdám, stejně jako sis to myslel o Harey?"

"A kde je vlastně Harey?"

"Jak víš, že to vím?"

"Tuším to."

"Nech si to pro sebe. Dejme tomu, že jsem tady místo ní."

"Ale já chci, aby tady byla taky."

"To nejde."

"Proč? Poslyš, ale ty víš, že to opravdu nejsem já, ale ty?"

"Jsem to opravdu já. Kdybys chtěl být pedantický mohl bys říct, že jsem to já podruhé. Ale neplýtvějme slovy."

"Ty zase odejdeš?"

"Odejdu."

"A ona se pak vrátí?"

"Záleží ti na tom? Co ona vlastně pro tebe znamená?"

"To je moje věc."

"Vždyť se jí bojíš."

"Ne."

"A štítíš..."

"Co ode mne chceš?"

"Litovat můžeš jen sebe, ji ne. Jí bude pořád dvacet. Nedělej, že to nevíš!"

Pojednou, vůbec nevím proč, jsem se uklidnil. Naslouchal jsem mu naprosto klidně. Zdálo se mi, že stojí teď blíže, v nohách postele, ale stále jsem ve tmě nic neviděl.

"Co chceš?" zeptal jsem se potichu. Můj tón jako by ho překvapil. Chvilí mlčel.

"Kde je Harey?" zeptal jsem se.

"Neslyšel jsi, co jsem ti povídal? Varoval jsem tě!"

"Kde je Harey?"

"Nevím. Poslouchej: budeš potřebovat zbraň. Nemůžeš se teď spolehnout na nikoho."

"Mohu se spolehnout na Harey," řekl jsem. Uslyšel jsem tiché, rychlé zvuky.

Smál se.

"Ovšemže můžeš. Až po jistou mez. Nakonec můžeš vždycky ještě udělat to co já."

"Ty nejsi Gibarian."

"Budiž. A kdo tedy jsem? Snad tvůj sen?"

"Ne. Jejich loutka. Jenže to nevíš."

"A jak víš, kdo jsi ty?!"

To mne zarazilo. Chtěl jsem vstát, ale nemohl jsem. Gibarian něco povídal. Nerozuměl jsem slovům, slyšel jsem jenom zvuk jeho hlasu, zoufale jsem bojoval se slabostí těla, ještě jednou jsem sebou vši silou trhl a... probudil jsem se. Lapal jsem po vzduchu jako pololeklá ryba. Byla úplná tma. Byl to sen. Můra. Počkat... Dilema, které nedovedeme rozřešit. Pronásledujeme sami sebe. Polytheria nedělají nic jiného než to, že selektivně zesilují naše myšlenky. Hledat motivy tohoto jevu je antropomorfismus. Kde neexistují lidé, tam nejsou ani motivy přístupné člověku. Aby bylo možno pokračovat v plánu výzkumů, je zapotřebí zničit buďto naše vlastní myšlenky, anebo jejich materiální realizaci. To první není v naší moci. To druhé se příliš podobá vraždě."

Zaposlouchával jsem se ve tmě do toho odměřeného, vzdáleného hlasu, který jsem okamžitě poznal: to mluvil Gibarian. Natáhl jsem ruce před sebe. Postel byla prázdná.

Probudil jsem se do dalšího snu, pomyslel jsem si.

"Gibariane?..." ozval jsem se. Vzdálený hlas okamžitě, v půli slova umkl. Něco tichounce cinklo a já jsem na tváři ucítil slabý závan.

"Hele, Gibariane," zamumlal jsem, zívaje, "takhle mě pronásledovat ze sna do sna, víš..."

Vedle mne něco zašelestilo.

"Gibariane!" opakoval jsem hlasitěji.

Péra postele se zachvěla.

"Krisi... to jsem já..." ozval se těsně vedle mne šepot.

"To jsi ty, Harey... a Gibarian?"

"Krisi... Krisi... vždyť on je... sám jsi přece říkal, že je mrtev."

"Ve snu může žít," řekl jsem protáhle. Nebyl jsem si už tak jist, že je to sen. "Povídal něco. Byl tady," vyhrkl jsem. Chtělo se mi strašně spát. Jestliže se mi chce spát, tedy spím, prolétl mi hlavou pitomý

argument, dotkl jsem se rty chladné Hareyiny paže a našel si pohodlnější polohu. Něco mi odpověděla, ale co, to jsem už nevnímá.

Ráno v červeně ozářeném pokoji, jsem si vzpomněl na noční příhodu... Rozmluva s Gibarianem se mi zdála, ale co to potom... Slyšel jsem jeho hlas, mohl bych na to přísahat, jen si už dobře nepamatuju, co povídal. Neznělo to jako rozhovor, spíše jako přednáška. Přednáška?...

Harey se myla. Slyšel jsem z koupelny šplouchání vody. Podíval jsem se pod postel, kam jsem před několika dny hodil magnetofon. Nebyl tam.

"Harey!" zavolal jsem. Za skříní se objevil její obličej, z něhož kapala voda.

"Neviděla jsi náhodou pod postelí magnetofon? Malý, kapesní..."

"Ležela tam spousta všelijakých věcí. Všecko jsem položila tam," ukázala na policičku u lékárníčky a zmizela v koupelně. Vyskočil jsem z postele, ale hledal jsem marně.

"Muselas ho přece vidět," řekl jsem, když se vrátila do pokoje.

Neodpověděla, jen se dále česala před zrcadlem. Teď teprve jsem si všiml, že je bledá a v jejích očích, když se v zrcadle setkaly s mými, bylo něco pátravého.

"Harey," začal jsem jako osel ještě jednou, "na policiče ten magnetofon není."

"To nemáš nic důležitějšího, co bys mi řekl?..."

"Promiň," zamumlal jsem. "Máš pravdu, vždyť je to pitomost."

Ještě to nám scházelo, abychom se začali hádat!

Pak jsme šli na snídani. Harey dělala dnes všechno jinak než jindy, ale nedovedl jsem určit, v čem ten rozdíl je. Prohlížela si všechno kolem sebe, několikrát přeslechla, co jsem jí říkal, jako by upadla do náhlého zamyšlení. Když jednou zvedla hlavu, všiml jsem si, že se jí lesknou oči.

"Co je ti?" ztišil jsem hlas do šepotu. "Ty pláčeš?"

"Och, nech mě být. To nejsou skutečné slzy," vykoktala.

Možná že jsem se s tím neměl spokojit, ale ničeho jsem se nebál tak jako "upřímných rozmluv". Měl jsem ostatně plnou hlavu jiných věcí, ačkoliv jsem věděl, že o Snautových a Sartoriových piklech se mi jen zdálo; ale přesto jsem začal přemýšlet, je-li vůbec na stanici nějaká osobní zbraň. Nemyslíl jsem na to, co si s ní počnu, chtěl jsem ji prostě mít. Řekl jsem Harey, že se musím podívat do ložného prostoru a do skladišť. Šla mlčky se mnou. Prohrabával jsem se v bednách, prohledával kontejnery, a když jsem sešel dolů, neodolal jsem nutkání podívat se do mrazírny. Nechtěl jsem však, aby Harey šla dovnitř, proto jsem jen pootevřel dveře a přelétl místnost zrakem. Tmavý rubáš byl vzdušný, jak přikrýval podlouhlý tvar, ale z místa, kde jsem stál, jsem nemohl vidět, zda černoška leží ještě tam, kde předtím. Zdálo se mi však, že ono místo je prázdné.

Nenašel jsem nic, co by mi vyhovovalo, a bloumal jsem stanicí stále v horší náladě. Tu jsem si pojednou uvědomil, že nevidím Harey. Objevila se ostatně okamžitě - zůstala na chodbě -, ale už nad tím, že se pokusila vzdát se ode mne, což bylo pro ni velice těžké, byt' to měl být jen okamžik, už nad tím jsem se měl zamyslet. Dělal jsem však pořád ještě uraženého - aniž jsem věděl na koho a proč, zkrátka choval jsem se jako blbec. Rozbolela mě hlava, nemohl jsem najít žádné prášky, a tak jsem našťavaně převrátil vzhůru nohama celou lékárníčku. Do operačního sálu se mi nechtělo - prostě byl jsem tenhle den úplně k ničemu. Harey se ploužila po kabině jako stín, chvílemi na okamžik zmizela a odpoledne, když jsme byli už po obědě (ona nejedla vlastně vůbec, a já, úplně bez chuti, jak strašně mě bolela hlava, nesnažil jsem se ji ani k jídlu přemlouvat), sedla si pojednou ke mně a začala mě tahat za rukáv blůzy.

"No, copak je?" zabručel jsem bezmyšlenkovitě.

Měl jsem chuť zajít nahoru, protože se mi zdálo, že rourami se nese ozvěna klepání, které svědčilo o tom, že Sartorius kutí něco ve strojovně vysokého napětí, ale ta chuť mě okamžitě zase přešla, když jsem si uvědomil, že budu muset jít s Harey, jejíž přítomnost v knihovně se dala ještě jakžtakž vysvětlit, ale tam, mezi stroji, by mohla dát Sartoriově příležitost k nějaké nevhodné poznámce.

"Krisi," šeptla, "jak to s námi vypadá?..."

Mimoděk jsem si povzdechl. Nemohu říci, že by to byl můj šťastný den.

"Výborně. Co zase chceš?"

"Chtěla bych si s tebou popovídat."

"Tak mluv. Poslouchám."

"Ale ne takhle."

"A jak? Už jsem ti přece říkal, že mě bolí hlava, mám spoustu starostí..."

"Kapku dobré vůle, Krisi."

Přinutil jsem se k úsměvu. Byl určitě ubohý.

"Tak dobře, maličká. Mluv."

"A řekneš mi pravdu?"

Zvedl jsem obočí. Takový začátek se mi nelíbil.

"Proč bych ti měl lhát?"

"Třeba k tomu máš důvod. Vážný. Ale jestliže chceš, aby... no, však víš... tak mi nelži."

Mlčel jsem.

"Já ti něco řeknu a ty mi něco řekneš. Ano? To bude pravda. Bez ohledu na všechno."

Nedíval jsem se jí do očí, ačkoliv hledala můj pohled. Dělal jsem, že to nevidím.

"Už jsem ti říkala, že nevím, jak jsem se sem dostala. Ale třeba to víš ty. Počkej, ještě já. Třeba to nevíš.

Ale jestliže to víš a nemůžeš mi to teď říct, tak mi to řekneš později, jednou, ano? To by nebylo ještě nejhorší. Bud' jak bud', dáš mi šanci."

Měl jsem dojem, že mi celé tělo oblévá ledový proud.

"Ale dítě, co to povídáš? Jakou šanci?... " blábolil jsem.

"Krisi, ať jsem kdokoli, dítě určitě nejsem. Slíbils, tak řekni."

To "ať jsem kdokoli" mi tak sevřelo hrdlo, že jsem se nevzmohl na víc, než že jsem se na ni jen díval a přihloupě vrtěl hlavou, jako bych se bránil cokoli slyšet.

"Říkám ti přece, že mi to nemusíš říct. Stačí, když mi řekneš, že nemůžeš."

"Nic před tebou netajím..." odpověděl jsem ochraptěle.

"Výborně," řekla a vstala. Chtěl jsem jí něco říci. Cítil jsem, že ji takhle nemohu nechat, ale všechna slova mi vázla v hrdle.

"Harey..."

Stála u okna, otočena ke mně zády. Tmavomodrý, pustý oceán se prostíral pod čistým nebem.

"Harey, jestli si snad myslíš, že... Harey, přece víš, že tě mám rád..."

"Mne?"

Přistoupil jsem k ní. Chtěl jsem ji obejmout. Odstrčila mi ruku a uvolnila se.

"Ty jsi tak hodný..." řekla. "Máš mě rád. A já bych radši, kdybys mě bil!"

"Harey, drahoušku!"

"Ne! Ne! Raději už mlč."

Šla ke stolu a začla sklízet talíře. Hleděl jsem do temně modré prázdnoty. Slunce klesalo a veliký stín stanice se rytmicky pohupoval na vlnách. Talíř vyklouzl Harey z ruky a spadl na podlahu. V myčce bublala voda. Rezavá barva přecházela na okrajích nebeské báně ve špinavě rudé zlato. Kdybych věděl, co dělat. Och, kdybych to jen věděl. Pojednou nastalo ticho. Harey stála za mnou.

"Ne. Neotáčej se," řekla a ztišila hlas do šepotu. "Ty za nic nemůžeš, Krisi. Já vím. Netrap se."

Vztáhl jsem k ní ruku. Utekla na opačný konec kabiny, zvedla celou hromadu talířů a řekla:

"Škoda. Kdyby se daly rozbít, rozbila bych, na mou duši, rozbila bych je všechny!"

Na okamžik jsem si myslil, že jimi skutečně mrští o zem, ale pohlédla na mne bystře a usmála se.

"Neboj se, nebudu dělat scény."

Probudil jsem se uprostřed noci, okamžitě napjatý a bdělý, a posadil se na posteli; pokoj byl tmavý, pootevřenými dveřmi padalo dovnitř slabé světlo z chodby. Něco zlověstně syčelo a ten zvuk sílil spolu s tlumenými, tupými údery, jako by sebou za stěnou něco velkého prudce zmítalo. Meteorit! - bleskla mi hlavou myšlenka. Prorazil pancéřový plášť. Někdo tam je! Táhlé chrčení.

Přišel jsem k sobě úplně. Jsem přece ve stanici, ne v raketě, a ten strašný zvuk...

Vyřítíl jsem se na chodbu. Dveře do malé pracovníčky byly dokořán, svítilo se tam. Vběhl jsem dovnitř.

Ucítil jsem závan příšerného chladu. Kabina byla plná páry, v níž se dech měnil ve sních. Nad tělem zabaleným do koupacího pláště a už jen chabě se zmítajícím na podlaze kroužilo plno bílých vloček.

Sotva jsem ji viděl v tom ledovém oblaku. Vrhel jsem se k ní a uchopil ji v pase, koupací plášť mi páli

ruce, chroptěla, vyběhl jsem na chodbu, proběhl kolem řady dveří, necítil jsem už chlad, jenom její dech, který se dral z úst v obláčcích ledové páry, mě pálil do ramene jako plamen.

Položil jsem ji na stůl, roztrhl jí plášť na prsou a na vteřinku se zahleděl do jejího ztuhlého, cukajícího obličej; krev zamrzla na otevřených ústech, pokryla rty černým povlakem, na jazyku se třpytily krystalky ledu...

Tekutý kyslík. V pracovně byl tekutý kyslík v Dewarových nádobách. Když jsem ji zvedal, cítil jsem, že drtím chrupající sklo. Kolik toho mohla vypít? Na tom nezáleží. Spálený hrtan, hltan, plíce; tekutý kyslík je silnější žiravina než koncentrované kyseliny. Její dech, skřípavý, suchý, jako zvuk trhaného papíru, slábl. Oči měla zavřeny. Agónie.

Pohlédl jsem na veliké zasklené vitríny s přístroji a léky. Tracheotomie? Intubace? Ale ona už přece nemá plíce! Jsou spálené. Léky? Tolik léků! Police byly plné různobarevných lahví a krabiček. Její chrčení naplňovalo celou místnost, z otevřených úst jí ještě stále vycházela mlha.

Ohřívače...

Začal jsem hledat, ale ještě než jsem je našel, přiskočil jsem k druhé skřini a začal jsem přehazovat krabičky s ampulkami, teď rychle stříkačku, kde jen je, ve sterilizátorech, zdřevěnělými rukama jsem ji zanic nemohl sešroubovat dohromady, prsty jsem měl ztuhlé a nechtěly se mi ohýbat. Začal jsem zuřivě bušit pěstí do víka sterilizátoru, ale necítil jsem nic, jediným výsledkem bylo slabé mravenčení. Ležící zachroptěla hlasitěji. Přiskočil jsem k ní. Oči měla otevřené.

"Harey!"

To nebyl ani šepot. Nemohl jsem ze sebe dostat ani hlásek. Měl jsem cizí obličej, překážel mi, byl jako ze sádry. Žebra jí hrála pod bílou kůží, vlasy, vlhké od tající jinovatky, se jí rozsypaly kolem hlavy.

Hleděla na mne.

"Harey!"

Na více jsem se nevzmohl. Stál jsem před ní jako špalek s těma svýma dřevěnýma rukama, chodidla, rty, víčka začínaly pálit víc a víc, ale téměř jsem to necítil, kapka krve, která v teple roztála, skanula jí po tváři a zanechala po sobě šikmou stopu. Jazyk se jí zachvěl a zmizel, stále ještě chroptěla.

Uchopil jsem ji za zápěstí, bylo bez tepu, rozevřel jsem plášť a přiložil jí ucho na děsivě studené tělo těsně pod prs. V praskavém šumotu jsem uslyšel dusot, cval zvuků příliš rychlých, než aby se daly spočítat. Stál jsem, hluboko skloněn, oči zavřené, když tu se něco dotklo mé hlavy. Zabořila mi prsty do vlasů. Podíval jsem se jí do očí.

"Krisi," zachroptěla. Uchopil jsem ji za ruku, odpověděla stiskem, který mi téměř rozdrtil dlaň; z její strašně zkřivené tváře zmizelo vědomí, mezi víčky se zaleskla bělma, v krku to zachroptělo a celým tělem začaly zmítat křeče. Jen stěží jsem ji udržel, jak visela přes okraj stolu. Tloukla hlavou o okraj porcelánové nálevky. Držel jsem ji a tiskl ke stolu, při každém dalším záchvatu křeče se však vytrhla; pot ze mne tekla a nohy se pode mnou podlamovaly. Když křeče zeslábly, zkusil jsem ji opět položit. Lapala po dechu, jako by kokrhala. Pojednou zasvítily v té strašné, zkrvavené tváři její oči.

"Krisi," zachrčela, "jak... jak dlouho, Krisi?"

Začala se dávit, z úst jí vystoupila pěna, znovu jí zmítaly křeče. Držel jsem ji zbytkem sil. Klesla na záda, až jí cvakly zuby, a už jen těžce dýchala.

"Ne, ne, ne," vyrazela rychle při každém vydechnutí a každé se zdálo poslední. Ale křeče se vrátily ještě jednou a znovu se mi zmítala v náručí a znovu lapala v krátkých přestávkách po vzduchu s úsilím, při němž jí vystupovala všechna žebra. Konečně jí víčka z poloviny zakryla její otevřené, slepé oči.

Znehybněla. Myslil jsem, že je konec. Nepokoušel jsem se ani setřít jí ze rtů růžovou pěnu, stál jsem, skloněn nad ní, slyšel jsem zvonění jakéhosi vzdáleného velkého zvonu a čekal na poslední vydechnutí, abych pak mohl padnout k zemi, ale ona stále dýchala, už téměř ani nechroptěla, a hrud', která se téměř úplně přestala zachvívat, se začala pohybovat v rychlém tepu pracujícího srdce. Stál jsem, celý shrbený, a viděl, jak jí obličej začíná růžovět. Nic jsem ještě nechápal. Jen obě dlaně mi zvlhly a měl jsem dojem, že hluchnu, že mi uši vyplňuje něco měkkého, elastického, ale stále jsem ještě slyšel to vyzvánění, teď však tlumeně, jako by zvon měl puklé srdce.

Zvedla víčka a naše pohledy se setkaly.

"Harey," chtěl jsem říci, ale jako bych neměl rty, obličej byl jako mrtvá, těžká maska a já se mohl jenom

dívat.

Její oči oběhly místnost, hlava se pohnula. Bylo úplné ticho. Za mnou, v jakémsi jiném vzdáleném světě, odkapávala pravidelně voda z nedovřeného kohoutku. Zvedla se na lokti. Posadila se. Ustoupil jsem. Hleděla na mne.

"Co," řekla. "Co?... Ne... nepodařilo se? Proč? Proč se tak díváš?..."

A pojednou strašlivě vykřikla:

"Proč se tak díváš!!!"

Nastalo ticho. Podívala se na své ruce. Pohnula prsty.

"To jsem já?..." zeptala se.

"Harey," vyslovil jsem bez dechu pouhými rty. Zvedla hlavu.

"Harey?..." opakovala. Sklouzla pomalu na podlahu a stoupla si. Zavravorala, znovu získala rovnováhu, udělala několik kroků. To všechno dělala v jakémsi úžasu, dívala se na mne, ale jako by mě neviděla.

"Harey?" opakovala pomalu ještě jednou. "Ale... já... nejsem Harey. Ale kdo... jsem?... Harey? A ty, ty?!"

Oči se jí pojednou rozšířily, rozsvítily a stín úsměvu, nejvyššího údivu, jí rozjasnil obličej.

"Ty snad taky? Krisi! Ty taky?!"

mlčel jsem, opíraje se zády o skříň tam, kam mne zatlačil strach.

Ruce jí klesly.

"Ne," řekla. "Ne, protože se bojíš. Ale poslyš, já přece nemůžu... Takhle to přece nejde. Já jsem nic nevěděla. Já teď... ani teď ještě nic nechápu. To přece není možné? Já..." přitiskla si sevřené, zbělelé pěsti na prsa, "já nic nevím... kromě... kromě Harey! Ty si snad myslíš, že to hraju? Nehraju, čestné slovo, nehraju!"

Poslední slova se změnila ve sténání. Klesla na podlahu a vzlykala. Ten křik jako by ve mně něco rozbil, jediným skokem jsem byl u ní a uchopil jsem ji za paže. Bránila se, odstrkovala mne, vzlykala bez slz a křičela:

"Pusť! Pusť mě! Štítíš se! Vím! Takhle nechci! Nechci! Vždyť přece vidíš, sám to vidíš, že já nejsem já, nejsem já, nejsem já..."

"Mlč!" křičel jsem a třásl s ní. Oba jsme klečeli proti sobě a oba jsme křičeli. Hareyina hlava se zmítala, tloukla o mé rameno, tiskl jsem ji vši silou k sobě. Pojednou jsme znehybněli a jen lapali po dechu. Voda odkapávala pravidelně z kohoutku.

"Krisi..." zablábolila a přitiskla obličej k mé paži, "řekni, co mám dělat, abych nebyla. Krisi..."

"Přestaň!" vykřikl jsem. Zvedla obličej. Hleděla zkoumavě na mne.

"Cože?... Ty taky nevíš? Nedá se nic dělat? Nic?"

"Harey... můj slitování..."

"Chtěla jsem... viděls přece. Ne. Ne. Pusť, nechci, aby ses mne dotýkal! Štítíš se mne."

"To není pravda!"

"Lžeš. Musíš se štítit. Já.. já sama.. taky. Kdybych mohla. Kdybych mohla..."

"Zabila by ses?"

"Zabila."

"Ale já nechci, rozumíš? Nechci, aby ses zabila. Chci, abys byla tady, se mnou, a nic jiného nepotřebuju."

Obrovské šedé oči mě hltaly.

"Jak ty umíš lhát..." řekla docela potichu.

Pustil jsem ji a zvedl se z kolenou. Sedla si na podlahu.

"Řekni mi, co mám dělat, abys mi uvěřila, že povídám to, co si myslím? Že je to pravda. A že jiná pravda není."

"Nemůžeš mluvit pravdu. Já nejsem Harey."

"A kdo tedy jsi?"

Dlouho mlčela. Brada se jí několikrát zatřásla, než konečně se skloněnou hlavou zašeptala:

"Harey... ale... ale já vím, že to není pravda. To jsi neměl rád mne... tam... kdysi..."

"Ano," řekl jsem. "To, co bylo není. To zemřelo. Ale tebe, tady, mám rád. Rozumíš?"

Zavrtěla hlavou.

"Jsi hodný. Nemysli si, že nedovedu ocenit všechno to, cos dělal. Dělal to, jak nejlíp jsi uměl. Jenže tady se nedá dělat nic. Když jsem před třemi dny seděla ráno u tvého lůžka a čekala, až se probudíš, nevěděla jsem nic. Mám takový pocit, jako by to bylo dávno, kdysi hodně dávno. Chovala jsem se, jako bych měla o kolečko víc. V hlavě jsem měla takovou jakousi mlhu. Nepamatuju se, co bylo předtím a co bylo potom, a ničemu jsem se nedivila, tak nějak jako po narkóze anebo po dlouhé nemoci. A dokonce jsem si myslela, že jsem byla nemocná, jenomže ty mi to nechceš říct. Ale potom mě stále víc věcí nutilo přemýšlet. Víš, které věci. Trošku mi už svítalo po tvé rozmluvě tam, v knihovně, s tím - jakpak se jmenuje - se Snautem. A protože jsi mi nechtěl nic říct, vstala jsem v noci a pustila ten magnetofon. Lhala jsem ti jen jednou jedinkrát - protože ten magnetofon jsem pak schovala já, Krisi. Ten, co mluvil - jak se jmenoval?"

"Gibarian."

"Ano, Gibarian... A tehdy jsem už pochopila všechno, ačkoliv abych řekla pravdu, pořád to ještě nechápu. Nevěděla jsem jenom jedno: že já se nemůžu... že nejsem... že to skončí takhle... bez konce. O tom Gibarian nemluvil. Ačkoliv možná že mluvil, ale ty ses probudil a já jsem magnetofon vypnula. Ale i tak jsem uslyšela dost, abych se dozvěděla, že nejsem člověk, ale nástroj."

"Co to povídáš?"

"Ano, nástroj na zkoumání tvých reakcí nebo něco takového. Každý z vás má takový... takovou jako já. Je to postaveno na vzpomínkách nebo na představách, potlačených. Tak nějak. Ostatně ty to všechno víš líp než já. Ten Gibarian povídal tak hrozné, neuvěřitelné věci, že kdyby to všechno nesouhlasilo, asi bych tomu neuvěřila!"

"Co kdyby nesouhlasilo?"

"No, že nepotřebuju spát, že musím být pořád blízko tebe... Ještě včera ráno jsem si myslela, že mě nenávidíš, a byla jsem proto nešťastná. Bože, jak hloupá jsem byla! Ale řekni, no řekni, mohla jsem si vůbec představit?!... Nedá se přece říct, že on tu svou nenáviděl, ale jak o ní mluvil! Teprve tehdy jsem pochopila, že ať udělám cokoli, je to stejně všechno jedno, protože ať chci nebo nechci, pro tebe to musí být něco jako mučení. A vlastně něco ještě mnohem horšího, protože mučidlo je mrtvé a nevinné stejně jako kámen, který může spadnout a zabít. Ale aby mučidlo bylo přítelem a milovalo, to jsem si nedovedla představit. Chtěla bych ti aspoň povědět, co se ve mně dělo potom, když jsem pochopila, když jsem si poslechla ten pásek. Třeba by ti to bylo aspoň k něčemu dobré. Dokonce jsem se pokoušela sepsat to..."

"To proto jsi rozsvítila světlo?" zeptal jsem se. Hlas se mi jen stěží prodíral hrdlem, které se mi náhle sevřelo.

"Ano. Ale nic z toho nebylo. Protože já jsem v sobě hledala, víš... to - to něco jiného, úplně jsem šilela, na mou duši! Chvilí se mi zdálo, že nemám pod kůží tělo, že je ve mně něco jiného, že jsem jen... jenom povrch. Abych tě oklamala. Rozumíš?"

"Rozumím."

"Když tak člověk v noci celé hodiny leží, může se myšlenkami dostat velmi daleko a do moc divných končin, víš..."

"Vím..."

"Ale cítila jsem srdce, a ostatně pamatuju se, jak jsi zkoumal mou krev. Jak vypadá moje krev, řekni mi pravdu. Teď přece už můžeš."

"Úplně stejně jako moje."

"Opravdu?"

"Přisáhám ti."

"Co to znamená? Víš, pak jsem si myslela, že to je ukryto někde ve mně, že to je... může to přece být malilinkaté. Jenže jsem nevěděla kde. Teď si myslím, že to nebylo nic jiného než pouhé vytáčky, protože jsem se strašně bála toho, co jsem chtěla udělat, a hledala jsem nějaké východisko. Ale, Krisi, jestliže mám stejnou krev... jestli je to tak, jak říkáš, pak... Ne, to není možné. To bych přece teď už nežila, že ne? To znamená, že někde přece jenom něco je. Ale kde? V hlavě? Ale já přece myslím docela normálně... a nic nevím... Kdybych myslela tím, tak bych musela ihned všechno vědět a nemít tě ráda,

jenom předstírat, že tě mám ráda, a vědět, že to předstírám... Krisi, prosím tě, řekni mi všechno, co víš, třeba se přece jen dá něco dělat."

"Co se má dát dělat?"

Mlčela.

"Chceš zemřít?"

"Myslím, že chci."

Opět zavládlo ticho. Stál jsem nad ní, schoulenou, a hleděl na nehostinný vnitřek sálu, na bíle nalakované plochy zařízení, na lesknoucí se rozházené nástroje, jako bych hledal něco, co velmi potřebuju, co však nemohu najít.

"Harey, můžu ti taky něco říct?"

Čekala.

"To je pravda, že nejsi docela jako já. Ale to neznamená, že jsi něco horšího. Naopak. Můžeš si o tom ostatně myslet, co chceš, ale jen proto... jsi nezemřela."

Jejího obličej se zmocnil jakýsi dětský, žalostný úsměv.

"To tedy znamená, že jsem... nesmrtelná?"

"Nevím. Buď jak buď jsi mnohem méně smrtelná než já."

"To je strašné," zašeptala.

"Možná že ani ne tak moc, jak si myslíš."

"Ale závidíš mi..."

"Harey, tohle je spíš otázka tvého... osudu, ano, takhle bych to nazval. Víš, tady na stanici je tvůj osud v podstatě stejně neznámý jako můj a jako osud každého z nás. Ti dva budou pokračovat v Gibarianově experimentu a pak se může stát všechno..."

"Anebo nic."

"Anebo nic. A řeknu ti, že bych radši, aby se nestalo nic, ani ne tak ze strachu (ačkoliv i ten tady hraje asi jistou roli, nevím), ale proto, protože to nikam nepovede. Tím jediným jsem si naprosto jist."

"Nikam nepovede, a kam by to mělo vést? Tady jde o ten... oceán?"

Zarazila se.

"Ano. O kontakt s ním. Myslím si, že je to v podstatě všechno nesmírně jednoduché. Kontakt znamená výměnu nějakých zkušeností, pojmů anebo přinejmenším výsledků, nějakých stavů - ale co když tady není nic, co by se dalo vyměňovat? Jestliže slon není velmi velká bakterie, pak oceán nemůže být velmi velkým mozkem. Na obou stranách může ovšem docházet k různým akcím. Důsledek jedné z nich je to, že se teď dívám na tebe a snažím se ti vysvětlit, že jsi mi dražší než těch dvanáct let života, které jsem se rozhodl věnovat Solaris, a že chci být s tebou dále. Možná že tvůj příchod měl být pro mne mučením, možná že službou, a možná jenom mikroskopickým zkoumáním. Projevem přátelství, záludným úderem, výsměchem? Anebo vším dohromady, nebo - a to se mi zdá nejpravděpodobnější - něčím docela jiným. Jenže co je mně a tobě do záměrů našich rodičů, ať už se od sebe liší sebevíc? Můžeš říct, že na těch záměrech záleží naše budoucnost, a já budu souhlasit, Nedovedu předvídat, co se stane. Stejně tak jako ty. Nemůžu tě dokonce ani ujistit, že tě budu mít pořád rád. Jestliže se stalo už tolik, může se stát všechno. Třeba bude ze mne zítra zelená medúza. To nezávisí na nás. Ale v tom, co na nás závisí, budeme spolu. Je to snad málo?"

"Poslyš..." řekla, "ještě něco. Jsem já... jsem jí... moc podobná?"

"Bylas jí moc podobná," řekl jsem. "Ale teď už nevím."

"Jakto?..."

Zvedla se ze země a hleděla na mne velkýma očima.

"Zastínila jsi ji už."

"A víš určitě, že máš rád ne ji, ale mne?... Mne?..."

"Ano. Tebe. Nevím, ale bojím se, že kdybys byla opravdu ona, nemohl bych tě mít rád."

"Proč?"

"Protože jsem udělal něco strašného."

"Ji?"

"Ano. Když jsme byli..."

"Neříkej mi to."

"Proč?"

"Protože chci, abys věděl, že nejsem ona."

ROZHOVOR

Když jsem se příští den vrátil od oběda, našel jsem na stole lístek od Snauta. Oznamoval mi, že Sartorius přerušil prozatím práci na anihilátoru a že chce ještě jako poslední pokus ozářit oceán svazkem tvrdých paprsků.

"Harey, miláčku," řekl jsem, "musím jít za Snautem." Červený východ hořel v okenních tabulích a rozděloval pokoj na dvě části. Byli jsme v namodralém stínu. Všechno mimo něj se zdálo z mědi, člověk měl dojem, že každá kniha, spadne-li z police, musí zařinčet. "Jde o ten experiment. Jenom nevím, jak to uděláme. Radši bych, rozumíš..." odmlčel jsem se.

"Nemusíš se omlouvat, Krisi. Tolik bych chtěla... Nebude to dlouho trvat?"

"Chvilí to trvat bude," řekl jsem. "Poslyš, a kdybys šla se mnou a počkala na chodbě?"

"Dobře. Ale co když to nevydržím?"

"Jaké to vlastně je?" zeptal jsem se a rychle jsem dodal: "Neptám se tě ze zvědavosti, rozumíš, ale je možné, že když si to objasníš, že to budeš umět sama ovládnout."

"Je to strach," řekla. Trochu pobledla. "Nedovedu ani říct, čeho se bojím, protože se vlastně nebojím, ale... ale jako bych se ztrácela sama v sobě. Nakonec, v posledním okamžiku, pocítím ještě takový nějaký... snad stud, nevím, neumím to říct. A potom už nic. Proto jsem si myslila, že je to nějaká nemoc..." dokončila tišeji a zarazila se.

"Je možné, že to tak probíhá jenom tady, na téhle prokleté stanici," řekl jsem. "Pokud jde o mne, udělám všechno, abychom se odtud co nejdříve dostali."

"Myslíš, že to půjde?" otevřela široce oči.

"Proč by to nemělo jít? Nejsem přece ke stanici přikovaný... bude to ostatně záležet i na tom, na čem se dohodnu se Snautem. Co myslíš, jak dlouho můžeš být sama?"

"Přijde na to..." řekla pomalu. Sklonila hlavu. "Jestliže budu slyšet tvůj hlas, tak to snad nějak svedu."

"Radši bych, kdybys neslyšela, co mluvíme. Ne snad že bych chtěl před tebou něco skrývat, ale nevím, nemůžu vědět, co řekne Snaut."

"Nemusíš nic vysvětlovat. Rozumím. Postavím se tak, abych slyšela jenom zvuk tvého hlasu. To mi bude stačit."

"Tak já mu teď zatelefonuju z pracovny. Nechám otevřené dveře." Přikývla.

Prošel jsem stěnou červených paprsků na chodbu, která se mi tím náhlým přechodem zdála téměř červená, třebaže byla osvětlena umělým světlem. Dveře do malé pracovny byly dokořán. Zrcadlové střeptiny Dewarovy termosky před řadou velkých nádrží s tekutým plynem byly poslední známkou nočních událostí. Když jsem zvedl sluchátko a vytočil číslo radiokabiny, malá obrazovka se rozjasnila. Namodralá blána světla, která jakoby zevnitř povlékala matné sklo, praskla a přímo do očí se mi díval Snaut, opírající se bokem o opěradlo vysoké židle. "Buď zdrav," řekl.

"Přečetl jsem si ten lístek. Chtěl bych si s tebou promluvit. Můžu přijít?"

"Můžeš. Hned?"

"Hned."

"Budeš vítán. Přijdeš... s doprovodem?"

"Ne."

Jeho do bronzova spálený, hubený obličej s tlustými příčnými vráskami na čele, nakloněný kose přes vypouklé sklo, takže vypadal jako nějaká podivná ryba vyhlížející sklem akvária, vzal na sebe mnohoznačný výraz.

"No, no!" řekl. "Tak tedy čekám."

"Můžeme jít, drahoušku," začal jsem s nepřilíh přirozenou veselostí v hlase, vcházeje do pokoje skrz červené pruhy světla, za nimiž jsem viděl jen nejasnou Hareyinu siluetu. Hlas mi selhal; seděla zaklíněna do křesla, paže opleteny kolem postranních opěradel. Bud' uslyšela mé kroky pozdě, anebo se nemohla dost rychle zbavit té strašné křeče a zaujmout normální pozici, zkrátka viděl jsem ji vteřinu bojovat s tou nepochopitelnou silou, která se v ní skrývala. Srdce mi sevřel slepý, šílený vztek smíšený se soucitem. Kráčeli jsme mlčky dlouhou chodbou, procházeli jejími jednotlivými sekcemi natřenými různými barvami, které měly - podle mínění architektů - zpestřovat pobyt v pancéřové skořápce. Už z dálky jsem viděl pootevřené dveře radiokabiny. Daleko do chodby z nich tryskal pruh rudé záře, protože i sem svítilo slunce. Pohlédl jsem na Harey, která se nepokoušela ani o úsměv. Viděl jsem, jak se celou cestu soustředěně připravuje na boj sama se sebou. Blížící se vypětí změnilo už teď její obličej, který pobledl a jako by se zmenšil. Patnáct dvacet kroků ode dveří se zastavila. Otočil jsem se k ní, ona do mne strčila konečky prstů, abych už šel, a mně se najednou mé plány, Snaut, experiment, celá stanice, všechno nezdálo ničím proti utrpení, s nímž sem přišla změřit své síly. Zmocnil se mne najednou pocit, že jsem katem, a už jsem se chtěl otočit a vrátit, když vtom přerušil široký slunečný pruh, zlomený na stěně chodby, lidský stín. Zrychlil jsem krok a vstoupil do kabiny. Snaut stál hned u prahu, jako by mi právě vycházel vstříc. Červené slunce viselo v přímce za ním a zdálo se, že z jeho vlasů vychází purpurová záře. Hezkou chvíli jsme na sebe hleděli beze slova. Jako by zkoumal mou tvář. Jeho výraz jsem neviděl, oslněn jasným oknem. Obešel jsem Snauta a postavil se k vysokému pultu, z něhož trčely pružné lodyhy mikrofónů. Otočil se pomalu na místě a klidně mě sledoval s tím svým lehkým zakřivením rtů, které - aniž se vlastně podstatně měnilo - znamenalo jednou úsměv, jindy projev únavy. Aniž ze mne spustil oči, přistoupil k plnostěnné kovové skříni, před níž byly po obou stranách navrženy hromady náhradních radiosoučástek, termoelektrických článků a nástrojů, přitáhl si tam židli a posadil se na ni tak, že se opíral zády o nalakované dveře.

Mlčení, které jsme až do té chvíle zachovávali, bylo už přinejmenším podivné. Zaposlouchal jsem se do něho a soustředil všechnu pozornost na ticho v chodbě, kde zůstala Harey, ale neozval se odtamtud sebemenší šelest.

"Kdy budete hotovi?" zeptal jsem se.

"Mohli bychom začít třeba už dneska, ale nějaký čas nám zabere ještě ten záznam."

"Záznam? Myslíš encefalogram?"

"No ovšem, souhlasil jsi přece. Co zas máš?" odmlčel se.

"Nic, nic."

"Tak tedy?" promluvil Snaut, když se mezi námi opět začalo vršit mlčení.

"Ona už ví... o sobě," ztišil jsem hlas téměř do šepotu. Zvedl obočí.

"Opravdu?"

Měl jsem dojem, že ho to ve skutečnosti nepřekvapilo. Proč tedy hraje? V jednom okamžiku jsem ztratil chuť mluvit dále, ale přemohl jsem se. Budu to považovat za loajálnost, pomyslel jsem si, ne-li už za něco víc.

"Začala něco tušit zřejmě po naší rozmluvě v knihovně, pozorovala mě, spojila si jedno s druhým, pak našla Gibarianův magnetofon a poslechla si pásek..."

Nezměnil polohu, stále se opíral o skříň, ale v jeho očích se objevil drobný záblesk. Já jsem stál u pultu a měl jsem přímo proti sobě křídlo pootevřených dveří na chodbu. Ztišil jsem hlas ještě více:

"Dnes v noci, zatímco jsem spal, se pokusila o sebevraždu. Tekutý kyslík..."

Něco zašelestilo, ne silněji než průvan mezi volně položenými papíry. Znehybněl jsem a zaposlouchal se do toho, co se dělo na chodbě. Ale zdroj šramotu byl blíže. Zaharašilo to jako myš... Myš! Nesmysl.

Tady nejsou přece myši. Po očku jsem pozoroval sedícího Snauta.

"No a?" řekl klidně.

"To se ví, že se jí to nepodařilo... bud' jak bud', ví, kdo je."

"Proč mi to říkáš?" zeptal se znenadání. Nevěděl jsem v prvním okamžiku, co mám říci.

"Chci, abys o tom věděl... abys byl informován, co a jak," zamumlal jsem.

"Varoval jsem tě."

"Chceš říct, žeš to věděl?" zvýšil jsem mimoděk hlas.

"Ne. Ovšem že ne. Ale říkal jsem ti přece, jak se věci mají. Když se objeví, je každý 'host' téměř fantomem, kromě neuspořádané změti vzpomínek a obrazů, které načerpal od svého... Adama... je vlastně prázdný. Čím déle je tady s tebou, tím více se počlověčuje. A také se osamostatňuje, až po určitou mez, samozřejmě. Proto čím déle existuje, tím hůř..."

Odmíchl se. Pohlédl na mne nedůvěřivě a prohodil nedbale:

"Ona ví všechno?"

"Ovšem, přece povídám."

"Všchno? I to, že tady byla už jednou a tys..."

"Ne!"

Usmál se.

"Kelvine, poslyš, jestliže jsi už tak daleko... co chceš vlastně dělat? Opustit stanici?"

"Ano."

"S ní?"

"Ano."

Mlčel, jako by uvažoval o odpovědi, ale kromě toho bylo v jeho mlčení ještě něco... Co? Opět zašlestit ten nepostřehnutelný závan, někde docela blízko, jakoby za tenkou stěnou. Pohnul se na židli.

"Výborně," řekl Snaut. "Co se na mne tak koukáš? Myslíš sis, že ti budu stát v cestě? Budeš si dělat, co budeš chtít, kamaráde. To by to tady dopadlo, kdybychom si při tom všem začali ještě s násilím!"

Nehodlám tě přesvědčovat, povím ti jenom tolik: snažíš se jednat jako člověk - v situaci, která není lidská. Snad je to krásné, ale je to zbytečné. Ostatně ani tou krásou si nejsem tak docela jist, protože - může být krásné to, co je nesmyslné? Ale o to teď nejde. Ty se vzdáváš dalších pokusů, chceš odejít a ji vzít s sebou. Je to tak?"

"Je."

"Jenže i to je... pokus. Nemyslíš?"

"Jaký pokus? Jestli ona... bude moci?... Když půjde spolu se mnou, pak nevidím..."

Hovořil jsem čím dál pomaleji, až jsem se nakonec odmlčel. Snaut si maličko povzdychl.

"My všichni tady děláme pštroší politiku, Kelvine, ale aspoň to víme a nehrajeme si na šlechtěné."

"Na nic si nehraju."

"Dobře, nechtěl jsem tě urazit. Beru zpět, co jsem řekl o šlechtěnosti, ale pštroší politika platí. Ty ji děláš ve zvlášť nebezpečné formě. Klameš sebe i ji a ještě jednou sebe. Znáš podmínky, za nichž je systém z neutrinové hmoty stabilní?"

"Neznám. A ty taky ne. Ty nezná nikdo."

"Ovšem že ne. Ale jedno víme: že totiž takový systém je nestabilní a může existovat jenom za předpokladu, že je neustále napájen energií. Vím to od Sartoria. Ta energie vytváří vírové stabilizační pole. A teď: je zdroj tohoto pole vně 'hosta'? Anebo se nachází v jeho těle? Chápeš ten rozdíl?"

"Chápu," řekl jsem zvolna. "Jestliže je to vnější zdroj, pak... ona... pak... tento..."

"Pak se systém v okamžiku, kdy se vzdálí od Solaris, rozpadne," dokončil místo mne. "Předvídat to nemůžeme, ale tys přece už udělal pokus. Ta raketa, kterou jsi vystřelil... ta ještě pořád obíhá, víš to přece. Ve volné chvíli jsem si dokonce vypočetl parametry její dráhy. Můžeš vzlétnout, dostat se na její oběžnou dráhu, přiblížit se k ní a ověřit si, co se stalo s... pasažérkou..."

"Ty šílíš!" řekl jsem.

"Myslíš? No... a co takhle... vrátil tu raketu sem? To se dá udělat. Je řízena dálkově. Stáhneme ji z oběžné dráhy a..."

"Přestaň!"

"Taky ne? Pak je tu tedy ještě jeden způsob, velmi jednoduchý. Raketka nemusí vůbec přistát na stanici. Prosím, ať si obíhá dále. My se s ní jen spojíme rádiem; jestliže ona žije, tak se ozve..."

"Ale vždyť... ale vždyť tam už dávno došel kyslík!" vykoktal jsem těžce.

"Třeba se obejde bez kyslíku. Tak co, zkusíme to?"

"Snaute... Snaute..."

"Kelvine... Kelvine..." posmíval se mi nahněvaně. "Zamysli se přece sám nad sebou! Koho chceš udělat šťastným? Spasit? Sebe? Ji? A kterou? Tuhle nebo tu první? Na obě ti už odvaha nestačí? Tak vidíš,

kam to vede! Říkám ti naposled: tohle, to všechno tady, je situace vymykající se jakékoli morálce."

Pojednou jsem uslyšel totéž šramocení jako předtím; jako by někdo škrábal nehty po stěně. Nevím, proč se mne zmocnil jakýsi pasivní, blátivý klid. Bylo mi, jako bych se na celou situaci, na nás dva, na všechno díval z nesmírně dálky obráceným dalekohledem: všechno bylo malilinkaté, trochu směšné, nedůležité."

"Tak dobrá," řekl jsem. "A co bych tedy měl podle tebe udělat? Zbavit se jí? Zítřka se objeví další, stejná. A pak tedy ještě jednou? A třeba každý den? Jak dlouho? Proč? Co z toho budu mít? A co z toho budeš mít ty? Sartorius? Stanice?"

"Ne, napřed mi odpověz ty. Ty s ní odstartuješ a - dejme tomu - budeš svědkem nastávající změny. Za pár minut spatříš před sebou..."

"No co?" řekl jsem jízlivě. "Nestvůru? Démona? Co?"

"Ne. Obvyčejnou prachobyčejnou agónií. Tys už opravdu uvěřil v jejich nesmrtelnost? Ujišťuji tě, že hynou... Co uděláš pak? Vrátiš se pro... rezervu?"

"Přestaň!!!" vráskl jsem se sevřenými pěsti. Prohlížel si mě se shovívavým výsměchem v očích.

"A hele, to já mám přestat? Řeknu ti, že být na tvém místě, dál bych už o tom nemluvil. To raději dělej něco jiného, můžeš například - ze msty - bičovat metlami oceán. Oč ti vlastně jde? Jestliže tedy." zamával rukou žertovně jako na rozloučenou a zároveň zvedl oči ke stropu, jako by sledoval nějakou vzdalující se postavu, "tak budeš ničema? A takhle ničema nebudeš? Když se usmíváš, zatímco se ti chce výt, když předstíráš radost a klid, zatímco by sis nejraději hryzal prsty - to nejsi ničema? A co když není možné tady nebýt? Co pak? Budeš tady dělat scény Snautovi, který je přece vším vinen, ano? Pak jsi tedy ještě ke všemu pitomec, kamaráde..."

"To mluvíš o sobě," řekl jsem se skloněnou hlavou. "Já... já ji mám rád."

"Koho? Svoji vzpomínku?"

"Ne. Ji. Už jsem ti říkal, co chtěla udělat. Takhle by nejednal ani leckterý... skutečný člověk."

"Sám to přiznáváš, když říkáš..."

"Nechytej mě za slovíčka."

"Dobře. Ona tě má tedy ráda. A ty ji chceš mít rád. To není totéž."

"Mýlíš se."

"Kelvine, je mi to trapné, ale o svých intimních záležitostech jsi začal ty sám. Nemáš rád. Máš rád. Ona je ochotna vzít si život. Ty taky. Moc dojemné, moc krásné, vznešené, jak si jen přeješ. Jenže to všechno tady nemá co dělat. Nemá. Rozumíš? Ne, ty to nechceš pochopit. Zamotal ses do hry sil, které neovládáme, do začarovaného kruhu, jehož je ona součástí. Jednou jeho fází. Opakujícím se rytmem. Kdyby byla... kdybys byl pronásledován nějakou maškara, třebaže by byla ochotna udělat pro tebe všechno, neváhal bys ani na okamžik a zbavil by ses jí. Je to tak?"

"Je."

"Nuže... je tedy možné, že ona právě proto není taková maškara! To ti svazuje ruce? Vždyť o to právě jde, abys je měl svázané!"

"To je jen další domněnka k tomu milionu hypotéz tam v knihovně. Snaute, dej si přece říct, ona je.. ne. Nechci s tebou o tom mluvit."

"Dobrá. Ale začal jsi sám. Jenom si ještě uvědom, že ona je v podstatě zrcadlo, které odráží část tvého mozku. Jestliže je tak skvělá, pak jen proto, že tak skvělé byly tvé vzpomínky. Tys poskytl recept. Začarovaný kruh, nezapomeň!"

"Co tedy ode mne chceš? Abych ji.. abych se jí zbavil? Už jsem se tě ptal: proč bych to měl udělat? Neodpověděls mi."

"Odpovídám ti tedy teď. Já jsem tě k té rozmluvě nezval. Tvé záležitosti jsem nechal na pokoji. Nic ti nezakazuju ani nepřikazuju a neudělal bych to, ani kdybych mohl. To ty, tys přišel sem a všechno jsi mi vyklopil. A víš proč? Ne? Proto, abych to z tebe sňal. Svalil. Znáš tíhu toho břemene, kamaráde! Ano, znám - a neskákej mi do řeči! Já ti v ničem nebráním, ale ty, ty chceš, abych ti bránil. Kdybych se ti postavil do cesty, snad bys mi i rozbil hlavu. To bys pak měl co dělat se mnou, s někým, kdo je uplácán z téže krve a hlíny jako ty, ty a sám by ses cítil jako člověk. Ale takhle... nevíš si s tím rady, a proto diskutuješ se mnou... ale v podstatě sám se sebou! Neříkej mi, že by ses svíjel žalem, kdyby najednou zmizela... ne, nic mi neříkej!"

"No tohle! Já tady přijdu za tebou, že ti řeknu jen tak, z loajality, že mám v úmyslu opustit s ní stanici..." odrážel jsem jeho útok, ale mně samému to znělo nepřesvědčivě. Snaut pokrčil rameny.

"Je docela možné, že budeš trvat na svém. A jestliže já jsem o tom vůbec začal mluvit, pak jenom proto, že stoupáš pořád výš, a pád z výšky, však víš... Přijď zítra ráno asi tak v devět nahoru k Sartorioví... Přijdeš?"

"K Sartorioví?" podivil jsem se. "On přece k sobě nikoho nepouští, říkal jsi, že ani volat ho nejde."

"Teď to, myslím, nějak zvládl. Nevím, my se o tom nebavíme, abys věděl. Ty jsi... to je něco úplně jiného. No nic. Přijdeš ráno?"

"Přijdu," zabručel jsem. Hleděl jsem na Snauta. Měl levou ruku jakoby neúmyslně schovanou za dveřmi skříně. Kdy se pootevřely? Asi už dost dávno, ale v zápalu rozhovoru, pro mne tak strašného, jsem si toho ani nevšiml. Jak nepřírozeně to vypadalo... Jako by... tam něco schovával. Anebo jako by ho tam někdo za tu ruku držel. Olízl jsem si rty.

"Snaute, copak to?..."

"Jdi," řekl tiše, velmi klidně. "Jdi už."

Opustil jsem ho a zavřel za sebou dveře. Venku dohasínaly poslední zbytky rudého dne. Harey seděla na podlaze asi o deset kroků dál, těsně u stěny. Když mě uviděla, vyskočila.

"Vidíš?!..." řekla a pohlédla na mne třpytícíma se očima. "Podařilo se to, Krisi... Mám takovou radost. Třeba... třeba se to bude pořád zlepšovat..."

"Ovšem, určitě," odušil jsem roztržitě. Vraceli jsme se do našeho pokoje a já jsem si lámal hlavu tou pitomou skříní. Tam tedy, tam to ukryl?... A celý ten rozhovor?... Tváře mě tak pálily, že jsem si je začal mimoděk třít. Bože, takové šílenství. A na čem jsme se vlastně dohodli? Na ničem? Pravda, zítra ráno... A pojednou se mne zmocnil strach, téměř stejný jako minulé noci. Můj encefalogram. Úplný záznam všech mých mozkových procesů, přeložený do kmitavého svazku paprsků, pošlou dolů. Do hlubin té nesmírné, bezbřehé nestvůry. Jak to řekl? "Kdyby zmizela, strašně bys trpěl, vid'?"... Encefalogram je záznam úplný. Jsou v něm zachyceny i podvědomé procesy... Zda chci, aby zmizela, zahynula? Cožpak by mne jinak tak poděsilo to, že přežila ten strašný útok na svůj život? Může člověk odpovídat za své podvědomí? Ale jestliže nejsem za ně zodpovědný já, kdo tedy?!.. Mohu si ho samozřejmě předtím prostudovat, ten záznam, ale vždyť jej stejně nepřečtu. To nedovede nikdo. Odborníci mohou sice zjistit, o čem vyšetřovaný přemýšlel, avšak jen docela obecně: že například řešil matematický úkol, ale jaký, to už nedovedou říci. Tvrdí, že je to nemožné, protože encefalogram je výslednice, směs obrovského množství současně probíhajících procesů, z nichž jen část má "psychické" zákulisí... A podvědomí?... O tom nechťejí už vůbec nic mluvit, natož aby dešifrovali něčí vzpomínky, ať už utlumené, anebo neutlumené... Ale proč se tak bojím? Sám jsem přece ráno Harey tvrdil, že z toho pokusu nic nevzejde. Vždyť přece, jestliže ten záznam nedovedou přečíst naši neurofyzikologové, jak by to mohl udělat tenhle naprosto cizí, černý, tekutý obr...

Jenže on se dostal do mne, aniž vím, jak, prosondoval celou mou paměť a vykotal z ní ten nejbolestivější atom. O tom nelze přece pochybovat. A to bez jakékoli pomoci, bez jakéhokoli "paprskového sdělování". Pronikl ke mně dvakrát hermetizovaným pancéřovým pláštěm, těžkým krunýřem stanice, našel si v ní mé tělo a vrátil se s kořistí...

"Krisi?" ozvala se tiše Harey.

Stál jsem u okna, zahleděn nevidoucima očima do začátku noci. Hvězdy zacláněl opar, v těchto zeměpisných šířkách slabý, jemný. Byl to jednolitý, i když tenký povlak oblaků, které byly tak vysoko, že je slunce z hloubek pod obzorem ještě ozařovalo slaboučkým, růžově stříbřitým nádechem.

Jestliže Harey pak zmizí, bude to znamenat, že jsem tomu chtěl. Že jsem ji zabil. Nejít tam? Přinutit mě nemohou. Ale co jim povím? Tohle - ne. Nemohu. Ano, musím předstírat, musím lhát, vždy a ve všem. Ale to jen proto, že jsou ve mně možná myšlenky, záměry, naděje kruté, nádherné, vražedné - a já o nich nic nevím. Člověk se vydal poznávat jiné světy, jiné civilizace, nezná však dosud až do dna své vlastní komůrky, slepé uličky, studně, zabarikádované, tmavé dveře. A vydat jim ji... ze studu? Vydat ji jenom proto, že nemám dost odvahy?

"Krisi..." šeptla Harey ještě tišeji než předtím. Spíše jsem cítil než slyšel, jak bez jediného šelestu přistoupila ke mně, ale dělal jsem, že o tom nevím. Chtěl jsem být sám. Musel jsem být sám. Nevzmohl

jsem se ještě na nic, na žádné rozhodnutí, nic nebylo ještě určeno. Zahleděn na tmavnoucí oblohu, na hvězdy, které byly jenom přízračným stínem zemských hvězd, stál jsem bez hnutí v prázdnotě, která vystřídala změt' myšlenek honících se mi hlavou před chvílí: vyrůstala ve mně beze slova mrtvá, lhostejná jistota, že tam, kam nemohu sáhnout, jsem se už rozhodl a teď, předstíraje si, že se nic nestalo, nemám ani tolik sil, abych sám sebou pohrdal.

MYSLITELÉ

"Krisi, to je kvůli tomu pokusu?"

Přikrčil jsem se, když jsem uslyšel její hlas. Ležel jsem bez spánku už celé hodiny, zahleděn do tmy, sám a sám, protože jsem neslyšel ani její dech, a ve spletitých labyrintech nočních myšlenek, blouznivých, napůl nesmyslných a nabývajících tím nových rozměrů a významů, jsem na ni zapomněl.

"Co... jak víš, že nespím?..." zeptal jsem se. V mém hlase se ozýval strach.

"Poznám to podle toho, jak dýcháš..." řekla tiše, jakoby omlouvavě. "Nechtěla jsem tě rušit... jestliže nemůžeš, nemluv..."

"Ne, proč? Ano, kvůli tomu pokusu. Uhodlas."

"Co ti dva od toho čekají?"

"Sami nevědí. Něco. Cokoliv. To není operace ‚Myšlenka‘, ale ‚Zoufalství‘. Teď potřebují jen jedno: člověka, který bude mít dost odvahy, aby na sebe vzal odpovědnost za rozhodnutí; ale tenhle druh odvahy považuje většina za zbabělost, protože to je ústup, rozumíš, rezignace, útěk nehodný člověka. Jako by bylo důstojno člověka klopýtat a váznout a tonout v něčem, co nechápe a nikdy nepochopí." Odmlčel jsem se, ale ještě než se mi uklidnil zrychlený dech, nový příliv vzteku mi otevřel ústa:

"Samozřejmě, lidí s praktickým pohledem na věc se najde vždycky dost. Říkali, že i když se nepodaří navázat kontakt, tak aspoň studiem té plazmy - všech těch bláznivých živých měst, která z ní vyskakují na jeden den a honem zase mizí - poznáme tajemství hmoty. Jako by nevěděli, že je to klamání sebe sama, chození po knihovně plné knih v nesrozumitelném jazyce, kde si budou prohlížet jenom barvy hřbetů knih... Tak je to!"

"Cožpak není víc takových planet?"

"To se neví. Třeba jsou, ale my známe jenom tuhle jednu. Buď' jak buď', je to neobyčejně vzácně se vyskytující planeta, ne tak jako planety typu Země. My, my jsme všední, jsme trávou vesmíru a chlubíme se tou svou všedností, tím, že se tak hromadně vyskytuje, a myslili jsme, že se do ní vejde všechno. Bylo to takové schéma, s kterým jsme směle a vesele vyrazili do dále: prý jiné světy! Vždyť co to může být, ty jiné světy? Buď' je ovládneme my, anebo ony ovládnou nás, nic jiného už v těch nešťastných mozcích nebylo. Ech, škoda řeči. Škoda řeči!"

Vstal jsem, popaměti jsem našel lékárníčku a plochou lahvičku s prášky pro spaní.

"Budu spát, miláčku," řekl jsem a otočil se do tmy, v níž někde vysoko šuměl ventilátor. "Musíme spát. Protože jinak nevím, nevím..."

Posadil jsem se na postel. Dotkla se mé ruky. Uchopil jsem ji, neviditelnou, a držel ji tak bez hnutí, dokud sílu toho objetí neuvolnil spánek.

Ráno, když jsem se probudil, svěží a odpočatý, zdál se mi experiment něčím bezvýznamným, malicherným, nechápal jsem, jak jsem mu mohl připisovat takovou váhu. Ani to, že Harey musela jít do laboratoře se mnou, mi nijak nevadilo. Všechno její úsilí bylo zbytečné, jakmile jsem byl z pokoje pryč déle než několik minut, a tak jsem se vzdal dalších pokusů, i když Harey naléhala (byla ochotna dát se dokonce někam zamknout), a poradil jsem jí, aby si s sebou vzala něco ke čtení.

Více než úkon sám mě zajímalo, co najdu v laboratoři. Kromě dosti značných mezer v regálech a policích s laboratorním sklem a kromě toho, že v některých vitrínách chyběly tabule a deska jedné dveří byla hvězdovitě rozpukaná, jako by tady nedávno zuřil boj, jehož stopy byly narychlo, ale pečlivě odstraněny, nebylo v tom velikém modrobílém sále nic zvláštního. Snaut, kutící něco na přístroji, se zachoval velmi

decentně; přijal Hareyin příchod jako něco naprosto samozřejmého a zdaleka se jí lehce uklonil; když mi navlhlčoval skráně a čelo fyziologickým roztokem, objevil se Sartorius. Vyšel z malých dveří, jež vedly do temné komory. Byl v bílém plášti, přes který měl antiradiační zástěru sahající mu až ke kotníkům. Věcný, energický, pozdravil se se mnou, jako kdybychom patřili ke stočlennému kolektivu v nějakém pozemském ústavu a viděli se naposled včera. Teprve teď jsem si všiml, že ten mrtvý výraz dodávají jeho obličejí kontaktní čočky, které nosí pod víčky místo brýlí.

S rukama založenýma na prsou stál a pozoroval, jak mi Snaut připevňuje k hlavě elektrody obinadlem, které mi na hlavě vytvořilo jakýsi čepec. Několikrát přelétl pohledem celý sál a tvářil se, jako by si vůbec nevšiml, že je tam také Harey. Ta seděla schoulená, nešťastná na malé židličky u stěny a předstírala, že čte. Když Snaut poodstoupil od mého křesla, pohnul jsem hlavou zatíženou kovem a dráty, chtěje se podívat, jak přístroj zapojuje, ale Sartorius zvedl neočekávaně ruku a promluvil hlasem plným důstojnosti:

"Doktore Kelvine! Prosím o chvíli pozornosti a soustředění! Nehodlám vás do ničeho nutit, protože by to nikam nevedlo, ale musíte přestat myslet na sebe, na mne, na kolegu Snauta a na kohokoli jiného, musíte zkrátka vyloučit náhodnost jednotlivých individualit a soustředit se na věc, kterou tady prezentujeme. Země a Solaris, celé generace badatelů jako celek, i když jednotlivci mají svůj počátek a konec, naše vytrvalá snaha o navázání intelektuálního kontaktu, velikost historického významu, který má lidstvo, jistota, že bude pokračovat i v budoucnosti, ochota ke všem obětem a strádáním, ochota vzdát se třeba všech našich citů a v zájmu našeho poslání - to jsou témata, jež by měla beze zbytku vyplnit vaše vědomí. Zrod asociací nezávisí na vaší vůli, ale to, že se nacházíte zde, je zárukou autentičnosti myšlenkového sledu, který jsem tu naznačil. Jestliže si nebudete jist, zda jste se dobře zhostil svého úkolu, řekněte nám to, prosím, a kolega Snaut udělá ještě jeden záznam. Máme přece čas..."

Poslední slova vyslovil s bledým, suchým úsměvem, který však nevzal jeho očím výraz pronikavého ohromení. Svíjel jsem se v duchu pod přívalem těch frází vyslovovaných tak vážně a s takovou opravdovostí. Snaut našťestí přerušil protahující se mlčení.

"Můžeme, Krisi?" zeptal se, opřen loktem o vysoký pult elektroencefalografu tak nedbale a domácky, jako by se opíral o křeslo. Byl jsem mu vděčen za to, že mě oslovil jménem.

"Můžeme," řekl jsem, a přivřel jsem oči. Tréma, která mi vyprázdnila hlavu, když skončil s přikládáním elektrod a položil ruku na vypínač, náhle zmizela, skrz řasy jsem uviděl narůžovělá světélka kontrolních žárovek na černé desce přístroje. Zároveň mizel vlhký a nepříjemný chlad kovových elektrod, které ve mně vzbuzovaly pocit, jako bych měl hlavu obloženu studenými mincemi. Byl jsem jako zšerelá, neosvětlená aréna. Té prázdnotě asistoval ze všech stran dav neviditelných diváků amfiteatrálně vzdutý kolem mlčení, v němž vířilo ironické pohrdání Sartoriem a tím jeho "Posláním". Napětí vnitřních pozorovatelů, žádostivých zhlédnout mou improvizovanou roli, sláblo. Harey? Připomněl jsem si toto jméno na zkoušku, s úzkostným neklidem připraven vzít je okamžitě zpět. Ale mé bdělé, slepé hlediště neprotestovalo. Nějakou chvíli jsem byl strašně sentimentální, plný upřímného smutku, ochoten trpělivě podstoupit dlouhé oběti. Harey mě vyplňovala bez podoby, bez přesných rysů, bez tváře. Pojednou mi skrze neosobní, zoufalou něžností dýchající pojem Harey vyvstal v šedé tmě a v celé své profesorské váženosti otec solaristiky a solaristů Giese. Ale nemyslel jsem na onu bahnitou erupci, na páchnoucí propast, která pohltila jeho zlaté brýle a pečlivě vykartáčovanou šedou bradku: viděl jsem čárkované pozadí, kterým umělec obklopil jeho hlavu, takže byla jakoby ve svatozáři a tolik se - nikoliv tahy, ale poutivou, starosvětskou rozvahou - podobala tváři mého otce, že jsem nakonec nevěděl, kdo z nich dvou to na mne hledí. Ani jeden, ani druhý neměli hrob, věc v našich dobách tak častá a obvyklá, že nijak zvlášť nevzrušuje.

Obraz už zmizel a já jsem na chvíli, nevím, na jak dlouho, zapomněl na stanici, na experiment, na Harey, na černý oceán, na všechno, naplněn až po okraj chvilkovou jistotou, že ti dva už neexistující, nekonečně malí, v zaschlé bláto obrácení lidé se zhostili se ctí všeho, co je potkalo. Klid, který vanul z toho objevu, zničil beztvary dav, obklopující šerou arénu v mém očekávání mé porážky.

Spolu s dvojím klapnutím vypínacího přístroje vedralo se mi do očí světlo umělého osvětlení. Přivřel jsem je. Sartorius, stále ve stejné pozici, mě zkoumavě pozoroval, Snaut, otočený k němu zády, kutil něco u přístroje a jakoby úmyslně ťpal trepkami, které mu padaly z nohou.

"Myslíte, doktore Kelvine, že se to podařilo?" rozezvučel Sartorius svůj nosový, nesympatický hlas.

"Ano," řekl jsem.

"Jste si tím jist?" řekl Sartorius a v jeho hlase se ozval stín údivu nebo dokonce nedůvěřivosti.

"Jsem."

Jistota a strohý tón mé odpovědi ho na okamžik vyvedly z jeho prkenné důstojnosti.

"To je... dobře," broukl a rozhlédl se, jak by nevěděl, co teď. Snaut přistoupil ke křeslu a začal mi odmotávat obinadla.

Vstal jsem a prošel se po místnosti. Mezitím se Sartorius, který zmizel v temné komoře, vrátil s vyvolaným a vysušeným filmem. Asi na patnácti metrech filmového pásu se táhly roztřesené, bíle zoubkované čáry, jako by se po černé, kluzké celuloidové stuze rozlezla jakási plíseň nebo pavučina. Neměl jsem tady už nic na práci, ale neodešel jsem. Snaut a Sartorius zasunuli do oxidované hlavice modulátoru film, když si ho předtím Sartorius, nedůvěřivě nasupený, ještě jednou prohlédl, jako by se snažil dešifrovat obsah těch rozkmitaných křivek.

Zbytek pokusu byl už našim zrakům skryt. Věděl jsem jen, co se právě děje, když stáli u rozvodných pultů stěny a zapínali příslušnou aparaturu. Se slabým basovým zabzučením se v cívkách, uložených pod pancéřovou podlahou, probudil proud a pak už jen klesající světélka na svislých skleněných trubičkách kontrolních přístrojů ukazovala, že velký tubus rentgenového děla sjíždí svislou šachticí, v jejímž otevřeném ústí se zastaví. Světélka se zastavila na nejnižších ryskách stupnice a Snaut začal zvyšovat napětí, až ručičky, nebo lépe řečeno bílé proužky, které je nahrazovaly, opsaly vějířovitou půlotočku vpravo. Zvuk proudu nebylo téměř slyšet, nic se nedělo, bubny s filmem se otáčely pod ochranným krytem, takže nebylo vidět ani to, jen počítač metráže cvakal potichu jako hodinový strojek.

Harey zvedala oči od knihy hned ke mně, hned k nim. Přistoupil jsem k ní. Vrhla na mne tázavý pohled. Pokus už skončil, Sartorius přistoupil pomalu k veliké kuželovité hlavici aparátu.

"Půjdeme?..." zeptala se Harey pouhým pohybem rtů. Přikývl jsem. Vstala. Aniž jsem se rozloučil - připadalo mi to příliš nesmyslné - prošel jsem kolem Sartoria.

Vysoká okna horní chodby vyplňoval výjimečně krásný západ. Nebyla to ona obvyklá, ponurá, opuchlá červeň, ale všechny odstíny růžové, zastřené zářivým, lehkým, jakoby stříbřitým oparem. Těžká, mrtvě zvlněná černá nekonečné roviny oceánu mžila - jakoby v odpovědi na ten přívětivý přísvit - hnědě fialovým, měkkým třpytem. Jen v samém zenitu bylo nebe ještě zatvrzele rudé.

Zastavil jsem se uprostřed dolní chodby. Nedovedl jsem si prostě představit, že budeme znovu jako ve vězeňské cele zavření v kabině s oknem na oceán.

"Harey," řekl jsem, "víš co... podíval bych se do knihovny... Nemáš nic proti tomu?..."

"Vůbec ne, aspoň si najdu něco ke čtení," odpověděla s poněkud násilnou živostí.

Cítil jsem, že od včerejška je mezi námi nějaká nezasypaná mezera a že bych jí měl ukázat trochu srdečnosti, ale zmocnila se mne úplná apatie. Muselo by se stát nevím co, abych se z ní vzpamatoval.

Vrátili jsme se chodbou zpátky, pak jsme se svažující se chodbičkou dostali do malé předsínky, z níž vedly troje dveře; mezi nimi byly za tabulemi z krystalického skla, jako v nějakých vitrínách, květiny. Prostřední dveře, kterými se vcházelo do knihovny, byly z obou stran vyčalouněny umělou kůží; kdykoli jsem je otvíral, pokaždé jsem se snažil nedotknout se kůže. Uvnitř, ve velikém kruhovitém sále, pod bledě stříbrným stropem, zdobeným stylizovanými slunci, bylo poněkud chladněji. Přejel jsem rukou po hřbetech kompletu solaristické klasiky a už jsem chtěl vytáhnout první svazek Giese s onou mědirytinovou podobiznou na prvním listu chráněném hedvábným papírem, když jsem neočekávaně objevil břichatý svazek osmerkového formátu; byl to Gravinsky, jehož jsem si předtím nevšiml.

Posadil jsem se do měkce čalouněného křesla. Bylo naprosté ticho. Krok za mnou listovala v nějaké knížce Harey, slyšel jsem lehký šelest listů mezi jejími prsty. Kompendium Gravinského, které sloužovalo studentům ve školách jako tahák, byla sbírka abecedně seřazených solariánských hypotéz počínaje

"Abiologickou" a konče "Zrůdnorodou". Kompilátor, který Solaris snad ani nikdy neviděl, se prokousal všemi monografiemi, protokoly expedic, fragmentárními pracemi i předběžnými zprávami, prostudoval dokonce také citáty v dílech planetologů zabývajících se jinými glóby a slepil z toho tento katalog zarážející trochu lapidárností svých formulací, které zabíhaly někdy až do triviálnosti a v nichž se ztrácela precizní členitost myšlení, které existovalo při jejich zrodu; ostatně toto dílo, svým zaměřením

encyklopedické, mělo dnes už jen hodnotu kuriozity. Bylo vydáno před dvaceti lety a od té doby vyrostla celá hora nových hypotéz, které by se už do jedné knihy nevešly. Prohlížel jsem si abecední seznam autorů; byl to spíš seznam padlých, protože málokdo z nich ještě žil a aktivně nepracoval v solaristice snad už nikdo. Celé to myšlenkové bohatství rozptýlené do mnoha směrů vyvolávalo dojem, že není možné, aby skutečnost byla naprosto odlišná, ještě jiná než ty myriády domněnek, jimiž se do ní strefovali. Gravinsky napsal ke knize předmluvu, v níž rozdělil oněch šedesát let solaristiky, která do té doby uplynula, na jednotlivá období. V prvním - datoval je od prvního prozkoumání Solaris - nikdo vlastně nevyslovoval hypotézy vědomě. Nějak intuitivně, podle "zdravého selského rozumu" se mělo tehdy za to, že oceán je mrtvý chemický konglomerát, nestvůrná hrouda rosolu obtékající celou planetu, plodící ony prapodivné útvary nějakou "quasivulkanickou" činností a stabilizující nestálou oběžnou dráhu planety spontánním automatismem svých procesů asi nějak tak, jak si kyvadlo udržuje rovinu svého pohybu, do něhož byla jednou uvedeno. Je sice pravda, že už tři roky poté přišel Magenon s myšlenkou, že "aspikový stroj" má živou podstatu, ale Gravinsky datuje počátek období biologických hypotéz teprve o devět let později, kdy původně osamocený Magenonův názor začal získávat stále více přívrženců. Následující léta byla bohatá na velmi komplikované teoretické modely živého oceánu, které se opíraly o biomatematickou analýzu. Třetí období bylo obdobím rozpadu dosud téměř monolitního názoru vědců. Objevilo se v něm veliké množství škol, často spolu urputně soupeřících. Byla to doba, v níž působil Panmaller, Strobl, Freyhous, le Greuil, Osipovič; celé Giesovo dědictví bylo tehdy podrobeno zdrcující kritice. Vznikaly první atlasy, katalogy a stereofotografie asymetriád, považovaných dosud za neprozkoumatelné útvary; k tomuto obratu došlo zásluhou nových, dálkově řízených zařízení, která vědci posílali do bouřlivých niter kolosů hrozících každou vteřinu vybuchnout. Tehdy se také začaly na okraji zuřících diskusí objevovat osamocené, pohrdavým mlčením přecházené hypotézy, které tvrdily, že i když se nepodaří navázat s "rozumnou obludou" kýžený "kontakt", bude výzkum kostnatějících mimoidních měst a balonovitých hor, které oceán vyvrhuje a opět pohlcuje, tak jako tak cenným přínosem našim chemickým a fyzikálně chemickým znalostem, že přinese nové poznatky i v oboru stavby molekul-obrů - ale s hlasateli takových názorů tehdy nikdo ani nepolemizoval. Bylo to přece období, kdy vznikaly dosud uznávané katalogy typických metamorfóz nebo Frankova bioplazmatická teorie mimoidů, která - ač zavržena jako nesprávná - zůstala skvělým příkladem myšlenkového rozmachu a logické stavby. Těch celkem třicet let "Gravinského period" bylo obdobím naivního mládí, živelně optimistického romantismu a konečně - když se začaly objevovat první skeptické hlasy - zralého věku solaristiky. Už koncem prvního čtvrtstoletí se ozvaly - jako hlasy a pohrobci prvních koloidně-mechanistických teorií - hypotézy o psychičnosti oceánu na Solaris. Všechna pátrání po projevech uvědomělé vůle, účelnosti procesů, po jednání motivovaném vnitřními potřebami oceánu byla takřka všeobecně pokládána za jakousi úchylku, které se dopustila celá generace badatelů. Publicistická horlivost ve vyvracení jejich tvrzení připravila půdu střízlivým, analyticky zaměřeným výzkumům Holdenovým, Eonidesovým a Stolivovým, kteří se v nich soustředili na pečlivé shromažďování faktů. Byla to doba prudkého bujení a narůstání archivů, mikrofilmových kartoték i expedicí bohatě vybavených všemi možnými přístroji, samočinnými registrátory, indikátory, sondami, vším, co jen mohla Země poskytnout. V některých letech se tehdy zúčastnilo výzkumů i více než tisíc lidí najednou, ale zatímco tempo neustálého hromadění materiálů stále ještě vzrůstalo, duch povzbuzující vědce v jejich aktivitě už slábl; začínalo období, jež se dá jen nesnadno vymezit časově, období úpadku této prese všechno stále ještě optimistické fáze solaristických explorací.

Charakterizovaly je především velké, odvážné - jednou svou teoretickou představivostí, jindy svou negací - individuality lidí, jako byl Giese, Strobl nebo Sevad. Ten - poslední z velkých solaristů - zahynul za záhadných okolností nedaleko jižního pólu planety, když se dopustil něčeho, čeho se nedopustí ani nováček. Před zraky stovek pozorovatelů namířil svůj stroj letící nízko nad oceánem přímo do nitra hbitku, který mu očividně uhýbal z cesty. Hovořilo se o nějaké náhlé slabosti, o ztrátě vědomí nebo také o poruše řízení, ve skutečnosti to však byla - jak se domnívám - první sebevražda, první náhlý, zjevný výbuch zoufalství. Ne však poslední. Ale tyto skutečnosti svazek Gravinského neobsahoval, to já jsem si v duchu vybavil ta data, fakta a podrobnosti, když jsem hleděl na jeho zažloutlé stránky pokryté drobným mákem tisku.

Tak patetické útoky na vlastní život se ostatně později už neopakovaly, ale neobjevovaly se ani tak velké individuality. Příliv vědců, věnujících se jednotlivým oborům planetologie, je vlastně jev dosud nikým neprozkoumaný. Lidé s velikými schopnostmi a s nevšední silou charakteru se rodí víceméně stejně často, nestejná však bývá jejich volba. Jejich dostatek anebo nedostatek v některé oblasti vědy se dá vysvětlit snad jen perspektivami, které onen vědní obor skýtá. Ať už hodnotíme klasiky solaristiky jakkoli, nikdo jim nemůže upřít velikost, ba nejednou i genialitu. Celá desetiletí přitahoval mlčící gigant planety Solaris nejlepší matematiky, fyziky, autority v biofyzice, v teorii informací, v elektrofyziologii. A pojednou jako by armádě vědců vzali vojevůdce. Zůstala jen průměrná, bezejmenná masa trpělivých sběratelů, kompilátorů, snad i tvůrců nejednoho odvážně pojatého experimentu, ale nebyly už ani masové expedice zahrnující celý glóbus, ani smělé syntetizující hypotézy.

Solaristika jako by se začala rozpadat; a jakýmsi doprovodem, jakousi rovnoběžkou klesající křivky jejího letu byly masově vyráběné hypotézy o degeneraci, o stárnutí, involuci solarických moří, hypotézy, které se navzájem lišily sotva jen druhořadými podrobnostmi. Tu a tam se sice objevilo zajímavější, odvážnější pojetí, ale všechny tyto teorie považovaly oceán za jakýsi koncový produkt vývoje, za něco, co má už období nejvyšší organizovanosti za sebou a co se teď, soudržné už jen fyzicky, rozpadá na množství zbytečných, nesmyslných, agonálních útvarů. Tedy monumentální, celá staletí se vlekloucí agónie; tak nazírali na Solaris a v dlouhých nebo mimoidech viděli příznaky zhoubného bujení, v procesech probíhajících v tekutém tělese hledali stůj co stůj projevy chaosu a anarchie, až se nakonec tento směr stal utkvělou představou, takže celá vědecká literatura následujících sedmi osmi let - i když v ní samozřejmě nenajdeme výrazové prostředky vyjadřující city autorů - je jakoby jedinou hromadou urážek, jakousi pomstou osamocených mas průměrných solaristů zbavených svých vůdců, pomstou na stále stejně lhostejném, jejich přítomnost ignorujícím objektu usilovné badatelské práce.

Znal jsem originální práce více než desíti evropských psychologů - do kompletu solaristické klasiky na stanici zařazeny nebyly, a troufám si říci, že neprávem - kteří měli se solaristikou společné jen to, že v dlouhém časovém úseku prováděli průzkum veřejného mínění a sbírali průměrné výroky neodborníků, na nichž pak ukázali až podivuhodně těsnou souvislost změn veřejného mínění s procesy, které současně probíhaly ve vědeckých kruzích.

Také v okruhu koordinační skupiny Planetologického ústavu, tam, kde se rozhodovalo o materiálním zajištění výzkumů, docházelo ke změnám, které se projevovaly v neustálém, i když postupném snižování rozpočtů solaristických ústavů a pracovišť a dotací výpravám odlétajícím na planetu.

Hlasy, že je nutno výzkum omezit, se střídaly s voláním těch, kteří požadovali, aby bylo použito radikálnější působících prostředků. Ale snad nikdo nezašel tak daleko jako administrativní ředitel Celosvětového kosmologického ústavu, který zarytě hlásal, že živý oceán lidi vůbec neignoruje, ale prostě je nevnímá, podobně jako slon nevnímá mravence, který mu leze po hřbetě; abychom jej upozornili a soustředili jeho pozornost na sebe, bude prý nutno použít mohutných impulsů a gigantických strojů v celoplanetárním měřítku. Zábavné na tom bylo to - jak to jedovatě zdůraznil tisk -, že se tak nákladného podniku dovolával ředitel Ústavu kosmologického a nikoliv planetologického, který výzkum Solaris financuje, a že to tedy byla štedrost z cizí kapsy.

A pak začal ten kolotoč hypotéz, to obnovování starých teorií, jejich nepodstatné pozměňování, upřesňování anebo naopak zase rozměňování měnit dosud čiré - i když rozlehlé - vody solaristiky ve stále spleťtější labyrint se spoustou slepých uliček. V atmosféře všeobecného zlhostejnění, stagnace a znechucenosti se zdálo, že oceán na Solaris má svého druhu na Zemi - oceán zbytečně potištěného papíru.

Asi dva roky předtím, než jsem jako absolvent Institutu vstoupil poprvé do Gibarianovy pracovny, byla založena Mettova-Irvingova nadace, která určila vysoké odměny tomu, kdo využije energii oceánické plazmy pro potřeby lidstva. Pokoušeli se o to i předtím a kosmické koráby přivezly na Zemi nejen náklad plazmatického aspiku. Dlouho a trpělivě se také pracovalo na metodách, jak plazmu konzervovat; zkoušely se hned vysoké, hned nízké teploty, umělá mikroatmosféra a mikroklima podobné solarickému, konzervační ozařování, tisíce chemických receptů - a výsledek toho všeho byl pokaždé ten, že bylo možno pozorovat více nebo méně líný proces rozkladu; rozumí se, že i tento proces byl - jako všechno ostatní - mnohokrát popsán, a to s maximální přesností, ve všech stádiích, počínaje autolýzou přes

maceraci, první čili rané ztekutění a konče ztekutěním pozdním čili druhým. Podobný osud potkával také vzorky všech produktů a výtvorů plazmy. Různé byly jen cesty vedoucí ke konci. A ten konec, to byla jako popel lehká, kovově lesklá autofermentací rozředěná břecha. Její složení, poměry jednotlivých prvků a chemický vzorec vám mohl říci každý solarista, kdybyste ho o půlnoci probudili ze spánku. Naprosté fiasko pokusů udržet naživu - nebo aspoň ve stavu útlumu vegetace, v jakém si zimní spánku - ať malou či velkou část stvůry oddělenou od jejího planetárního organismu dalo vznik přesvědčení (které rozpracovala Meunierova a Prorochova škola), že na své odhalení čeká jen jedno jediné tajemství, a když je odhalíme zvoleným interpretačním klíčem, vysvětlí se najednou všechno...

Hledáním tohoto klíče, tohoto solaristického kamene mudrců, ztráceli čas i energii lidé, kteří neměli často s vědou nic společného; ve čtvrtém desetiletí existence solaristiky se počet spekulantů-maniaků rekrutujících se z nevědeckých kruhů, oněch myšlenkou posedlých, před jejichž fanatismem bledla náruživost všech jejich někdejších předchůdců, všech těch proroků "perpetua mobile" nebo "kvadratury kruhu", rozrostl téměř do rozměrů epidemie a působil dokonce starosti psychologům. Tato horečka však po několika letech opadla, a když jsem se chystal k cestě na Solaris, opustila už dávno novinové sloupce a zmizela z rozhovorů - ostatně spolu s problémem oceánu.

Když jsem vracel na místo svazek Gravinského, narazil jsem vedle - knihy byly seřazeny abecedně podle autorů - na jednu ze zvláštností solaristického písemnictví, na tenoučku Grattenstromovu brožuru, která se úplně ztrácela mezi tlustými hřbety ostatních knih. Byla to práce, která - ve snaze pochopit Mimolidské - útočila proti lidem, proti člověku, svérázný paskvil na náš lidský rod, práce samouka, sršící přes svou matematickou suchopárnost vztekem. Její autor, který uveřejnil předtím řadu neobvyklých příspěvků k jistým až příliš speciálním a spíše okrajovým odvětvím kvantové fyziky, snažil se v tomto svém stěžejním - třebaže sotva dvacetistránkovém - díle dokázat, že všechny dosavadní, byť zdánlivě sebeabstraktnější, sebateoretičtější, sebezmatematizovanější vědecké objevy a výsledky nás vzdálily od prehistorického, antropomorfního chápání okolního světa sotva o krok nebo o dva. Postupuje ve formulích teorie relativity, teorémů silových polí, v parastatice, v hypotézách jediného kosmického pole po stopách těla, po stopách všeho toho, co je tam odvozeninou a důsledkem existence našich smyslů, stavby našeho organismu, omezenosti a nedokonalosti živočišné fyziologie člověka, došel Grattenstrom ke konečnému závěru, že o nějakém "kontaktu" člověka s neantropomorfní civilizací nemůže být a nikdy nebude ani řeči. V tom paskvilu na celý lidský rod nebyla nikde ani slovem zmínka o myslícím oceánu, ale jeho přítomnost, vyjádřenou pohrdavě triumfálním mlčením, vycít' oval čtenář takřka z každé věty. Takový dojem jsem měl aspoň já, když jsem se s Grattenstromovou brožurkou seznamoval poprvé. Tato práce byla ostatně spíše kuriozitou než solariánem v běžném smyslu slova a ocitla se v klasické knihovně stanice proto, že ji sem zařadil Gibarian, který mi ji kdysi sám dal, abych si ji přečetl. S podivným pocitem podobným účtě zasouval jsem opatrně tenký nevázaný sešitek mezi ostatní knihy v polici. Konečky prstů jsem se dotkl zelenohnědého "Solaristického almanachu". Přes všechnu zmatek, prese všechnu bezradnost, která na nás doléhala, bylo nepopíratelné, že zásluhou toho, co jsme tady za těch čtrnáct dní prožili, získali jsme jistotu v několika základních otázkách, na které se za dlouhé roky vyplývalo mnoho inkoustu, protože byly předmětem sporů, jalových pro svou neřešitelnost.

O tom, zda je oceán živou bytostí, mohl by někdo, kdo si libuje v paradoxech a je dost tvrdohlavý, pochybovat dále. Bylo však nemožné popírat nadále existenci jeho psychiky, ať už bychom toto slovo chtěli chápat jakkoli. Zřejmým se stalo i to, že naši přítomnost nad sebou "vnímá" až příliš dobře... Toto jediné konstatování škrtilo definitivně celé jedno křídlo solaristiky, hlásající, že oceán je "světem v sobě", "existencí v sobě", že zánik jeho smyslových orgánů, kdysi existujících, jej zbavil možnosti vědět cokoli o existenci jevů nebo objektů mimo něj, že je uzavřen v kruhu gigantických myšlenkových pochodů, jejichž sídlem, zdrojem i tvůrcem je jeho hlubina převalující se pod dvěma slunci.

A dále: dozvěděli jsme se, že dovede uměle syntetizovat to, co my sami neumíme - naše těla, ba že je dovede zdokonalovat tím, že zavádí do jejich podatomové struktury nám nepochopitelné změny, které souvisí nepochybně s jeho vlastními záměry.

A tedy existoval, žil, myslil, jednal; naděje, že se "problém Solaris" podaří zredukovat na nesmysl nebo na nulu, názor, že tady nemáme co dělat s žádnou Bytostí a že naše prohra není vůbec prohrou - to všechno jednou provždy padlo. Ať už chtějí nebo nechtějí, lidé teď budou muset vzít na vědomí souseda,

který se - ačkoliv za biliony kilometrů prázdna, ačkoliv oddělen prostorem celých světelných let - postavil do cesty jejich expanzi a jehož zvládnutí bude obtížnější než zvládnutí ostatního vesmíru. Ocitli jsme se snad - uvažoval jsem - v kritickém bodu dějin. Rozhodnutí vzdát se, ustoupit, ať už ihned, nebo v blízké budoucnosti, může sice zvítězit, ba ani likvidaci stanice samé jsem nepovažoval za nemožnou nebo aspoň nepravděpodobnou věc. Nevěřil jsem, že by se takto dalo cokoliv zachránit. Už jen pouhá existence myslícího kolosa nedá lidem spát. I kdyby křížem krážem zléтали všechny galaxie, i kdyby se spojili s jinými civilizacemi bytostí nám podobných, Solaris zůstane věčnou výzvou hozenou člověku.

A ještě jeden neveliký v kůži vázaný svazek se zatoulal mezi ročníky "Almanachu". Zahledl jsem se na chvíli na desky ohmatané nesčetnými doteky prstů, než jsem jej otevřel. Byla to stará kniha, Muntiusův "Úvod do solaristiky". Pamatoval jsem se na onu noc, kterou jsem nad ním strávil, i na Gibarianův úsměv, když mi dával tento svůj exemplář, i na zemské svítání v okně, když jsem došel ke slovu "konec".

Solaristika - psal Muntius - je náhražkou náboženství kosmické éry, je to víra v rouše vědy; kontakt, cíl, k němuž směřuje, je stejně mlhavý a nejistý jako obcování svatých anebo příchod Mesiášův. Výzkum Solaris není nic jiného než liturgie zabalená do metodologických formulek, pokorná práce badatelů je očekáváním splnění, zvěstování, neboť neexistují a nemohou existovat mosty mezi Solaris a Zemí. Tuto očividnost a s ní i jiné, jako je absence společných zkušeností, absence pojmů, které by se daly sdělit, solaristé odmítají, stejně jako kdysi věřící odmítali argumenty, které vyvracely základy jejich víry. Ostatně co lidé očekávají, čeho se mohou nadít od "navázání informačního spojení" s myslícími moři? Zprávu o prožitcích spjatých s existencí, která nekončí v čase a je tak stará, že se jistě nepamatuje na svůj počátek? Vyličení tužeb, vášní, utrpení, nadějí, které propukají monumentálními porody živých hor? Návod, jak přetvořit matematiku v existenci a osamocenost a rezignaci v naplnění smyslu existence? Ale to všechno je přece nesdělitelné, a kdybychom se to pokusili přeložit do kteréhokoliv zemského jazyka, všechny hledané hodnoty a významy se ztratí, zůstanou na druhé straně. Ostatně takovéto senzační objevy, hodné spíše poezie než vědy, "vyznavači" nečekají. Ne. Neboť aniž si to sami uvědomují, očekávají Zjevení, které by jim objasnilo smysl člověka samého! Solaristika je tedy pohrobek dávno mrtvých mýtů, produkt mystických tužeb, které se lidská ústa už neodvážejí vyslovit veřejně, naplno, a úhelným kamenem skrytým hluboko v základech její stavby je naděje na Vykoupení...

Ale solaristé, neschopni přiznat, že je tomu skutečně tak, vyhýbají se pečlivě jakémukoli výkladu Kontaktu, takže se v jejich spisech stává něčím definitivně daným, a zatímco ve svém původním, ještě střízlivém významu měl být počátkem, úvodem, vstupem na novou cestu, jednu z mnoha cest, nyní, glorifikován, změnil se ve věčnost a nebe solaristů...

Prostá a hořká je analýza tohoto "kacíře" planetologie, jak byl Muntius nazýván; je oslňující ve své negaci, v tom, jak rozbíjí solaristický mýtus, či lépe mýtus o Poslání Člověka. Tento první hlas, který se opovážil zaznít ještě v období plném sebedůvěry a romantismu, byl přijat absolutním, přehlíživým mlčením. Je to zcela pochopitelné, uvážíme-li, že přijmout Muntiova slova bylo totéž jako přeskřtnout solaristiku v té podobě, v jaké existovala. Počátky jiné, střízlivé, rezignující solaristiky čekaly marně na svého zakladatele. Pět let po Muntiově smrti, když jeho kniha byla už bibliografickou vzácností, bílou vránou, která nebyla k nalezení ani v kompletech solarián, ani ve filozofických knihovnách, vznikla škola nazvaná jeho jménem; v tomto norském kruhu, jak se jí také říkalo, změnil se klid jeho výkladu, rozdroben na individuality myslitelů, kteří převzali Muntiovo dědictví, v kousavou, načepýřenou ironii Erle Ennessona a - v poněkud ztrivializovaném vydání - v užitkovou solaristiku, čili ve Phaelengovu "utilitaristiku". Phaelenga vyslovil požadavek soustředit se na konkrétní prospěch, který mohou přinést výzkumy, a neohlížet se na nějaké fantazií přiozdobené, z falešných nadějí zrozené úsilí o civilizační kontakt, o intelektuální svaté přijímání dvou civilizací. Ve srovnání s nelítostnou jasností Muntiovy analýzy jsou však spisy všech jeho duchovních učedníků pouhými margináliemi, poznámkami na okraj, ne-li dokonce obyčejnou popularizací - až na Ennessonova a snad i Takatova díla. Muntius sám učinil vlastně už všechno, když první období solaristiky nazval dobou "proroků" - k prorokům počítal Giese, Holdena, Sevalu -, druhé "velkým schizmatem" - rozpad jediné solaristické církve na spoustu vzájemně se potírajících vyznání - a předpověděl období třetí - dogmatizace a scholastická zkostratělost -, které nastane, jakmile bude prozkoumáno vše, co prozkoumat lze. To se však nestalo. Gibarian měl přece jen

pravdu - napadlo mi -, když považoval Muntiovu likvidační dedukci za monumentální zjednodušení, které nebere v úvahu nic z toho, co je v solaristice v rozporu s náboženskými prvky; v solaristice rozhoduje totiž neustálá dočasnost prací, dočasnost, která neslibuje nic než konkrétní materiální glóbus obíhající okolo dvou sluncí.

Do Muntiovy knížky byl vložen napůl přeložený, už zcela zažloutlý separát z čtvrtletníku "Pererga solariana"; byla to jedna z prvních Gibarianových prací, kterou napsal ještě předtím, než se ujal vedení Institutu. Po nadpisu "Proč jsem solarista" následoval stručný, téměř jako plán práce strohý výčet konkrétních jevů, které zdůvodňovaly reálné šance na kontakt. Gibarian patřil totiž k oné - snad už poslední - generaci badatelů, kteří měli odvahu navazovat ve své práci na někdejší léta rozkvětu a optimismu a nezřikal se jakési osobité víry překračující meze vytyčené vědou, víry povýtce materiální, neboť doufala, že úsilí, bude-li dost vytrvalé a houževnaté, bude nakonec korunováno úspěchem. Vycházel ze všeobecně známých, klasických výzkumů bioelektroniků Eurasijské oblasti, jako byl Cho-En-Minh, Ngyalla a Kavakadze. Tyto výzkumy prokázaly jistou podobnost mezi elementy elektronického obrazu práce mozku a některými výboji, k nimž docházelo v oceánické plazmě vždy před vznikem některých útvarů, jako jsou například předstadiální polymorpha a jim velmi blízké solaridy. Odmítal příliš antropomorfické interpretace, všechny ty mystifikující teze psychoanalytických, psychiatrických a neurofyzilogických škol, které se snažily do plazmového oceánu vinterpretovat jednotlivé lidské choroby, jako například epilepsii (jejíž analogii měly být křečovitě erupce asymetriád); byl totiž jedním z nejopatrnějších a nejstřízlivějších hlasatelů Kontaktu a nic mu nebylo tak proti mysli jako senzace, i když ty doprovázely ten či onen objev už nesmírně zřídka. Vlnu takového nejlacinějšího zájmu vzbudila ostatně i má diplomová práce. I ona tady byla, rozumí se, že ne v knižní podobě; vězela v některé krabici s mikrofilmy.

Opřel jsem se v ní o objevné studie Bergmannovy a Reynoldsovy; těmto dvěma vědcům se podařilo izolovat a "odfiltrovat" z mozaiky procesů probíhajících v mozkové kůře složky, které doprovázejí nejsilnější emoce - zoufalství, bolest, rozkoš -, já jsem pak srovnal tyto záznamy se záznamy výbojů oceánických proudů a objevil jsem oscilace a křivky (na některých partiích kopule symetriád, u základěn nezralých mimoidů i jinde), které vykazovaly pozoruhodnou podobnost. To stačilo, aby se v bulvárním tisku vzápětí objevilo mé jméno pod šaškovskými titulky á la "Aspik si zoufá" anebo "Planeta v orgasmu". Ale obrátilo se to (jak jsem si aspoň donedávna myslel) v můj prospěch. Gibarian, který jako všichni solaristé nečetl všechny práce, jichž vycházely tisíce, a tím méně práce nováčků, si mne všiml a napsal mi. Jeho dopis uzavřel jednu kapitolu mého života a otevřel novou.

SNY

Když po šesti dnech nedošlo k žádné reakci, rozhodli jsme se experiment opakovat. Stanice, která visela dosud nehybně nad průsečíkem čtyřicáté třetí rovnoběžky a stošestnáctého poledníku, plula přitom ve výši čtyř set metrů nad oceánem jižním směrem, kde - jak upozorňovaly radarové hlásiče a radiogramy sateloidu - došlo ke značnému oživení aktivity plazmy

Celé dva dny bušil neviditelný svazek rentgenových paprsků modulovaný mým encefalogramem v několikahodinových intervalech do téměř úplně hladké hladiny oceánu.

Koncem druhého dne jsme byli už tak blízko pólu, že ve chvíli, kdy se kotouč modrého slunce schovával za obzor, zvěstoval purpurový nádech na oblacích na protější straně obzoru východ červeného slunce. Černou nesmírnost oceánu a pusté nebe nad ním vyplňoval v takových chvílích boj tvrdých, kovově rozžhavených, jedovatou zelení blýskajících barev s tlumenými, temnými plameny purpuru, boj, který oslňoval svou prudkostí; oceán protínaly odlesky dvou protilehlých kotoučů, dvou silných zdrojů, rtuťového a šarlatového; stačil sebemenší obláček v zenitu a hra světél klouzající spolu s těžkou pěnou po svazích vln se obohatila o nepředstavitelné duhové mihotání. Těsně po západu modrého slunce se na severozápadním obzoru objevila symetriáda, ohlášená už předtím signalizačním zařízením; splývala téměř

k nerozeznání s rudě mokvající mlhou a vynořovala se z ní pouze jednotlivými zrcadlovými záblesky, jako by tam, kde se stýká nebe a plazma, vyrůstal gigantický skleněný květ. Stanice však nezměnila kurs a asi po čtvrt hodině se kolos blikající červeně jako dohasínající lampa z rubínového skla schoval opět za obzor. O několik minut později vytryskl do výše několika kilometrů vysoký tenký sloup, jehož spodní část skrývalo už našim očím zakřivení planety, a bezhlučně rostl výš a výš. To očividné znamení konce symetriády, kterou jsme před chvílí viděli, hořelo na jedné polovině jako krev, na druhé zářilo jako sloup rtuti; nakonec se rozrostlo ve dvoubarevný strom, jehož stále sílící větve se slily v jediný hříbovitý mrak; jeho horní část se vydala v ohni dvou sluncí na dalekou pouť s větrem, zatímco dolní klesala neobyčejně pomalu těžkými, třetinu obzoru zastírajícími hroznovitými úlomky zpět do oceánu. Za hodinu nezbylo po té podívané ani památky.

A opět uplynuly dva dny; zopakovali jsme experiment naposledy; už nemalý kus oceánu byl popíhán jehlami rentgenových paprsků. Na jihu se objevily Arrhenidy, šestiřadý skalnatý řetěz vrcholů pokrytých jakoby sněhem; ve skutečnosti to byl nános organického původu, který svědčil o tom, že tato formace byla kdysi dnem oceánu; přesto, že ostrov byl od nás vzdálen více než tři sta kilometrů, viděli jsme jej z té výšky velmi dobře.

Tehdy jsme změnil kurs na jihovýchodní a pluli nějaký čas rovnoběžně s horskou bariérou promíchanou s mraky typickými pro červený den; nakonec zmizely i ony. Od prvního experimentu uplynulo už deset dnů.

Celou tu dobu se na stanici vlastně nic nedělo; jakmile Sartorius vypracoval program experimentu, opakovala jej pak neustále automatická aparatura a nechtěl bych přísahat na to, zda vůbec někdo kontroloval její činnost. Ale zároveň se toho na stanici dělo mnohem více, než si bylo možno přát. Ne mezi lidmi. Obával jsem se, že se Sartorius bude dožadovat toho, aby mohl obnovit svou práci na anihilátoru; čekal jsem také, jak bude reagovat Snaut, až se od Sartoria dozví, že jsem ho do jisté míry oklamal, když jsem zveličil nebezpečí, které hrozilo při pokusu zničení neutrinové hmoty. Nic z toho se však nestalo, a to z důvodů, které mi byly zpočátku záhadou; to se rozumí, že i já jsem počítal s nějakou lstí z jejich strany, s tím, že budou chtít zatajit přípravné práce, a proto jsem dennodenně chodil do místnosti bez oken přímo pod podlahou laboratoře, kde stál anihilátor. Nikdy jsem tam nikoho nenašel a vrstvička prachu pokrývajících pláště a kabely přístroje svědčila o tom, že se ho už celé týdny nikdo nedotkl.

Snaut se stal v oné době stejně neviditelný jako Sartorius a ještě nedosažitelnější než on, protože už ani videofon v radiokabině neodpovídal na volání. Pohyby stanice musel někdo řídit, ale nedovedu říci kdo, protože mě to prostě, byť to zní sebepodivněji, nezajímalo. To, že oceán nereaguje, mne nechávalo také lhostejným, a to do té míry, že jsem po dvou či třech dnech nejen přestal s reakcí počítat anebo se jí obávat, ale docela jsem na ni i na pokus zapomněl.

Celé dny jsem proseděl buďto v knihovně, anebo v kabině s Harey, která se držela stále v mé blízkosti jako stín. Viděl jsem, že je to s námi špatné a že se tento stav apatického a bezmyšlenkovitého provizoria nemůže táhnout donekonečna. Měl bych jej nějak překonat, změnit něco v našem vztahu, ale odkládal jsem už pouhou myšlenku na nějakou změnu, neschopen jakéhokoli rozhodnutí. Nedovedu to jinak vysvětlit, ale měl jsem pocit, že všechno na stanici, a zvláště to, co je mezi mnou a Harey, se odbývá ve stavu neobyčejně vratké, krkolomně navršené rovnováhy a že její narušení může všechno obrátit v prach a popel. Proč? Nevím. Nejpodivnější na tom bylo to, že i ona cítila - alespoň do jisté míry - něco podobného. Když na to myslím teď, zdá se mi, že ten pocit nejistoty, provizoria, blížícího se zemětřesení vyvolávala nijak jinak nezjistitelná, všechny paluby a prostory stanice vyplňující - přítomnost něčeho. Ačkoliv byl ještě jeden způsob, jak se dala vytušit: sny. Protože jsem nikdy předtím ani nikdy potom neměl takové vidiny, rozhodl jsem se, že si budu zapisovat jejich obsah. Jen tomu mohu vděčit, že mohu teď o nich říci alespoň něco málo, i když jsou to jen útržky zbavené téměř celého svého otřesného bohatství.

Ocítal jsem se v situacích vlastně nevyslovitelných, v prostorech bez oblohy, bez země, bez podlah, stropů a stěn, jakoby zkroucen či uvězněn v substanci mně bytostně cizí, jako by celé mé tělo vrostlo v polomrtvou, nehybnou, beztvárhou hroudou, anebo spíše jako bych já sám byl tou hroudou, zbaven těla, obklopen bledě růžovými, zpočátku nejasnými skvrnami vznášejícími se v prostředí s jinými optickými

vlastnostmi, než jaké má vzduch, takže věci se stávaly zřetelné až zblízka, ba dokonce nadmíru, nadpřirozeně zřetelné, protože mé bezprostřední okolí v těchto snech působilo konkrétnějším a hmotnějším dojmem než skutečnost. Když jsem se probudil, měl jsem paradoxní pocit, že skutečnost, opravdová skutečnost, byla vlastně tamto, a to, co vidím, když otevřu oči, je jenom vyschlým stínem. Toto byl tedy první obraz, počátek, z něhož se pak odvíjel sen. Kolem mne čekalo něco na povolení, na můj souhlas, na vnitřní přikývnutí, a já jsem věděl, či spíše něco ve mně vědělo, že nesmím podlehnout nesrozumitelnému pokušení, protože čím více - mlčky - slibuje, tím strašnější bude konec. Ale vlastně jsem to nevěděl, protože jinak bych se byl bál, a já jsem strach nepocíťoval. Čekal jsem. Z růžové mlhy, která mě obklopovala, se vynořoval první dotek, a já, bezvládný jako špalek, vězící kdesi hluboko v tom, co mne jakoby obsahovalo, nemohl jsem ani uhnout, ani se pohnout, a tamto zkoumalo mé vězení doteky, zároveň slepými i vidoucími, a pak to byla už jakoby ruka, která mě tvořila; do tohoto okamžiku jsem neměl zrak - a teď jsem najednou prohlédl, pod prsty putujícími popaměti po mém obličejí vystupovaly z nicoty mé rty, tváře, pak - jak se onen dotek rozložený na nekonečně drobné úlomky šířil - měl jsem už i obličej a dýchající tělo, které povolal k existenci tento symetrický akt stvoření; symetrický proto, protože i já, tvořen, jsem tvořil, a přede mnou se objevil obličej, který jsem ještě nikdy neviděl, cizí i známý, snažil jsem se mu podívat do očí, ale nepodařilo se mi to, protože proporce všeho byly jiné, změněné, neexistoval tu žádný směr a my jsme se jen v jakémisi pohroužení do modlitby navzájem odhalovali a stávali se; a už jsem byl živý, sám sebou, ale umocněný, jakoby bez hranic, a ona druhá bytost - žena? - setrvala nehybně se mnou. Vyplňoval nás tep a byli jsme jedno. A tu se pojednou do pomalosti této scény, mimo niž jako by nic neexistovalo a existovat nemohlo, začalo vkrádat něco nevýslovně krutého, nepředstavitelného, něco, co bylo v rozporu s přírodou. Týž dotek, který nás stvořil a neviditelným zlatým pláštěm přilnul k našim tělům, začal pojednou vyvolávat pocit mravenčení. Naše těla, nahá a bílá, začala plout a černat v proudu svíjejících se červů, kteří ucházeli z nás jako vzduch, a najednou jsem byl - jsme byli - jsem byl třpytivou, splétající se a opět se rozplétající, zimničně rozřesenou masou červovitého pohybu, bez konce, nekonečnou, a v oné bezbřehosti - ne! - já, bezbřehost, jsem vyl, mlčky vyl po zhasnutí, po konci, ale právě tehdy jsem se porozbíhal na všechny strany současně a plnil se jako stoupající řeka utrpením pronikavějším než jakákoliv skutečnost, zestonášeným, zkoncentrovaným v černých a rudých dálkách, hned tuhnoucím v kámen, hned zase kulminujícím kdesi v záři jiného slunce nebo světa.

Toto byl nejjednodušší sen, jiné bych nedovedl vypovědět, protože pro geizíry hrůzy, které z nich tryskaly, nelze v lidském vědomí v bdělém stavu najít žádné ekvivalenty. O Hareyině existenci jsem v těch snech nevěděl, ale nenacházel jsem v nich ani žádné vzpomínky, ani zkušenosti z minulého dne. Přicházely i jiné sny, v nichž jsem se v nehybně ztuhlé temnotě cítil jako předmět jakýchsi důkladných, pomalých vyšetření, při nichž nebylo použito žádných konkrétních nástrojů; bylo to jakési prolínání, drobení, ztrácení se až do absolutní prázdnoty a posledním patrem, dnem těch bezhlesých, vniveč obracejících ukřižování byl strach, jehož pouhé vzpomenutí ve dne zrychlovalo tep srdce.

A stejné, jakoby vyrudlé dny plné odporu ke všemu se ospale vlekly a já byl ve stavu krajní lhostejnosti; jen nocí jsem se bál, a nevěděl jsem, jak jim uniknout; bděl jsem spolu s Harey, která spánek vůbec nepotřebovala, líbal jsem ji a mazlil se s ní, ale věděl jsem, že mi nejde ani o ni, ani o mne, že dělám všechno v obavě před spánkem, a ona, ač jsem jí o těch otřesných přízracích neřekl slovo, musela asi něco tušit, protože jsem v jejím znehybnění vycíťoval vědomí neustálého pokořování, ale nedovedl jsem si pomoci.

Řekl jsem už, že jsem se celou tu dobu nesetkal ani se Snautem, ani se Sartoriem. Snaut dával však o sobě co pár dní vědět, někdy lístkem, ale častěji telefonickým zavoláním. Vypytał se, zda jsem nezpozoroval nějaký nový jev, nějakou změnu, která by se dala vysvětlit jako reakce na tolikrát opakovaný experiment. Odpovídal jsem, že ne, a kladl mu tutéž otázku. Snaut na obrazovce odpovídal jen zavrtěním hlavou.

Patnáctý den po skončení pokusu jsem se probudil dříve než jindy, tak unaven příšerným snem, že mi bylo, jako bych otevřel oči po spánku vyvolaném silnou narkózou. Nezastřeným oknem jsem v prvních záblescích červeného slunce, jehož obrovské prodloužení protínalo tabuli oceánu řekou purpurového ohně, spatřil, jak se dosud mrtvá plocha neznatelně kalí. Její čern napřed pobledla, jako by ji pokryla

vrstva mlhy, jenže ta mlha měla příliš hmotnou konzistenci. Tu a tam v ní vznikla centra neklidu, až nakonec nedefinovatelný pohyb zachvátil celý viditelný prostor. Čern zmizela, zastřena jakýmsi povlakem světle růžovým na hrbetech a perleťově hnědým v údolích vln, který ji jakoby rozpouštěl. Toto zpočátku střídavé zbarvení modelující tu podivnou pokrývku oceánu do dlouhých řad vln ztuhlých jakoby v pohybu, se najednou promíchalo a vzápětí se celý oceán pokryl hrubobublinatou pěnou, která se v obrovských plachtách začala zvedat a vzlétat až pod samu stanici a všude kolem ní. Ze všech stran najednou vzlétaly k rezavému, prázdnému nebi blanokřídle pěnové oblaky, rozprostřené vodorovně, s balónovitě ztlustělými okraji, naprosto nepodobné mrakům. Ty, které svými vodorovnými šmouhami zaclonily nízko stojící sluneční kotouč, byly v kontrastu s jeho výhni černé jako uhlí, jiné, které se vznášely poblíž slunce, podle úhlu, v jakém na ně dopadaly vycházející paprsky, byly buď rezavé, nebo hořely višňově anebo nachověly; a tento proces pokračoval, jako by se oceán loupal v krvavých vrstevnicích a hned pod nimi ukazoval svou černou hladinu, hned ji zase zahaloval novým příkrovem ztuhlých pěn. Některé z těchto útvarů plachtily vzhůru docela blízko stanice, těsně kolem oken, sotva pár metrů od nich, ba jednou se jeden takový oblak oťel svým napohled hedvábným povrchem o sklo; a zatím ona hejna, která vzlétla jako první, byla na pozadí oblohy už sotva vidět, vypadala jako rozprášení ptáci a rozplývala se v zenitu jako průhledný prach.

Stanice se zastavila a stála tak na místě asi tři hodiny, ale podívaná neustávala. Nakonec, když už slunce sklouzlo pod obzor a oceán pod námi zahalila tma, stoupaly k nebi v celých tisících roje narudlých siluet, stoupaly výš a výš a pluly v nekonečných zástupech jako na neviditelných drátkách, nehybné, nic nevážící; a toto majestátní nanebevstoupení jakoby rozedraných křídel trvalo tak dlouho, dokud je nepohltila úplná tma.

Celý ten jev, otřesný svou klidnou obrovitostí, vyděsil Harey, ale nedovedl jsem jí o něm nic říci, pro mne, solaristu, byl stejně nový a nepochopitelný jako pro ni. Avšak formy a útvary nezaznamenané dosud v žádném katalogu lze na Solaris spatřit dvakrát až třikrát do roka, a při troše štěstí dokonce častěji.

Příští noci, asi hodinu před východem modrého slunce, jsme byli svědky dalšího úkazu: oceán fosforeskoval. Napřed se na jeho hladině, kterou jsme ve tmě neviděli, objevily jednotlivé skvrny světla, či spíše třpyty, bělavého, rozmazaného, a pohupovaly se souhlasně s pohybem vln. Slévaly se, rozšiřovaly, až nakonec se ten přízračný třpyt prostíral od obzoru k obzoru. Intenzita světla vzrůstala asi patnáct minut; pak celý jev skončil velmi překvapivým způsobem: oceán začal hasnout, od západu postupovalo frontou širokou snad stovky mil pásmo temna, a když došlo ke stanici a minulo ji, bylo vidět tu část oceánu, která ještě fosforeskovala, jako zář ustupující stále dál na východ a sahající vysoko k tmavému nebi. Když dosáhla obzoru, podobala se chvíli obrovské polární záři a ihned potom zhasla. Když brzy nato vyšlo slunce, prostírala se pod stanicí, až kam oko dohlédlo. Znovu prázdná, mrtvá plocha, jen mírně poznamenaná vráskami vln posílajících do oken rtuťové záblesky. Fosforescence oceánu byl jev už popsán; v jistém procentu případů byla pozorována před výbuchem asymetriád, jinak to byl spíše typický příznak lokálně zvýšené aktivity plazmy. Avšak v následujících čtrnácti dnech se ani venku, ani ve stanici nic dalšího nepříhodilo. Jen jednou, uprostřed noci jsem uslyšel vzdálený křik, který jako by přicházel odnikud a odevšad zároveň; byl to křik nesmírně vysoký, pronikavý, táhlý, vlastně do nadlidských rozměrů znásobené kvílení; vytržen z příšerného snu, dlouho jsem ležel a vposlouchával se v něj, nejsa si zcela jist, zda i ten křik není jen sen. Den předtím se z laboratoře, která ležela částečně nad naší kabinou, ozývaly tlumené zvuky, jako by někdo přemísťoval nějaké velmi těžké věci nebo přístroje. Zdálo se mi, že onen křik se ozývá také shora; to by bylo ovšem dost nepochopitelné, protože obě patra byla od sebe oddělena zvukotěsným stropem. Ten agonální hlas bylo slyšet téměř půl hodiny. Zpocený, napůl šílený, chtěl jsem už běžet nahoru, tak mi dráсал nervy. Ale křik nakonec zmlkl a opět bylo slyšet jenom přemísťování těžkých kusů.

Dva dny nato, večer, když jsme s Harey seděli v malé kuchyňce, vstoupil neočekávaně Snaut. Měl na sobě oblek, opravdický pozemský oblek, který ho úplně změnil. Zdál se větší a starší. Téměř na nás ani nepohlédl, šel ke stolu, sklonil se nad něj, a aniž se posadil, začal jíst přímo z konzerv studené maso, k němuž přikusoval chléb. Strkal přitom rukáv do konzervy, takže ho měl celý zamaštěný.

"Špiníš si rukáv," řekl jsem.

"Hm?" zahuhňal plnými ústy. Jedl, jako by neměl celé dny nic v ústech. Pak si nalil půl sklenice vína, vypil je jedním lokem, utřel si rty, oddechl si a rozhlédl se kolem sebe překrvenýma očima. Podíval se na mne a zabručel:

"Ty si dáváš růst plnovous?... Heleme ho!..."

Harey házela hlučně nádoby do dřezu. Snaut se začal lehce kolébat na podpatcích a začal si jazykem čistit zuby; všelijak se přitom ušklíbal a hlasitě mlaskal. Zdálo se mi, že to dělá úmyslně.

"Nechce se ti holit, co?" zeptal se a vyzývavě se na mne zahleděl.

Neodpověděl jsem.

"Pozor!" prohodil po chvíli. "Dobře ti radím. On se taky napřed přestal holit."

"Jdi spát," zabručel jsem.

"Cože? Tůdle! Proč bychom si nemohli popovídat? Poslyš, Kelvine, a co když on to s námi myslí dobře? Třeba nám chce udělat radost, jenže ještě neví jak? Čte nám naše přání z mozků, ale my si uvědomujeme jen dvě procenta nervových procesů. On nás tedy zná líp než my sami. Nezbyvá tedy než ho poslouchat. Souhlasit s ním. Nemyslíš? Ty nechceš? Proč," hlas se mu plačtivě zlomil, "proč se neoholiš?"

"Přestaň," houkl jsem, "jsi opilý."

"Cože? Opilý? Já? A co má být? Nesmí se snad člověk, který nesl své lejno z jednoho konce Galaxie na druhý, jen aby se dozvěděl, zač vůbec stojí, nesmí se snad takový člověk opít? A proč ne? Ty věříš v posláni člověka, he, Kelvine? Gibarian mi o tobě vyprávěl ještě předtím, než si nechal růst plnovous... Jsi přesně takový, jak říkal... Jenom nechod' do laboratoře, ještě bys tam ztratil víru... Tam tvoří Sartorius, náš Faust, náš Trucfaust, hledá prostředek proti nesmrtelnosti, rozumíš? To je poslední rytíř svatého Kontaktu, takový, jakého si my můžeme dovolit.. jeho poslední nápad nebyl taky špatný - prodlužovaná agónie. Dobré, že? Agonia perpetua... věčná agónie... sláma... slaměné klobouky... Jak vlastně můžeš nepít, Kelvine?"

Jeho oči, téměř skryté pod nateklými víčky, spočinuly na Harey, která stála bez hnutí u stěny.

"Ó, Afrodité bílá, z oceánu rodem, dlaň tvá, božstvím zasažená..." začal recitovat a zakuckal se smíchem.

"Téměř... přesně to... souhlasí... vid', Kel... vine?..." vyrážel mezi kašlem.

Byl jsem ještě stále klidný, ale ten klid začal tuhnout ve studený vztek.

"Přestaň!" sykl jsem. "Přestaň a zmiz!"

"Vyhazuješ mě? Ty taky? Dáváš si růst plnovous a vyhazuješ mě? Už nechceš, abych tě varoval, abych ti radil, jako jeden opravdový hvězdný druh druhému? Kelvine, hele, otevřeme otvory ve dně a budeme na něj volat, tam dolů, třeba to uslyší? Jenže jak on se vlastně jmenuje? Jen si představ, dali jsme jména všem hvězdám a planetám - a co jestliže se už nějak jmenovaly? Takové uzurpátorství! Poslyš, pojďme tam. Budeme křičet... řvát... řekneme mu, co z nás udělal, třeba se vyděsí... postaví nám stříbrné symetriády a pomodlí se za nás svou matematikou... a zasype nás zakrvácenými anděly a jeho bolest bude naší bolestí, jeho strach naším strachem a bude nás proboha prosit, aby přišel konec. Protože to všechno, co on je a co dělá, je prosbou o konec. Proč se nesměješ? Já přece jenom žertuju. Možná že kdybychom měli - jako rasa - více smyslu pro humor, nebylo by k tomu došlo. Víš, co on chce udělat? On ho chce potrestat, ten oceán, chce ho donutit, aby křičel všemi horami najednou... ty si myslíš, nebude mít odvalu předložit tenhle plán ke schválení tomu sklerotickému areopagu, který nás sem poslal jako vykupitele cizích hříchů? Máš pravdu, je zbabělý, ale jenom kvůli kloboučku. Se slaměným kloboučkem se nesvěří nikomu, tak odvážný zas není ten náš Faust..."

Mlčel jsem. Snaut se držel na nohou stále hůř. Po tvářích mu stékaly slzy a padaly na oblek.

"Kdo to udělal? Kdo to z nás udělal? Gibarian? Giese? Einstein? Platón? To byli zločinci - abys věděl!

Uvědom si, v raketě může člověk prasknout jako bublina anebo ztuhnout v led anebo tak prudce vykrvácet, že ani nekvikne - a potom jen kostičky haraší v plechu a krouží po Newtonových oběžných drahách poopravených Einsteinem - taková naše štěrkatka pokroku! A my, celí žhaví do toho, protože to je krásná cesta, jsme konečně došli, a tady, v těch kamrlících, nad těmihle talíři, mezi nesmrtelnými myčkami nádobí, se zástupem věrných skříní a nám oddaných klozetů - tady jsme našli své naplnění... však se podívej, Kelvine! Kdybych nebyl opilý, nemluvil bych takhle, ale někdo to přece musí už jednou vyslovit. Někdo už jednou musí? Ty si tady sedíš, dítě na jatkách, vlasy ti rostou... Čí vinou? Odpověz si sám..."

Pomalů se otočil a odcházel; na prahu se chytil dveří, aby neupadl, ještě chvíli jsme slyšeli ozvěnu jeho kroků, jak se k nám vracela z chodby. Uhýbal jsem před Hareyovým pohledem, ale naše oči se přece jen znenadání setkaly. Chtěl jsem k ní jít, obejmout ji, pohlédit jí po vlasech, ale nemohl jsem. Nemohl.

ÚSPĚCH

Příští tři týdny byly jako jeden a týž den, který se stále opakoval, pokaždé stejný; okenní štíty se zatahovaly a zvedaly, v noci jsem se plížil z jednoho strašného snu do druhého, ráno jsme vstávali a začínala hra; ale byla to hra? Předstíral jsem klid a Harey ho předstírala také; ta mlčenlivá dohoda, vědomí, že se navzájem klameme, to bylo naše poslední útočiště. Hovořili jsme hodně o tom, jak budeme žít na Zemi, jak se usadíme někde poblíž velkého města a nikdy už neopustíme modrou oblohu a zelené stromy, vymýšleli jsme si společně, jak si zařídíme náš budoucí dům, jak bude vypadat zahrada, ba hádali jsme se dokonce o podrobnosti.. o živý plot, o lavičku... Ale věřil jsem tomu všemu, byť jen vteřinu? Ne. Věděl jsem, že je to nemožné. Věděl jsem to. Protože i kdyby mohla krásně opustit stanici živa, na Zemi může přistát jenom člověk - a člověk, to jsou jeho doklady. První kontrola by učinila konec tomuto útěku. Pokusili by se ji identifikovat, oddělili by nás tedy od sebe - a to by ji okamžitě prozradilo. Jediné místo, kde jsme mohli žít spolu, byla stanice. Věděla to Harey? Určitě. Řekl jí to snad někdo? Ve světle toho všeho, co se tady stalo - asi ano.

Jednou v noci jsem ve spánku uslyšel, jak Harey potichu vstává. Chtěl jsem ji obejmout. Už jenom v mlčení, už jenom potmě jsme mohli být ještě aspoň na chvíli svobodni, v zapomenutí, které bylo v tom zoufalství obklopujícím nás ze všech stran jen chvilkovým přerušením muk. Nevšimla si asi, že jsem se probudil. Než jsem stačil natáhnout ruku, byla z postele pryč. Uslyšel jsem - ještě stále v polospánku - kroky bosých nohou. Zmocnil se mne neurčitý strach.

"Harey?" zašeptal jsem. Chtěl jsem vykřiknout, ale neodvážil jsem se. Posadil jsem se na lůžko. Dveře na chodbu byly jen přivřeny. Tenká světelná jehla protínala napříč kabinu. Zdálo se mi, že slyším tlumené hlasy. Mluví s někým? S kým?

Vyskočil jsem z postele, ale posedl mě tak hrozný strach, že mi nohy vypověděly poslušnost. Chvíli jsem stál a naslouchal - bylo ticho. Pomalu jsem se odplížil zpět do postele. V hlavě jsem cítil lomozíci puls. Začal jsem počítat. Když jsem došel k tisícovce, dveře se nehlučně otevřely. Harey vklouzla dovnitř a znehybněla, jako by se zaposlouchala do mého dechu. Snažil jsem se, aby zněl pravidelně.

"Kris?..." zašeptala tichounce.

Neozval jsem se.

Vklouzla rychle do postele. Cítil jsem, jak leží, natažená, bez hnutí. Ležel jsem vedle ní rovněž bez pohybu, nevím ani, jak dlouho. Pokoušel jsem se vymýšlet si otázky, jimiž ji oslovím, ale věděl jsem, že já první nepromluví. Potom, asi za hodinu, jsem usnul.

Ráno bylo stejné jako vždycky. Prohlížel jsem si ji podezíravě jen tehdy, když to nemohla vidět. Po obědě jsme seděli vedle sebe přímo proti panoramatickému oknu, za nímž pluly nízké, rezavé mraky. Stanice je rozrážela jako koráb vlny. Harey četla nějakou knihu a já jsem upadl do jednoho ze svých bezmyšlenkovitých zahledění, která bývala teď pro mne jediným oddechem. Všiml jsem si, že když nakloním hlavu v určitém úhlu, vidím v okenní tabuli odraz nás obou, průsvitný, ale zřetelný. Odtáhl jsem ruku z opěradla. Harey - viděl jsem to v okně - se rychle pohledem přesvědčila, že se dívám na oceán, pak se sklonila k opěradlu a dotkla se ho rty v místech, kde jsem měl před chvílí ruku. Seděl jsem dále, nepřírozeně strnulý, a ona sklonila opět hlavu nad knihu.

"Harey?" řekl jsem tiše, "kde jsi byla dnes v noci?"

"V noci?"

"Ano."

"To... se ti asi něco zdálo, Krisi. Nikde jsem nebyla."

"Opravdu jsi nebyla z pokoje venku?"

"Ne. To se ti muselo zdát."

"To je možné," řekl jsem. "Ano, asi se mi to zdálo..."

Večer, už jsme si lehali, začal jsem znovu mluvit o naší cestě, o našem návratu na Zem.

"Ach, nechci o tom nic slyšet," řekla. "Nemluv o tom, Krisi. Víš přece..."

"Co?"

"Ne. Nic."

Když jsme už leželi, řekla, že má žízeň.

"Na stole stojí sklenice se šťávou, podej mi ji, prosím tě."

Vypila polovičku a podala mi ji. Neměl jsem žízeň.

"Na mé zdraví," usmála se. Vypil jsem šťávu. Zdála se mi trochu slaná, ale nevěnoval jsem tomu pozornost.

"Když nechceš mluvit o Zemi, tak o čem budeme mluvit?" zeptal jsem se, když zhasla.

"Oženil by ses, kdybych já neexistovala?"

"Ne."

"Nikdy?"

"Nikdy."

"Proč?"

"Nevím. Deset let jsem byl sám, a neoženil jsem se. Nemluvme o tom, maličká..."

V hlavě mi šumělo, jako bych vypil nejméně láhev vína.

"Ne, mluvme, právě že mluvme!... A kdybych tě o to prosila?"

"Abych se oženil? Nesmysl, Harey. Nepotřebuju nikoho kromě tebe."

Naklonila se nade mne. Cítil jsem na ústech její dech, objala mne tak silně, že ospalost, která se mne nezadržitelně zmocňovala, na okamžik ustoupila.

"Řekni to jinak."

"Mám tě rád."

Udeřila čelem do mého ramene, ucítil jsem záškuby jejích napjatých víček a vlhkost slz.

"Harey, co je ti?"

"Nic. Nic. Nic," opakovala stále tišeji. Pokoušel jsem se otevřít oči, ale zavíraly se mi samy. Nevím, kdy jsem usnul.

Probudilo mne červené svítání. Hlavu jsem měl jako z olova a krk strnulý, jako by mi všechny obratle srostly v jednu kost. Jazyk jsem měl odporně drsný a nemohl jsem jím pohnout. Asi jsem se něčím přiotrávil, pomyslel jsem si a jen s námahou jsem nadzvedl hlavu. Sáhl jsem tam, kde ležívala Harey. Nahmatal jsem studené prostěradlo. Vyskočil jsem.

Postel byla prázdná, v kabině - nebyl nikdo. Červený sluneční kotouč se mnohokrát odrážel v okenních tabulích. Seskočil jsem na podlahu. Vypadal jsem asi komicky, protože jsem se potácel jako opilý.

Chytil jsem se nábytku, až jsem došel ke skříni. Koupelna byla prázdná. Chodba také. Ani v pracovně nebyl nikdo.

"Harey!!!" vykřikl jsem uprostřed chodby a mával nepřítčetně rukama. "Harey..." zachroptěl jsem ještě jednou, ale to jsem už věděl všechno.

Nepamatuju se přesně, co bylo potom. Asi jsem polonahý běhal po celé stanici, vzpomínám si, že jsem vrazil dokonce i do mrazírny, pak do nejposlednějšího skladiště, bušil jsem pěstmi do posuvných dveří.

Je dokonce možné, že jsem tam byl několikrát. Schody duněly, já jsem padal, vstával, znovu někam běžel, až jsem se dostal k průhledné stěně, za níž je východ ven ze stanice: dvojité pancéřové dveře.

Opíral jsem se do nich ze všech sil a křičel, že to byl sen. Potom se mnou někdo byl, tahal mě, někam vlekl. Pak jsem byl v malé pracovničce, na sobě košili mokrou od ledové vody, vlasy spleené, v nose a na jazyku mě pálil líh, dýchal se mi těžce; ležel jsem na něčem studeném, kovovém a Snaut ve svých potřísněných plátěných kalhotách se motal kolem lékárničky, v něčem se přehraboval, nástroje a sklo dělaly strašný kravál.

Pojednou jsem ho uviděl před sebou, hleděl mi do očí, pozorný, nahrbený.

"Kde je Harey?"

"Není."

"Ale, ale přece Harey..."

"Harey už není," řekl pomalu, zřetelně a přiblížil svůj obličej k mému, jak by mi byl zasadil ránu a nyní pozoroval její účinek.

"Vrátí se..." zašeptal jsem a zavřel oči. A poprvé jsem z toho opravdu neměl strach. Nebál jsem se návratu přízraku. A nechápal jsem, jak jsem se ho kdysi mohl bát.

"Vypij tohle."

Podal mi sklenici s teplou tekutinou. Prohlédl jsem si ji proti světlu a znenadání jsem mu celý obsah vychrstl do tváře.

Ustoupil o krok a protíral si oči. Když je otevřel, stál jsem nad ním. Byl tak maličký.

"To ty?!"

"O čem mluvíš?"

"Nelži, víš o čem. To ty jsi s ní mluvil tam, dnes v noci? A řekls jí, aby mi dala uspávací prostředek?... Co jsi s ní udělal?! Mluv!!!"

Zašmátral si na prsou. Vytáhl pomačkanou obálku. Vytrhl jsem mu ji z ruky. Byla zalepená. Čistá. Roztrhl jsem ji. Vypadl z ní načtyřikrát složený list papíru. Velké, trochu dětské písmo v nerovných řádcích. Poznal jsem je.

"Můj milý, já první jsem ho o to požádala. On je dobrý. Je strašné, že jsem tě musela oklamat, ale jinak to nešlo. Udělej mi k vůli jednu jedinou věc - poslechni ho a nic si neudělej. Byl jsi nádherný."

Pod tím bylo jedno přeškrtnuté slovo, podařilo se mi je přečíst. Napsala "Harey", ale pak to přeškrtnula. Za tím bylo ještě jedno písmeno, snad H nebo K, změněné teď ve skvrnu. Přečetl jsem si ten dopis ještě jednou, pak potřetí. A počtvrté. Přišel jsem už příliš k sobě, než abych byl s to být hysterický, nemohl jsem ani zasténat, hlesnout.

"Jak?" zašeptal jsem. "Jak?"

"Později, Kelvine. Musíš se držet."

"Držím se. Mluv. Jak?"

"Anihilace."

"Jak to? Vždyť přece aparát?!..." vyskočil jsem.

"Rocherův přístroj se k tomu nehodil. Sartorius postavil jiný, speciální destabilizátor. Malý. Působí jenom v okruhu několika metrů."

"Co je s ní?..."

"Zmizela. Záblesk a závan. Slabý závan. Nic víc."

"V malém okruhu, povídáš?"

"Ano. Na větší jsme neměli materiál."

Stěny se na mne začaly pojednou kácet. Zavřel jsem oči.

"Bože... ona... se vrátí, vrátí... vždyť přece..."

"Ne."

"Jak to ne?"

"Ne, Kelvine. Pamatuješ se na ty vznášející se pěny? Od té doby se už nevracejí."

"Už ne?"

"Ne."

"Zabils ji," řekl jsem potichu.

"Ano. A ty bys to neudělal? Být na mém místě?"

Vyskočil jsem a začal chodit stále rychleji sem a tam. Od stěny do kouta a zase zpět. Devět kroků. Obrat. Devět kroků.

Zastavil jsem se před ním.

"Poslouchej, podáme hlášení. Požádáme o přímé spojení s Radou. To se dá udělat. Budou souhlasit. Musejí. Planeta bude vyňata z konvence čtyř. Všechny prostředky dovoleny. Přivezeme sem generátory a antihmotu. Myslíš, že existuje něco, co odolá antihmotě? Ne, neexistuje nic! Nic! Nic!" křičel jsem triumfálně, oslepený slzami.

"Ty ho chceš zničit?" řekl. "Proč?"

"Jdi pryč. Nech mě!"

"Nepůjdu."

"Snaute!"

Hleděl jsem mu do očí.

"Ne," řekl pohybem hlavy.

"Co chceš? Co ode mne chceš?"

Ustoupil ke stolu.

"Dobrá. Podáme hlášení."

Odvrátil jsem se od něho a začal chodit.

"Posaď se."

"Dej mi pokoj!"

"Jsou tady dvě věci. První - to jsou fakta. A druhá - naše přání."

"To máme o tom mluvit teď?"

"Ano, teď."

"Nechci. Rozumíš?! Vůbec mě to nezajímá."

"Naposledy jsme poslali hlášení před Gibarionovou smrtí. To je už více než dva měsíce. Měli bychom prodiskutovat přesný průběh výskytu..."

"Ty nepřestaneš?" uchopil jsem ho za rameno.

"Bij si mě třeba," řekl, "ale já budu stejně mluvit."

Pustil jsem ho.

"Dělej si co chceš."

"Jde o to, že Sartorius bude chtít zatajit některé skutečnosti. Jsem o tom skoro přesvědčen."

"Ty snad ne?"

"Ne. Teď už ne. To není jenom naše věc. Jde o... víš přece, oč jde. Prokázal, že je schopen rozumně jednat. Prokázal, že je schopen organické syntézy, jakou my neznáme. Zná stavbu, mikrostrukturu, látkovou výměnu našich těl..."

"Dobrá," řekl jsem. "Proč jsi přestal mluvit? Provedl na nás řadu... řadu... pokusů. Psychickou vivisekci. Opíraje se o vědomosti vykradené z našich hlav a vůbec nedbaje o to, co chceme my."

"To už nejsou fakta, ba ani ne závěry, Kelvine. To jsou hypotézy. V jistém slova smyslu dbal toho, co chtěla kterási izolovaná, skrytá část našich mozků. To mohly docela dobře být... dary..."

"Dary! Panebože!"

Začal jsem se smát.

"Přestaň!" vykřikl a uchopil mě za ruku. Sevřel jsem mu prsty. Svíral jsem je stále silněji, až to zachrupalo v kloubech. Díval se na mne přimhouřenýma očima, bez mrknutí. Pustil jsem ho a odešel do kouta.

Otočen tváří ke stěně, řekl jsem:

"Budu se snažit nebýt hysterický."

"To je vedlejší. Co budeme žádat?"

"Řekni ty. Já teď nemůžu. Řekla něco, než..."

"Ne. Nic. Pokud jde o mne, tak si myslím, že teď vznikla šance..."

"Šance? Jaká šance? Nač? Aáá!..." řekl jsem už tišeji a zahleděl se mu do očí, protože jsem najednou pochopil. "Kontakt? Copak máme ještě málo... i ty, ty sám, a celý tenhle bláznec?.. Kontakt?! Ne, ne, ne. Mne vynechte."

"Proč?" zeptal se naprosto klidně. "Kelvine, ty se na něj pořád, a teď ještě více než dříve, instinktivně díváš jako na člověka. Nenávidíš ho."

"A ty snad ne?" vyhrkl jsem.

"Ne. Kelvine, on je přece slepý..."

"Slepý?" opakoval jsem, protože jsem nevěděl, jestli jsem dobře slyšel.

"Ovšem podle našich představ. Neexistujeme pro něho tak jako pro sebe navzájem. Povrch těla, obličej, který vidíme, nám umožňuje rozeznávat se jako individua. Ale to vše je pro něho jako průzračné sklo. Pronikal přece do nitra našich mozků."

"No dobře. Ale co z toho? Kam míříš? Jestliže dovede oživit, stvořit člověka, který existuje jen v mé paměti, a to tak, že její oči, pohyby, její hlas... hlas..."

"Pokračuj! Jen pokračuj, slyšíš!!!"

"Však pokračuju... pokračuju... Ano. Tedy... z toho vyplývá, že si v nás může číst jako v knize. Víš, co chci říct?"

"Ano. Že kdyby chtěl, mohl by se s námi dorozumět?"

"To se rozumí. Copak to není nad slunce jasnější?"

"Ne. Vůbec ne. Mohl si z nás přece vytáhnout jen výrobní předpis, který se neskládá ze slov. V podobě paměťového záznamu je to bílkovinná struktura. Jako hlavička spermatu nebo vajíčko. Tam, v mozku, nejsou přece žádná slova, žádné city, vzpomínky člověka, to je obraz napsaný jazykem nukleových kyselin ve vysokomolekulárních asynchronních krystalech. On si z nás vzal tedy to, co v nás bylo nejzřetelněji vyleptáno, co bylo už dokončeno, nejpřesněji, nejhlouběji otisknuto, rozumíš? Ale vůbec nemusel vědět, co to znamená pro nás, jaký to má pro nás význam. Asi tak, jako kdybychom dovedli vytvořit symetriádu a hodili ji do oceánu; znali bychom její architekturu, technologii výroby, materiál, ale nechápali bychom, k čemu je, co pro něj znamená..."

"To je možné," řekl jsem. "Ano, je to možné. Pak ovšem on vůbec... možná že ani nechtěl takhle nás zdeptat, zničit. Může být. A jenom mimoděk..."

Brada mi začala poskakovat.

"Kelvine!"

"Ano, ano. Už je dobře. Už je to v pořádku. Ty jsi dobrý. On taky. Všichni jsou dobří. Ale proč? Vysvětli mi tohle: Proč? Proč jsi to udělal? Cos jí řekl?"

"Pravdu."

"Pravdu, pravdu! Co?"

"Přece víš. Pojď teď ke mně. Napíšeme hlášení. Pojď."

"Počkej. Co vlastně chceš? Snad nakonec nechceš zůstat na stanici?..."

"Chci tu zůstat. Ano."

STARÝ MIMOID

Seděl jsem u velkého okna a hleděl na oceán. Neměl jsem nic na práci. Hlášení, které jsme zpracovávali pět dnů, bylo teď svazkem vln ženoucích se prázdňem někam k souhvězdí Orionu. Jakmile dorazí k tmavé prachové mlhovině, která se rozprostírá v prostoru osmi trilionů krychlových mil a pohlcuje každý signál, každý světelný paprsek, narazí na první stanici retranslačního řetězu. Odtud, od jedné radiobóje k druhé, skoky dlouhými miliardy kilometrů, poletí po křivce obrovského oblouku, až poslední retranslační stanice, kovové těleso plné těsně vedle sebe srovnaných precizních přístrojů, s podlouhlou tlamou směrové antény, jej ještě jednou soustředí, zesílí a vrhne dále do prostoru, směrem k Zemi. Pak uplynou měsíce a stejný svazek energie, vystřelený ze Země a vlekoucí za sebou brázdu kmítočtových deformací gravitačních vln Galaxie, dorazí k čelu kosmického mraku, proklouzne jím, zesilován náhrdelníkem volně poletujících bojů, a s nezmenšenou hbitostí poletí ke dvěma sluncím Solaris.

Oceán pod vysokým červeným sluncem byl černější než jindy. Rezavá mlha rozmazávala jeho styčnou čáru s oblohou. Ten den byl výjimečně parný, jako by věštil jednu z oněch nesmírně řídkých a nepředstavitelně prudkých bouří, které se několikrát za rok přeženou nad planetou. Jsou důvody k domněnce, že její jediný obyvatel kontroluje počasí a tyto bouře vyvolává sám.

Ještě několik měsíců jsem měl vyhlížet z těchto oken, pozorovat z výšky východy bílého zlata a unavené červeně, tu a tam nějakou symetriádu zrcadlící se v tekuté erupci, ve stříbřité bublině, sledovat putování štíhlých hbitků nakloněných proti větru, setkávat se s napůl zvětralými, rozsyávajícími se mimoidy.

Jednoho krásného dne se začnou všechny obrazovky videofonů třepotat světlem, celá odedávna mrtvá elektronická signalizace ožije, uvedena do provozu impulsem vyslaným ze vzdálenosti statisíců kilometrů, a zvěstuje, že se blíží kovový kolos, který se pak za táhlého hřmění gravitorů snese nad oceán. Bude to Ulixes nebo Prométheus anebo některý jiný velký křižník dalekého doletu. Až budu po můstku opouštět

plochou střechu stanice, uvidím na jeho palubách řady bíle opancéřovaných robotů, kteří nesdílejí s člověkem prvotní hřích a jsou tak nevinní, že vykonají každý rozkaz až po úplné sebezničení anebo zničení překážky, která se jim postaví do cesty, pokud jim takto naprogramujeme oscilace v jejich paměťových krystalech. A pak se loď dá do pohybu, bezhlučně, rychleji než hlas, zanechávajíc za sebou kužel basového hřmění, které bude sahat až k oceánu, a tváře všech lidí rozjasní na okamžik myšlenka, že se vracejí domů.

Ale já jsem neměl domov. Země? Myslíl jsem na její veliká, přelidněná, hučící města, v kterých se ztratím, zaniknu stejně, jako kdybych býval udělal to, co jsem chtěl udělat druhou nebo třetí noc tady: vrhl se do oceánu, který se těžce převaloval ve tmě. Utopím se v lidech. Budu mlčenlivý a rozvážný, a proto ceněný společník, budu mít mnoho známých, dokonce i přátel, budu mít ženy, a možná dokonce jednu ženu. Nějakou dobu se budu muset nutit, abych se usmíval, klaněl, vstával, prováděl tisíce drobných úkonů, z nichž se skládá zemský život, až je nakonec přestanu vnímat. Najdu si nové zájmy, novou práci, ale neoddám se jim celý. Ničemu a nikomu, už nikdy v životě. A je možné, že v noci budu vyhlížet tam, kde na obloze pohlcuje temný prachový mrak záři dvou sluncí, a budu vzpomínat na všechno, dokonce i na to, co si myslím teď, a že si se shovívavým úsměvem, v němž bude drobet smutku, ale i pocitu převahy, vzpomenu na svou bláznivost a na své naděje. Vůbec si nemyslím, že onen Kelvin z budoucnosti bude horší než ten Kelvin, který byl pro věc zvanou Kontakt odhodlán ke všemu. A nikdo nebude mít právo mne odsoudit.

Do kabiny vstoupil Snaut. Rozhlédl se, pak pohlédl na mne. Vstal jsem a šel ke stolu.

"Chtěls něco?"

"Zdá se, že nemáš nic na práci?..." zeptal se, mrkaje očima. "Mohl bych ti něco dát, jsou tady nějaké výpočty, nějak zvlášť to sice nespěchá..."

"Děkuju ti," usmál jsem se, "ale je to zbytečné."

"Víš to jistě?" zeptal se, dívaje se do okna.

"Vím. Přemýšlel jsem o lecčems a..."

"Raději bych, kdybys tolik nemyslíl."

"Ach, vždyť ty vůbec nevíš, oč jde. Pověz, věříš... v boha?"

Vrhl na mne pronikavý pohled.

"Co blázníš? Kdopak ještě dneska věří..."

V jeho očích doutnal neklid.

"To není tak jednoduché," řekl jsem úmyslně lehkým tónem, "protože já nemyslím tradičního boha pozemských náboženství. Nejsem religiolog, a možná že jsem nic nového nevymyslíl, ale nevíš náhodou - existovala někdy v dějinách víra v boha... nedokonalého?"

"Nedokonalého?" opakoval a zvedl obočí. "Jak to myslíš? V jistém smyslu byl bůh každého náboženství nedokonalý, protože byl obdařen lidskými vlastnostmi, jen zvětšenými. Bůh Starého zákona například vyžadoval pokoru a oběti, byl to násilník, který žárlil na jiné bohy... řečtí bohové byli zase lidsky nedokonalí svou hádavostí, rodinnými rozpory..."

"Ne," přerušil jsem ho, "já myslím boha, jehož nedokonalost nevyplývá z prostoduchosti jeho lidských stvořitelů, ale je jeho nejpodstatnějším, imanentním znakem. Myslím boha, jehož vševědoucnost a všemohoucnost je omezena, který je omylný v předvídání budoucnosti svého díla, kterého může vývoj jevů, jichž je původcem, poděsit. Myslím boha... mrzáka, který chce vždycky více, než může, a sám si to hned neuvědomuje. Který sestrojil hodiny, ale ne čas jimi odměřovaný. Struktury a mechanismy, které měly sloužit k jistým účelům, ale ony ty účely přerostly a zradily je. A stvořil nekonečnost, která měla být mírou jeho moci, ale stala se mírou jeho naprosté porážky."

"Kdysi... snad manicheismus," začal váhavě Snaut. Nedůvěřivá rezervovanost, s níž se mnou v poslední době mluvil, zmizela.

"Ale to nemá nic společného s živlem dobra a zla," skočil jsem mu okamžitě do řeči. "Ten bůh, kterého myslím, neexistuje mimo hmotu a nemůže se od ní odpoutat, ač je to to jediné, po čem touží..."

"Takové náboženství neznám," prohlásil po chvilce mlčení. "Takové nikdo nikdy... nepotřeboval. Jestli ti dobře rozumím, a bojím se, že ano, tak máš na mysli jakéhosi vyvíjejícího se boha, který prodělává evoluci v čase a roste, stoupá do stále vyšších pater až k povědomí své bezmocnosti? Ten tvůj bůh, to je

bytosť, ktorá vstúpila do božskosti jako do situace bez východiska, a když to pochopila, podlehla zoufalství. Ano, ale zoufající si bůh - to je přece člověk. Kamaráde. Ty máš na mysli člověka... Tohle není jen mizerná filozofie, tohle je dokonce i mizerná mystika."

"Ne," odpověděl jsem tvrdohlavě, "nemyslím člověka. Je možné, že by některými svými znaky odpovídal té provizorní definici, ale to jen proto, že ta definice má spoustu mezer. Člověk si - navzdory všemu zdání - neklade cíle. Vnucuje mu je doba, v níž se narodil, může jím sloužit anebo se proti nim bouřit, ale předmět té služby nebo vzpoury je mu dán zvenčí. Aby zakusil naprostou svobodu v hledání cílů, musel by být sám, a to není možné, protože člověk, který není vychován mezi lidmi, se nemůže stát člověkem. Ten... můj, to musí být bytosť nemající množné číslo."

"Ach," řekl, "že mě to hned..."

A ukázal rukou do okna.

"Ne," odporoval jsem, "ani on ne. Nanejvýše jako něco, co během svého vývoje propáslo šanci božskosti, protože se to příliš brzy zakuklilo do sebe. Tenhle ten tady je spíše jogínem, poustevníkem kosmu, ne však jeho bohem... On se opakuje, Snaute, kdežto ten, kterého mám na mysli, ten by to nikdy neudělal. Třeba právě teď někde vzniká, v některém koutě Galaxie, a co nevidět začne v mladické nerozváznosti zhaset jedny hvězdy a druhé rozsvěcet; však to za nějakou dobu zpozorujeme..."

"Už jsme zpozorovali," řekl kysele Snaut. "Novy a supernovy... mají to snad podle tebe být svíčky na jeho oltáři?"

"Jestliže chceš to, co říkám, brát tak doslovně..."

"A třeba je kolébkou tvého božského nemluvněte právě Solaris," dodal Snaut. Stále zřetelnější úsměv obklopil jeho oči tenoučkými vráskami. "Třeba právě oceán je počátkem, zárodkem boha zoufalství - jak ty ho chápeš - třeba jeho dětská vitalita přerůstá ještě o celé hory jeho rozumnost, takže všechno to, co obsahují naše solaristické knihovny, je jenom velký katalog jeho nemluvněcích reflexů..."

"A my jsme mu tady nějaký čas dělali hračky," dokončil jsem. "Ano, je to možné. A víš, co se ti právě podařilo? Vyslovit úplně novou hypotézu o Solaris, a to není jen tak něco! A hned tady máš i vysvětlení, proč není možno navázat kontakt, proč oceán neodpovídá, proč s námi provádí takové - nazvěme to tak - extravagance; psychika malého dítěte..."

"Vzdávám se autorství," zabručel a přistoupil k oknu. Hezky dlouhou chvíli jsme hleděli do černého vlnění. Na východním obzoru se v mlze rýsovala bledá, podlouhlá skvrnka.

"Jak jsi přišel na tu koncepci nedokonalého boha?" zeptal se znenadání, aniž odtrhl pohled od té pustiny zalité září.

"Nevím. Zdála se mi velice, velice věrohodná. Tohle by byl jediný bůh, v něhož bych byl ochoten uvěřit. Bůh, jehož utrpení není vykoupením, nechce nikoho spasit, ničemu neslouží - jenom je."

"Mimoid..." řekl docela potichu, jiným hlasem Snaut.

"Co říkáš? Ach tak! Všiml jsem si ho už předtím. Hodně starý."

Oba jsme hleděli k rezavě zamlženému obzoru.

"Poletím," ozval jsem se neočekávaně. "Tím spíše, že jsem ještě nikdy nebyl ze stanice venku, a tohle je dobrá příležitost. Vrátním se za půl hodiny..."

"Co to povídáš?" otevřel Snaut široce oči. "Poletíš? Kam?"

"Tam," ukázal jsem na malou skvrnu tělové barvy prosvítající mlhou. "Vždyť to nic není. Vezmu si malou helikoptéru. Chápej, že by to bylo směšné, kdybych se - jednou na Zemi - musel přiznat, že jsem solarista, který se nikdy nohou nedotkl půdy Solaris..."

Šel jsem ke skříni a začal se probírat v kombinézách. Snaut mě mlčky pozoroval a nakonec řekl:

"Tohle se mi nelíbí."

"Co?" otočil jsem se s kombinézou v rukou. Zmocnila se mě podrážděnost, jakou jsem už dávno nepocítil. "Oč ti jde? Karty na stůl! Bojiš se, že si něco... nesmysl! Mé čestné slovo, že ne. Ani mě to nenapadlo. Ne, opravdu ne."

"Poletím s tebou."

"Děkuju ti, ale raději bych sám. Je to pro mne přece jen něco nového, něco úplně nového," mluvil jsem rychle a navlékal si kombinézu. Snaut ještě něco povídal, ale já jsem ho moc neposlouchal a shledával jsem si věci, které jsem potřeboval.

Doprovodil mě na letiště. Pomohl mi vytáhnout stroj z boxu doprostřed startovacího kotouče. Když jsem oblékal skafandr, zeptal se znenadání:

"A má u tebe slovo ještě nějakou cenu?"

"Panebože, Snaute, ty pořád ještě? Má. A už jsem ti je dal. Kde jsou náhradní láhve?"

Neřekl už nic. Když jsem zavřel průhledný kryt kabiny, dal jsem mu rukou znamení. Uvedl do pohybu zvedací zařízení a já jsem pomalu vyjel na horní plášť stanice. Motor zabral, táhle zašuměl, třílístý rotor zavířil a stroj se vznesl s podivuhodnou lehkostí, zanechávaje pod sebou stále se zmenšující stříbrný disk stanice.

Byl jsem poprvé sám nad oceánem; byl to docela jiný pocit než ten, který jsem mívál u oken. Snad to způsobila i malá výška: vznášel jsem se sotva několik desítek metrů nad vlnami. Ted' teprve jsem nejen věděl, ale cítil, že střídavě se zvedající a klesající, mastně se lesknoucí hřbety a údolí vln se nepohybují jako mořský příboj nebo mrak, ale jako živočich. Neustálé, i když neobyčejně pomalé smršťování a povolování svalů nahého těla - tak nějak to vypadalo; ospale se otáčející hřbet každé vlny hořel červenou pěnou; když jsem stroj stočil, abych se dostal přesně na kurs k mimoidovému ostrovu, který plul neobyčejně pomalu po hladině, slunce mě píchlo přímo do očí, zaškubalo sebou krvavými blesky ve vypouklých tabulích a oceán se změnil v inkoust potřísněný cetkami tmavého ohně.

Kruh, který jsem ne dost rutinovaně opsal, mne snesl daleko na návětrnou stranu, zatímco mimoid zůstal za mnou jako rozsáhlá světlá skvrna oddělená od oceánu svými nepravidelnými obrysy. Ztratil růžové zabarvení, které mu propůjčovala mlha, a byl ted' zažloutlý jako vyschlá kost; na chvíli jsem ho ztratil z očí a místo něho jsem v dálce uviděl stanici, jak visí zdánlivě těsně nad oceánem podobná obrovské staromódní vzducholodi. Zopakoval jsem manévry. Soustředil jsem na něj veškerou pozornost: masiv mimoidu se svou strmou, groteskní výzdobou mi rostl před očima. Měl jsem dojem, že bych mohl zavadit o nejvyšší z jeho hlízovitých výstupků, a zvedl jsem helikoptéru tak prudce, že ztratila rychlost a celá se zakymácela; byla to zbytečná opatrnost, protože zaoblené vrcholky prapodivných věží propluly hluboko pode mnou. Přizpůsobil jsem let stroje pohybu plujícího ostrova a pomalu, metr po metru jsem začal klesat, až jsem spatřil drobné vrcholky nad kabinou. Nebyl to velký mimoid. Od jednoho konce k druhému měřil sotva tři čtvrtě míle a široký byl snad jen několik set metrů; v některých místech bylo vidět zúženiny, které svědčily o tom, že se tam vbrzku zlomí. Byl to asi úlomek útvaru nesrovnatelně většího; v solarickém měřítku to byl drobný odštěpek, zbytek, kterému bylo už bůhvíkolik týdnů a měsíců. Mezi žilnatými pahrbky srázu spadajícího přímo do oceánu jsem objevil něco jako kousek pobřeží, několik desítek čtverečních metrů dost nakloněné, ale téměř hladké plochy, a zamířil jsem tam stroj. Ukázalo se, že přistání je nesnadnější, než jsem předtím usoudil, o vlasek, a byl bych rotorem zavadil o stěnu, která mi vyrostla před očima, ale nakonec to dopadlo dobře. Vypnul jsem okamžitě motor a odsunul kryt kabiny dozadu. Vylezl jsem na křídlo a přesvědčil se, zda nehrozí nebezpečí, že by helikoptéra mohla sklouznout do oceánu; jeho vlny olizovaly zubatý okraj břehu sotva dvacet kroků od místa, kde jsem přistál, ale stroj stál na široce rozkročených lyžích pevně. Seskočil jsem na... "zem". To, co jsem předtím pokládal za stěnu, o kterou bych byl málem zavadil, byla obrovská, jako řešeto prodávavá, blánitě tenká, kostnatá deska, prorostlá ztlustěninami podobnými balustrádám a postavená na hranu. Několik metrů široká štěrbina rozdělovala tu několikapatrovou plochu napříč a otevírala - podobně jako ony velké nepravidelně rozhozené otvory - pohled do hloubi za ní. Vyškrábal jsem se na nejbližší nakloněný výstupek ve stěně - přičemž jsem poznal, že boty skafandru lnou neobyčejně dobře k podkladu a sám skafandr že vůbec nepřekáží při pohybech - a ocitl jsem se ve výši asi čtyř poschodí nad oceánem, tváří otočen do "vnitrozemí" kastrovitě krajiny; teprve ted' jsem ji mohl důkladně obhlédnout. Podobnost se starobylym městem napůl v troskách, s jakýmsi exotickým marokánským sídlištěm z dávných staletí rozbořeným při zemětřesení nebo jiné přírodní katastrofě vzbuzovala úžas. Naprosto zřetelně jsem viděl klikaté úvozy ulic částečně zasypané a zatarasené sutí, jejich točivé, srážné svahy k pobřeží, které omývala mazlavá pěna, o něco výše zachované části cimbuří, bašty, jejich vejčité základy, a ve vypuklých a vydutých zdech černé otvory, podobné rozbitým oknům nebo střílnám. Celý ten ostrov-město, nakloněný těžce k jedné straně jako napůl potopený koráb, pohyboval se kupředu neúčelným, netečným pohybem a přitom se velmi pomalu otáčel, o čemž svědčil zdánlivý pohyb slunce na obloze a líný posun stínů v zákoutích trosek. Tu a tam proklouzl sutinami sluneční paprsek a zasáhl místo,

kde jsem stál. Vyšplhal jsem se ještě výše, což bylo už dost riskantní, až se z výběžků tyčících se a visících nad mou hlavou začala v celých stružkách drolit drobná suť; jak padala, vyplnila točité úvozy a uličky velikými oblaky prachu; mimoid není přirozeně skála a jeho podobnost s vápencem zmizí, jakmile vezmeme některý úlomek do ruky; je mnohem lehčí než pěnový polystyrén, drobně pórovitý a tím neobyčejně vzdušný.

Byl jsem už tak vysoko, že jsem pocítil jeho pohyb; nejenže plul kupředu, popostrkovan úderem černých svalů oceánu kdovíodkud a kdovíkam, ale kolébal se také nesmírně pomalu ze strany na stranu a každý ten kyvadlový zhup doprovázelo táhlé, lepkavé šumění rezavých a žlutých pěn stékajících z vynořivšího se břehu. Do tohoto kolébavého pohybu byl uveden už kdysi dávno, snad při svém zrodu, a zachoval si jej díky své obrovské hmotě. Když jsem si ze svého návětrného stanoviště prohlédl, co jsem mohl, slezl jsem opatrně dolů. A teprve teď - jak podivné! - jsem si uvědomil, že na mimoid nejsem vlastně vůbec zvědavý a že jsem sem přiletěl, abych se setkal s ním, s oceánem.

Sedl jsem si na drsný, rozpraskaný povrch mimoidu, několik kroků za svou helikoptéru. Černá vlna se těžce vyšplhala na břeh, kde se rozlila a ztratila barvu; když ustoupila, stékaly přes hranu třaslavé nitky slizu. Poposedl jsem ještě níže a natáhl jsem ruku proti další vlně. A ona zopakovala vzápětí věrně onen jev, který poznali lidé poprvé téměř už před celým stoletím: zaváhala, ucukla, pak oblila mou dlaň, aniž se jí však dotkla, takže mezi povrchem rukavice a vnitřkem vybouléniny, která okamžitě změnila svou konzistenci z tekuté na téměř masitou, zůstala tenoučká vrstva vzduchu. Zvedl jsem pomalu ruku a vlna, či spíše její úzká odnož, ji následovala vzhůru, obklopujíc stále mou dlaň jasněji a jasněji průsvitnou zelenavou blánou. Vstal jsem, abych mohl zvednout ruku ještě výše; rosolovitá substance se napjala jako rozechvělá struna, ale nepraskla, zbytek zcela naplocho rozlité vlny přilnul ke břehu kolem mých nohou (kterých se také nedotkl) jako nějaké prapodivné stvoření čekající trpělivě, až ten pokus skončí.

Vypadalo to, jako by z oceánu vyrostl tažný květ, jehož kalich obrostl mou dlaň a stal se jejím přesným, i když nepřiléhajícím negativem. Udělal jsem krok zpět. Lodyha se zachvěla a jakoby nerada se vrátila dolů, pružná, třaslavá, nejistá; vlna se zvedla, vtáhla ji do sebe a zmizela za okrajem břehu. Opakoval jsem tu hru tak dlouho, až konečně - tak jako před sto lety - jedna, kdovíkolikátá už vlna se lhotejně odvalila, jako by už byla syta nového dojmu; věděl jsem, že na nové probuzení její "zvědavosti" bych musel čekat několik hodin. Posadil jsem se tak jako předtím, ale jakoby změněný tím jevem, který jsem znal tak dobře z teorie a který jsem teď vyvolal. Teorie nemohla, nebyla s to poskytnout mi skutečný zážitek.

V tom, jak tato živá hmota pučela, rostla, rozestírala se, v každém jejím pohybu zvlášť i ve všech najednou se projevovala jakási - dalo by se říci - opatrná, ne však plachá naivita; bylo to vidět na jejím chování, když se s jakousi náruživostí snažila rychle poznat, obsáhnout nový, neočekávaně se objevivší tvar, a musela v půli cesty couvnout, protože hrozilo překročení mezi vytyčených tajemnou zákonitostí. Jak nevýslovně kontrastovala ona obratná zvědavost s nesmírností oceánu, který se třpytil od obzoru k obzoru. Ještě nikdy jsem tak nepocíťoval jeho obrovitou přítomnost, jeho silné, bezpodmínečné mlčení, pravidelně dýchající línými vlnami. Zadumaný, úžasem oněmělý, dostával jsem se do nedostupných - jak by se zdálo - stavů umrtvení a ve vzrůstající intenzitě pocitu, že nejsem, že neexistuji, splýval jsem s tím tekutým, slepým kolosem v jedno, jako bych mu bez sebemenšího úsilí, beze slov, bez jediné myšlenky všechno odpouštěl.

Celý následující týden jsem se choval tak rozumně, že mě nakonec přestaly pronásledovat nedůvěřivé záblesky ve Snautových očích. Navenek jsem byl klidný, ale v nitru, aniž jsem si to jasně uvědomoval, jsem na něco čekal. Nač? Na její návrat? Copak to bylo možné? Každý z nás ví, že je hmotnou bytostí, která je podřízena fyziologickým a fyzikálním zákonům, a že síla třeba všech našich citů dohromady se proti těmto zákonům nemůže postavit, může je nanejvýš nenávidět. Odvěká víra zamilovaných a básníků v sílu lásky, která je silnější než smrt, ono "finis vitae sed non amoris", které nás pronásleduje už celé věky - je lež. Ale ta lež je jenom zbytečná, nikoli směšná. Být místo toho jen hodinami odměřujícími čas, hodinami střídavě rozbíjenými a znovu opravovanými, v jejich mechanismu - jakmile hodinář popostrčí ozubená kolečka - se spolu s nimi rozběhne i zoufalství a láska, vědět, že jsme jen pendlovkami utrpení, které je o to hlubší, čím komičtější se stává svým nesčetným opakováním? Opakovat lidskou existenci? Ano. Ale opakovat ji tak, jak opakuje opilec ohranou melodii, házeje do orchestrionu nové a nové

měďáky? Ani na chvíli jsem nevěřil, že ten obrovský kolos, který stovkám lidí uchystal v sobě smrt, s nímž se celá má rasa desítky let marně pokoušela navázat aspoň nitku porozumění a který mě unáší jako zrnko písku, aniž o tom ví, dojde tragédie dvou lidí. Ale jeho činnost směřovala k nějakému cíli. Pravda, ani to jsem nevěděl určitě. Odejít však znamenalo definitivně přeškrtnout naději, snad mizivou, snad jen v naší představivosti existující, ale přece jen naději skrytou v budoucnosti. A tedy celá léta mezi tím nábytkem, mezi těmi věcmi, kterých jsme se dotýkali společně, v tom vzduchu, který si ještě pamatuje její dech? Ve jménu čeho? Naděje na její návrat? Nebyla ve mně naděje. Ale žilo ve mně očekávání, poslední věc, která mi po ní zůstala. Jakých stvoření, jakých výsměchů, jakých utrpení se ještě dočkám? Nevěděl jsem, setrváváje v neochvějné víře, že ještě neminul čas krutých zázraků.